

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

**Προσδιοριστικοί Παράγοντες Εισερχόμενων Άμεσων
Ξένων Επενδύσεων προς Ανεπτυγμένες και
Αναπτυσσόμενες Αγορές: Ομοιότητες και Διαφορές**

Εμμανουήλ Ι. Σκουλουδάκης

Διδακτορική Διατριβή

**(Υποβλήθηκε στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)**

Θεσσαλονίκη 2018

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

**Προσδιοριστικοί Παράγοντες Εισερχόμενων Άμεσων
Ξένων Επενδύσεων προς Ανεπτυγμένες και
Αναπτυσσόμενες Αγορές: Ομοιότητες και Διαφορές**

Εμμανουήλ Ι. Σκουλουδάκης

Διδακτορική Διατριβή

**(Υποβλήθηκε στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)**

Επιβλέπων Καθηγητής:

**Σουμπενιώτης Δημήτριος, Καθηγητής Τμήματος Οργάνωσης και
Διοίκησης Επιχειρήσεων Πανεπιστημίου
Μακεδονίας**

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής:

**Καραγιώργος Θεοφάνης, Καθηγητής Τμήματος Οργάνωσης και
Διοίκησης Επιχειρήσεων Πανεπιστημίου
Μακεδονίας**

**Νούλας Αθανάσιος, Καθηγητής Τμήματος Λογιστικής και
Χρηματοοικονομικής Πανεπιστημίου
Μακεδονίας**

*Στους γονείς μου,
Γιάννη και Ελένη,
στον αδερφό μου,
Κωνσταντίνο
και
στη γυναίκα μου,
Ευσταθία*

Ευχαριστίες

Με το τέλος της διδακτορικής μου διατριβής, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους συνέβαλαν σε αυτή την προσπάθεια.

Ιδιαίτερος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Σουμπενιώτη Δημήτριο, για την καθημερινή συμπαράσταση και τις συμβουλές του κατά την διάρκεια αυτής της διαδρομής. Το επιστημονικό του υπόβαθρο, καθώς επίσης και η μεταδοτικότητα του, με έκαναν να έχω τον κ. Σουμπενιώτη ως πρότυπο διδασκαλίας και έρευνας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές κ. Καραγιώργο Θεοφάνη και κ. Νούλα Αθανάσιο, μέλη της τριμελούς επιτροπής, για τις πολύτιμες συμβουλές τους και την βοήθεια τους όλα αυτά τα χρόνια.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τον Επίκουρο καθηγητή κ. Ταμπακούδη, με τον οποίο είχαμε μία άριστη συνεργασία, ενώ οι συμβουλές του και καθοδήγησή του ήταν εξαιρετικά σημαντικές.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Κρουστάλη Ιωάννη για τις γνώσεις που μου μετάδωσε όλα αυτά τα χρόνια, καθώς επίσης και τους συναδέλφους μου, για την συμπαράσταση τους ειδικά τα τελευταία χρόνια της διαδρομής αυτής.

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή εξετάζει τους προσδιοριστικούς παράγοντες προσέλκυσης εισερχόμενων Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες παγκοσμίως. Ειδικότερα, προσεγγίζονται συγκριτικά οι προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ προς ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, με αποτέλεσμα να λαμβάνεται υπόψη το στοιχείο του ανταγωνισμού μεταξύ των δύο ομάδων χωρών. Επιπλέον, ερευνάται με ακρίβεια η επίδραση του πολιτικών προσδιοριστικών παραγόντων των χωρών υποδοχής στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Σύμφωνα με τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι αναπτυσσόμενες και οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ τους σε όλους του τομείς του πολιτικού περιβάλλοντος και η σύγκριση της επίδρασης των συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων μπορεί να προσφέρει εξαιρετικά κρίσιμα συμπεράσματα.

Τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής είναι πιθανόν να έχουν εξαιρετικά μεγάλη σημασία για την πολιτική ηγεσία των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Η υλοποίηση στρατηγικών που υπαγορεύονται από την ιδιαίτερη επίδραση των προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς κάθε ομάδα χωρών θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών αυτών και θα συμβάλει στη βελτίωση της ελκυστικότητας των οικονομιών τους. Σύμφωνα, μάλιστα, με τα αποτελέσματα της διατριβής, η κάθε ομάδα χωρών θα πρέπει να προωθήσει διαφορετικά μέτρα και πολιτικές. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής είναι πιθανόν να είναι χρήσιμα και για τους επενδυτές καθώς επίσης και για τις εταιρίες διαχείρισης κεφαλαίων που έχουν σκοπό να επενδύσουν στις ανεπτυγμένες ή/και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η επίδραση διαφόρων προσδιοριστικών παραγόντων έχει γίνει αντικείμενο μελέτης πολλών διαφορετικών ερευνητών, των οποίων τα συμπεράσματα σε πολλές περιπτώσεις είναι αντικρουόμενα. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει κάποιος προσδιοριστικός παράγοντας που να θεωρείται από το σύνολο των ερευνητών ότι έχει συγκεκριμένη επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ (Kobrin, 1976; Atkin και Glen, 1992; Marr, 1997; Bartlett και Ghoshal, 1998; Glegg και Scott-Green, 1999; Hausmann και Fernandez-Arias, 2000; Asiedu, 2002; Globerman και Shapiro, 2002; Nunnenkamp, 2002; Addison και Heshmati, 2003; Globerman και Shapiro, 2003; Mold, 2003; Kahai,

2004; Onyeiwu και Shrestha, 2004; Cobrin, 2005; Asiedu, 2006; Basar και Tosunoglu, 2006; Cuervo-Cazurra, 2006; Daude και Stein, 2007; Dhakal κ.ά., 2007; Gani, 2007; Μέον και Sekkat, 2007; Akin, 2009; Al-Sadig, 2009; Casi και Resmini, 2010; Kim, 2010; Goodspeed κ.ά., 2011; Oyeranti κ.ά., 2011; Wadhwa και Reddy, 2011; Buchanan κ.ά., 2012; Jadhav, 2012; Liargovas και Skandalis, 2012; Castro και Nunez, 2013; Akpan κ.ά., 2014; Alexander, 2014; Skouloudakis κ.ά., 2016; Tampakoudis κ.ά., 2017). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής. Ειδικότερα, οι Glegg και Scott-Green (1999), ο Nunnenkamp (2002), οι Addison και Heshmati (2003), ο Mold (2003), οι Onyeiwu και Shrestha (2004), ο Gani (2007), ο Al-Sadig (2009), οι Casi και Resmini (2010), οι Castro και Nunez (2013) και οι Tampakoudis κ.ά. (2017) υποστηρίζουν ότι ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αντιθέτως, η Asiedu (2002), ο Akin (2009) και ο Kahai (2011) υποστηρίζουν ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει μη στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ ο Alexander (2014) απέδειξε ότι η μεταβλητή αυτή έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Το επίπεδο διαφθοράς επίσης είναι ένας πολιτικός προσδιοριστικός παράγοντας που έχει διχάσει την επιστημονική κοινότητα. Ειδικότερα, οι Globberman και Shapiro (2002), ο Cuervo-Cazurra (2006), ο Gani (2007), οι Μέον και Sekkat (2007), ο Al-Sadig (2009), ο Kahai (2011), οι Castro και Nunez (2013) και ο Alexander (2014) υποστηρίζουν ότι η αντιμετώπιση της διαφθοράς έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αντιθέτως, οι Hausmann και Fernandez-Arias (2000) οι Daude και Stein (2007) και ο Jadhav (2012) υποστηρίζουν ότι το επίπεδο διαφθοράς δεν έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Για τη μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ έχουν χρησιμοποιηθεί συγκεκριμένα μοντέλα, και ειδικότερα η μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης Ελαχίστων Τετραγώνων Κοινής Σταθεράς (Pooled OLS), η μέθοδος OLS με τη χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (OLS with Random Effects), η μέθοδος OLS με τη χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (OLS with Fixed Effects) και η Δυναμική μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης Ελαχίστων Τετραγώνων (Dynamic OLS).

Ειδικότερα, η μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης Ελαχίστων Τετραγώνων Κοινής Σταθεράς (Pooled OLS) έχει εφαρμοστεί από τους Glegg και Scott-Green (1999), Kim (2010), Goodspeed κ.ά. (2011) και Akpan κ.ά. (2014). Η μέθοδος OLS με τη χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (OLS with Fixed Effects) έχει εφαρμοστεί

από τους Addison και Heshmati (2003), Onyeiwu και Shrestha (2004), Asiedu (2006), Basar και Tosunoglu (2006), Cuervo-Cazurra (2006), Dhakal κ.ά. (2007), Μέον και Sekkat (2007), Wadhwa και Reddy (2011), Liargovas και Skandalis (2012) και Alexander (2014). Επιπροσθέτως, η μέθοδος OLS με τη χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (OLS with Random Effects) έχει χρησιμοποιηθεί από τους Mold (2003), Onyeiwu και Shrestha (2004), Μέον και Sekkat (2007), Al-Sadig (2009), Kim (2010), Buchanan κ.ά. (2012), Castro και Nunez (2013) και Tampakoudis κ.ά. (2017). Επιπλέον, η Δυναμική μέθοδος γραμμικής παλινδρόμησης Ελαχίστων Τετραγώνων (Dynamic OLS) έχει χρησιμοποιηθεί από τους Casi και Resmini (2002), Addison και Heshmati (2003), Gani (2007), Buchanan κ.ά. (2012) και Tampakoudis κ.ά. (2017). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι Atkin και Glen (1992), ο Marr (1997), οι Bartlett και Ghoshal (1998) και οι Oyeranti κ.ά. (2011) δεν εφάρμοσαν κάποια οικονομετρική μέθοδο.

Όπως είναι προφανές, η μέθοδος OLS και η μέθοδος DOLS έχουν επικρατήσει αναφορικά με την μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ. Αυτό συμβαίνει διότι οι δύο αυτές μέθοδοι αποδεδειγμένα προσφέρουν τα περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα (Kao και Chiang, 2000).

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Gujarati (2004), το υπόδειγμα Κοινών Σταθερών Συντελεστών (Pooled Ordinary Least Square model) θεωρείται η πιο απλή μορφή γραμμικού υποδείγματος. Στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, τόσο η σταθερά όσο και οι συντελεστές κλίσης είναι ίδια για όλες τις διαστρωματικές μονάδες αλλά και για όλες τις χρονικές περιόδους. Αυτό σημαίνει ότι οι επιδράσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών είναι ίδιες για όλες τις διαστρωματικές μονάδες. Όμως, αυτό προϋποθέτει την ομοιογένεια των διαστρωματικών μονάδων (χωρών στην δική μας περίπτωση). Το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects model), αντιθέτως, υποθέτει ότι ο σταθερός όρος παραμένει αμετάβλητος κατά τη διάρκεια του χρονικού ορίζοντα του δείγματος, αλλά διαφέρει μεταξύ των διαστρωματικών μονάδων. Επιπλέον, οι συντελεστές κλίσης κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής παραμένουν αμετάβλητοι τόσο κατά τη διάρκεια του χρονικού ορίζοντα όσο και μεταξύ των διαστρωματικών ομάδων (Gujarati, 2004). Τέλος, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects model) θεωρείται ότι προσφέρει περισσότερους βαθμούς ελευθερίας στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διαστρωματικές μονάδες είναι πάρα πολλές, και χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι ο όρος α δεν αντιμετωπίζεται ως σταθερός αλλά θεωρείται ως μία τυχαία μεταβλητή με μέση τιμή ίση με α , η οποία ακολουθεί την κανονική κατανομή με μέσο

0 και διακύμανση 1 (Gujarati, 2004). Στην περίπτωση που το δείγμα είναι μεγάλο αναφορικά με τον αριθμό των διαστρωματικών μονάδων (π.χ. μεγάλος αριθμός χωρών του δείγματος), με τη χρήση του υποδείγματος Κοινών Σταθερών Συντελεστών χάνεται η πραγματική επίδραση των ανεξάρτητων μεταβλητών μιας και είναι δεδομένο ότι ένα μεγάλο δείγμα είναι ανομοιογενές. Επιπλέον, υστερεί σε βαθμούς ελευθερίας, καθώς είναι περισσότερο χρήσιμο σε πλήρως ομοιογενή δείγματα (Gujarati, 2004). Επίσης, οι Gujarati και Porter (2013) δεν προτείνουν την εφαρμογή του υποδείγματος Κοινών Σταθερών Συντελεστών σε δεδομένα πάνελ διότι με αυτό τον τρόπο χάνονται οι ιδιότητες και η επεξηγηματική αξία του τύπου αυτού δεδομένων.

Αναφορικά με τη μέθοδο DOLS, πρέπει να επισημανθεί ότι παρέχει το πλεονέκτημα της παρακολούθησης της δυναμικής εξέλιξης της σχέσης των μεταβλητών (Baltagi, 2008). Η μετατροπή ενός υποδείγματος σε δυναμικό πραγματοποιείται με την εισαγωγή των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής ως ανεξάρτητη.

Οι μελετητές των εισερχόμενων ΑΞΕ, ενώ έχουν μελετήσει διεξοδικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν, δεν έχουν προσεγγίσει συγκριτικά τις επενδύσεις αυτές προς αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες, παραλείποντας έτσι τον ανταγωνισμό στην προσέλκυση ΑΞΕ προς τις δύο αυτές ομάδες χωρών. Μόνο μία ομάδα ερευνητών (Goodspeed κ.ά., 2011), έχει συγκρίνει τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις δύο αυτές ομάδες χωρών αλλά ο διαχωρισμός του δείγματος έγινε με την χρήση ψευδομεταβλητών, με αποτέλεσμα να μην ερευνάται αν διαφορετική μεθοδολογία για κάθε δείγμα μπορεί να προσφέρει πιο αξιόπιστα συμπεράσματα.

Από τα μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί από τους παραπάνω ερευνητές, κρίνονται καταλληλότερα για την μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ αυτά που περιέχουν τόσο οικονομικές (κλασικές μεταβλητές) όσο και πολιτικές μεταβλητές (μη κλασικές), διότι υποστηρίζεται ότι οι Πολυεθνικές Επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να αξιολογούν όχι μόνο το οικονομικό περιβάλλον κάθε χώρας υποδοχής αλλά και το πολιτικό περιβάλλον (Kahai, 2004). Τα μοντέλα αυτά επιτρέπουν να ληφθεί υπόψη η μεταβολή του οικονομικού και πολιτικού κλίματος κάθε χώρας. Ο διαχωρισμός σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες έχει προταθεί από τον Kahai (2004).

Η διαφορά της παρούσας διατριβής σε σχέση με τις μέχρι τώρα μελέτες είναι ότι πραγματοποιείται η σύγκριση της επίδρασης των προσδιοριστικών παραγόντων των εισερχόμενων ΑΞΕ προς ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, μελετώντας ξεχωριστά τα δύο δείγματα (ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες) και όχι με την χρήση ψευδομεταβλητών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι έλεγχοι στασιμότητας και

πολυσυγγραμικότητας να πραγματοποιούνται για κάθε δείγμα ξεχωριστά, ενώ επιλέγεται και η οικονομετρική μέθοδος (OLS ή DOLS) που προσφέρει τα πιο αξιόπιστα συμπεράσματα ξεχωριστά για κάθε δείγμα. Με αυτόν τον τρόπο, απορρίπτεται η χρήση των ψευδομεταβλητών, διότι δεν επιτρέπει τον προσδιορισμό των μοντέλων (και οικονομετρικής μεθόδου) που προσφέρουν τα πιο αξιόπιστα αποτελέσματα για κάθε δείγμα. Επιπλέον, απορρίπτεται η μελέτη των χωρών αυτών ως ένα συνολικό δείγμα χωρών (40 χώρες σε ένα δείγμα), λόγω των εξαιρετικά σημαντικών διαφορών (σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο) που υπάρχουν μεταξύ τους. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να αναφερθεί ότι οι ψευδομεταβλητές είναι μεταβλητές οι οποίες λαμβάνουν δύο τιμές (0 και 1) και χρησιμοποιούνται για να διαχωρίσουν ένα δείγμα χωρών. Για παράδειγμα, οι Goodspeed κ.ά. (2011) μελέτησαν ένα δείγμα αποτελούμενο από 10 αναπτυσσόμενες και 10 ανεπτυγμένες χώρες. Για να ελεγχθεί η επίδραση των επιλεγμένων προσδιοριστικών παραγόντων σε κάθε ομάδα χωρών, οι ερευνητές πολλαπλασίασαν την κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή με την ψευδομεταβλητή. Επιπροσθέτως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το μοντέλο που επιλέχτηκε βασίζεται στην εμπειρική μελέτη του Kahai (2004), στο οποίο και διαχωρίζονται οι προσδιοριστικοί παράγοντες σε κλασικούς και μη κλασικούς. Όμως, ο συνδυασμός των προσδιοριστικών παραγόντων που χρησιμοποιούνται στην παρούσα διατριβή δεν έχει χρησιμοποιηθεί από άλλον ερευνητή στο παρελθόν.

Για τον έλεγχο της επίδρασης των προσδιοριστικών παραγόντων, χρησιμοποιήθηκαν τρία βασικά μοντέλα για κάθε δείγμα χωρών: ένα μόνο με τους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, ένα μόνο με τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες και ένα με το σύνολο των παραγόντων αυτών. Η προσέγγιση αυτή έχει χρησιμοποιηθεί και από τους Daude και Stein (2007) και Jadhav (2012), οι οποίοι όμως μελέτησαν τους οικονομικούς και πολιτικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ. Η διαφορά της παρούσας διατριβής σε σχέση με τα μελέτες αυτές είναι ότι στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες προστέθηκε και η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος των χωρών υποδοχής. Επίσης, αναπτύχθηκαν και μοντέλα με λιγότερες ανεξάρτητες μεταβλητές, ώστε να προσδιοριστούν διεξοδικά τα πιο αξιόπιστα μοντέλα για κάθε δείγμα χωρών. Τόσο η εξαρτημένη όσο και οι ανεξάρτητες μεταβλητές επελέγησαν με βάση την διαθεσιμότητα δεδομένων, την χρήση τους από προηγούμενους ερευνητές και τον διαχωρισμό τους σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Το βασικό πλεονέκτημα των μοντέλων αυτών είναι ότι ελέγχεται η επίδραση όχι μόνο του

οικονομικού αλλά και του πολιτικού περιβάλλοντος των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών. Το βασικό ζήτημα όμως της προσέγγισης αυτής, είναι ότι οι πολιτικές μεταβλητές έχουν χρησιμοποιηθεί από έναν μικρό αριθμό μελετητών, ενώ τα δεδομένα για τις μεταβλητές αυτές είναι διαθέσιμα για περιορισμένη χρονική περίοδο. Επιπλέον, το δείγμα χωρίστηκε σε δύο ξεχωριστές ομάδες χωρών, τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες. Στο δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών συμπεριλαμβάνονται οι Αυστραλία, Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α. Το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών συμπεριλαμβάνει την Αγκόλα, Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Αίγυπτο, Γκάνα, Ινδία, Ινδονησία, Νότιος Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό, Νιγηρία, Περού, Φιλιππίνες, Ρωσία, Σιγκαπούρη, Νότιος Αφρική, Τουρκία και Βιετνάμ. Οι ανεπτυγμένες και οι αναπτυσσόμενες χώρες επελέγησαν με βάση την έκθεση World Investment Report (2017) των Ηνωμένων Εθνών. Η επιλογή των δειγμάτων των χωρών, βασίστηκε στην πληρότητα των στατιστικών δεδομένων για τις χώρες και για ολόκληρη την υπό μελέτη περίοδο. Επιπλέον, αρχικά δεν χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα με μικρότερο αριθμό χωρών διότι, σύμφωνα με τους Kao και Chiang (2000), όσο αυξάνονται οι διαστρωματικές μονάδες, τα μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα μεροληψίας. Μάλιστα, από τους προαναφερθέντες μελετητές, οι Glegg και Scott-Green (1999) (12 χώρες), Dhakal κ.ά. (2007) (8 χώρες), Gani (2007) (17 χώρες), Wadhwa και Reddy (2011) (10 χώρες), Jadhav (2012) (χώρες BRICS) και Akpan κ.ά. (2014) (BRICS και MINT) χρησιμοποίησαν δείγματα μικρότερα από 20 χώρες, ενώ όλοι οι υπόλοιποι ερευνητές χρησιμοποίησαν δείγματα αποτελούμενα από περισσότερες από 20 χώρες. Όμως, για την πληρέστερη μελέτη της επίδρασης των προσδιοριστικών παραγόντων προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες, αναπτύχθηκαν και μοντέλα με μικρότερο αριθμό χωρών. Η επιλογή των χωρών έγινε με βάση την ομοιότητα που παρουσιάζουν μεταξύ τους. Ειδικότερα, για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών, επιλέχθηκαν οι 16 Ευρωπαϊκές ανεπτυγμένες χώρες (Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο). Για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, επιλέχθηκαν οι χώρες (16 στο σύνολο) οι οποίες παρουσιάζουν ραγδαία οικονομική ανάπτυξη και ταυτόχρονα αύξηση των εισροών ΑΞΕ, οι οποίες είναι η Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Γκάνα, Ινδία, Ινδονησία,

Νότιος Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό, Νιγηρία, Φιλιππίνες, Ρωσία, Νότιος Αφρική, Τουρκία και Βιετνάμ.

Αναφορικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ, στους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες περιλαμβάνονται η οικονομική ανάπτυξη της εκάστοτε χώρας (εκφρασμένη από την ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ), ο πληθωρισμός, το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών (το άθροισμα εισαγωγών και εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ), η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού και το επίπεδο της ποιότητας των υποδομών (εκφρασμένο από τον αριθμό των τηλεφωνικών γραμμών ανά 100 άτομα πληθυσμού). Στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνονται οι πολιτικές μεταβλητές, οι οποίες είναι το επίπεδο του νομικού πλαισίου, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης, το επίπεδο της διαφθοράς, η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης και η πολιτική σταθερότητα και η απουσία βίας και τρομοκρατίας στην κάθε χώρα. Όλες οι πολιτικές μεταβλητές είναι εκφρασμένες με βάση την ποσοστιαία κατάταξη (percentile rank) κάθε χώρας. Σύμφωνα με αυτό τον τρόπο μέτρησης, η κάθε χώρα κατατάσσεται με βάση μία συγκεκριμένη βαθμολογία σε σχέση με τις άλλες χώρες της βάσης δεδομένων. Η βαθμολογία αυτή σαφώς μεταβάλλεται διαχρονικά. Λόγω του γεγονότος ότι η βαθμολογία είναι με άριστα το 100 (για παράδειγμα 62 στα 100), ονομάζεται ποσοστιαία κατάταξη. Πρέπει να προστεθεί ότι είναι πολύ πιθανό δύο ή και παραπάνω χώρες να έχουν την ίδια βαθμολογία, οπότε και την ίδια ποσοστιαία κατάταξη. Τέλος, οι χρηματοοικονομικοί πόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ) που διατίθενται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας προς τον ιδιωτικό τομέα συμπεριλαμβάνονται επίσης στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Η μεταβλητή αυτή τοποθετήθηκε στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες διότι δεν έχει προσελκύσει επαρκώς το επιστημονικό ενδιαφέρον. Η επιλεγμένη εξαρτημένη μεταβλητή είναι το απόθεμα εισερχόμενων ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ). Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό του ΟΟΣΑ, το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ορίζεται ως η συνολική αξία των ιδίων κεφαλαίων, περιουσιακών στοιχείων και δανείων που έχουν στην κατοχή τους ξένοι επενδυτές σε μία χώρα υποδοχής για ένα έτος. Όταν αυξάνεται το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ, τότε παρουσιάζεται εισροή ΑΞΕ, ενώ όταν μειώνεται, παρατηρείται αποεπένδυση από την χώρα υποδοχής. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι το απόθεμα ΑΞΕ είναι περισσότερο σταθερή και αξιόπιστη μονάδα μέτρησης σε σχέση με τις ροές ΑΞΕ, διότι οι τελευταίες επηρεάζονται έντονα από μία ή δύο μεγάλες ΑΞΕ (Bénassy - Quéré et al., 2007). Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την υπό εξέταση χρονική

περίοδο, η συγκεκριμένη μεταβλητή δεν λαμβάνει τιμές υψηλότερες από το 100% του ΑΕΠ (εκτός από την Σιγκαπούρη στην οποία το εισερχόμενο ΑΕΠ έφτασε μέχρι το 369% του ΑΕΠ για το 2015). Η συγκεκριμένη εξαρτημένη μεταβλητή έχει χρησιμοποιηθεί από τον Nunnenkamp (2002) και από τους Goodspeed κ.ά. (2011). Επιπλέον, στην παρούσα διατριβή αναπτύχθηκαν μοντέλα και με μικρότερο αριθμό μεταβλητών, τα οποία όμως δεν οδήγησαν σε βελτίωση των αποτελεσμάτων. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν και οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή. Όμως, έγινε αντιληπτό ότι ενώ η συγκεκριμένη εξαρτημένη μεταβλητή οδηγεί σε αξιόπιστα συμπεράσματα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, η χρήση της ίδιας εξαρτημένης για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών δεν οδηγεί σε αξιόπιστα αποτελέσματα. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην επιλογή του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ ως εξαρτημένη μεταβλητή διότι προσφέρει αξιόπιστα συμπεράσματα και για τα δύο δείγματα χωρών. Συνολικά αναπτύχθηκαν 136 διαφορετικά μοντέλα, εκ των οποίων επελέγησαν τα δύο (ένα για κάθε δείγμα χωρών) πιο αξιόπιστα. Επιπλέον, όλες οι μεταβλητές είναι ετήσιες και σε τρέχουσες τιμές και αφορούν την περίοδο 2002 - 2015. Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος επιλέχθηκε διότι σύμφωνα με τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας και της βάσης δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD Database), η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίζεται από παγκόσμια σταθερότητα. Επιπλέον, οι εισερχόμενες ΑΞΕ παρουσιάζουν σταθερά αυξανόμενη πορεία (με εξαίρεση τα έτη 2007 και 2008) παγκοσμίως, κάτι που πιθανόν να οφείλεται στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ οι οποίες εφαρμόστηκαν από τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς επίσης και από την εισαγωγή του κοινού νομίσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιπλέον, τα δεδομένα για τους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες και για τους χρηματοοικονομικούς πόρους συλλέχθηκαν από την βάση δεδομένων World Development Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Τα δεδομένα για τους πολιτικούς προσδιοριστικούς παράγοντες συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων World Governance Indicators του ίδιου οργανισμού (World Bank). Τα δεδομένα για τις εξαρτημένες μεταβλητές συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD Database).

Επιπροσθέτως, ο αριθμός των παρατηρήσεων για κάθε μεταβλητή έφτασε τις 280 για τα δείγματα των 20 αναπτυσσόμενων και 20 ανεπτυγμένων χωρών και 224 για τα δείγματα των 16 αναπτυσσόμενων και 16 ανεπτυγμένων χωρών. Τα δεδομένα είναι σε μορφή χρονοσειρών διαστρωματικών στοιχείων (ή αλλιώς πάνελ). Τα δεδομένα πάνελ

είναι δεδομένα για διαστρωματικές μονάδες (για παράδειγμα για χώρες, επιχειρήσεις, κ.α.) τα οποία απεικονίζονται για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (για παράδειγμα για τα έτη 2000 έως 2015). Η συγκεκριμένη μορφή δεδομένων επιλέχτηκε διότι παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις άλλες μορφές δεδομένων. Αρχικά, ο αριθμός των παρατηρήσεων για κάθε δείγμα είναι σαφώς μεγαλύτερος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των βαθμών ελευθερίας και της μεταβλητότητας του δείγματος. Τα παραπάνω οδηγούν στην βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των εκτιμήσεων των οικονομετρικών μεθόδων (Baltagi, 2008).

Μετά τη συλλογή των δεδομένων για όλες τις μεταβλητές, εξετάσαμε τη στασιμότητα όλων των μεταβλητών ξεχωριστά για τα δύο δείγματα χωρών. Ειδικότερα, μία χρονοσειρά διαστρωματικών στοιχείων είναι στάσιμη όταν η μέση τιμή της και η διακύμανσή της δεν διαφέρουν συστηματικά διαχρονικά. Αντιθέτως, μία μη στάσιμη χρονοσειρά διαστρωματικών στοιχείων παρουσιάζει χρονικά μεταβαλλόμενη μέση τιμή ή χρονικά μεταβαλλόμενη διακύμανση ή και τα δύο (Gujarati και Porter, 2013). Λόγω της μη στασιμότητας μίας μεταβλητής, μπορούμε να εξετάσουμε τη σχέση της με άλλες μεταβλητές μόνο για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο (π.χ. ένα έτος) και η σχέση αυτή δεν μπορεί να γενικευτεί σε άλλες χρονικές περιόδους. Μάλιστα, η χρήση μη στάσιμων μεταβλητών μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Ειδικότερα, οι Gujarati και Porter (2013) αναφέρουν ότι μία μη στάσιμη ανεξάρτητη μεταβλητή μπορεί να δείχνει ότι έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη αλλά στην πραγματικότητα να μην υπάρχει καμία σχέση μεταξύ τους. Το φαινόμενο αυτό έχει ονομαστεί από τους Granger και Newbold, (1974) και Phillips (1986) ως το πρόβλημα των κίβδηλων παλινδρομήσεων (spurious regressions) ενώ από τους Gujarati και Porter (2013) έχει ονομαστεί ως φαινόμενο της νόθου ή φαινομενικής παλινδρόμησης.

Ακολούθως πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος πολυσυγγραμικότητας των ανεξάρτητων μεταβλητών με τη χρήση της Pairwise Correlation Matrix. Ο έλεγχος αυτός βοήθησε στην αξιολόγηση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των μεταβλητών, διότι πιθανή συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών θα επηρέαζε την επίδραση τους στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Για όλα τα μοντέλα, εφαρμόστηκε τόσο η μέθοδος εκτίμησης Ελαχίστων Τετραγώνων (OLS), όσο και η Δυναμική Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων (Dynamic OLS). Μάλιστα, οι Kao και Chiang (2000) υποστηρίζουν ότι οι δύο αυτές μέθοδοι προσφέρουν τα περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα. Και στις δύο οικονομετρικές

μεθόδους εφαρμόστηκε το υπόδειγμα Σταθερών (Fixed Effects -FE) και Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects - RE), ώστε να προσδιοριστούν τα μοντέλα με την υψηλότερη αξιοπιστία.

Για την επιλογή του καταλληλότερου υποδείγματος μεταξύ Σταθερών Επιδράσεων και Τυχαίων Επιδράσεων εφαρμόστηκε το Hausman test, το οποίο δείχνει ποιο εκ των δύο υποδειγμάτων είναι καταλληλότερο. Επιπλέον, όλα τα μοντέλα OLS αξιολογήθηκαν με βάση το επίπεδο του διορθωμένου R^2 , την πιθανότητα του F – Statistic και την παρουσία ή απουσία σειριακής σχέσης πρώτης τάξης (η οποία ελέγχεται με την χρήση του Durbin – Watson stat.). Επιπλέον όλα τα μοντέλα DOLS αξιολογήθηκαν με βάση το επίπεδο του διορθωμένου R^2 , την πιθανότητα του F – Statistic και την στατιστική σημαντικότητα των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής. Πρέπει να σημειωθεί ότι για τις εξισώσεις οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τις χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής ως ανεξάρτητη, δεν ενδείκνυται η χρήση του ελέγχου Durbin – Watson λόγω της μεροληψίας του αποτελέσματος του ελέγχου αυτού (Gujarati και Porter, 2013). Πιο συγκεκριμένα, έχει αποδειχτεί ότι με την χρήση των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής, γίνεται αποδεκτό ότι τα συγκεκριμένα μοντέλα (δυναμικά) δεν παρουσιάζουν σειριακή σχέση πρώτης τάξης, με αποτέλεσμα ο έλεγχος Durbin – Watson να παρουσιάζει μεροληψία (Nerlove και Wallis, 1966). Τα αποτελέσματα των ελέγχων αυτών έδειξαν ότι για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών καταλληλότερη είναι η μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων για δεδομένα πάνελ (Panel Ordinary Least Square). Αντιθέτως, για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών η δυναμική μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων για δεδομένα πάνελ (Dynamic Panel Ordinary Least Square) οδηγεί σε περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα. Και για τα δύο δείγματα, το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων κρίθηκε καταλληλότερο. Πρέπει να αναφερθεί ότι και για τις δύο ομάδες χωρών, τα πιο αξιόπιστα μοντέλα συμπεριλαμβάνουν το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ως εξαρτημένη και όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές.

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, τα εμπειρικά αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης επηρεάζει αρνητικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές. Η επίδραση αυτή πιθανώς να οφείλεται στην αύξηση στους μισθούς των εργαζομένων, λόγω της ανάπτυξης του ΑΕΠ, κάτι που εν συνεχεία αυξάνει το κόστος παραγωγής, με αποτέλεσμα να επιδρά αρνητικά στις εισερχόμενες ΑΞΕ (Alexander, 2014). Επιπλέον, το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά ευρήματα πολλών μελετητών (Glegg και Scott-Green, 1999;

Mold, 2003; Casi και Resmini, 2010). Εν συνεχεία, ο πληθωρισμός επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στην αυξανόμενη κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών στις χώρες αυτές, η οποία αντικατοπτρίζεται στην πορεία του πληθωρισμού (Skouloudakis κ.ά., 2016). Η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος επίσης επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό πιθανώς να οφείλεται στο απελευθερωμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο λειτουργεί ως παράγοντας προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (Atkin και Glen, 1992).

Για τις ανεπτυγμένες χώρες, η οικονομική ανάπτυξη έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, αποτέλεσμα το οποίο ενδεχομένως να οφείλεται στους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που παρουσιάζουν οι χώρες αυτές (World Bank, 2016). Επιπλέον, οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές επηρεάζονται αρνητικά από την πορεία του πληθωρισμού, αποτέλεσμα το οποίο δείχνει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ δεν προσελκύονται από χώρες που παρουσιάζουν ασταθή πληθωρισμό, μιας και αντανακλά την οικονομική αστάθεια των χωρών υποδοχής (Addison και Heshmati, 2003; Dhakal κ.ά., 2007). Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού επίσης επηρεάζει αρνητικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό ενδεχομένως να δείχνει ότι η πληθυσμιακή αύξηση είναι επιζήμια για την οικονομική ανάπτυξη, καθώς μειώνει το κατά κεφαλήν εισόδημα κι επομένως την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών (Akin, 2009; Wadhwa και Reddy, 2011; Tampakoudis κ.ά., 2017). Μάλιστα, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2016), σχεδόν όλες οι χώρες του δείγματος παρουσίασαν μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ από το 2008 και μετά, ενώ κάποιες από αυτές (π.χ. ΗΠΑ) δείχνουν ανάκαμψη τα τελευταία δύο έτη της υπό εξέταση περιόδου (2014 και 2015). Επιπλέον, η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος επηρεάζει μη στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό πιθανώς να οφείλεται στο κανονιστικό πλαίσιο και τους περιορισμούς που έχουν τεθεί στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των ανεπτυγμένων χωρών, με αποτέλεσμα οι ξένοι επενδυτές να μην μπορούν να δανειστούν κεφάλαια με ευνοϊκούς όρους.

Αναφορικά με τις μεταβλητές που παρουσιάζουν την ίδια επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ και προς τις δύο ομάδες χωρών, το εμπορικό άνοιγμα επηρεάζει επίσης αρνητικά

και στατιστικά σημαντικά τις επενδύσεις προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι ενδεχομένως οι χώρες αυτές (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες) προσελκύουν εισερχόμενες ΑΞΕ προς αντικατάσταση του διεθνούς εμπορίου (Jadhav, 2002; Liargovas και Skandalis, 2012). Επιπλέον, η ποιότητα των υποδομών παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ και προς τις δύο ομάδες χωρών, το οποίο δείχνει ότι ενδεχομένως οι ξένοι επενδυτές να μην δίνουν έμφαση στην ποιότητα των υποδομών κάθε χώρας υποδοχής (Onyeiwu και Shrestha, 2004).

Το σημαντικό εύρημα της διατριβής αυτής είναι η μη στατιστικά σημαντική επίδραση όλων των πολιτικών μεταβλητών στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς και τις δύο ομάδες χωρών, παρά τις μεγάλες διαφορές που παρουσιάζουν αναφορικά με το πολιτικό κλίμα. Το παραπάνω αποτέλεσμα αποδεικνύει ότι η βελτίωση του πολιτικού κλίματος δεν επηρεάζει τις εισερχόμενες ΑΞΕ παγκοσμίως και δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε καν εν δυνάμει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το εύρημα αυτό, μάλιστα, συμφωνεί με συγκεκριμένους ερευνητές (Daude και Stein, 2007; Gani, 2007; Μέον και Sekkat, 2007; Jadhav, 2012; Akpan κ.ά., 2014).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διατριβής, οι αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και ιδιαίτερα την αυξητική πορεία της κατανάλωσης (που αντικατοπτρίζεται από την πορεία του πληθωρισμού), ενώ το απελευθερωμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα επίσης λειτουργεί ως παράγοντας προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αντιθέτως, οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν έντονη προσέλκυση ΑΞΕ επίσης προς αντικατάσταση του διεθνούς εμπορίου.

Αναφορικά με τα μοντέλα στα οποία χρησιμοποιήθηκαν οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή, έγινε αντιληπτό ότι ενώ η συγκεκριμένη εξαρτημένη μεταβλητή οδηγεί σε ικανοποιητικά συμπεράσματα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, η χρήση της ίδιας εξαρτημένης για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών δεν οδηγεί σε αξιόπιστα αποτελέσματα. Ειδικότερα, για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, η μέθοδος OLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.845$) διότι παρουσιάζει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης (DW Stat. = 1.548), αλλά η πιθανότητα του F – statistic ισούται με 0 (F – stat. probability = 0.000). Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι η μεταβολή του ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και το

επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Αντιθέτως, όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Για το ίδιο δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενες χώρες) η μέθοδος DOLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) είναι περισσότερο αξιόπιστη (adj. $R^2 = 0.847$). Η συγκεκριμένη μέθοδος όμως δείχνει ότι μόνο η μεταβολή του ΑΕΠ και ο πληθωρισμός έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών, η μέθοδος OLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν είναι καθόλου αξιόπιστη (adj. $R^2 = 0.058$), ενώ παρουσιάζει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης (DW Stat. = 1.738), αλλά η πιθανότητα του F – statistic ισούται με 0 (F – stat. probability = 0.000). Η μέθοδος αυτή δείχνει ότι μόνο η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Όλες οι υπόλοιπες εξαρτημένες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Για το ίδιο δείγμα χωρών (ανεπτυγμένες χώρες) η μέθοδος DOLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστη (adj. $R^2 = 0.346$), ενώ οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση, κάτι που επιδρά σε μεγάλο βαθμό στην αξιοπιστία του μοντέλου. Αναφορικά με τα αποτελέσματα της μεθόδου αυτής, μόνο η μεταβολή του ΑΕΠ παρουσιάζει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ και πάλι το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές παρουσιάζουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Όπως είναι προφανές, η χρήση των εισροών ΑΞΕ δεν προσέφερε αξιόπιστα συμπεράσματα για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Όμως, λόγω της σύγκρισης που πρέπει να γίνει μεταξύ αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών, η εξαρτημένη μεταβλητή πρέπει να είναι ίδια, με αποτέλεσμα να επιλέγεται το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ως η εξαρτημένη μεταβλητή που προσφέρει τα περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα και για τις δύο ομάδες χωρών.

Αναφορικά με τα μοντέλα στα οποία χρησιμοποιήθηκαν δείγματα με μικρότερο αριθμό χωρών, έγινε αντιληπτό ότι τα δείγματα αυτά, ενώ συμπεριλαμβάνουν χώρες οι οποίες

ομοιάζουν, δεν οδηγούν σε αξιόπιστα αποτελέσματα. Αρχικά, εφαρμόστηκαν οι έλεγχοι στασιμότητας και πολυσυγγραμικότητας και για τα δύο δείγματα χωρών. Εν συνεχεία, το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) και οι εισροές ΑΞΕ χρησιμοποιήθηκαν ως εξαρτημένες μεταβλητές. Αναφορικά με τα αποτελέσματα των μοντέλων, για το δείγμα των 16 αναπτυσσόμενων χωρών (και με την χρήση του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ ως εξαρτημένη μεταβλητή), η μέθοδος OLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.086$), ενώ παρουσιάζει αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης ($\text{DW Stat.} = 2.589$), αλλά η πιθανότητα του F – statistic πολύ κοντά στο 0 ($\text{F – stat. probability} = 0.002$). Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι η μεταβολή του ΑΕΠ και το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Για το ίδιο δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενες χώρες) η μέθοδος DOLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) είναι επίσης μη αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.127$). Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι η μεταβολή του ΑΕΠ έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Για το ίδιο δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενες χώρες) χρησιμοποιήθηκαν και οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή. Η μέθοδος OLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.059$), ενώ παρουσιάζει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης ($\text{DW Stat.} = 0.972$), αλλά η πιθανότητα του F – statistic δεν κοντά στο 0 αλλά είναι μικρότερη από 5% ($\text{F – stat. probability} = 0.016$). Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών και η πολιτική σταθερότητα έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Για το ίδιο δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενες χώρες) η μέθοδος DOLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) είναι περισσότερο αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.760$). Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι το εμπορικό άνοιγμα

των οικονομιών έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Για το δείγμα των 16 ανεπτυγμένων χωρών (και με την χρήση του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ ως εξαρτημένη μεταβλητή), η μέθοδος OLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν είναι καθόλου αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.049$), ενώ παρουσιάζει αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης ($\text{DW Stat.} = 2.665$), αλλά η πιθανότητα του F – statistic δεν ισούται με 0 αλλά είναι μικρότερη από 5% ($F - \text{stat. probability} = 0.031$). Η μέθοδος αυτή δείχνει ότι ο πληθωρισμός και το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ όλες οι υπόλοιπες εξαρτημένες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Για το ίδιο δείγμα χωρών (ανεπτυγμένες χώρες) η μέθοδος DOLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.122$). Αναφορικά με τα αποτελέσματα της μεθόδου αυτής, μόνο ο πληθωρισμός παρουσιάζει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές παρουσιάζουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ.

Για το ίδιο δείγμα χωρών (ανεπτυγμένες χώρες) χρησιμοποιήθηκαν και οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή. Η μέθοδος OLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.083$), ενώ παρουσιάζει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης ($\text{DW Stat.} = 1.661$), αλλά η πιθανότητα του F – statistic είναι πολύ κοντά στο 0 ($F - \text{stat. probability} = 0.002$). Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ η μεταβολή του πληθυσμού, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης και η καταπολέμηση της διαφθοράς έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Για το ίδιο δείγμα χωρών (ανεπτυγμένες χώρες) η μέθοδος DOLS (το Hausman test έδειξε ότι το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων είναι καταλληλότερο) δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστη ($\text{adj. } R^2 = 0.343$) κυρίως διότι οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση, κάτι που επιδρά σε μεγάλο βαθμό στην αξιοπιστία του μοντέλου. Η συγκεκριμένη μέθοδος δείχνει ότι η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά

σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Όλες οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ.

Όπως είναι και πάλι προφανές, η χρήση δειγμάτων με μικρότερο αριθμό χωρών (οι οποίες ομοιάζουν όμως) δεν προσέφερε αξιόπιστα συμπεράσματα τόσο για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών όσο και για το δείγμα ανεπτυγμένων χωρών. Μόνο η χρήση των εισροών ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών προσέφερε σχετικά αξιόπιστα αποτελέσματα. Όμως, λόγω της σύγκρισης που πρέπει να γίνει μεταξύ αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών, η εξαρτημένη μεταβλητή πρέπει να είναι ίδια.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, τα δείγματα των 20 αναπτυσσόμενων και 20 ανεπτυγμένων χωρών, αλλά και η χρήση του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ ως εξαρτημένη μεταβλητή προσφέρουν τα περισσότερα αξιόπιστα αποτελέσματα.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής έχουν εξαιρετικά μεγάλη σημασία για την πολιτική ηγεσία των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Είναι προφανές ότι μέτρα προς την βελτίωση του πολιτικού περιβάλλοντος δεν θα έχουν σημαντική επίδραση στην προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ, ενώ οι επενδύσεις για την βελτίωση των υποδομών πάλι δεν θα οδηγήσουν στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Η υλοποίηση στρατηγικών που ταιριάζουν στην ιδιαίτερη επίδραση των προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς κάθε ομάδα χωρών θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών αυτών και θα συμβάλει στη βελτίωση της ελκυστικότητας των οικονομιών τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διατριβής, η κάθε ομάδα χωρών θα πρέπει να προωθήσει διαφορετικά μέτρα και πολιτικές. Για παράδειγμα, στις ανεπτυγμένες χώρες, η ενίσχυση της ανάπτυξης μπορεί να επιδράσει θετικά στην εισροή επενδύσεων, ενώ η άρση της υπερπροστασίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος θα επιδράσει θετικά στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, η συνεχής ενθάρρυνση της κατανάλωσης θα έχει θετική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Όμως, η συνεχής αύξηση του κόστους εργασίας, το οποίο είναι αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης, πρέπει να περιοριστεί, διότι αυξάνει το κόστος παραγωγής των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα, προτείνεται η συνεχής μελέτη της επίδρασης των πολιτικών μεταβλητών, ενώ η χρήση οικονομετρικών μεθόδων, οι

οποίες προς το παρόν δεν εφαρμόζονται, ενδεχομένως να οδηγήσουν σε περισσότερο αξιόπιστα συμπεράσματα.

Πίνακας περιεχομένων

Κατάλογος Διαγραμμάτων	30
Κατάλογος πινάκων	31
Συνομογραφίες.....	36
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή	37
1.1. Ο σκοπός της διατριβής	37
1.2. Τα ερευνητικά ερωτήματα	38
1.3. Μεθοδολογία	40
1.4. Διάρθρωση της διατριβής	42
Κεφάλαιο 2. Η Πολυεθνική Επιχείρηση	43
2.1. Εισαγωγή κεφαλαίου	43
2.2. Η Πολυεθνική Επιχείρηση.....	43
2.2.1. Ορισμοί και Κριτήρια Προσδιορισμού του Βαθμού Διεθνοποίησης των ΠΕ.....	44
2.2.2. Κίνητρα Διεθνοποίησης των Επιχειρήσεων	45
2.2.3. Παραδοσιακές Οργανωσιακές Δομές των ΠΕ.....	49
2.2.4. Στρατηγικές των ΠΕ	53
2.2.5. Η Ανάπτυξη των ΠΕ ως Οδηγών της Παγκόσμιας Οικονομίας.....	56
2.2.6. Η Διεθνής Επιχειρηματικότητα στο Πλαίσιο των Μεταπολεμικών Αλλαγών στις Διεθνείς Δυνάμεις	57
2.2.7. Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των ΠΕ.....	59
2.3. Συμπεράσματα κεφαλαίου	68
Κεφάλαιο 3. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	69
3.1. Εισαγωγή	69
3.2. Οι κυριότεροι ορισμοί των ΑΞΕ.....	69
3.3. Μορφές και Είδη ΑΞΕ.....	71
3.3.1. Διαχωρισμός με βάση το καθεστώς ιδιοκτησίας	71
3.3.2. Διαχωρισμός με βάση τη στρατηγική παραγωγής.....	74

3.3.3. Άλλοι τύποι διαχωρισμού των ΑΞΕ	76
3.4. Οι ΑΞΕ στην παγκόσμια οικονομία	77
3.4.1. Η ανάπτυξη των ΑΞΕ παγκοσμίως	78
3.4.2. Οι βασικές πηγές ΑΞΕ.....	82
3.5. Οι κυριότερες θεωρίες που σχετίζονται με τις ΑΞΕ.....	85
3.5.1. Η θεωρία της βιομηχανικής οικονομικής και η ερμηνεία των ΑΞΕ	85
3.5.2. Οι θεωρίες διεθνούς εμπορίου και η σχέση τους με τις ΑΞΕ.....	89
3.5.3. Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος: το διεθνές εμπόριο και οι ΑΞΕ ως διαδοχικές φάσεις της διεθνοποίησης των ΠΕ	90
3.5.4. Η εκλεκτική προσέγγιση του Dunning για την ερμηνεία των ΑΞΕ	91
3.5.5. Η θεωρία της εσωτερίκευσης	95
3.5.6. Η θεωρία του Ολιγοπωλίου	97
3.6. Συμπεράσματα κεφαλαίου	98

Κεφάλαιο 4. ΑΞΕ, οικονομίες υποδοχής και οικονομίες προέλευσης**100**

4.1. Εισαγωγή	100
4.2. Η θεωρία της αναπτυξιακής πορείας των επενδύσεων του Dunning	100
4.2.1. Στάδιο πρώτο	101
4.2.2. Στάδιο δεύτερο	102
4.2.3. Στάδιο τρίτο	103
4.2.4. Στάδιο τέταρτο.....	104
4.2.5. Στάδιο πέμπτο.....	104
4.2.6. Ανασκόπηση της θεωρίας του Dunning	105
4.3. Οφέλη και κόστος των ΑΞΕ για τις χώρες υποδοχής.....	105
4.3.1. Τα βασικά οφέλη για τις χώρες υποδοχής	106
4.3.2. Οι βασικές πηγές κόστους για τις οικονομίες υποδοχής	116
4.3.3. Η επίδραση των εισερχόμενων ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής και οι αντικρουόμενες θεωρίες	120

4.4. Οφέλη και κόστος των ΑΞΕ για τις χώρες προέλευσης.....	122
4.4.1. Τα βασικότερα οφέλη για τις οικονομίες προέλευσης.....	122
4.4.2. Οι βασικότερες πηγές κόστους για τις χώρες προέλευσης.....	123
4.5. Κυβερνητικές πολιτικές και ΑΞΕ.....	124
4.5.1. Κυβερνητικές πολιτικές των χωρών προέλευσης.....	125
4.5.2. Κυβερνητικές πολιτικές των χωρών υποδοχής.....	127
4.6. Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	135

Κεφάλαιο 5. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες αγορές.....137

5.1. Εισαγωγή.....	137
5.2. Ιστορική αναδρομή.....	137
5.2.1. Ανεπτυγμένες χώρες.....	138
5.2.2. Αναπτυσσόμενες χώρες.....	141
5.3. Στατιστική απεικόνιση των εισερχόμενων ΑΞΕ προς ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες.....	149
5.3.1. Πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες οικονομίες....	150
5.3.2. Πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες οικονομίες.....	152
5.4. Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	158

Κεφάλαιο 6. Θεωρητική προσέγγιση των προσδιοριστικών παραγόντων των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.....160

6.1. Εισαγωγή.....	160
6.2. Κλασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ.....	161
6.2.1. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDP growth).....	161
6.2.2. Η πορεία του πληθωρισμού (Inflation rate).....	162
6.2.3. Το εμπορικό άνοιγμα της οικονομίας (trade openness).....	164
6.2.4. Η ποιότητα των υποδομών (infrastructure).....	166
6.2.5. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού.....	168
6.3. Μη κλασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες.....	169

6.3.1. Η επάρκεια του νομικού πλαισίου	170
6.3.2. Το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης	171
6.3.3. Το επίπεδο διαφθοράς.....	173
6.3.4. Αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης	175
6.3.5. Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας.....	176
6.3.6. Το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	177
6.4. Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	179

Κεφάλαιο 7. Μεθοδολογία και εμπειρική διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες.....180

7.1. Εισαγωγή	180
7.2. Τα δείγματα	183
7.3. Μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας.....	184
7.3.1. Δεδομένα πάνελ.....	185
7.3.2. Έλεγχοι στασιμότητας.....	187
7.3.3. Έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας.....	189
7.3.4. Υπόδειγμα πάνελ	190
7.3.5. Μέθοδος εκτίμησης του γραμμικού υποδείγματος.....	193
7.4. Εφαρμογή της μεθοδολογίας	194
7.4.1. Περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών	201
7.4.2. Έλεγχος στασιμότητας επιλεγμένων μεταβλητών.....	205
7.4.3. Έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας	209
7.5. Προσδιορισμός τελικών μεθόδων εκτίμησης	212
7.6. Εφαρμογή μεθόδων εκτίμησης OLS και DOLS για τα δείγματα των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών	214
7.6.1. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης OLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών	215

7.6.2. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης DOLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών	219
7.6.3. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης OLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών	223
7.6.4. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης DOLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών	228
7.6.5. 55Συγκριτική απεικόνιση των εμπειρικών αποτελεσμάτων για τα δείγματα των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών	232
7.7. Ανάπτυξη εναλλακτικών μοντέλων	234
7.7.1. Εναλλακτικά μοντέλα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών	234
7.7.2. Εναλλακτικά μοντέλα για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών	246
7.7.3. Ανάπτυξη μοντέλων με τη χρήση των εισροών ΑΞΕ ως εξαρτημένης μεταβλητής	259
7.7.4. Ανάπτυξη μοντέλων με μικρότερο αριθμό χωρών	267
7.8. Ανάλυση και σύγκριση των εμπειρικών αποτελεσμάτων	294
7.9. Συμπεράσματα κεφαλαίου	303
Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα διατριβής	306
8.1. Εισαγωγή	306
8.2. Περιορισμοί της έρευνας	309
8.3. Συμπεράσματα και οι επιπτώσεις αυτών σε πολιτικό επίπεδο	310
8.4. Πρακτική συμβολή και εφαρμογή των προτάσεων της έρευνας	312
8.5. Προτεινόμενα πεδία για μελλοντική έρευνα	313
Βιβλιογραφία	315
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	315
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	315
Διαδικτυακοί ιστότοποι	341
Παραρτήματα	342
Παράρτημα Α: Βασικά μοντέλα	342

Παράρτημα Β: Εναλλακτικά μοντέλα	364
Παράρτημα Γ: Μοντέλα με τη χρήση εναλλακτικής εξαρτημένης μεταβλητής	430
Παράρτημα Δ: Μοντέλα με τη χρήση μικρότερου δείγματος χωρών	438

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Κεφάλαιο 3

Διάγραμμα 3.1: Παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ 1990 – 2015 (σε εκατ. US\$)	78
Διάγραμμα 3.2: Παγκόσμιες εκροές ΑΞΕ 1990 – 2015 (σε εκατ. US\$)	79
Διάγραμμα 3.3: Παγκόσμιο εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (σε εκατ. US\$)	80
Διάγραμμα 3.4: Παγκόσμιο εξερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (σε εκατ. US\$).....	81
Διάγραμμα 3.5: Εκροές ΑΞΕ ανά χώρα (σε εκατ. US\$)	83
Διάγραμμα 3.6: Εκροές ΑΞΕ από την Ιαπωνία (σε εκατ. US\$)	85

Κεφάλαιο 5

Διάγραμμα 5.1: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες (σε εκατ. US\$) ..	150
Διάγραμμα 5.2: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες (% ΑΕΠ).....	151
Διάγραμμα 5.3: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (σε εκατ. US\$)	152
Διάγραμμα 5.4: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (%ΑΕΠ).....	153
Διάγραμμα 5.5: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις BRICS (%ΑΕΠ).....	154
Διάγραμμα 5.6: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις BRICS (σε εκατ. US\$)	155
Διάγραμμα 5.7: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις MINT (%ΑΕΠ)	157
Διάγραμμα 5.8: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις MINT (σε εκατ. US\$)	158

Κατάλογος πινάκων

Κεφάλαιο 3

Πίνακας 3.1: Πλεονεκτήματα που αυξάνουν τις ΑΞΕ (Πηγή: Moosa, 2016)	88
Πίνακας 3.2: Κριτήρια επιλογής διαφόρων μορφών διεθνοποίησης (Πηγή: Dunning, 1981)	94

Κεφάλαιο 7

Πίνακας 7.1: Παράδειγμα δεδομένων Πάνελ	186
Πίνακας 7.2: Περιγραφή μεταβλητών Εξίσωσης 7	196
Πίνακας 7.3: Περιγραφή μεταβλητών Εξίσωσης 8	197
Πίνακας 7.4: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις ανεπτυγμένες χώρες	202
Πίνακας 7.5: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις αναπτυσσόμενες χώρες.....	204
Πίνακας 7.6: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών ...	206
Πίνακας 7.7: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών	208
Πίνακας 7.8: Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.....	210
Πίνακας 7.9: Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών	211
Πίνακας 7.10: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE (Αναπτυσσόμενες χώρες).....	215
Πίνακας 7.11: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE (Αναπτυσσόμενες χώρες).....	217
Πίνακας 7.12: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (Αναπτυσσόμενες χώρες)	218
Πίνακας 7.13: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE (Αναπτυσσόμενες χώρες).....	219
Πίνακας 7.14: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE (Αναπτυσσόμενες χώρες).....	221
Πίνακας 7.15: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (Αναπτυσσόμενες χώρες).....	222

Πίνακας 7.16: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE (Ανεπτυγμένες χώρες).....	224
Πίνακας 7.17: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE (Ανεπτυγμένες χώρες).....	226
Πίνακας 7.18: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (Ανεπτυγμένες χώρες)	227
Πίνακας 7.19: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE (Ανεπτυγμένες χώρες).....	228
Πίνακας 7.20: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE (Ανεπτυγμένες χώρες).....	230
Πίνακας 7.21: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (Ανεπτυγμένες χώρες)	231
Πίνακας 7.22: Συνοπτική απεικόνιση Μοντέλων για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.....	232
Πίνακας 7.23: Συνοπτική απεικόνιση Μοντέλων για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών.....	233
Πίνακας 7.24: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές(Αναπτυσσόμενες χώρες)	235
Πίνακας 7.25: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)	236
Πίνακας 7.26: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)	236
Πίνακας 7.27: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες).....	238
Πίνακας 7.28: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες).....	239
Πίνακας 7.29: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες).....	240
Πίνακας 7.30: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)	241
Πίνακας 7.31: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)	242
Πίνακας 7.32: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)	243

Πίνακας 7.33: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες).....	244
Πίνακας 7.34: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες).....	245
Πίνακας 7.35: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες).....	246
Πίνακας 7.36: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	247
Πίνακας 7.37: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	248
Πίνακας 7.38: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	249
Πίνακας 7.39: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	250
Πίνακας 7.40: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	251
Πίνακας 7.41: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	252
Πίνακας 7.42: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	253
Πίνακας 7.43: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	254
Πίνακας 7.44: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	255
Πίνακας 7.45: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	256
Πίνακας 7.46: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	257
Πίνακας 7.47: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες).....	258
Πίνακας 7.48: Έλεγχος στασιμότητας μεταβλητής INFDIF (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες).....	259
Πίνακας 7.49: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες).....	260

Πίνακας 7.50: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (αναπτυσσόμενες χώρες)	261
Πίνακας 7.51: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)	262
Πίνακας 7.52: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (αναπτυσσόμενες χώρες)	263
Πίνακας 7.53: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)	264
Πίνακας 7.54: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (ανεπτυγμένες χώρες)	265
Πίνακας 7.55: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)	266
Πίνακας 7.56: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (ανεπτυγμένες χώρες)	267
Πίνακας 7.57: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις ανεπτυγμένες χώρες	269
Πίνακας 7.58: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις αναπτυσσόμενες χώρες	270
Πίνακας 7.59: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των αναπτυγμένων χωρών	272
Πίνακας 7.60: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών	274
Πίνακας 7.61: Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας για το δείγμα των αναπτυγμένων χωρών	276
Πίνακας 7.62: Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών	277
Πίνακας 7.63: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)	279
Πίνακας 7.64: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (αναπτυσσόμενες χώρες)	280
Πίνακας 7.65: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)	281
Πίνακας 7.66: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (αναπτυσσόμενες χώρες)	282
Πίνακας 7.67: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)	283

Πίνακας 7.68: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (ανεπτυγμένες χώρες)	284
Πίνακας 7.69: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)	285
Πίνακας 7.70: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (ανεπτυγμένες χώρες)	286
Πίνακας 7.71: Έλεγχος στασιμότητας μεταβλητής INFDIF (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες)	286
Πίνακας 7.72: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)	287
Πίνακας 7.73: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (αναπτυσσόμενες χώρες)	288
Πίνακας 7.74: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)	289
Πίνακας 7.75: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (αναπτυσσόμενες χώρες)	290
Πίνακας 7.76: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)	291
Πίνακας 7.77: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (ανεπτυγμένες χώρες)	292
Πίνακας 7.78: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)	293
Πίνακας 7.79: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (ανεπτυγμένες χώρες)	294
Πίνακας 7.80: Τελικά εμπειρικά αποτελέσματα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών	295

Συντομογραφίες

BRICS:	Brazil, Russia, India, China, South Africa
DOLS:	Dynamic Ordinary Least Square
EFTA:	European Free Trade Association
FDI:	Foreign Direct Investments
FE:	Fixed Effects
FIAS:	Foreign Investment Advisory Service
GDP:	Gross Domestic Product
GMM:	Generalized Method of Moments
IDP:	Investment Development Path
IMF:	International Monetary Fund
MINT:	Mexico, Indonesia, Nigeria, Turkey
NAFTA:	North America Free Trade Agreement
NOI:	Net Outward Investment
OECD:	Organization
OLS:	Ordinary Least Square
RE:	Random Effect
SPO:	State Planning Organization
UNCTAD:	United Nations Conference on Trade and Development
UNCTC:	United Nations Center on Transnational Corporation
WTO:	World Trade Organization
ΑΕΠ:	Ακάθιστο Εγχώριο Προϊόν
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΑΞΕ:	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
ΕΟΚ:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΗΠΑ:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασία και Ανάπτυξης
ΠΕ:	Πολυεθνική Επιχείρηση

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1. Ο σκοπός της διατριβής

Το διεθνές εμπόριο και η παγκοσμιοποίηση είναι αναμφισβήτητα δύο πεδία έρευνας που έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας, ενώ έχουν βαρύνουσα σημασία και στην καθημερινή ζωή. Την τελευταία εικοσαετία, και με εξαίρεση τις δύο οικονομικές κρίσεις (του 2000 και του 2007), οι επενδύσεις μεταξύ κρατών έχουν παρουσιάσει ραγδαία ανάπτυξη και έχουν επηρεάσει την καθημερινότητα των καταναλωτών παγκοσμίως. Εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στο παγκοσμιοποιημένο αυτό περιβάλλον έχουν οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ). Η μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ δύο οικονομιών (από την οικονομία προέλευσης προς την οικονομία υποδοχής) αποτελεί ακόμη και σήμερα μία εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία. Ο κύριος εκφραστής των επενδύσεων αυτών είναι οι Πολυεθνικές Επιχειρήσεις (ΠΕ), οι οποίες επιλέγουν με προσοχή τις χώρες στις οποίες θα επενδύσουν μακροχρόνια. Η επιλογή αυτή βασίζεται στην αξιολόγηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε χώρας. Ειδικότερα, αναλύονται οι ευκαιρίες και οι απειλές, καθώς επίσης και οι μελλοντικές προοπτικές της κάθε χώρας.

Η διεθνής βιβλιογραφία και έρευνα έχει επικεντρωθεί στην ανάλυση των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό συμβαίνει δικαιολογημένα, καθώς οι συγκεκριμένες χώρες, και ιδιαίτερα οι ραγδαία αναπτυσσόμενες χώρες, παρουσιάζουν ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ, ενώ και οι ίδιες έχουν προωθήσει μέτρα και πολιτικές ώστε να προσφέρουν κίνητρα στις ΠΕ για να τις επιλέξουν ως νέες χώρες εγκατάστασης ή ακόμα και επέκτασης των επενδύσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Από την άλλη, από τα στατιστικά στοιχεία που παραθέτουν έγκριτοι διεθνείς οργανισμοί (ΟΟΣΑ, Παγκόσμια Τράπεζα, Ηνωμένα Έθνη) γίνεται εμφανές ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες είναι σαφώς υψηλότερες διαχρονικά. Ωστόσο, η διεθνής επιστημονική κοινότητα δεν έχει δώσει την απαραίτητη προσοχή στους παράγοντες εκείνους που οδηγούν στην προσέλκυση ΑΞΕ από τις ανεπτυγμένες χώρες.

Όλες οι χώρες παγκοσμίως βρίσκονται υπό καθεστώς έντονου ανταγωνισμού αναφορικά με την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Η κάθε χώρα πρέπει να αναπτύσσει συνεχώς νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για την προσέλκυση

επενδύσεων, οι οποίες οδηγούν στην περαιτέρω ανάπτυξη των οικονομιών υποδοχής, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας των οικονομιών αυτών. Ο σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να παραθέσει τους παράγοντες εκείνους που υποκινούν τις ΠΕ να επενδύσουν στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες μέσω ΑΞΕ και να δώσει έμφαση στις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στις δύο ομάδες χωρών.

1.2. Τα ερευνητικά ερωτήματα

Η διατριβή αυτή επιχειρεί να ερευνήσει τους προσδιοριστικούς παράγοντες που υποκινούν τις ΠΕ να επεκταθούν μέσω ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες αλλά και τις ανεπτυγμένες χώρες. Για τον λόγο αυτό τίθεται ένα βασικό ερώτημα αναφορικά με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τώρα δεν προσεγγίζουν συγκριτικά τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ προς ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, με αποτέλεσμα να μη λαμβάνεται υπόψη το στοιχείο του ανταγωνισμού μεταξύ των δύο ομάδων χωρών. Επιπλέον, δεν υπάρχει κάποια εμπειρική απόδειξη ότι οι ίδιοι προσδιοριστικοί παράγοντες επηρεάζουν με τον ίδιο ή με διαφορετικό τρόπο τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις δύο αυτές ομάδες χωρών.

Επιπλέον, δεν έχει ερευνηθεί με ακρίβεια η επίδραση του πολιτικού περιβάλλοντος των χωρών υποδοχής στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Σύμφωνα με τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι αναπτυσσόμενες και οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ τους σε όλους του τομείς του πολιτικού περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα, έντονες διαφορές παρατηρούνται στο επίπεδο διαφθοράς, στους κανόνες δικαίου, στην κυβερνητική αποτελεσματικότητα και σε άλλους πολιτικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Η σύγκριση της επίδρασης των πολιτικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και τις ανεπτυγμένες χώρες αναμφίβολα προσφέρει κρίσιμα συμπεράσματα.

Επιπροσθέτως, τα χαμηλά επίπεδα στην ποιότητα του πολιτικού περιβάλλοντος των αναπτυσσόμενων χωρών είναι εμφανή παρά το άνοιγμα των οικονομιών αυτών προς τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν η βελτίωση του πολιτικού περιβάλλοντος των αναπτυσσόμενων χωρών θα έχει σημαντική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητα των οικονομιών αυτών.

Ένα ακόμη σημαντικό ερώτημα που διατυπώνεται σε αυτή τη διατριβή είναι το πώς οι ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους, σύμφωνα πάντα με τα εμπειρικά αποτελέσματα της διατριβής. Οι αναπτυσσόμενες και οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να προωθήσουν μέτρα και πολιτικές που βασίζονται στην ξεχωριστή επίδραση των προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Είναι προφανές ότι η διεθνής βιβλιογραφία που διερευνά τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ και τη δραστηριότητα των ΠΕ είναι εκτεταμένη. Όμως υπάρχει ένα σημαντικό κενό αναφορικά με τη διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων των ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Το κενό αυτό στη βιβλιογραφία θα ήταν αναμενόμενο αν οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες διαμορφώνονταν σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις αντίστοιχες προς τις ανεπτυγμένες. Αντίθετα, οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες κυμαίνονται σε σαφέστατα υψηλότερα επίπεδα. Ταυτόχρονα, οι εισροές ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες είναι σταθερά αυξανόμενες και για τον λόγο αυτό δεν είναι αναμενόμενη η έλλειψη βιβλιογραφίας αναφορικά με τις ανεπτυγμένες χώρες. Επιπλέον, δεν έχουν εφαρμοστεί οι πολιτικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της βάσης δεδομένων World Governance Indicators (της Παγκόσμιας Τράπεζας) στη μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές. Ακόμη, δεν έχει γίνει επαρκής σύγκριση των προσδιοριστικών παραγόντων των ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Οι απαντήσεις στα ερωτήματα της παρούσας διατριβής έχουν εξαιρετικά μεγάλη σημασία για την πολιτική ηγεσία των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Η υλοποίηση στρατηγικών που ταιριάζουν στην ιδιαίτερη επίδραση των προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς κάθε ομάδα χωρών θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών αυτών και θα συμβάλει στη βελτίωση της ελκυστικότητας των οικονομιών τους. Σύμφωνα, μάλιστα, με τα αποτελέσματα της διατριβής, η κάθε ομάδα χωρών θα πρέπει να προωθήσει διαφορετικά μέτρα και πολιτικές.

1.3. Μεθοδολογία

Για να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα και να καλυφθεί το κενό στη διεθνή βιβλιογραφία, εφαρμόστηκε μια προσεκτικά σχεδιασμένη και πολύπλοκη ερευνητική μεθοδολογία, η οποία βασίστηκε στη συλλογή δεδομένων και πληροφοριών από δευτερογενείς πηγές.

Στο πρώτο στάδιο πραγματοποιήθηκε η μελέτη της εκτενούς βιβλιογραφίας αναφορικά με τις ΠΕ, τις ΑΞΕ αλλά και τα οφέλη αυτών για τις χώρες υποδοχής και προέλευσης. Εν συνεχεία έγινε ανασκόπηση της πορείας των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και τις ανεπτυγμένες χώρες και μελετήθηκε η βιβλιογραφία αναφορικά με την ανάλυση των ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές. Στο επόμενο στάδιο επιλέχτηκαν οι προσδιοριστικοί παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ και πραγματοποιήθηκε η συλλογή δεδομένων. Για το στάδιο αυτό χρησιμοποιήθηκαν οι βάσεις δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας World Development Indicators and World Governance Indicators, καθώς επίσης και η βάση δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD Database). Συνολικά συλλέχθηκαν ετήσια δεδομένα για δύο εξαρτημένες και έντεκα ανεξάρτητες μεταβλητές. Πρέπει εδώ να τονιστεί ότι η βάση δεδομένων World Governance Indicators περιλαμβάνει πλήρη δεδομένα μόνο για την περίοδο 2002-2015, με αποτέλεσμα να περιορίζεται σημαντικά η έρευνα της διατριβής.

Το δείγμα της εμπειρικής έρευνας αποτελείται συνολικά από είκοσι αναπτυσσόμενες και είκοσι ανεπτυγμένες χώρες. Στο δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών συμπεριλαμβάνονται οι Αυστραλία, Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α. Το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών συμπεριλαμβάνει τις Αγκόλα, Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Αίγυπτο, Γκάνα, Ινδία, Ινδονησία, Νότιος Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό, Νιγηρία, Περού, Φιλιππίνες, Ρωσία, Σιγκαπούρη, Νότιος Αφρική, Τουρκία και Βιετνάμ. Η επιλογή των χωρών έγινε με βάση τον διαχωρισμό που συμπεριλαμβάνεται στην έκθεση World Investment Report (2017) των Ηνωμένων Εθνών. Λόγω του σημαντικού αριθμού μεταβλητών ήταν αδύνατο να βρεθούν πλήρη δεδομένα για περισσότερες χώρες, γεγονός που επηρέασε και την τελική επιλογή των χωρών που συνθέτουν τα δύο δείγματα χωρών. Όμως, αναπτύχθηκαν και μοντέλα με μικρότερο

αριθμό χωρών (16 για κάθε δείγμα) ώστε να επιβεβαιωθεί ότι έχουν επιλεγεί τα πιο αξιόπιστα μοντέλα.

Στη συνέχεια εφαρμόστηκαν οι έλεγχοι στασιμότητας για την κάθε μεταβλητή και για κάθε δείγμα ξεχωριστά και ακολούθως εφαρμόστηκε η Pairwise Correlation Matrix για τον έλεγχο πολυσυγγραμικότητας των ανεξάρτητων μεταβλητών και πάλι για κάθε δείγμα ξεχωριστά. Έπειτα, εφαρμόστηκε η μεθοδολογία, και ειδικότερα η μέθοδος των Ελαχίστων Τετραγώνων και η δυναμική Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων για κάθε δείγμα. Επιπλέον εφαρμόστηκαν τόσο το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων αλλά και το Υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων. Στο επόμενο στάδιο εφαρμόστηκε το Hausman test για την επιλογή μεταξύ των Υποδειγμάτων Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effect – FE) και Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE). Εν συνεχεία, τα μοντέλα αξιολογήθηκαν με βάση το επίπεδο του διορθωμένου R^2 , την πιθανότητα του F – Statistic και την παρουσία ή απουσία σειριακής σχέσης πρώτης τάξης. Ο έλεγχος της ύπαρξης σειριακής σχέσης πρώτης τάξης πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του Durbin Watson statistic. Πρέπει να τονιστεί ότι σχηματίστηκαν διαφορετικά μοντέλα για κάθε δείγμα χωρών. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν μόνο τους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, μόνο τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες και το σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών. Επίσης, αναπτύχθηκαν μοντέλα με μικρότερο αριθμό ανεξάρτητων μεταβλητών (για κάθε δείγμα χωρών ξεχωριστά) ώστε να ελεγχθεί το ενδεχόμενο αν κάποια ανεξάρτητη μεταβλητή επηρεάζει την αξιοπιστία των μοντέλων. Επιπλέον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα όλων των ελέγχων, η Panel Ordinary Least Square Analysis κρίθηκε καταλληλότερη για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Αντιθέτως, η Dynamic Panel Ordinary Least Square Analysis κρίθηκε καταλληλότερη για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Τα πιο αξιόπιστα μοντέλα και για τις δύο ομάδες χωρών συμπεριλαμβάνουν το σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών.

Η χρήση διαφορετικής μεθόδου για κάθε δείγμα χωρών αποτελεί επίσης καινοτομία της διατριβής, καθώς επιλέχτηκε η μέθοδος ανάλυσης, που κρίνεται (με βάση τους ελέγχους) ότι προσφέρει πιο αξιόπιστα συμπεράσματα για κάθε δείγμα χωρών.

1.4. Διάρθρωση της διατριβής

Στο πρώτο μέρος της διατριβής επιχειρείται η παρουσίαση και ανάλυση των θεωριών αναφορικά με τις ΠΕ. Ειδικότερα, το Κεφάλαιο 2 της διατριβής περιλαμβάνει το θεωρητικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί για να επεξηγηθεί η λειτουργία των ΠΕ. Στο Κεφάλαιο 3 της διατριβής περιγράφονται οι θεωρίες που αφορούν τις ΑΞΕ, καθώς επίσης και οι μορφές ΑΞΕ όπως έχουν προσδιοριστεί από τη διεθνή βιβλιογραφία.

Στο Κεφάλαιο 4 γίνεται αναφορά στα οφέλη και το κόστος των ΑΞΕ για τις οικονομίες υποδοχής αλλά και προέλευσης, καθώς επίσης και οι κυβερνητικές πολιτικές ενθάρρυνσης και προσέλκυσης ΑΞΕ, που μπορούν να προωθηθούν από τις χώρες υποδοχής και προέλευσης. Η ανάλυση της πορείας των ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και τις ανεπτυγμένες χώρες πραγματοποιείται στο Κεφάλαιο 5, όπου παρατηρείται ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες κυμαίνονται διαχρονικά σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις αντίστοιχες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Στο Κεφάλαιο 6 πραγματοποιείται η βιβλιογραφική ανασκόπηση των ερευνών που σχετίζονται με τις επιλεγμένες ανεξάρτητες μεταβλητές, ενώ αναπτύσσονται και οι υποθέσεις για την εμπειρική μελέτη της διατριβής. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, μάλιστα, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει ένα τεράστιο κενό στην εμπειρική μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες, ενώ η σύγκριση της επίδρασης συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες δεν είναι επαρκής. Στο Κεφάλαιο 7 γίνεται η εμπειρική διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνεται η επεξήγηση και η πρακτική εφαρμογή των εμπειρικών αποτελεσμάτων. Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται εμφανές ότι αρκετοί προσδιοριστικοί παράγοντες επιδρούν διαφορετικά στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις δύο ομάδες χωρών. Τέλος, στο Κεφάλαιο 8 περιλαμβάνονται τα βασικά ευρήματα, τα συμπεράσματα και οι προοπτικές για μελλοντική μελέτη πάνω στις εισερχόμενες ΑΞΕ

Κεφάλαιο 2. Η Πολυεθνική Επιχείρηση

2.1. Εισαγωγή κεφαλαίου

Είναι γεγονός ότι οι έντονες αλλαγές που επήλθαν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχουν θέσει στο επίκεντρο της επιστημονικής έρευνας την αυξανόμενη σημασία των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να επισημάνουμε πως το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στις πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι περισσότερες εκ των οποίων επηρεάζουν σημαντικά την πορεία τόσο των οικονομιών προέλευσης όσο και των οικονομιών υποδοχής.

Η ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων προσείλκυσε από νωρίς το ενδιαφέρον των οικονομολόγων. Τα σημαντικότερα πεδία έρευνας αφορούσαν τη μελέτη των κινήτρων διεθνοποίησης, τις παραδοσιακές οργανωσιακές δομές των πολυεθνικών επιχειρήσεων, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των επιχειρήσεων αυτών, καθώς και τις στρατηγικές που αυτές ακολουθούν κατά καιρούς.

Πιο συγκεκριμένα, το παρόν κεφάλαιο αναφέρεται στο θεωρητικό πλαίσιο γύρω από την Πολυεθνική Επιχείρηση. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι ορισμοί οι οποίοι έχουν προταθεί για την Πολυεθνική Επιχείρηση, ενώ στη συνέχεια αναφέρονται τα κίνητρα της διεθνοποίησης. Αξιοσημείωτες, βέβαια, είναι και οι θεωρίες αναφορικά με τις παραδοσιακές οργανωσιακές δομές των επιχειρήσεων αυτών, όπως και οι βασικές στρατηγικές που ακολουθούν, εστιάζοντας τόσο στα πλεονεκτήματα όσο και στα μειονεκτήματά τους.

2.2. Η Πολυεθνική Επιχείρηση

Στο επίκεντρο του διεθνούς εμπορίου βρίσκεται η Πολυεθνική Επιχείρηση (ΠΕ), καθώς τα πλεονεκτήματα της λειτουργίας, της δραστηριοποίησης και της οργανωτικής της δομής ανταποκρίνονται στις συνθήκες κάθε αγοράς.

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου θα αναλυθούν οι ορισμοί της ΠΕ, ενώ στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα κίνητρα διεθνοποίησης των ΠΕ, οι παραδοσιακές οργανωσιακές δομές τους, οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν για την επιτυχή διεθνή

επέκταση και λειτουργία τους στις διεθνείς αγορές, και τέλος τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των επιχειρήσεων αυτών.

2.2.1. Ορισμοί και Κριτήρια Προσδιορισμού του Βαθμού Διεθνοποίησης των ΠΕ

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η Πολυεθνική Επιχείρηση (ΠΕ) αποτελεί μια σύνθετη μορφή επιχειρήσεων, για την οποία υπάρχουν συγκεκριμένοι ορισμοί, που συμπεριλαμβάνουν και περιγράφουν τα κύρια χαρακτηριστικά της.¹

Ένας πρώιμος ορισμός της ΠΕ διατυπώθηκε από τον Dunning (1993) ως εξής: «Πολυεθνική είναι μια επιχείρηση που έχει επεκτείνει τις παραγωγικές της δραστηριότητες σε δύο ή περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της χώρας εγκατάστασης και δραστηριοποίησης της μητρικής εταιρίας».²

Ακολούθως παρατίθεται ένας νεότερος ορισμός των Dunning και Lundan (2008), που συμπληρώνει τον προηγούμενο ως εξής: «ΠΕ αποκαλείται μια επιχείρηση η οποία εμπλέκει Ξένες Άμεσες Επενδύσεις και έχει στην ιδιοκτησία της ή υπό τον έλεγχό της δραστηριότητες προστιθέμενης αξίας (value-added activities) σε περισσότερες από μία χώρες.

Εν συνεχεία αξιοσημείωτες είναι και οι θέσεις των Buckley και Casson (1985), οι οποίοι δίνουν για την ΠΕ τέσσερις διαφορετικούς ορισμούς. Οι ορισμοί αυτοί είναι οι παρακάτω:

- i. Ο «λειτουργικός» ορισμός, κατά τον οποίο «η ΠΕ είναι η επιχείρηση η οποία κατέχει ιδιοκτησίες που παράγουν έσοδα και κέρδος σε περισσότερες από μία χώρες».
- ii. Ο «δομικός» ορισμός, κατά τον οποίο «η πολυεθνικότητα μιας επιχείρησης εξαρτάται από τη δομή της».
- iii. Σύμφωνα με τον τρίτο ορισμό «η πολυεθνικότητα μιας επιχείρησης βασίζεται στη σχετική ή απόλυτη μέτρηση της διεθνούς επέκτασης της επιχείρησης. Σε αυτόν τον ορισμό λαμβάνονται υπόψη στοιχεία όπως ο αριθμός των θυγατρικών, το ποσοστό πωλήσεων από τις διεθνείς θυγατρικές, κ.ά.».

¹ Σύμφωνα με τον Χατζηδημητρίου (2003) οι ορισμοί αυτοί, που θα αναφερθούν στη συνέχεια, δεν έχουν γίνει καθολικά αποδεκτοί.

² Ο ορισμός αυτός, όπως επισημαίνεται από τον Χατζηδημητρίου (2003), θεωρείται ο πλέον αποδεκτός ορισμός στη βιβλιογραφία, καθώς χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και περιεκτικότητα.

- iv. Σύμφωνα με τον τελευταίο ορισμό «η πολυεθνικότητα μιας επιχείρησης εξαρτάται από τον βαθμό γεωκεντρισμού της επιχείρησης αυτής».

Τέλος, μια σύγχρονη προσέγγιση της ΠΕ δίδεται και από τον Χατζηδημητρίου (2003), ο οποίος αναφέρει ότι «Πολυεθνική είναι η επιχείρηση που παράγει και διαθέτει τα προϊόντα της ή/και προσφέρει τις υπηρεσίες της διεθνώς και δεν θεωρεί τα εθνικά σύνορα ως περιοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση της επιχειρηματικής στρατηγικής της».

Βέβαια, η διεθνής βιβλιογραφία δεν εστιάζει μόνο στον ορισμό της ΠΕ, αλλά και στον εντοπισμό του βαθμού διεθνοποίησης κάθε επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Dunning και Lundan (2008) ο βαθμός διεθνοποίησης μίας ΠΕ προσδιορίζεται από τα παρακάτω κριτήρια:

- τον αριθμό και το μέγεθος των ξένων θυγατρικών τις οποίες κατέχει ή ελέγχει η μητρική εταιρία,
- τον αριθμό των χωρών στις οποίες η μητρική έχει την ιδιοκτησία ή τον έλεγχο των δραστηριοτήτων προστιθέμενης αξίας,
- το ποσοστό των δραστηριοτήτων και των μεγεθών που αντιστοιχούν στα διεθνή περιουσιακά στοιχεία, έσοδα, κέρδη και προσωπικό,
- τον βαθμό διεθνοποίησης της Έρευνας και Ανάπτυξης συγκεκριμένων δραστηριοτήτων προστιθέμενης αξίας και τέλος
- το επίπεδο των συστημικών πλεονεκτημάτων που προέρχονται από τη διοίκηση και τον έλεγχο των οικονομικών δραστηριοτήτων σε διαφορετικές χώρες.

2.2.2. Κίνητρα Διεθνοποίησης των Επιχειρήσεων

Παρά το γεγονός ότι η δραστηριότητα των ΠΕ ήταν και συνεχίζει να είναι εξαιρετικά σημαντική για το διεθνές εμπόριο και τη διεθνή οικονομία, η ενασχόληση των νεοκλασικών οικονομολόγων με τις ΠΕ δεν ήταν ιδιαίτερα εμφανής. Ο λόγος είναι ότι το διεθνές εμπόριο και οι επενδύσεις εκτός της χώρας προέλευσης θεωρήθηκαν τέλεια υποκατάστατα μεταξύ τους, με αποτέλεσμα οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι να δείξουν ελάχιστο ενδιαφέρον για τη σημασία της λειτουργίας των ΠΕ (Gilpin, 2002).

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η στάση των οικονομικών ερευνητών απέναντι στις ΠΕ φαίνεται να αλλάζει χάρη στην εξέλιξη της θεωρητικής προσέγγισης δυναμικών τομέων όπως η επιχειρηματικότητα και η βιομηχανική οργάνωση. Οι αλλαγές αυτή οδήγησε στην ανάπτυξη της θεωρίας του στρατηγικού εμπορίου, αλλά

και στην αναγνώριση της καινοτομίας ως πηγής συγκριτικού πλεονεκτήματος. Σύμφωνα με τους οικονομικούς ερευνητές Μελά και Πολλάλη (2005) οι οικονομολόγοι που επικεντρώθηκαν στην ανάλυση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων ήταν αυτοί που μετά τη δεκαετία του 1960 επεκτάθηκαν σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν σε διεθνές επίπεδο. Οι αρχικές αυτές έρευνες πραγματοποιήθηκαν από φιλελεύθερους Αμερικανούς και Βρετανούς οικονομολόγους, ο ενθουσιασμός των οποίων απέναντι στις τεράστιες ωφέλειες των ΠΕ τόσο για τις χώρες υποδοχής όσο και για τις χώρες προέλευσης επηρέασαν τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών (Gilpin, 2002).

Κατά τη μεταπολεμική περίοδο διατυπώθηκαν πολλές προσεγγίσεις που αφορούσαν και επεξηγούσαν τη διεθνή παραγωγή. Σύμφωνα με τον Αντωνιάδη (1999) η θεωρία της «Δύναμης της Αγοράς» και η θεωρία του «Συναλλακτικού Κόστους-Εσωτερίκευσης», τα «Πρότυπα Μεθόδων Εξυπηρέτησης Νέων Αγορών», αλλά και η προσέγγιση των «Σταδίων Ανάμειξης» έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη μελέτη και ερμηνεία της λειτουργίας των ΠΕ. Επίσης, οι οικονομολόγοι Μελάς και Πολλάλης (2005) θεωρούν καθοριστικής σημασίας και τις τρεις παρακάτω θεωρίες: τον «Κύκλο του Προϊόντος» του Vernon (1966), την «Εκλεκτική Θεωρία» ή «Εκλεκτικό Παράδειγμα της Διεθνούς Παραγωγής» του Dunning (1988, 2000, 2001) και τέλος τη θεωρία του «Στρατηγικού Μάνατζμεντ» του Porter (1981), οι οποίες θα αναλυθούν στη συνέχεια.

2.2.2.1. Η θεωρία του Κύκλου του Προϊόντος

Η θεωρία του «Κύκλου του Προϊόντος» αναπτύχθηκε από τον Vernon (1966) στο 2ο μισό της δεκαετίας του 1960 με αφορμή την επέκταση της δραστηριότητας σε διεθνές επίπεδο γιγαντιαίων επιχειρήσεων, πολλές εκ των οποίων είχαν ως χώρα προέλευσης τις ΗΠΑ.

Κατά τον Vernon (1966) κάθε προϊόν ακολουθεί έναν κύκλο ζωής, ο οποίος ξεκινά από την καινοτομία, συνεχίζει στην ωρίμανση, εν συνεχεία οδηγείται στην παρακμή και εντέλει καταλήγει στην αχρηστία του.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη φάση του κύκλου ζωής των προϊόντων οι εταιρίες, αφού παρουσιάσουν τα νέα τους προϊόντα στην εγχώρια αγορά, στη συνέχεια τα εξάγουν. Με την πάροδο του χρόνου και, καθώς το προϊόν εισέρχεται στη φάση ωρίμανσης, επιτυγχάνεται η σταθεροποίηση των χαρακτηριστικών του, ώστε να βελτιωθεί η αποδοχή του από την αγορά αλλά και η χρησιμότητά του, ενώ τέλος το

προϊόν τυποποιείται και κατόπιν εισέρχεται στην μαζική παραγωγή. Επισημαίνεται πως η δημιουργία ζήτησης στην αγορά του εξωτερικού και η αποκόμιση κέρδους από τη δραστηριότητα αυτή λειτουργεί ως πόλος έλξης των ανταγωνιστών στην αλλοδαπή αγορά, με αποτέλεσμα οι αρχικές επιχειρήσεις, αντιδρώντας στην είσοδο νέων ανταγωνιστών στην αλλοδαπή αγορά, να επεκτείνονται σε άλλες αγορές μέσω της ίδρυσης εγκαταστάσεων παραγωγής στις αγορές αυτές (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

Αξιόλογο παράδειγμα της τεκμηρίωσης της θεωρίας αυτής από τον Vernon αποτέλεσαν οι επενδύσεις των αμερικανικών πολυεθνικών μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Πιο συγκεκριμένα, οι αμερικανικές επενδύσεις στη δυτική Ευρώπη ερμηνεύτηκαν ως το αποτέλεσμα της ανάπτυξης νέων τεχνικών και τεχνολογιών παραγωγής στις ΗΠΑ. Οι τεχνικές αυτές διαδόθηκαν και στις άλλες βιομηχανικές χώρες λόγω της αυξανόμενης ζήτησης των προϊόντων, με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι ανταγωνιστές διεθνώς και έτσι να απειλείται πλέον η θέση των αμερικανικών πολυεθνικών από τους εγχώριους παραγωγούς.

Σύμφωνα με τον Wells (1972) ο κύκλος ζωής των αμερικανικών αγαθών είχε ως εξής:

- Πρώτη Φάση: το σύνολο της παραγωγής πραγματοποιούνταν στις ΗΠΑ και γίνονταν εξαγωγές σε άλλες χώρες.
- Δεύτερη Φάση: Η παραγωγή των αμερικανικών προϊόντων επεκτάθηκε στις χώρες της Ευρώπης μέσω της ίδρυσης θυγατρικών εταιριών, γεγονός που συνετέλεσε στη συνέχιση των εξαγωγών από τις αμερικανικές επιχειρήσεις σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
- Τρίτη Φάση: Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, αντιγράφοντας τα αμερικάνικα προϊόντα, αποφάσισαν να εξάγουν προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Ως εκ τούτου οι αμερικανικές εξαγωγές εκτοπίστηκαν από τις αγορές αυτές.
- Τέταρτη Φάση: Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ξεκίνησαν να εξάγουν προς τις ΗΠΑ.
- Πέμπτη Φάση: Οι επιχειρήσεις των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών ξεκίνησαν να εξάγουν προς τις ΗΠΑ.

Ο κύκλος αυτός της ζωής των αμερικανικών αγαθών παρουσιάζεται αναλυτικότερα παρακάτω, για να είναι εφικτή μια βαθύτερη κατανόησή του:

Οι αμερικανικές επιχειρήσεις δημιουργούσαν νέα καινοτόμα προϊόντα, τα οποία εξήγαν στις αγορές της Ευρώπης. Όταν παρατηρούσαν ότι η θέση τους ως εξαγωγέων απειλούνταν από τοπικούς παραγωγούς, ίδρυναν θυγατρικές στις

ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής και αντικαθιστούσαν τις εξαγωγές με την παραγωγή στην αλλοδαπή αγορά, με σκοπό την ενίσχυση της παρουσίας τους και την άμεση αντιμετώπιση του ανταγωνισμού (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

Η δραστηριοποίηση των αμερικανικών επιχειρήσεων στις αγορές της αλλοδαπής χώρας γινόταν μέσω της μεταφοράς της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας, τα οποία και έγιναν αντικείμενα μίμησης από τις τοπικές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Οι αμερικανικές επιχειρήσεις συνέχισαν την εξαγωγική τους δραστηριότητα προς λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όμως λόγω της ανάπτυξης των τοπικών ευρωπαϊκών επιχειρήσεων τα αμερικανικά προϊόντα εκτοπίστηκαν από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και αντικαταστάθηκαν από τα ευρωπαϊκά προϊόντα. Κατά την τέταρτη φάση του κύκλου ζωής των προϊόντων οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ανέπτυξαν την παραγωγικότητά τους, με αποτέλεσμα να εξάγουν προς την αγορά των ΗΠΑ, ενώ κατά την πέμπτη φάση, χάρη στη διάδοση της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ξεκίνησαν την παραγωγή ομοειδών προϊόντων, τα οποία και εξήγαγαν προς την αμερικανική αγορά (Wells, 1972).

2.2.2.2.Η Θεωρία του Στρατηγικού Μάνατζμεντ

Το 1990 ο M. Porter διατύπωσε την τελευταία χρονολογικά θεωρία αναφορικά με τη λειτουργία των ΠΕ, στην οποία αναφέρει ότι οι διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από μια «αλυσίδα αξιών», οι οποίες κυμαίνονται από την εξαγωγή της πρώτης ύλης μέχρι την παραγωγή και το μάρκετινγκ (Porter, 1990; Pollaris και Grant, 1994). Δηλαδή κάθε επιχείρηση πρέπει να αποφασίσει το πλήθος, το είδος και την τοποθεσία ανάπτυξης των δραστηριοτήτων της.

Κατά τον Porter, το βασικό κίνητρο για τη διεθνοποίηση μιας επιχείρησης είναι η δυνατότητα ανάπτυξης ενός μεγαλύτερου φάσματος πιθανών στρατηγικών, μέσω των οποίων η ΠΕ θα προσπαθήσει να αντλήσει οφέλη από την αλυσίδα αξιών. Πιο συγκεκριμένα, μια ΠΕ έχει τη δυνατότητα να επιλέγει την περιοχή που εξυπηρετεί αποδοτικότερα τις δραστηριότητές της, καθώς επίσης και να χρησιμοποιεί ποικίλες τεχνικές και μηχανισμούς σε σχέση με μια τοπική επιχείρηση. Για παράδειγμα, μια ΠΕ μπορεί, εκτός από τη στρατηγική των άμεσων ξένων επενδύσεων, να χρησιμοποιήσει επίσης τη στρατηγική των στρατηγικών συμμαχιών ή της διεθνούς παραχώρησης των δικαιωμάτων χρήσης των τεχνολογιών. Η εφαρμογή των συγκεκριμένων στρατηγικών δημιουργεί διεθνή συμπλέγματα ή δίκτυα εταιρικών σχέσεων, τα οποία ενισχύουν τη

διεθνή δυναμική της μητρικής απέναντι στους εγχώριους αλλά και τους διεθνείς ανταγωνιστές της (Porter, 1990; Μελάς και Πολλάλης, 2005).

2.2.3. Παραδοσιακές Οργανωσιακές Δομές των ΠΕ

Σύμφωνα με τους Moran και Riesenberg (1994) οι σημαντικότερες δομές οργάνωσης των ΠΕ στηρίζονται σε τρεις βασικούς άξονες: το Ευρωπαϊκό Μοντέλο, το Αμερικανικό Μοντέλο και το Ιαπωνικό Μοντέλο. Η εφαρμογή των παραπάνω δομών από τις ΠΕ, λαμβάνοντας υπόψη τον συνδυασμό της εκάστοτε στρατηγικής οργανωσιακής δομής με τα στοιχεία του εξωτερικού περιβάλλοντος δραστηριοποίησης κάθε επιχείρησης, επέφερε συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η σπουδαιότητα των συγκεκριμένων δομών φαίνεται από το γεγονός ότι αποτέλεσαν τη βασική αρχιτεκτονική οργάνωσης σύμφωνα με την οποία λαμβάνονταν και διενεργούνταν όλες οι αποφάσεις και ενέργειες στρατηγικής σημασίας. Παρακάτω αναλύονται οι τρεις αυτές οργανωσιακές δομές.

2.2.3.1. Το Ευρωπαϊκό Μοντέλο

Πριν από την έναρξη του Α΄ Παγκόσμιου Πόλεμου σημειώθηκε μια σημαντική αλλαγή στη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών. Η διεθνής οικονομία είχε επηρεαστεί έντονα από την επιβολή υψηλότατων κρατικών δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα, ενώ η επικοινωνία μεταξύ των χωρών ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Την ίδια περίοδο οι διαφοροποιήσεις που συντελέστηκαν τόσο στις προτιμήσεις των καταναλωτών μεταξύ των χωρών όσο και στο νομικό τους πλαίσιο είχαν ως αποτέλεσμα να ευνοηθεί περισσότερο η τοπική παραγωγή, ενώ οι ΠΕ καλούνταν να αντιμετωπίσουν ανυπέρβλητες δυσκολίες στην επέκτασή τους. Συνεπώς η επεκτατική πολιτική των ΠΕ στις αλλοδαπές χώρες συντελέστηκε με την εγκαθίδρυση ανεξάρτητων και αυταρκών θυγατρικών μονάδων στην αλλοδαπή χώρα από τις ΠΕ (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

Οι παραπάνω κοινωνικό-οικονομικές μεταβολές οδήγησαν στην ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Μοντέλου οργάνωσης, κατά το οποίο η μητρική επιχείρηση ίδρυε εκτός εθνικών συνόρων θυγατρικές εταιρίες, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από υψηλό βαθμό ανεξαρτησίας και αυτάρκειας, αλλά και χαμηλό βαθμό κεντρικού ελέγχου από τη μητρική επιχείρηση. Το χαρακτηριστικό της αυτονομίας και της αυτάρκειας των θυγατρικών επιχειρήσεων απέναντι στον έλεγχο από τη μητρική προσδιορίστηκε από

την υποβολή αναφοράς στον διευθύνοντα σύμβουλο και τον γενικό διευθυντή του ομίλου (Moran και Riesenberq, 1994).

Η δομή του Ευρωπαϊκού Μοντέλου οργάνωσης παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Ο βαθμός ανεξαρτησίας των θυγατρικών επιχειρήσεων τους εξασφαλίζει την απαραίτητη αυτονομία και ευελιξία, γεγονός που έχει άμεση επίδραση στην αποτελεσματικότητα της εκάστοτε θυγατρικής στο να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς της χώρας υποδοχής.
- Επίσης, η άμεση επαφή της θυγατρικής επιχείρησης με τον διευθύνοντα σύμβουλο της μητρικής επιφέρει άμεσα και βέλτιστα αποτελέσματα αναφορικά με τη στρατηγική που ακολουθεί στην αλλοδαπή χώρα.
- Εν συνεχεία, η απασχόληση ελάχιστου εργατικού δυναμικού από τη θυγατρική επιχείρηση σε συνάρτηση με την παραγωγή και κατανάλωση των προϊόντων προς ίδιον όφελος στην αλλοδαπή χώρα συνεπάγεται χαμηλό κόστος μεταφοράς και διακίνησης των προϊόντων, όπως επίσης και εύκολη πρόσβαση σε πρώτες ύλες, καθώς και ευνοϊκότερη φορολογική αντιμετώπιση όσον αφορά τους κρατικούς δασμούς.

Ωστόσο η συγκεκριμένη δομή παρουσιάζει και μειονεκτήματα, μερικά εκ των οποίων είναι ο χαμηλός βαθμός συντονισμού μεταξύ των θυγατρικών και της μητρικής επιχείρησης και το χαμηλό επίπεδο ροής πληροφοριών ανάμεσα στη μητρική και τη θυγατρική επιχείρηση, που έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία της ΠΕ να εφαρμόσει μια ενιαία στρατηγική (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

Εν κατακλείδι, όπως αναφέρουν οι Moran και Riesenberq (1994), η δομή του Ευρωπαϊκού Μοντέλου στόχευε στην αποδοτικότερη λειτουργία της εκάστοτε θυγατρικής, λαμβάνοντας υπόψη την εσωτερική της δομή αλλά και τον τρόπο λειτουργίας της.

2.2.3.2. Το Αμερικανικό Μοντέλο

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και ιδιαίτερα στις τρεις πρώτες δεκαετίες μετά τη λήξη του, σημειώθηκαν σε πολλούς τομείς σημαντικές εξελίξεις όπως η ανάπτυξη της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας και η αύξηση της ζήτησης αγαθών, αλλά και της επιχειρησιακής ανταγωνιστικότητας των βιομηχανοποιημένων χωρών, οι

οποίες μπορούσαν πλέον να παράγουν μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων με χαμηλότερο κόστος παραγωγής.

Την ίδια περίοδο σημειώθηκε μια σημαντική μείωση στους δασμούς των εισαγόμενων προϊόντων διεθνώς, ενώ παράλληλα μειώθηκε σε σημαντικό βαθμό και το κόστος επικοινωνίας και μεταφοράς. Η ζήτηση από τις αγορές των χωρών παγκοσμίως έδωσε τη δυνατότητα στις ΠΕ να ιδρύσουν θυγατρικές που χαρακτηρίζονταν από μερική αυτονομία και μερική μεταφορά γνώσης και τεχνολογίας μεταξύ των θυγατρικών και των μητρικών επιχειρήσεων. Το περιβάλλον αυτό συνέβαλε στην ανάπτυξη της διεθνούς οργανωσιακής δομής ή αλλιώς του Διπολικού Αμερικανικού Μοντέλου (Bipolar American Model).

Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιήθηκε κυρίως από τις αμερικανικές ΠΕ επειδή, καθώς αυξανόταν ο αριθμός των θυγατρικών στις αγορές της Ευρώπης, η υποστήριξή τους γινόταν όλο και πιο περίπλοκη. Από την άλλη πλευρά οι εγχώριες λειτουργίες των ΠΕ ήταν εξαιρετικά μεγάλες σε μέγεθος και σημασία, ενώ παρουσίαζαν και ομοιογένεια λόγω της ομοιογενούς φύσης της αμερικανικής αγοράς. Τα παραπάνω στοιχεία οδήγησαν τις αμερικανικές ΠΕ να εφαρμόσουν μια διπολική οργάνωση, η οποία συμπεριλαμβάνει μία εγχώρια και μία διεθνή διοικητική διαίρεση. Πιο συγκεκριμένα, η διοίκηση πλέον δεν πραγματοποιείται μόνο από τη μητρική, αλλά οι αρμοδιότητες που αφορούν τη λειτουργία των θυγατρικών μεταφέρονται στη διεθνή διοικητική διαίρεση. Η εγχώρια διοικητική διαίρεση αναλαμβάνει πλέον τη διοίκηση των λειτουργιών που αφορούν την εγχώρια αγορά, ενώ και οι δύο δομές δίνουν αναφορά στον Διευθύνοντα Σύμβουλο (Chief Executive Officer) της Π.Ε (Moran και Riesenber, 1994).

Η παραπάνω δομή παρουσιάζει εξαιρετικά σημαντικά πλεονεκτήματα, αλλά και μειονεκτήματα. Στα πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης οργανωτικής δομής συγκαταλέγονται η κεντρική εστίαση σε μη εγχώριες στρατηγικές, η αυξημένη συγκέντρωση εξουσίας, ο αυξημένος συντονισμός των θυγατρικών, αλλά και η διατήρηση σημαντικού επιπέδου αυτονομίας. Επιπλέον, η διοίκηση των διεθνών θυγατρικών μπορεί να είναι περισσότερο επικεντρωμένη στην ανάπτυξη νέων θυγατρικών, ενώ λαμβάνονται αποτελεσματικότερες αποφάσεις σχετικά με την τοπική βιομηχανία, την προώθηση των προϊόντων κ.ά.

Ανάμεσα στα μειονεκτήματα του Αμερικανικού Διπολικού Μοντέλου μπορούν να αναφερθούν οι ενδεχόμενες αντιπαραθέσεις μεταξύ των δύο κέντρων αποφάσεων σε ζητήματα δικαιοδοσίας, αλλά και οι διαφορές μεταξύ τους στον τρόπο ηγεσίας και

επιχειρηματικής κουλτούρας. Τα παραπάνω στοιχεία είναι αρνητικά για την ομαλή λειτουργία των ΠΕ που επιλέγουν τον συγκεκριμένο τύπο οργάνωσης (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

2.2.3.3. Το Ιαπωνικό Μοντέλο

Το διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον καλείται να αντιμετωπίσει συνεχείς αλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αλλαγές αυτές αφορούν κυρίως την περαιτέρω μείωση των δασμών, τη μείωση του κόστους μεταφοράς αγαθών και την εμφάνιση αποδοτικότερων βιομηχανικών δυνατοτήτων αναφορικά με την παραγωγικότητα και την περαιτέρω μείωση του κόστους παραγωγής (Moran και Riesenberg, 1994).

Η εκμετάλλευση των αλλαγών αυτών, αλλά και των παγκόσμιων οικονομιών κλίμακας οδήγησαν σε συγκεντρωτικές στρατηγικές ανάπτυξης και βιομηχανοποίησης. Ειδικότερα, οι ΠΕ άρχισαν να αναπτύσσουν θυγατρικές, οι οποίες ήταν εξειδικευμένες αποκλειστικά στη διάθεση των τελικών προϊόντων στις τοπικές αγορές και στη διεκπεραίωση των εντολών από την κεντρική διοίκηση, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη του Συγκεντρωτικού Ιαπωνικού Μοντέλου (Centralized Business Model).

Σύμφωνα με Συγκεντρωτικό Ιαπωνικό Μοντέλο, η ΠΕ στο σύνολό της στηρίζεται στις αποφάσεις και τη χάραξη της στρατηγικής από την κεντρική διοίκηση, ενώ οι θυγατρικές δεν συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων, με αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται υπόψη ζητήματα όπως η διαφορετικότητα μεταξύ των αγορών, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε αγοράς. Έτσι η διοίκηση της ΠΕ καθίσταται λιγότερο εθνοκεντρική (Verbeke, 2013). Βασικά στοιχεία της συγκεκριμένης δομής είναι η οργάνωση της παραγωγής με κύριο στόχο τη μείωση του ανά μονάδα κόστους μέσω των οικονομιών κλίμακας, αλλά και η προσφορά ενός περιορισμένου εύρους προϊόντων (Sitkin και Bowen, 2013).

Οι Sitkin και Bowen (2013) αναφέρουν επίσης ότι οι Ιαπωνικές ΠΕ, έχοντας σκοπό την περαιτέρω μείωση του κόστους λειτουργίας του οργανισμού στο σύνολό του, δεν έκριναν απαραίτητο να έχουν στην ιδιοκτησία τους διεθνείς θυγατρικές, αντίθετα θεωρούσαν ότι μπορούσαν να εφαρμόσουν μια κάθετη αποδόμηση (vertical disintegration) των δραστηριοτήτων τους παρά το γεγονός ότι οι στρατηγικές αποφάσεις λαμβάνονταν από τη μητρική εταιρία. Οι ΠΕ συνέχιζαν να παράγουν τα τελικά προϊόντα, αλλά ανέθεταν τη διάθεσή τους σε συνεργαζόμενες εταιρίες

παγκοσμίως, τακτική που ενίσχυε τη διεθνοποίησή τους με χαμηλότερο κόστος, ενώ παράλληλα συνετέλεσε στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.

2.2.4. Στρατηγικές των ΠΕ

Η στρατηγική μιας επιχείρησης ορίζεται ως το σύνολο των πράξεων που επιτελούν τα διευθυντικά στελέχη (managers) ώστε να υλοποιήσουν τους στόχους της επιχείρησης. Η στρατηγική μιας επιχείρησης θεωρείται καθοριστική καθώς εξυπηρετεί τον βασικότερο στόχο της, δηλαδή την αύξηση της κερδοφορίας σε μακροχρόνιο ορίζοντα. Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν οι κυριότερες στρατηγικές που εφαρμόζονται από τις ΠΕ, οι οποίες έχουν σκοπό την αύξηση της κερδοφορίας τους και τη διεθνή τους επέκταση.

2.2.4.1. Διεθνής Στρατηγική (International Strategy)

Η υιοθέτηση της διεθνούς στρατηγικής από μία ΠΕ είναι συνδεδεμένη με τη επίτευξη κερδοφορίας μέσω της μεταφοράς τεχνογνωσίας και προϊόντων από τη χώρα προέλευσης σε χώρες όπου ο ανταγωνισμός δεν είναι έντονος. Η αδυναμία των τοπικών ανταγωνιστών και η έλλειψη δυνατοτήτων να παράγουν ανάλογα προϊόντα έχει ως αποτέλεσμα οι ΠΕ να εξάγουν στις αγορές υποδοχής διαφοροποιημένα προϊόντα, τα οποία παρήχθησαν στη χώρα προέλευσης.

Ωστόσο, η ίδρυση παραγωγικών μονάδων σε χώρες υποδοχής γίνεται εφόσον παρατηρηθεί εκεί αυξημένη ζήτηση προϊόντων και η συγκεκριμένη αγορά παίζει σημαντικό ρόλο στη συνολική απόδοση της ΠΕ. Επομένως η ΠΕ παράγει προϊόντα τα οποία είναι διαφοροποιημένα από τα τοπικά πρότυπα όσον αφορά τόσο την παραγωγή όσο και την προώθησή τους, η οποία εξαρτάται από τον απόλυτο έλεγχο της μητρικής επιχείρησης (Hill, 2004).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η διεθνής στρατηγική είναι επιτυχημένη μόνο στην περίπτωση που ο τοπικός ανταγωνισμός δεν είναι έντονος, ενώ η ΠΕ αντιμετωπίζει μικρές ανταγωνιστικές πιέσεις αναφορικά με τα τοπικά πρότυπα και την τιμολόγηση των προϊόντων. Σε αντίθετη περίπτωση, εάν η ΠΕ δεν διαθέτει το πλεονέκτημα της προσαρμογής στα τοπικά δεδομένα, αλλά η προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες αυξάνει το κόστος του εγχειρήματος και τον χρόνο που απαιτείται γι' αυτό, τότε οι ΠΕ

χάνουν το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους ειδικά στις περιπτώσεις όπου αντιμετωπίζουν υψηλές πιέσεις στον τομέα αυτό (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

2.2.4.2. Πολυεγχώρια Στρατηγική (Multidomestic Strategy)

Οι ΠΕ προσανατολίζονται στην Πολυεγχώρια Στρατηγική επιδιώκοντας τη μέγιστη προσαρμογή των προϊόντων τους στις συνθήκες της εκάστοτε αλλοδαπής αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, οι ΠΕ προσαρμόζουν την παραγωγή των προϊόντων αλλά και την προώθηση αυτών στις συνθήκες της τοπικής αγοράς μέσω της εφαρμογής μιας ολόκληρης σειράς δραστηριοτήτων που αφορούν την παραγωγή και προώθηση των τελικών προϊόντων στην τοπική αγορά (Ireland κ.ά., 2008).

Σύμφωνα με τον Hill (2004), παρά το γεγονός ότι οι δομές των θυγατρικών επιχειρήσεων συνδέονται με υψηλό κόστος εγκατάστασης και λειτουργίας, εντούτοις η κάθε θυγατρική παράγει προϊόντα που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των τοπικών καταναλωτών, ενώ ταυτόχρονα έχει την ελευθερία να λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με την προσαρμογή αυτή.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι η Πολυεγχώρια Στρατηγική ταιριάζει περισσότερο σε ΠΕ οι οποίες αντιμετωπίζουν υψηλές πιέσεις αναφορικά με την προσαρμοστικότητα των προϊόντων τους και χαμηλές πιέσεις κόστους, όπου οι πιθανότητες για οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή, προώθηση και διάθεση των προϊόντων είναι ελάχιστες.

Σε αντίθετη περίπτωση οι οικονομολόγοι Μελάς και Πολλάλης (2005), αναφέρουν ότι, εάν η ΠΕ έχει να αντιμετωπίσει υψηλές πιέσεις κόστους, τότε η επιχείρηση στερείται της απαραίτητης ευελιξίας ώστε να αντιμετωπίσει τις πιέσεις αυτές, παρά το γεγονός ότι το τελικό προϊόν είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στις ανάγκες των τοπικών καταναλωτών. Εν κατακλείδι, η συγκεκριμένη δομή κρίνεται απαραίτητη στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συνθήκες και οι προτιμήσεις των καταναλωτών είναι διαφορετικές σε κάθε αγορά (Ireland κ.ά., 2008).

2.2.4.3. Παγκόσμια Στρατηγική (Global Strategy)

Η εφαρμογή της παγκόσμιας στρατηγικής από τις ΠΕ στοχεύει στην αύξηση της κερδοφορίας τους μέσω της μείωσης του κόστους παραγωγής. Για να επιτευχθεί η μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων, θα πρέπει να συντρέχουν οι εξής

παράγοντες: α) η συγκέντρωση της παραγωγής σε συγκεκριμένες χώρες, β) η έρευνα και ανάπτυξη των προϊόντων και γ) η προώθησή τους σε χώρες προσεκτικά επιλεγμένες. Βέβαια το τελικό προϊόν δεν είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των καταναλωτών κάθε αγοράς, κάτι το οποίο συμβαίνει και στην προώθηση, διότι η προσαρμογή αυτή αυξάνει το κόστος δραστηριοποίησης (Hill, 2004). Ωστόσο οι ΠΕ οι οποίες εφαρμόζουν την Παγκόσμια Στρατηγική επωφελούνται ιδιαίτερα από οικονομίες κλίμακας, καθώς έτσι είναι σε θέση να εφαρμόσουν μια επιθετική πολιτική τιμολόγησης των προϊόντων τους έναντι των ανταγωνιστών τους. Επιπλέον, η συγκεκριμένη στρατηγική απαιτεί ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο συντονισμού των δραστηριοτήτων και για τον λόγο αυτό οι περισσότερες αποφάσεις λαμβάνονται από τη μητρική εταιρία (Ireland κ.ά., 2008).

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη στρατηγική είναι κατάλληλη όταν η ΠΕ έχει να αντιμετωπίσει πιέσεις κόστους, ενώ οι απαιτήσεις της εκάστοτε τοπικής αγοράς για προσαρμογή του προϊόντος είναι χαμηλές. Η συγκεκριμένη στρατηγική δεν είναι κατάλληλη στην αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή η ζήτηση για προϊόντα που να είναι προσαρμοσμένα στα τοπικά πρότυπα είναι υψηλή (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

2.2.4.4.Υπερεθνική Στρατηγική (Transnational Strategy)

Τα τελευταία χρόνια, λόγω του έντονου ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο οι ΠΕ επιζητούν την εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας, αλλά και των οικονομιών του τόπου εγκατάστασης. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται μεγάλη έμφαση στην τοπική προσαρμογή των τελικών προϊόντων, ενώ οι βασικές αρμοδιότητες δεν ανήκουν μόνο στη μητρική επιχείρηση, αλλά συγκεκριμένες ευθύνες και αρμοδιότητες παραχωρούνται και στις θυγατρικές επιχειρήσεις, γεγονός που οδηγεί σε ένα ιδιαίτερο είδος οργάνωσης. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους οικονομικούς ερευνητές Barlett και Ghoshal (1999), η ροή πληροφοριών και παραγωγής δεν πρέπει να κατευθύνεται μονόπλευρα από τη μητρική προς τις θυγατρικές, αλλά πρέπει να κατευθύνεται από την εκάστοτε θυγατρική στη μητρική και μεταξύ των θυγατρικών. Στην πραγματικότητα η στρατηγική αυτή συνδυάζει την αποδοτικότητα της παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο με τα πλεονεκτήματα της προσαρμογής των προϊόντων στις συνθήκες της εκάστοτε τοπικής αγοράς. Όμως η συγκεκριμένη στρατηγική απαιτεί ταυτόχρονα συγκέντρωση και αποκέντρωση των δραστηριοτήτων της ΠΕ (Ireland κ.ά., 2008).

Η Υπερεθνική Στρατηγική ταιριάζει σε ΠΕ οι οποίες έχουν να αντιμετωπίσουν τόσο πιέσεις προσαρμογής των προϊόντων όσο και πιέσεις κόστους. Παρά το γεγονός ότι η στρατηγική αυτή θεωρείται η πιο ελκυστική, η εφαρμογή της είναι δυσκολότερη σε σχέση με τις υπόλοιπες στρατηγικές, καθώς απαιτεί υψηλό επίπεδο οργάνωσης και συντονισμού των δραστηριοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο (Μελάς και Πολλάλης, 2005).

2.2.5. Η Ανάπτυξη των ΠΕ ως Οδηγών της Παγκόσμιας Οικονομίας

Η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και της διεθνούς παραγωγής προϊόντων στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού έχει συνδεθεί με την ανάπτυξη των ΠΕ στις μεγάλες βιομηχανοποιημένες χώρες της περιόδου αυτής. Οι μεγάλοι επενδυτές από το Ηνωμένο Βασίλειο επικεντρώθηκαν στην παραγωγή βασικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένης της εξόρυξης μετάλλων και γεωργικών προϊόντων, κατά την περίοδο πριν το 1914, καθιστώντας τη χώρα αυτή τη μεγαλύτερη κάτοχο επενδύσεων στο εξωτερικό (Dunning, 1993). Ο κύριος όγκος των επενδύσεων αυτών βρισκόταν σε αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως σε αυτές που βρίσκονταν υπό τη βρετανική αποικιοκρατία (Morrison, 2002).

Χρησιμοποιώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις και πρωτοπορίες, εταιρίες από τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες ευρωπαϊκές χώρες επένδυσαν σε παραγωγικές μονάδες χωρών του εξωτερικού, όπως επίσης σε τομείς παραγωγής μηχανολογικού εξοπλισμού, υφασμάτων, χημικών και τροφίμων. Αρκετές εφευρέσεις όπως η ατμομηχανή, η ηλεκτρική τουρμπίνα και οι σιδηροδρομικές άμαξες, οι οποίες προέρχονταν από τη Μ. Βρετανία, εξαπλώθηκαν στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Οι αμερικανικές εταιρίες βιομηχανοποιήθηκαν σε μεταγενέστερο χρόνο σε σχέση με τους Ευρωπαίους ανταγωνιστές, αλλά εφάρμοσαν αποτελεσματικότερα τις τεχνολογικές καινοτομίες, χρησιμοποιώντας αποδοτικά την ηλεκτρική ενέργεια και τον κινητήρα εσωτερικής καύσης, με αποτέλεσμα να αναβαθμίσουν την εργοστασιακή παραγωγή στο σύνολό της. Καταναλωτικά αγαθά σταθερής ποιότητας μπορούσαν να παραχθούν για ραγδαία αναπτυσσόμενες αγορές, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να εκμεταλλεύονται τις οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή. Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα πολλά προϊόντα, όπως τα αυτοκίνητα Ford ή οι ραπτομηχανές Singer, είχαν αρχίσει να εξελίσσονται σε προϊόντα παγκόσμιας ζήτησης (Morrison, 2002).

Η επίδραση των εξελίξεων στη βιομηχανία και τη μεταφορά επέφεραν μεγάλες αλλαγές στο κοινωνικό περιβάλλον. Στις ΗΠΑ το 8% των εργατών ήταν απασχολούμενοι στη βιομηχανία το 1970 και μόλις ένας στους πέντε έμενε σε πόλη μεγαλύτερη των 8.000 κατοίκων. Μέχρι το 1910 το ποσοστό των απασχολούμενων στη βιομηχανία αυξήθηκε στο 1/3, ενώ το ποσοστό των κατοίκων πόλεων αυξήθηκε επίσης στο 50% (Reich, 1991). Ο πληθυσμός του Σικάγο, για παράδειγμα, που αποτελούσε τη διασταύρωση των εμπορικών δραστηριοτήτων μεταξύ ανατολικών και δυτικών ΗΠΑ, αυξήθηκε από 109.000 κατοίκους το 1860 σε 2,2 εκατομμύρια το 1910. Οι μεγάλοι αμερικανικοί όμιλοι (conglomerates), όπως η US Steel, η American Telephone & Telegraph, η General Electric, η Standard Oil, η Ford Motor Co. και η General Motors, χρονολογούνται από τη συγκεκριμένη εποχή, γεγονός που εξηγεί σαφέστερα την επεκτατική πολιτική των αμερικανικών εταιριών εκείνη την εποχή αναφορικά με τη διεθνή παραγωγή και τη διάθεση των προϊόντων τους (Morrison, 2002).

2.2.6. Η Διεθνής Επιχειρηματικότητα στο Πλαίσιο των Μεταπολεμικών Αλλαγών στις Διεθνείς Δυνάμεις

Η περίοδος μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο χαρακτηρίστηκε από αλλαγές τόσο στην παγκόσμια οικονομία όσο και στις παγκόσμιες πολιτικές δομές. Ο πόλεμος έφερε αναταράξεις, ακόμα και ερήμωση, σε μεγάλο μέρος του βιομηχανοποιημένου κόσμου, με σημαντική εξαίρεση τις ΗΠΑ, όπου πολλές επιχειρήσεις ήταν σε θέση να επεκταθούν στην παγκόσμια οικονομία. Η καταστροφή ήταν χειρότερη στην Ιαπωνία και τη Γερμανία, όπου η βιομηχανική βάση και οι υποδομές έπρεπε να διαμορφωθούν εκ νέου. Η οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών μεταπολεμικά θεωρήθηκε ένα οικονομικό θαύμα. Σημαντικοί παράγοντες ανάπτυξης αποτελούσαν η παραγωγική εκμετάλλευση των τεχνολογικών καινοτομιών τόσο στην παραγωγή όσο και στην πληροφόρηση, ενώ σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή αυτή πορεία διαδραμάτισαν και οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών (Morrison, 2002).

Η επιτυχία της επιχειρηματικής ανοικοδόμησης στις δύο αυτές χώρες είχε ως αποτέλεσμα να παραχθούν μοντέλα οικονομικής ανάπτυξης, τα οποία προσείλκυσαν το ενδιαφέρον διεθνώς, αλλά και προκάλεσαν τον συναγωνισμό μεταξύ των χωρών παγκοσμίως. Παράλληλα, η ραγδαία διεθνοποίηση των ιαπωνικών επιχειρήσεων άσκησε σημαντική επίδραση σε βασικούς τομείς της παγκόσμιας οικονομίας όπως στην αυτοκινητοβιομηχανία και την παραγωγή ηλεκτρονικών ειδών. Οι ιαπωνικές

επιχειρήσεις αρχικά στόχευσαν στην αμερικανική αγορά, όπου τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα ανησύχησαν τους τοπικούς παραγωγούς. Το 1960 η Ιαπωνία παρήγαγε 165.000 οχήματα, ενώ μέχρι το 1991 η παραγωγή αυξήθηκε στα 13 εκατομμύρια, αριθμός που αποτελούσε το 1/4 της παγκόσμιας παραγωγής οχημάτων. Αντίστοιχα, το 1960 το 1/2 της παγκόσμιας παραγωγής οχημάτων ανήκε στις ΗΠΑ, όμως έως το 1991 το ποσοστό της παγκόσμιας παραγωγής που αντιστοιχούσε στα αμερικάνικα οχήματα έπεσε στο 18% (Stutz και Souza, 1998). Μέσα σε λιγότερο από τρεις δεκαετίες η Ιαπωνία, εκμεταλλευόμενη το διεθνές εμπόριο και τη χρήση καινοτομιών, παρουσίασε ραγδαία ανάπτυξη και εξελίχθηκε σε μια οικονομική υπερδύναμη.

Αναφορικά με τις πολιτικές εξελίξεις παγκοσμίως, ο κόσμος μεταπολεμικά είχε πολωθεί από τον διχασμό μεταξύ των δυτικών χωρών (στις οποίες συμπεριλαμβάνονταν και η Ιαπωνία) και του Ανατολικού Μπλοκ (το οποίο συμπεριελάμβανε τη Σοβιετική Ένωση και τις γειτονικές χώρες στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη). Ο Ψυχρός Πόλεμος μεταξύ ανατολικών και δυτικών χωρών θεωρήθηκε ένας πόλεμος μεταξύ αντίπαλων πολιτισμών. Η μία πλευρά αντιπροσώπευε τη δημοκρατία, τις φιλελεύθερες απόψεις και αξίες και την οικονομία της αγοράς, ενώ η άλλη πλευρά αντιπροσώπευε τις κομμουνιστικές ιδεολογίες, τον κρατικό έλεγχο της παραγωγής και της οικονομίας γενικότερα και τον απολυταρχισμό. Ο Ψυχρός Πόλεμος, μάλιστα, επηρέασε αρνητικά τις διεθνείς επενδύσεις, καθώς δημιουργήθηκαν οικονομικοί συνασπισμοί χωρών τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση (Morrison, 2002).

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης στις αρχές της δεκαετίας του 1990, γεγονός που σήμανε το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, προκάλεσε τη δημιουργία νέων ανεξάρτητων κρατών στην περιοχή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, αλλά και στις γειτονικές χώρες. Τα έθνη αυτά παρουσίαζαν εξαιρετικά μεγάλες κοινωνικές διαφορές, οι οποίες περιορίστηκαν λόγω του απολυταρχισμού που επικρατούσε στην περιοχή. Την περίοδο εκείνη οι χώρες αυτές χαρακτηρίστηκαν ως μεταβατικές οικονομίες (transition economies), καθώς προώθησαν οικονομικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την ιδιωτικοποίηση πολλών κρατικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα ενθάρρυναν τις επενδύσεις από το εξωτερικό. Οι ξένες ΠΕ, από τη δική τους πλευρά, προσελκύστηκαν από το φτηνό εργατικό δυναμικό και τις προοπτικές επέκτασής τους σε μια περιοχή 400 εκατομμυρίων κατοίκων (Morrison, 2002).

Η προοπτική ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρών όπως η Τσεχία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Σλοβενία και η Εσθονία έκανε τις χώρες αυτές ακόμα πιο ελκυστικές για τους ξένους επενδυτές. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία και η

Γιουγκοσλαβία ήταν χώρες όπου η οικονομική μετάβαση δεν ήταν τόσο εύκολη, με αποτέλεσμα να υπάρχει οικονομική αστάθεια στις χώρες αυτές κατά την περίοδο αμέσως μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης (Morrison, 2002).

2.2.7. Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα των ΠΕ

Εφόσον τα εθνικά σύνορα δεν αποτελούν πλέον περιοριστικό παράγοντα, οι ΠΕ επεκτείνονται διεθνώς, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν ιδιαίτερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

2.2.7.1. Τα πλεονεκτήματα των ΠΕ

Επειδή κρίνεται απαραίτητη η κατανόηση των πλεονεκτημάτων των ΠΕ, στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα βασικότερα πλεονεκτήματα των επιχειρήσεων αυτών.

α. Η εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας από τις ΠΕ

Σύμφωνα με τον Χατζηδημητρίου (2003) οι οικονομίες κλίμακας αφορούν το φαινόμενο κατά το οποίο η αύξηση της παραγωγής μιας επιχείρησης έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος. Πιο αναλυτικά, η διεθνής επέκταση των δραστηριοτήτων μιας ΠΕ οδηγεί στη διεύρυνση του μεγέθους της αγοράς στην οποία έχει πρόσβαση η επιχείρηση, έχοντας ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής, αλλά και την ικανοποίηση της αυξανόμενης ζήτησης. Ακολούθως, η αύξηση της παραγωγής που επιφέρουν οι οικονομίες κλίμακας συμβάλλει στη μείωση του μοναδιαίου κόστους παραγωγής μέσω της ορθολογικότερης χρήσης των παραγωγικών συντελεστών, ενώ ταυτόχρονα η ΠΕ έχει την ευελιξία να μειώσει την τιμή του προϊόντος, ώστε να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική. Βέβαια, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η ΠΕ δεν αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό, μπορεί να διατηρήσει την τιμή των προϊόντων στα ίδια επίπεδα. Συνεπώς, μέσω της μείωσης του ανά μονάδα κόστους αυξάνεται το περιθώριο κέρδους, κι επομένως η ευρωστία και η περαιτέρω ανάπτυξη της ΠΕ (Χατζηδημητρίου, 2003).

β. Το γνωστό όνομα και η φήμη των ΠΕ

Η φήμη των εμπορικών σημάτων των ΠΕ έχει εξαπλωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε στις περισσότερες χώρες παγκοσμίως οι καταναλωτές θεωρούν δεδομένο ότι τα προϊόντα των ΠΕ είναι ποιοτικά ανώτερα και πιο ανταγωνιστικά σε σχέση με τα ομοειδή παραγόμενα προϊόντα των τοπικών επιχειρήσεων. Μάλιστα, αυτό μπορεί να συμβεί ακόμα και όταν τα προϊόντα δεν είναι διαθέσιμα σε μια αγορά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης πριν από την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, στις οποίες πολλά προϊόντα των δυτικών χωρών ήταν ευρέως γνωστά, ενώ δεν ήταν διαθέσιμα στις αγορές αυτές (Χατζηδημητρίου, 2003).

Το πλεονέκτημα της φήμης των ΠΕ στηρίζεται στο γεγονός ότι χάρη σε αυτή μπορούν να αποκτήσουν σημαντικό αριθμό πελατών σε σύντομο χρονικό διάστημα χωρίς να καταβάλουν ιδιαίτερη προσπάθεια. Επομένως το κόστος εισόδου των προϊόντων των ΠΕ σε νέες αγορές, κυρίως οι δαπάνες προώθησής τους, είναι σαφώς χαμηλότερο, καθώς τα προϊόντα των ΠΕ είναι ευρέως γνωστά.

γ. Η πρόσβαση σε προηγμένη τεχνολογία και τεχνογνωσία

Το πλεονέκτημα της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας έχει καθοριστική σημασία για μια ΠΕ, καθώς η επιτυχία των προϊόντων στηρίζεται στην καινοτομία και την υψηλή ποιότητά τους. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις αυτές έχουν στη διάθεσή τους τους απαραίτητους πόρους, καθώς και κεφάλαια τα οποία μπορούν να επενδύσουν στην Έρευνα και Ανάπτυξη (Research and Development - R&D) νέων προϊόντων, αλλά και στην εφαρμογή καινοτομιών στα ήδη υπάρχοντα προϊόντα (Caves, 1996).

Η πρόσβαση σε καινοτομίες και σε προηγμένη τεχνολογία μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους. Ο πρώτος είναι η ίδια η ΠΕ να επενδύσει στο αρμόδιο τμήμα και να προσλάβει εξειδικευμένο προσωπικό για την έρευνα και ανάπτυξη καινοτομιών. Ο δεύτερος τρόπος είναι να αναζητήσει διεθνώς επιχειρήσεις που παράγουν καινοτομίες, αλλά δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να τις εκμεταλλευτούν εμπορικά. Οι ΠΕ μπορούν είτε να αγοράσουν την καινοτομία αυτή είτε να εξαγοράσουν ολόκληρη την επιχείρηση, αποκτώντας έτσι μια θυγατρική με αρμοδιότητα την παραγωγή καινοτομιών.

Σε κάθε περίπτωση το κόστος ανάπτυξης καινοτομιών και προηγμένης τεχνολογίας επιμερίζεται στον μεγάλο όγκο παραγωγής, ενώ η εμπορική εκμετάλλευση

των καινοτομιών αυτών λειτουργεί ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ενώ έχει επίσης θετική επίδραση στην αύξηση του όγκου των πωλήσεων (Χατζηδημητρίου, 2003).

δ. Η πρόσβαση σε μεγάλο όγκο πληροφοριών για νέα προϊόντα και νέες αγορές

Τόσο το διεθνές όσο και το εθνικό επιχειρηματικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από δυναμικότητα, με αποτέλεσμα να είναι εμφανείς οι συνεχείς αλλαγές σε ποικίλα ζητήματα και τομείς. Πιο συγκεκριμένα, ζητήματα όπως οι στρατηγικές κινήσεις των ανταγωνιστών, οι αποφάσεις των κυβερνήσεων που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα και οι διεθνείς εξελίξεις σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο προσφέρουν σε μια ΠΕ το πλεονέκτημα της πληροφoρίας.

Η πρόσβαση σε μεγάλο όγκο πληροφοριών σχετικά με νέα προϊόντα επιτρέπει στις ΠΕ, και ειδικότερα στις θυγατρικές επιχειρήσεις τους, να χαράσσουν τη μακροχρόνια στρατηγική τους, αλλά και να λαμβάνουν αποφάσεις που αφορούν τόσο τη μητρική εταιρία όσο και τις θυγατρικές επιχειρήσεις (Χατζηδημητρίου, 2003).

ε. Η αγοραστική ικανότητα των ΠΕ

Λόγω του μεγάλου όγκου παραγωγής των ΠΕ είναι εξαιρετικά σημαντική η απόκτηση οικονομικότερων παραγωγικών συντελεστών, καθώς μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Οι ΠΕ μπορούν να αγοράσουν παραγωγικούς συντελεστές, όπως ενδιάμεσα προϊόντα, υποστηρικτικές υπηρεσίες και πρώτες ύλες, πιο οικονομικά σε σχέση με τους τοπικούς ανταγωνιστές για τους παρακάτω λόγους:

- Ο μεγάλος όγκος παραγωγής επιτρέπει στις ΠΕ να αγοράζουν μεγάλη ποσότητα πρώτων υλών, με αποτέλεσμα πολλές εταιρίες που προσφέρουν πρώτες ύλες να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη ζήτηση πρώτων υλών από τις ΠΕ. Οι τελευταίες, έχοντας μεγάλη αγοραστική ικανότητα αλλά και πλεονέκτημα στη διαπραγμάτευση, επιτυγχάνουν χαμηλότερες τιμές και καλύτερους όρους πληρωμής,
- Μέσω του εξελιγμένου δικτύου πληροφόρησης μπορούν να εντοπίσουν πηγές πρώτων υλών χαμηλού κόστους παγκοσμίως, οι οποίες μπορούν να μεταφερθούν μέσω του δικτύου διανομής της ΠΕ.

- Λόγω της ευελιξίας που χαρακτηρίζει τις ΠΕ υπάρχει η δυνατότητα μετακίνησης μέρους της παραγωγής ή ολόκληρων παραγωγικών μονάδων (μετακίνηση ή ίδρυση νέων εγκαταστάσεων) σε χώρες όπου οι παραγωγικοί συντελεστές υψίστης σημασίας προσφέρονται σε χαμηλότερες τιμές και το κόστος απόκτησής τους είναι τόσο χαμηλό ώστε να αντισταθμίζει το ύψος της επένδυσης. Παράδειγμα αποτελούν αρκετές χώρες της Ασίας και της Αφρικής, όπου το εργατικό δυναμικό και οι φυσικοί πόροι (natural resources) είναι οικονομικότεροι, με αποτέλεσμα πολλές ΠΕ να έχουν εγκαταστήσει παραγωγικές μονάδες στις χώρες αυτές ώστε να εκμεταλλευτούν το χαμηλό κόστος των συγκεκριμένων παραγωγικών συντελεστών (Χατζηδημητρίου, 2003).

στ. Χαμηλό κόστος χρηματοδότησης των ΠΕ

Η χρηματοδότηση των διεθνών δραστηριοτήτων μιας ΠΕ αποτελεί έναν εξαιρετικά σημαντικό παράγοντα, που μπορεί να επηρεάσει τη συνολική απόδοση της επένδυσης σε μια αγορά, ενώ το κόστος χρηματοδότησης συμπεριλαμβάνεται στο συνολικό κόστος της λειτουργίας μιας ΠΕ. Η χρηματοδότηση των διεθνών δραστηριοτήτων περιλαμβάνει και την αποπληρωμή των τόκων των δανείων που έχει συνάψει η ΠΕ για τη διεθνή επέκτασή της, επομένως το ύψος της δαπάνης αυτής εξαρτάται από το επιτόκιο του εκάστοτε δανείου (Χατζηδημητρίου, 2003).

Σε γενικές γραμμές οι ΠΕ μπορούν να επιτύχουν ευνοϊκούς όρους πληρωμής και χαμηλά επιτόκια δανεισμού. Αυτό συμβαίνει για δύο βασικούς λόγους, που αφορούν τόσο στην πρόσβαση των ΠΕ στις διεθνείς χρηματαγορές όσο και στη φήμη τους. Αναλυτικότερα, ο πρώτος λόγος ευνοϊκότερης μεταχείρισης των ΠΕ αναφορικά με τη χρηματοδότησή τους είναι ότι οι ΠΕ έχουν πρόσβαση στις διεθνείς χρηματαγορές, επομένως, λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών μπορούν να επιτύχουν όχι μόνο χαμηλά επιτόκια δανεισμού, αλλά και ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης. Ο δεύτερος λόγος είναι η φήμη τους και ο μεγάλος κύκλος εργασιών που παρουσιάζει κάθε ΠΕ, καθώς τα χαρακτηριστικά αυτά ενισχύουν την πιστοληπτική ικανότητα αλλά και τη φερεγγυότητα των ΠΕ.

Στο σημείο αυτό είναι ανάγκη να επισημανθεί και η ικανότητα των ΠΕ να χρηματοδοτούν τις νέες δραστηριότητές τους μέσω εσωτερικού δανεισμού μεταξύ της

μητρικής εταιρίας και της θυγατρικής. Μάλιστα οι οικονομικοί ερευνητές Atkin και Glenn (1992) υποστηρίζουν ότι οι ΠΕ, οι μητρικές των οποίων βρίσκονται στις χώρες της G7, έχουν τη δυνατότητα να χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους εσωτερικά χωρίς να χρησιμοποιούν και να επηρεάζονται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας υποδοχής. Για παράδειγμα, οι ΠΕ μένουν ανεπηρέαστες από το ενδεχόμενο το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας υποδοχής να μην μπορεί να διαθέσει τα απαραίτητα κεφάλαια λόγω περιορισμών στη λειτουργία ή λόγω της μη αποδοτικής λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη χώρα αυτή.

ζ. Η διαθεσιμότητα έμπειρων στελεχών

Η επέκταση των δραστηριοτήτων της εκάστοτε ΠΕ και η εύρυθμη και παραγωγική λειτουργία όλων των τμημάτων της επιχείρησης απαιτεί την παρουσία ικανών και έμπειρων στελεχών. Οι τελευταίοι είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την ΠΕ, ακόμα και στην περίπτωση που αποφασιστεί η επέκταση σε μια νέα αγορά.

Η επιλογή ικανών και έμπειρων στελεχών από μια ΠΕ είναι καθοριστική και εξυπηρετεί τους παρακάτω σκοπούς:

- τη δυνατότητα ανάλυσης οποιασδήποτε αγοράς,
- την αναζήτηση ευκαιριών, αλλά και την αντιμετώπιση των απειλών προς όφελος της επιχείρησης,
- την αποτελεσματικότερη εκτίμηση όσον αφορά τη μελλοντική πορεία μιας νέας αγοράς.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι οργανωτικές ικανότητες των έμπειρων στελεχών είναι πολύτιμες και για τον λόγο αυτό, όταν μία ΠΕ αποφασίσει να τοποθετήσει μια θυγατρική σε μία νέα αγορά, ένας αριθμός έμπειρων διοικητικών στελεχών μετακινούνται σε αυτή ώστε να εξασφαλίσουν την ομαλή λειτουργία της νέας θυγατρικής (Χατζηδημητρίου, 2003).

η. Η διαφοροποίηση των επιχειρηματικών κινδύνων

Η εκάστοτε ΠΕ επηρεάζεται, βέβαια, στο σύνολό της από τις διεθνείς εξελίξεις αλλά και από την πορεία κάθε αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται, ωστόσο η παρουσία της σε πολλές και διαφορετικές αγορές της προσφέρει ένα υψηλό επίπεδο ευελιξίας. Πιο συγκεκριμένα, κάθε ΠΕ δεν στηρίζεται αποκλειστικά στην πορεία της

οικονομίας μίας μόνο χώρας ή στη ζήτηση που προέρχεται από συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Αντιθέτως, στην περίπτωση που μία ΠΕ παρουσιάσει χαμηλές πωλήσεις ή ακόμα και ζημίες σε μία αγορά, η δυσμενής αυτή εξέλιξη μπορεί να αντισταθμιστεί από την αύξηση των πωλήσεών της σε μία άλλη χώρα, με αποτέλεσμα η συνολική πορεία της ΠΕ να μην επηρεάζεται σημαντικά από τις πιθανές δυσμενείς εξελίξεις στην εκάστοτε αγορά (Χατζηδημητρίου, 2003).

Για τον λόγο αυτό οι ΠΕ δίνουν μεγάλη βαρύτητα στην ανάλυση της πορείας της οικονομίας μιας χώρας υποδοχής, ώστε να μπορούν να προβλέπουν πιθανές δυσμενείς εξελίξεις. Ωστόσο, λόγω της διεθνούς επέκτασής τους οι ΠΕ έχουν τη δυνατότητα να αντεπεξέρχονται στις αρνητικές αυτές εξελίξεις, επιτυγχάνοντας έτσι τη διαφοροποίηση των επιχειρηματικών κινδύνων που συνδέονται με τη διεθνή επέκτασή τους (Χατζηδημητρίου, 2003).

2.2.7.2. Τα μειονεκτήματα των ΠΕ

Η διεθνής επέκταση των δραστηριοτήτων των ΠΕ δεν έχει μόνο πλεονεκτήματα, αλλά και μειονεκτήματα, τα οποία πρέπει να αντιλαμβάνονται τα διοικητικά στελέχη κάθε ΠΕ και να τα αντιμετωπίζουν. Παρακάτω παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα των ΠΕ.

α. Η διαφορετικότητα στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον των χωρών υποδοχής

Είναι γενικά αποδεκτό ότι κάθε χώρα έχει ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά, ενώ παράλληλα διαφέρει και ο πολιτισμός από χώρα σε χώρα. Επομένως βασική προϋπόθεση μιας ΠΕ, προκειμένου να προγραμματίσει και να επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε μια χώρα υποδοχής, είναι η μελέτη και η κατανόηση των κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της χώρας αυτής. Ειδικότερα, σε χώρες που παρουσιάζουν μεγάλη ιδιομορφία ως προς το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον τους η ικανοποιητική κατανόηση των ιδιαίτερων αυτών χαρακτηριστικών τους θεωρείται θεμελιώδης για την επιτυχημένη δραστηριοποίηση της ΠΕ στις χώρες αυτές.

Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η επίδραση των διαφορετικών κοινωνικών και πολιτιστικών στοιχείων στη δραστηριοποίηση μιας ΠΕ, πρέπει να σημειωθεί ότι σε

περίπτωση που τα στοιχεία αυτά δεν εξεταστούν επαρκώς, τα στελέχη της ΠΕ ενδέχεται να οδηγηθούν σε σημαντικές παραλείψεις σε πολλούς τομείς της δραστηριοποίησης σε μια νέα αγορά, όπως το μάρκετινγκ και η προώθηση των προϊόντων της εταιρίας, με αποτέλεσμα τα λάθη αυτά να επιφέρουν σημαντικό κόστος στην ΠΕ τόσο λόγω των μειωμένων πωλήσεων όσο και λόγω της αρνητικής εικόνας που δημιουργείται στους τοπικούς καταναλωτές για την επιχείρηση. Από την άλλη πλευρά, όμως, το κόστος των αλλαγών που θα πρέπει να γίνουν ώστε να ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά είναι τέτοιο που επηρεάζει σημαντικά την απόδοση της θυγατρικής εταιρίας. Ακόμη, το διαφορετικό πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον ενδέχεται, επίσης, να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τις σχέσεις της εταιρίας με το προσωπικό που απασχολεί στη νέα αγορά, καθώς και με τους τοπικούς προμηθευτές και συνεργάτες (Χατζηδημητρίου, 2003).

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η διεθνοποίηση μιας ΠΕ γίνεται ακόμα πιο δύσκολη καθώς η επιχείρηση αυτή, πέρα από την ανάλυση και την κατανόηση των κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών κάθε χώρας, οφείλει επίσης να αναλάβει και την κατάλληλη εκπαίδευση του διοικητικού προσωπικού που απασχολείται σε κάθε αγορά. Χάρη στην άρτια εκπαίδευση των στελεχών αυτών είναι δυνατόν να αποφευχθούν λάθη και παραλείψεις, και αυτό ακριβώς είναι που αντισταθμίζει το κόστος εκπαίδευσης του προσωπικού αυτού (Χατζηδημητρίου, 2003).

β. Οι διαφορετικές επιχειρηματικές πρακτικές

Οι χώρες, εκτός από το διαφορετικό κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, παρουσιάζουν μεταξύ τους και διαφορές όσον αφορά τις επιχειρηματικές πρακτικές που διέπουν τις σχέσεις των συναλλασσόμενων μεταξύ τους στην εκάστοτε αγορά.

Το επιχειρηματικό περιβάλλον της κάθε χώρας αποτελεί αντικείμενο μελέτης για σημαντικούς διεθνείς οργανισμούς, οι οποίοι δημοσιεύουν σχετικές μελέτες ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Ένας από τους οργανισμούς αυτούς είναι η Παγκόσμια Τράπεζα (The World Bank), η οποία δημοσιεύει ετήσιες μελέτες σχετικά με το επιχειρηματικό περιβάλλον (Doing Business Reports). Συγκεκριμένα, οι μελέτες αυτές εμπεριέχουν μετρήσεις του κανονιστικού πλαισίου και των διαφορετικών επιχειρηματικών πρακτικών και χρησιμοποιούνται από τις ΠΕ ώστε να κατανοήσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον κάθε χώρας, κερδίζοντας έτσι χρόνο και διευκολύνοντας την επίτευξη των στόχων τους (World Bank, 2016).

Ανάμεσα στις μετρήσεις σχετικά με το επιχειρηματικό περιβάλλον συγκαταλέγονται η διαφθορά και η γραφειοκρατία που υπάρχει σε κάθε χώρα, στοιχεία που επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία της κάθε αγοράς αλλά και τη δραστηριοποίηση τόσο των τοπικών επιχειρήσεων όσο και των ΠΕ. Μάλιστα, ο οικονομικός ερευνητής AI - Sadig (2009) αναφέρει ότι το επίπεδο διαφθοράς σε μια οικονομία μπορεί να αυξήσει την αβεβαιότητα στην αγορά, αλλά και το κόστος δραστηριοποίησης των ΠΕ. Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς μπορούν να αυξήσουν το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης λόγω της αυξημένης φορολογίας των κερδών, καθώς έτσι μειώνεται η αναμενόμενη απόδοση των άμεσων επενδύσεων (AI - Sadig, 2009).

Από την άλλη πλευρά οι τοπικές επιχειρήσεις επηρεάζονται, βέβαια, σημαντικά από τις διαφορετικές επιχειρηματικές πρακτικές, ωστόσο είναι περισσότερο εξοικειωμένες με τις επιχειρηματικές πρακτικές κάθε χώρας σε σχέση με τις ΠΕ, με αποτέλεσμα να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις τους ευκολότερα και ταχύτερα. Πάντως, το κόστος δραστηριοποίησης σε χώρες με υψηλά επίπεδα διαφθοράς μπορεί να αντισταθμιστεί από την προοπτική της επιτυχούς δραστηριοποίησης στις χώρες αυτές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι BRICS (Brazil, Russian Federation, India, China και South Africa), οι οποίες αποτελούν πόλο έλξης επενδύσεων από τις ΠΕ. Από τις χώρες αυτές μόνο η Βραζιλία και η Νότιος Αφρική παρουσιάζουν χαμηλούς δείκτες διαφθοράς, ενώ η Ρωσία και η Ινδία παρουσιάζουν εξαιρετικά υψηλά επίπεδα διαφθοράς (World Bank, 2016).

γ. Οι νέοι επιχειρηματικοί κίνδυνοι

Παρά το γεγονός ότι η διεθνοποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων προσφέρει σε μια ΠΕ σημαντικά οφέλη, ωστόσο πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και η ύπαρξη επιχειρηματικών κινδύνων, οι οποίοι σχετίζονται με μη αναμενόμενες μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης.

Πιο συγκεκριμένα, οι μη αναμενόμενες μεταβολές στην κοινωνική και πολιτική κατάσταση μιας οικονομίας, καθώς και οι μη αναμενόμενες πολιτικές που ακολουθούν οι κυβερνήσεις των χωρών μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την επιτυχία της δραστηριοποίησης τόσο της ΠΕ όσο και των θυγατρικών που υπάγονται σε αυτήν. Ακόμη, η απροσδόκητη μεταβολή στις ισοτιμίες μεταξύ των χωρών αποτελεί παράγοντα που μπορεί επίσης να επηρεάσει μια ΠΕ σε πολλούς τομείς, όπως στη

χρηματοδότηση από τη χώρα προέλευσης στη χώρα υποδοχής, στο κόστος των εισαγόμενων παραγωγικών συντελεστών, στο κόστος των εξαγόμενων τελικών προϊόντων σε γειτονικές χώρες κ.ά. Η κάθε ΠΕ επιλέγει την ανάληψη των κινδύνων αυτών με συνέπεια την ανάγκη για προστασία της επιχείρησης από τις δυσμενείς αυτές εξελίξεις (Χατζηδημητρίου, 2003).

Τα μέτρα που λαμβάνει κάθε επιχείρηση για την προστασία της από τις δυσμενείς εξελίξεις οπωσδήποτε επιφέρουν επιπρόσθετο οικονομικό κόστος. Το κόστος αυτό μεταφέρεται στην τελική τιμή των προϊόντων ή υπηρεσιών που παράγει η ΠΕ στην χώρα υποδοχής, με άμεσο αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Ωστόσο, είναι απαραίτητα τα μέτρα αυτά καθώς η έλλειψη πρόληψης απέναντι σε τέτοιους κινδύνους μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ομαλή λειτουργία της ΠΕ.

δ. Οι διαφορετικές διαδικασίες και κανονισμοί και το διαφορετικό νομικό πλαίσιο των χωρών υποδοχής

Οι επιχειρηματικές διαδικασίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Πιο συγκεκριμένα, διαδικασίες όπως οι εξαγωγές, οι εισαγωγές, η αγορά γης, η δανειοδότηση, οι νόμοι που διέπουν τη σχέση μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων, η φορολογική νομοθεσία και η αδειοδότηση λειτουργίας της θυγατρικής είναι μόνο μερικά παραδείγματα των διαδικασιών και του νομικού πλαισίου που διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο στην επιτυχή δραστηριοποίηση μιας ΠΕ σε μία αγορά έχει και ο βαθμός εφαρμογής των νόμων σε κάθε κράτος. Αρκετές χώρες παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα εφαρμογής της νομοθεσίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ρωσία, η οποία παρουσιάζει χαμηλά επίπεδα εφαρμογής του νομικού πλαισίου, κάτι που έχει άμεσο αντίκτυπο στη λειτουργία των τοπικών επιχειρήσεων αλλά και των ΠΕ. Ωστόσο, και σε αυτήν την περίπτωση η δραστηριοποίηση σε χώρες που παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα εφαρμογής της νομοθεσίας μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη για μια ΠΕ, εφόσον οι χώρες αυτές παρουσιάζουν ταυτόχρονα υψηλά επίπεδα ανάπτυξης, ισοσκελίζοντας έτσι τον κίνδυνο που συνδέεται με το αδύναμο νομικό καθεστώς της χώρας υποδοχής (World Bank, 2016).

2.3. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Το κεφάλαιο αυτό είχε σκοπό να αναλύσει τις θεωρίες που αφορούν το διεθνές εμπόριο και την διεθνή ροή κεφαλαίων, αγαθών και παραγωγικών συντελεστών. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε μία περιγραφή του θεωρητικού πλαισίου αναφορικά με την Πολυεθνική Επιχείρηση. Συμπερασματικά, η πλειοψηφία των θεωριών που σχετίζονται με το διεθνές εμπόριο παρουσιάζουν μία γενικότητα. Ειδικότερα, δεν προσπαθούν να επεξηγήσουν το διεθνές εμπόριο μεταξύ συγκεκριμένων κρατών. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι οι θεωρίες αυτές δεν είναι σημαντικές. Πάνω σε αυτές στηρίχτηκαν οι νεότερες θεωρίες, ενώ μέχρι και σήμερα γίνονται αντικείμενο μελέτης.

Από την άλλη πλευρά, το θεωρητικό πλαίσιο αναφορικά με την λειτουργία των ΠΕ είναι επίσης γενικευμένο αλλά στοιχεία όπως τα κίνητρα διεθνοποίησης, οι οργανωσιακές δομές και οι βασικές στρατηγικές που ακολουθούν παραμένουν μέχρι και σήμερα επίκαιρα. Επιπλέον, οι σύγχρονες ΠΕ παρουσιάζουν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που έχουν καταγραφεί από την θεωρία. Η άμεση σύνδεση μεταξύ της θεωρίας και των πραγματικών χαρακτηριστικών των ΠΕ επίσης δίνει τεράστια αξία στο θεωρητικό αυτό πλαίσιο.

Κεφάλαιο 3. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

3.1. Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στο θεωρητικό πλαίσιο των ΑΞΕ καθώς η σπουδαιότητά τους τόσο για το διεθνές εμπόριο όσο και για την οικονομία της χώρας αλλά και τις χώρες υποδοχής και προέλευσης έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας.

Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι βασικότεροι ορισμοί των ΑΞΕ, ενώ στη συνέχεια προσδιορίζονται οι τύποι ΑΞΕ που έχουν διαμορφωθεί από την επιστημονική βιβλιογραφία.

Επίσης, αναλύεται η πορεία των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ τα τελευταία χρόνια, καθώς και οι βασικότερες πηγές τους παγκοσμίως. Τέλος, το τελευταίο μέρος του κεφαλαίου επικεντρώνεται στις κύριες θεωρίες επεξήγησης των ΑΞΕ και ειδικότερα στη διαχρονική μεταβολή τόσο των εισερχόμενων όσο και των εξερχόμενων ΑΞΕ.

3.2. Οι κυριότεροι ορισμοί των ΑΞΕ

Στη διεθνή βιβλιογραφία ((IMF, 1993; Liu, 1997; Krugman και Obstfeld, 2002) έχουν προσδιοριστεί συγκεκριμένοι ορισμοί των ΑΞΕ, οι οποίοι αναλύουν τους σκοπούς, την πολυπλοκότητα και τη σημασία των επενδύσεων αυτών για τις ΠΕ. Παρακάτω παρουσιάζονται οι κυριότεροι ορισμοί.

Σύμφωνα με τους Krugman και Obstfeld (2002), ο όρος ΑΞΕ συνδέεται με τις διεθνείς ροές κεφαλαίων, με τις οποίες μια επιχείρηση από μια χώρα (χώρα προέλευσης) δημιουργεί ή επεκτείνει μια θυγατρική της σε μια άλλη χώρα (χώρα υποδοχής). Ο παραπάνω ορισμός εστιάζει στη διασυνοριακή ροή κεφαλαίων, η οποία είναι απαραίτητη τόσο κατά τη δημιουργία ή επέκταση της θυγατρικής όσο και γενικότερα στη μεταξύ τους σχέση.

Βέβαια οι ΑΞΕ αποτελούν κατηγορίες διεθνών επενδύσεων οι οποίες αντανakλούν την επιδίωξη μιας μόνιμα εγκατεστημένης επιχείρησης (άμεσος επενδυτής) στην οικονομία μιας αλλοδαπής χώρας. Οι ΑΞΕ με μακροχρόνιο χρονικό ορίζοντα υποδηλώνουν τη διάθεση του άμεσου επενδυτή να ασκεί επιρροή στις

αποφάσεις, στη δραστηριότητα και στη διοίκηση της αλλοδαπής επιχείρησης. Ο συγκεκριμένος ορισμός συμπεριλαμβάνει την αρχική συναλλαγή για την απόκτηση ελέγχου της θυγατρικής από τη μητρική, καθώς και τις ακόλουθες χρονικά συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών (International Monetary Fund - IMF, 1993).

Όπως υποστηρίζεται από τον Liu (1997), μια ΠΕ πραγματοποιεί ΑΞΕ επίσης όταν η πολυεθνική επιχείρηση αποκτά τον ιδιοκτησιακό έλεγχο μιας επιχειρηματικής-παραγωγικής μονάδας σε μια αλλοδαπή χώρα. Ο έλεγχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

- Με την ίδρυση μιας νέας παραγωγικής μονάδας/υποκαταστήματος,
- Με την απόκτηση μετοχών μιας υπάρχουσας επιχείρησης,
- Με τη συμμετοχή στην ίδρυση μίας Κοινοπρακτικής Επιχείρησης (στην οποία επιχειρήσεις από διαφορετικές χώρες συνεργάζονται μεταξύ τους για την ίδρυση μιας νέας εταιρίας σε μία από τις χώρες αυτές).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Κυρκιλή (2010), οι ΑΞΕ συμπεριλαμβάνουν τη μεταφορά ενός συνόλου παραγωγικών συντελεστών εκτός των εθνικών συνόρων. Οι συντελεστές αυτοί είναι είτε υλικοί (μετοχικό κεφάλαιο, κεφαλαιουχικός εξοπλισμός, πρώτες ύλες και ενδιάμεσα προϊόντα) είτε άυλοι (τεχνογνωσία, γνώσεις μάρκετινγκ και διοικητικές ικανότητες) και στο σύνολό τους επιδιώκουν την εύρυθμη λειτουργία και παραγωγικότητα της επιχειρηματικής μονάδας, αλλά και την προώθηση και μεταφορά του τελικού προϊόντος.

Τέλος, αξιοσημείωτος είναι και ο ορισμός που δίνει ο Dunning (1993) για τις ΑΞΕ, σύμφωνα με τον οποίο μια ΑΞΕ πραγματοποιείται όταν μια ΠΕ εξαγοράζει και ελέγχει μια παραγωγική μονάδα (θυγατρική) η οποία δραστηριοποιείται σε μια αλλοδαπή αγορά. Ο ορισμός αυτός δίνει εξαιρετικά μεγάλη έμφαση στην έννοια του ελέγχου που ασκεί η μητρική εταιρία στη θυγατρική.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με τον Cantwell (2002), οι ΑΞΕ μπορούν να θεωρηθούν τα κύρια μέσα χρηματοδότησης της διεθνούς παραγωγής από τις ΠΕ. Οι τελευταίες χρησιμοποιούν τις ΑΞΕ ώστε να χρηματοδοτήσουν την επέκταση των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων σε άλλες χώρες.

3.3. Μορφές και Είδη ΑΞΕ

Η πολυπλοκότητα των ΑΞΕ αλλά και οι στρατηγικές επιλογές των ΠΕ έχουν οδηγήσει στη διαμόρφωση διαφορετικών και διακριτών μορφών ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, οι ΑΞΕ μπορούν να διαχωριστούν με βάση το καθεστώς ιδιοκτησίας σε θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας, σε διεθνείς κοινοπρακτικές επιχειρήσεις και σε μερικές εξαγορές αλλοδαπών επιχειρήσεων. Επιπλέον, οι ΑΞΕ μπορούν να διαχωριστούν και σε οριζόντιες και κάθετες ΑΞΕ με βάση τη στρατηγική παραγωγής ΑΞΕ.

3.3.1. Διαχωρισμός με βάση το καθεστώς ιδιοκτησίας

Στο σημείο αυτό παρατίθεται ο διαχωρισμός των ΑΞΕ σύμφωνα με το ιδιοκτησιακό καθεστώς, ενώ αναλύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε μορφής ΑΞΕ.

3.3.1.1.Θυγατρικές Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας

Η μορφή αυτή ΑΞΕ επιλέγεται από τις ΠΕ οι οποίες ιδρύουν ή εξαγοράζουν μια επιχείρηση σε μια αλλοδαπή αγορά, ενώ η μητρική επιχείρηση είναι ο μοναδικός μέτοχος της θυγατρικής. Η θυγατρική επιχείρηση μπορεί να είναι είτε μια εντελώς νέα επιχείρηση (greenfield investment), η οποία ιδρύεται από τη μητρική, ή μια ήδη υπάρχουσα επιχείρηση, η οποία εξαγοράζεται από τη μητρική (acquisition). Στη δεύτερη περίπτωση η μητρική εξαγοράζει είτε το 100% του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής είτε ένα ποσοστό, το οποίο όμως της επιτρέπει να ελέγχει απόλυτα τη διοίκηση και τις αποφάσεις της θυγατρικής. Εστιάζοντας στο νομικό πλαίσιο αναφορικά με τις θυγατρικές επισημαίνεται ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις η θυγατρική συνεχίζει να αποτελεί μια τοπική επιχείρηση, αλλά ο βασικός (ή μοναδικός) μέτοχός της είναι η μητρική (Χατζηδημητρίου, 2003).

Τα βασικά πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη συγκεκριμένη μορφή ΑΞΕ αποκλειστικής ιδιοκτησίας είναι τα εξής:

- Η μητρική επιχείρηση έχει τον απόλυτο έλεγχο της θυγατρικής σε ζητήματα στρατηγικών αλλά και καίριων αποφάσεων,

- Η μητρική επιχείρηση καρπώνεται το σύνολο των κερδών της δραστηριοποίησης της θυγατρικής ή ένα μεγάλο μέρος αυτού (στην περίπτωση που δεν κατέχει το 100% του μετοχικού κεφαλαίου).

Παρακάτω συνοψίζονται τα μειονεκτήματα της μορφής αυτής ΑΞΕ:

- Η μητρική επιχείρηση επωμίζεται το συνολικό κόστος του εγχειρήματος
- Η μητρική επιχείρηση αναλαμβάνει το σύνολο των επιχειρηματικών κινδύνων που απορρέουν από τη διεθνοποίησή της σε μία νέα αγορά,
- Στην περίπτωση της ίδρυσης νέας θυγατρικής, η νέα επιχείρηση θεωρείται «ξένη», γεγονός που έχει ενδεχομένως αρνητικές συνέπειες στη δραστηριοποίησή της, στη διείσδυση των προϊόντων της, αλλά και στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης (Χατζηδημητρίου, 2003).

Είναι γεγονός, βέβαια, ότι οι δύο τύποι θυγατρικής απόλυτης ιδιοκτησίας, greenfield investments και acquisitions, επιδρούν με διαφορετικό τρόπο στις χώρες υποδοχής τους. Οι Ashraf κ.ά. (2016), έχοντας μελετήσει την επίδραση των greenfield investments και των εξαγορών που πραγματοποιήθηκαν από ΠΕ κατά την περίοδο 2003-2011 σε 123 χώρες, υποστηρίζουν ότι η ίδρυση νέων θυγατρικών δεν έχει καμία απολύτως στατιστική επίδραση στην ανάπτυξη των αλλοδαπών αγορών, σε αντίθεση με τις εξαγορές, οι οποίες έχουν θετική και σημαντική στατιστικά επίδραση.

Επίσης, χαρακτηριστικές είναι και οι έρευνες των Calderon κ.ά. (2004), οι οποίοι, σε μελέτη τους πάνω στις ΑΞΕ σε 72 χώρες παγκοσμίως (22 βιομηχανοποιημένες και 50 αναπτυσσόμενες) κατά την περίοδο 1987-2001, απέδειξαν ότι οι εξαγορές που πραγματοποιήθηκαν κατά τη συγκεκριμένη περίοδο – κυρίως μέσω ιδιωτικοποιήσεων– οδήγησαν στην αύξηση των greenfield investments.

Οι παραπάνω έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής λειτούργησε περισσότερο ως κίνητρο προώθησης ΑΞΕ από τις ΠΕ και όχι ως αποτέλεσμα της εισροής ΑΞΕ στις χώρες αυτές.

3.3.1.2. Διεθνής Κοινοπρακτική Επιχείρηση (International Joint Venture)

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Χατζηδημητρίου, 2003), ως διεθνής κοινοπρακτική επιχείρηση (ή αλλιώς διεθνής κοινοπραξία) ορίζεται το αποτέλεσμα της συνεργασίας ενός ή περισσότερων αλλοδαπών επιχειρήσεων με μία ή περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις για την ίδρυση μίας νέας επιχείρησης στην τοπική αγορά ή για την

από κοινού εξαγορά μίας ήδη υπάρχουσας. Ο τρόπος διοίκησης της κοινοπρακτικής επιχείρησης εξαρτάται από τη συμφωνία μεταξύ των εταίρων (Χατζηδημητρίου, 2003).

Τα βασικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η συγκεκριμένη μορφή ΑΞΕ είναι τα παρακάτω:

- Η αλλοδαπή επιχείρηση συνεργάζεται με έναν τοπικό εταίρο, που είναι πολύ καλός γνώστης της τοπικής αγοράς,
- Η αλλοδαπή επιχείρηση δεν επωμίζεται το συνολικό κόστος του εγχειρήματος, αλλά το μοιράζεται με τον τοπικό εταίρο,
- Ο σχηματισμός της κοινοπρακτικής επιχείρησης με μια τοπική επιχείρηση επιτρέπει να υπερβληθούν νομικά και θεσμικά εμπόδια τα οποία μπορεί να έχει θέσει η χώρα υποδοχής,
- Επιτρέπεται η εκμετάλλευση φορολογικών και άλλων κινήτρων που προσφέρονται από τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής για τη δημιουργία και εγκατάσταση κοινοπρακτικών επιχειρήσεων (Χατζηδημητρίου, 2003),
- Οι συμμετέχοντες στην κοινοπρακτική επιχείρηση εκμεταλλεύονται τις συμπληρωματικές δυνάμεις που υπάρχουν μεταξύ τους, μεγιστοποιώντας έτσι την αποτελεσματικότητα της επένδυσης (Stewart και Maughn, 2011).

Παρακάτω συνοψίζονται τα μειονεκτήματα της συγκεκριμένης μορφής ΑΞΕ:

- Ο απόλυτος έλεγχος της κοινοπρακτικής επιχείρησης και η εφαρμογή συγκεκριμένης στρατηγικής δεν εναπόκεινται αποκλειστικά στη μητρική, αλλά και στη συνεργασία των εμπλεκόμενων εταίρων που απαρτίζουν το σύνολό της
- Τα κέρδη της δραστηριοποίησης της συγκεκριμένης επιχείρησης μοιράζονται στους δύο εταίρους
- Οι διαφορές και διαφωνίες μεταξύ των εταίρων μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα ακόμα και τη διάλυση της κοινοπραξίας (Χατζηδημητρίου, 2003)
- Στην περίπτωση διάλυσης της κοινοπραξίας είναι πιθανή η δημιουργία ενός ανταγωνιστή ή ενός εν δυνάμει ανταγωνιστή
- Λόγω της πιθανότητας διάλυσης της κοινοπραξίας, ο δανεισμός είναι ιδιαίτερα δύσκολος, ενώ οι μέτοχοι πρέπει να εγγυώνται για κάθε δάνειο, γεγονός που αυξάνει το ρίσκο της επένδυσης (Stewart και Maughn, 2011).

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι οι διαφωνίες και τα προβλήματα που παρουσιάζονται στις κοινοπραξίες λόγω των διαφορών μεταξύ των μετόχων έχουν

γίνει αντικείμενο μελέτης και από τους Miller κ.ά. (1996). Οι συγκεκριμένοι οικονομικοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι είναι εξαιρετικά δύσκολη η διαπραγμάτευση και η επίτευξη συμφωνιών, ενώ,; ακόμα και όταν επιτευχθεί συμφωνία, είναι εξαιρετικά δύσκολο να διατηρηθεί. Ακόμη, οι Miller κ.ά. (1996) αναφέρουν ότι οι συμφωνίες μεταξύ των εταίρων δεν πρέπει να χαρακτηρίζονται από στασιμότητα, αλλά να μεταβάλλονται και να προσαρμόζονται σε πιθανά ζητήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της δραστηριοποίησης της κοινοπρακτικής επιχείρησης.

3.3.1.3.Μερική Εξαγορά (Partial Acquisition)

Η μερική εξαγορά μιας τοπικής επιχείρησης από μια ΠΕ θεωρείται επίσης μία μορφή ΑΞΕ. Μέσω της συγκεκριμένης στρατηγικής διεθνοποίησης, η ΠΕ εξαγοράζει ανεξαιρέτως ένα ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μιας αλλοδαπής εταιρίας και μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέτοχος μειοψηφίας ή πλειοψηφίας, ανάλογα με το ποσοστό που κατέχει. Επίσης, με την εξαγορά αυτή η ΠΕ μπορεί να συνεισφέρει στην τεχνογνωσία, την έρευνα και την ανάπτυξη νέων προϊόντων, καθώς και στη χρήση του δικτύου διανομής της αλλοδαπής επιχείρησης (Χατζηδημητρίου, 2003).

Σύμφωνα με τον Madura (2011), η μερική εξαγορά απαιτεί λιγότερα κεφάλαια σε σχέση με τις μορφές ΑΞΕ που αναφέρθηκαν παραπάνω, ενώ η αλλοδαπή επιχείρηση συνεχίζει τη λειτουργία της στο ίδιο αντικείμενο, δηλαδή συνεχίζει να παράγει και να λειτουργεί όπως και πριν τη μερική εξαγορά. Η ΠΕ έχει τον μερικό έλεγχο της διοίκησης της αλλοδαπής επιχείρησης, ενώ είναι σε θέση να προχωρήσει σε ολική εξαγορά στο μέλλον. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Coca Cola, η οποία έχει εξαγοράσει ποσοστά σε πολλές αλλοδαπές επιχειρήσεις εμφιάλωσης, ώστε να εξασφαλίσει την υψηλή ποιότητα και την ομαλή παραγωγή των προϊόντων της. Ο Madura (2011) επίσης αναφέρει ότι η διαδικασία εκτίμησης της συνολικής αξίας της αλλοδαπής επιχείρησης πραγματοποιείται ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, όπως και στην ολική εξαγορά, παρά το γεγονός ότι η ΠΕ εξαγοράζει ένα ποσοστό της αλλοδαπής επιχείρησης.

3.3.2. Διαχωρισμός με βάση τη στρατηγική παραγωγής

Εκτός από τον διαχωρισμό με βάση το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η διεθνής βιβλιογραφία (Hill, 2001) έχει προσδιορίσει και έναν δεύτερο τρόπο διαχωρισμού των

ΑΞΕ με βάση τη στρατηγική παραγωγής, κατά τον οποίο οι ΑΞΕ διαχωρίζονται σε οριζόντιες (Horizontal FDI) και κάθετες ΑΞΕ (Vertical FDI).

Παρακάτω παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε τύπου ΑΞΕ.

3.3.2.1.Οριζόντιες ΑΞΕ (Horizontal FDI)

Σύμφωνα με τον Hill (2001), οι Οριζόντιες ΑΞΕ είναι οι επενδύσεις στις οποίες η ΠΕ δραστηριοποιείται σε μια αλλοδαπή αγορά με μία θυγατρική, η οποία είναι παρόμοια της μητρικής η οποία αναλαμβάνει όλους τους κίνδυνους που επιφέρει η συγκεκριμένη στρατηγική. Πιο συγκεκριμένα, οι οριζόντιες ΑΞΕ συμπεριλαμβάνουν την παραγωγική δραστηριότητα ίδιων προϊόντων από τη χώρα προέλευσης στη χώρα παραγωγής. Η συγκεκριμένη μορφή επένδυσης επιλέγεται με κριτήρια όπως η αποτελεσματικότητα της παραγωγής προϊόντων στη χώρα εγκατάστασης όσον αφορά την εξαγωγή τους, αλλά και η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της (Λιαργκόβας, 2007). Τέλος, η διεθνοποίηση της ΠΕ είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί μέσω εξαγωγών, στρατηγική η οποία συνδέεται με χαμηλότερο κόστος παραγωγής σε σχέση με τις ΑΞΕ (Hill, 2001).

3.3.2.2.Κάθετες ΑΞΕ

Στην περίπτωση των κάθετων ΑΞΕ οι επενδύσεις των επιχειρήσεων διενεργούνται με τη δημιουργία διαφορετικών τμημάτων παραγωγικής δραστηριότητας και επεξεργασίας σε τρίτες χώρες, αποσκοπώντας στην ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής (Artige και Nicolini, 2006).

Για την ακρίβεια, οι Κάθετες ΑΞΕ χωρίζονται σε δύο διαφορετικούς τύπους. Ο πρώτος τύπος Κάθετων ΑΞΕ ονομάζεται Backward Vertical FDI. Στην περίπτωση αυτή οι θυγατρικές έχουν τον ρόλο των προμηθευτών παραγωγικών συντελεστών, οι οποίοι μεταφέρονται και χρησιμοποιούνται στην παραγωγή τελικών προϊόντων από τη μητρική. Δεδομένου ότι το κόστος παραγωγής στην ξένη χώρα είναι χαμηλότερο, οι θυγατρικές αυτές δεν παράγουν τελικά προϊόντα. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες ΑΞΕ αυτής της μορφής εξειδικεύονται στην εξόρυξη πετρελαίου, ορυκτών κ.ά. Παραδείγματα ΠΕ που έχουν επιλέξει τις Backward Vertical FDI είναι η Royal Dutch Shell, η British Petroleum και η Alcoa.

Ο δεύτερος τύπος Κάθετων ΑΞΕ ονομάζεται Forward Vertical FDI. Στην περίπτωση αυτή η θυγατρική λειτουργεί ως μεταπωλητής. Ειδικότερα, η εκάστοτε θυγατρική αγοράζει τα τελικά προϊόντα από τη μητρική και τα μεταπωλεί, επομένως και σε αυτή την περίπτωση δεν παράγει τελικά προϊόντα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ΠΕ η οποία έχει επιλέξει τις Forward Vertical FDI αποτελεί η Volkswagen, η οποία, κατά τη διεθνοποίησή της στις ΗΠΑ εξαγόρασε έναν μεγάλο αριθμό εμπορικών εταιριών, ώστε να διαθέσει προς πώληση τα οχήματά της μέσω του δικτύου αυτού (Hill, 2001).

3.3.3. Άλλοι τύποι διαχωρισμού των ΑΞΕ

Στη διεθνή βιβλιογραφία (Chen και Yang, 1999; Chen και Ku, 2000; Moosa, 2016) έχουν προσδιοριστεί επιπρόσθετοι τύποι διαχωρισμού, οι οποίοι αναφέρονται στη συνέχεια.

3.3.3.1. Από την πλευρά της χώρας υποδοχής

Σύμφωνα με τον Moosa (2016), οι ΑΞΕ μπορούν να διαχωριστούν σε τρεις διαφορετικούς τύπους ως εξής:

- ΑΞΕ αντικατάστασης εισαγωγών (Import - substituting FDI): συμπεριλαμβάνουν τις ΑΞΕ που γίνονται για την ίδρυση παραγωγικών μονάδων με σκοπό την αντικατάσταση των εξαγωγών προς τη χώρα υποδοχής. Επιπλέον, επηρεάζονται περισσότερο από παράγοντες όπως το μέγεθος της αγοράς υποδοχής, το κόστος μεταφοράς και οι εμπορικοί φραγμοί.
- ΑΞΕ αύξησης εξαγωγών (Export - increasing FDI): συμπεριλαμβάνουν τις ΑΞΕ οι οποίες προωθούνται από τις ΠΕ που αναζητούν παραγωγικούς συντελεστές (πλουτοπαραγωγικούς πόρους και ενδιάμεσα προϊόντα). Η αύξηση των εξαγωγών πραγματοποιείται καθώς η θυγατρική της ΠΕ εξάγει τους παραγωγικούς αυτούς συντελεστές (πρώτες ύλες και ενδιάμεσα προϊόντα) προς τη χώρα προέλευσης ή άλλες χώρες στις οποίες η ΠΕ διαθέτει θυγατρικές παραγωγικές μονάδες.
- ΑΞΕ προωθούμενες από την τοπική κυβέρνηση (Government - initiated FDI): συμπεριλαμβάνουν τις ΑΞΕ οι οποίες προσελκύονται μετά από προσφορά κινήτρων από την κυβέρνηση της χώρας υποδοχής προς τις ΠΕ. Τα κίνητρα

αυτά έχουν ως σκοπό την εισροή κεφαλαίων μέσω των ΑΞΕ και τη μείωση πιθανού ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών.

Τέλος, ο Kojima (1973; 1975; 1985) ανέπτυξε έναν παρόμοιο τρόπο διαχωρισμού των ΑΞΕ, σύμφωνα με τον οποίο οι ΑΞΕ είτε προσανατολίζονται στο διεθνές εμπόριο (μέσω της εξάρτησης της θυγατρικής είτε από τις εξαγωγές είτε από τις εισαγωγές, είτε και από τα δύο) είτε συμβαίνει το αντίθετο (antitrade - oriented FDI), δηλαδή παρατηρείται σε αυτές αντικατάσταση των εξαγωγών ή/και εισαγωγών από τις ΑΞΕ.

3.3.3.2.Επεκτατικές και Αμυντικογενείς ΑΞΕ

Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο διαχωρισμό, οι ΑΞΕ μπορούν να χωριστούν σε δύο τύπους, τις Επεκτατικές ΑΞΕ και τις Αμυντικογενείς ΑΞΕ. Σύμφωνα με τους Chen και Ku (2000), οι Επεκτατικές ΑΞΕ έχουν σκοπό να εφαρμόσουν συγκεκριμένα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της ΠΕ στη χώρα υποδοχής. Βασικός λόγος εφαρμογής των συγκεκριμένων ΑΞΕ είναι ταχύτερη αύξηση των πωλήσεων μιας ΠΕ στη χώρα υποδοχής. Από την άλλη πλευρά οι ίδιοι ερευνητές αναφέρουν ότι οι Αμυντικογενείς ΑΞΕ έχουν σκοπό την αναζήτηση εισροών όπως το φτηνό εργατικό δυναμικό, ώστε να μειώσουν το κόστος παραγωγής.

Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι οι Chen και Yang (1999) χρησιμοποίησαν τον διαχωρισμό αυτό ώστε να προσδιορίσουν τις ΑΞΕ προς την Ταϊβάν, στην περίπτωση της οποίας κατέδειξαν μέσω των εμπειρικών αποτελεσμάτων της έρευνας τους, ότι οι Επεκτατικές ΑΞΕ επηρεάζονται περισσότερο από τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της ΠΕ, όπως οι οικονομίες κλίμακας, οι επενδύσεις και η αποτελεσματικότητα στην έρευνα και ανάπτυξη καινοτομιών, καθώς και από τα κίνητρα για τεχνολογικές εξαγωγές. Αντιθέτως, οι Αμυντικογενείς ΑΞΕ επηρεάζονται από τα κίνητρα για τη μείωση του κόστους παραγωγής και μεταφοράς.

3.4. Οι ΑΞΕ στην παγκόσμια οικονομία

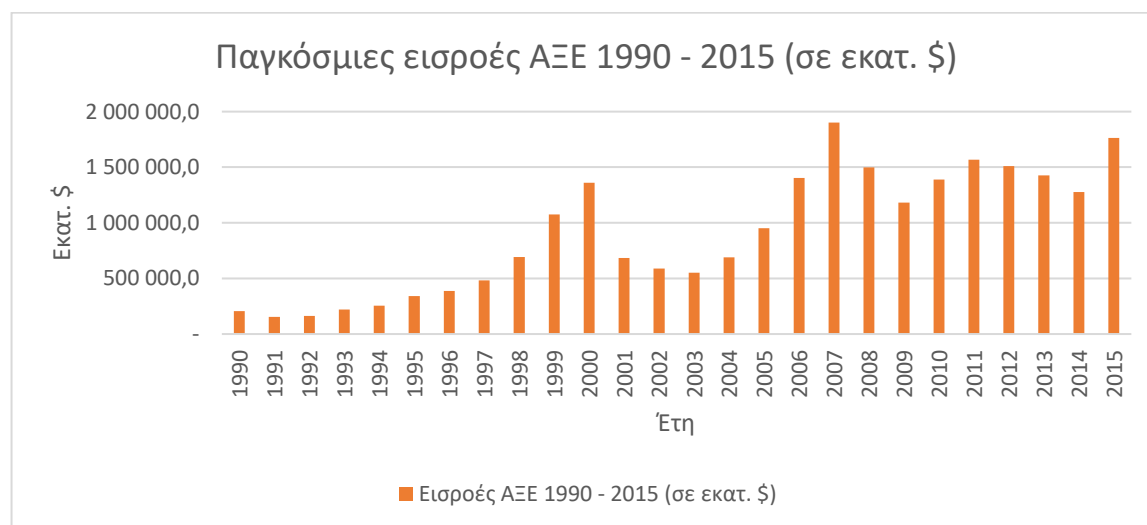
Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου θα αναλυθεί η πορεία των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ παγκοσμίως, ενώ θα προσδιοριστούν και οι βασικότερες πηγές εξερχόμενων ΑΞΕ με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία (Hill, 2001) και τα στατιστικά

δεδομένα (UNCTAD, 2016; World Bank, 2016). Για τη μελέτη της πορείας των ΑΞΕ χρησιμοποιούνται δύο διαφορετικές εκδοχές του ίδιου μεγέθους, οι ροές και τα απόθεμα ΑΞΕ. Οι ροές ΑΞΕ (εισροές και εκροές) αναφέρονται στη νομισματική αξία των ΑΞΕ που πραγματοποιούνται σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα (λ.χ. ετησίως). Οι εισροές ΑΞΕ αφορούν τις ροές προς τις χώρες υποδοχής, ενώ οι εκροές ΑΞΕ αφορούν τις επενδύσεις από τις χώρες προέλευσης. Το εισερχόμενο και εξερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ αφορά τη συνολική σωρευτική αξία των ΑΞΕ σε μία συγκεκριμένη περίοδο (λ.χ. σε ένα έτος). Στη σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι το εξερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ορίζεται ως η σωρευτική αξία των επενδύσεων των επιχειρήσεων (μητρικών) της κάθε αναφερόμενης χώρας σε αλλοδαπές οικονομίες. Επίσης, το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ορίζεται ως η σωρευτική αξία των ξένων κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί σε επιχειρήσεις (θυγατρικές) της κάθε χώρας αναφοράς (Hill, 2001).

3.4.1. Η ανάπτυξη των ΑΞΕ παγκοσμίως

Από το 1980 και εξής έχει σημειωθεί μια εξαιρετικά σημαντική αύξηση των ΑΞΕ παγκοσμίως. Μάλιστα, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη (UNCTAD, 2016) οι εκροές ΑΞΕ από τις χώρες προέλευσης αυξήθηκαν από \$200 δισ. το 1990 στα \$1,4 τρισ. το 2000. Έκτοτε οι εισροές ΑΞΕ μειώθηκαν στα \$700 δισ. το 2001, ενώ ανέκαμψαν και αυξήθηκαν σε ποσό ρεκόρ των \$1,9 τρισ. το 2007. Πρέπει, ακόμη, να αναφερθεί ότι το 2015 οι παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ έφτασαν τα \$1,76 τρισ. (Διάγραμμα 3.1).

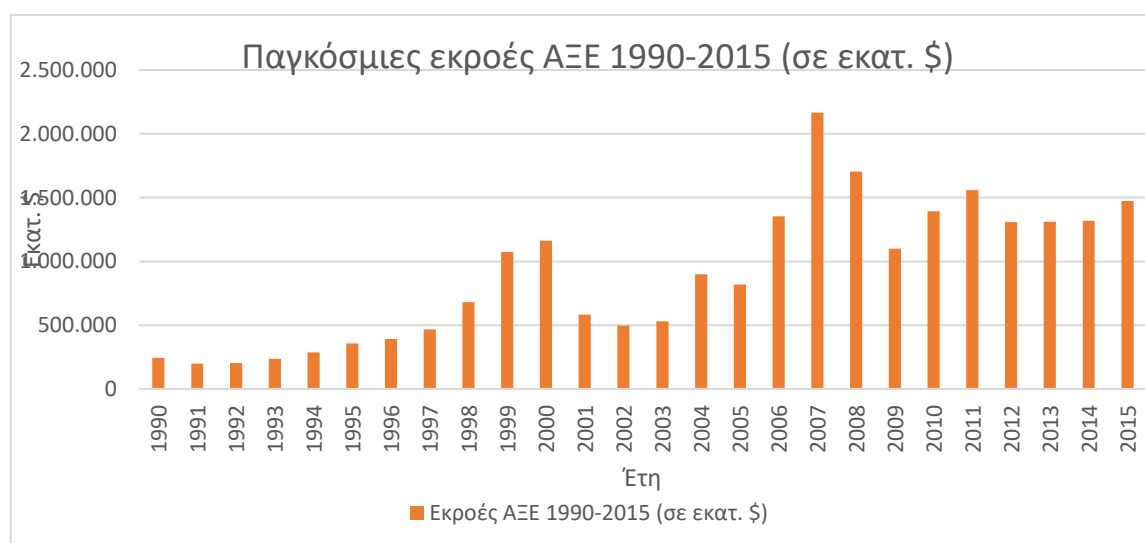
Διάγραμμα 3.1: Παγκόσμιες εισροές ΑΞΕ 1990 – 2015 (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Οι εκροές ΑΞΕ παρουσίασαν την ίδια εικόνα. Πιο συγκεκριμένα, η αυξητική τάση των εξερχόμενων ΑΞΕ ξεκίνησε από το 1975, όταν η αξία του συγκεκριμένου μεγέθους είχε φτάσει τα \$25 δισ., ενώ το 1998 αυξήθηκε στα \$430 δισ. Σύμφωνα με τον Hill (2001), κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990 η αύξηση των ΑΞΕ όχι μόνο ήταν ραγδαία, αλλά ξεπέρασε και τις αυξητικές τάσεις του διεθνούς εμπορίου εισαγωγών και εξαγωγών. Αναφορικά με την περίοδο 1990-2000, οι εκροές ΑΞΕ συνέχισαν την αυξητική τάση, καθώς διαμορφώθηκαν από τα \$240 δισ. το 1990 στα \$1,16 τρισ. το 2000, αλλά μειώθηκαν απότομα στα \$580 δισ. το 2001 (UNCTAD, 2016). Έκτοτε οι εκροές ΑΞΕ ανέκαμψαν και έφτασαν τα \$2,16 τρισ. το 2007, ποσό που αποτελεί ρεκόρ μέχρι και σήμερα, καθώς το 2015 οι εκροές ΑΞΕ διαμορφώθηκαν στα \$1,47 τρισ. (Διάγραμμα 3.2).

Διάγραμμα 3.2: Παγκόσμιες εκροές ΑΞΕ 1990 – 2015 (σε εκατ. US\$)

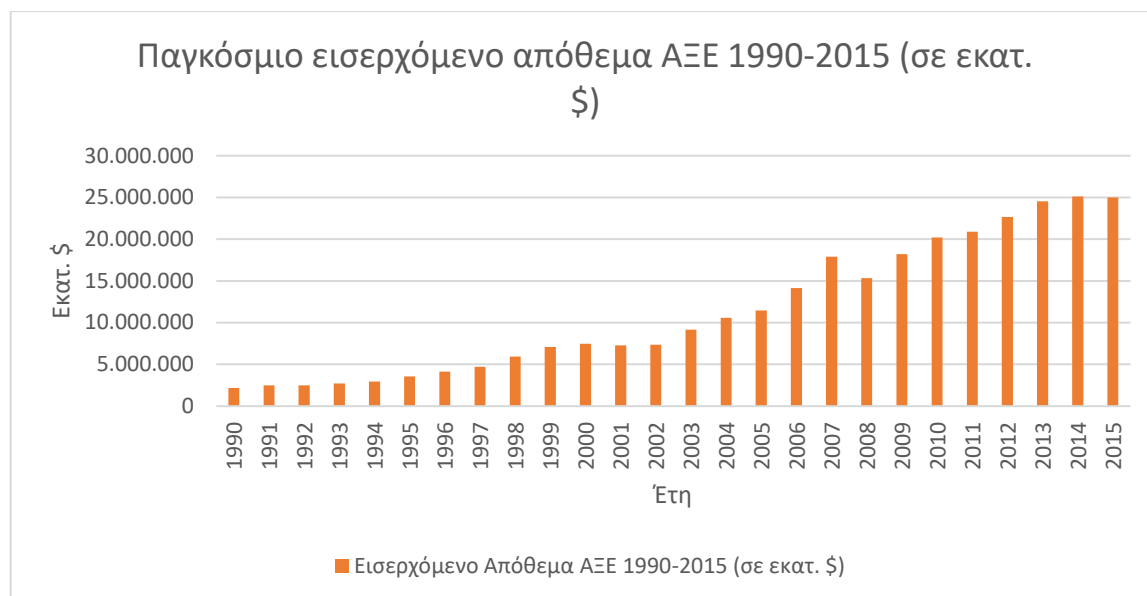

Πηγή: UNCTAD (2016)

Αποτέλεσμα αυτής της έντονης ανάπτυξης των εκροών και εισροών ΑΞΕ από το 2002 και εξής ήταν η αύξηση και του αποθέματος ΑΞΕ (FDI stock) παγκοσμίως. Πιο συγκεκριμένα, το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (stock of inward FDI) διαμορφώθηκε στα \$2,1 τρισ. το 1990, ενώ έκτοτε παρουσιάζει ραγδαία αύξηση (UNCTAD, 2016). Μάλιστα, το 2000 το μέγεθος αυτό έφτασε τα \$7,48 τρισ., ενώ το 2015 το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ πλησίασε τα \$25 τρισ. (Διάγραμμα 3.3). Ο Hill (2001) μάλιστα αναφέρει

ότι το 1998 οι μητρικές επιχειρήσεις ήταν 28.000 παγκοσμίως, ενώ λειτουργούσαν 45.000 θυγατρικές σε αλλοδαπές αγορές.

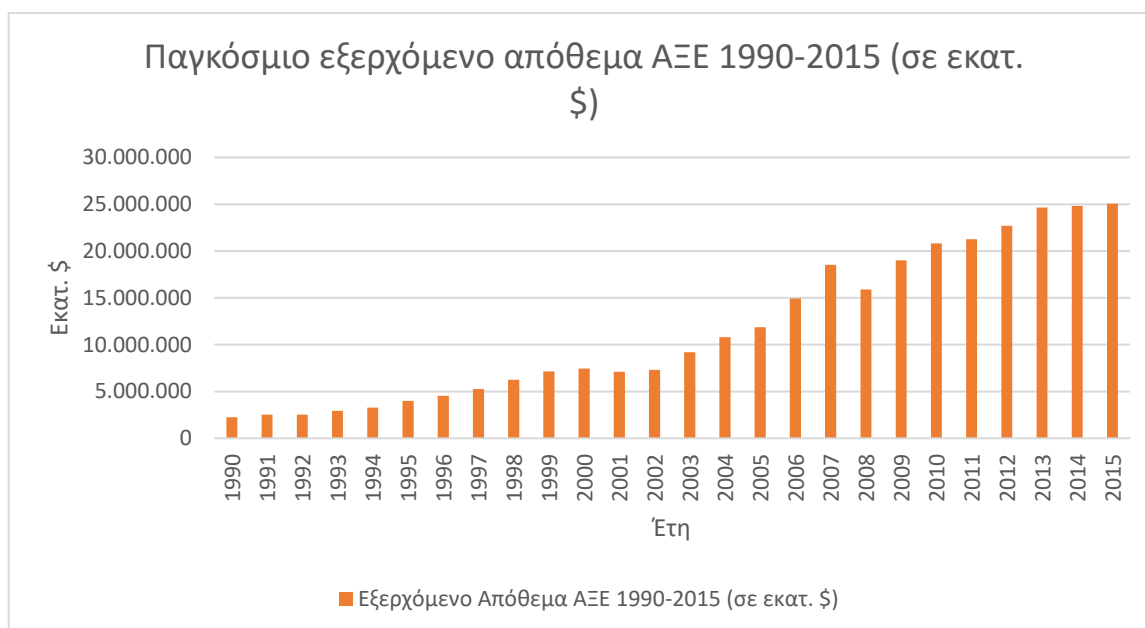
Διάγραμμα 3.3: Παγκόσμιο εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Αντίστοιχη ραγδαία ανάπτυξη παρουσίασε και το εξερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ παγκοσμίως. Αναλυτικότερα, το μέγεθος αυτό διαμορφώθηκε στα \$2,25 τρισ. το 1990 και αυξήθηκε στα \$18 τρισ. το 2007. Παρ' όλα αυτά το 2008 παρατηρείται μια σημαντική μείωση του εξερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ (\$15,9 τρισ.), αλλά έρχεται σε ανάκαμψη ύψους \$25,04 τρισ. το 2015 (Διάγραμμα 3.4).

Διάγραμμα 3.4: Παγκόσμιο εξερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Σύμφωνα με τον Hill (2001), η αυξητική πορεία των ΑΞΕ ήταν εντονότερη σε σχέση με την αύξηση που είχε παρουσιαστεί στο διεθνές εμπόριο για την περίοδο 1990-2000. Η διαφορά αυτή οφείλεται σε συγκεκριμένους λόγους, ένας εκ των οποίων είναι ο φόβος των ΠΕ για τον ενδεχόμενο προστατευτισμό των αγορών των χωρών υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα, τα τελευταία 30 χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, αλλά και μείωση των εμπορικών φραγμών παγκοσμίως. Τα διευθυντικά στελέχη θεωρούν τις ΑΞΕ ένα μέσο αποφυγής των ενδεχόμενων μελλοντικών εμπορικών φραγμών, οι οποίοι μπορούν να εμποδίζουν τις εισαγωγές προς τις χώρες υποδοχής, ενώ ταυτόχρονα οι ΑΞΕ λειτουργούν ως ένα μέσο σταθεροποίησης και μακροχρόνιας ενίσχυσης της παρουσίας της κάθε ΠΕ σε μια αγορά υποδοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι επενδύσεις της ιαπωνικής αυτοκινητοβιομηχανίας στις ΗΠΑ κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990, οι οποίες οφείλονται στην επιθυμία των ιαπωνικών ΠΕ να μειώσουν τις εξαγωγές προς τη συγκεκριμένη αγορά.

Ένας δεύτερος λόγος που οδήγησε στη ραγδαία αύξηση των ΑΞΕ παγκοσμίως είναι οι σημαντικές οικονομικές και πολιτικές αλλαγές οι οποίες διαδραματίστηκαν σε πολλές αναπτυσσόμενες οικονομίες παγκοσμίως. Η μετατόπιση προς περισσότερο δημοκρατικούς θεσμούς και η απελευθέρωση πολλών αναπτυσσόμενων αγορών λειτούργησαν ως παράγοντες ενθάρρυνσης των ΑΞΕ παγκοσμίως. Σε χώρες της Ασίας,

της Ανατολικής Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής η οικονομική ανάπτυξη, τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων, τα οποία επέτρεπαν τη συμμετοχή διεθνών επενδυτών, και τέλος η άρση πολλών περιορισμών αναφορικά με τις εισροές ΑΞΕ δημιούργησαν ένα ελκυστικό κλίμα για τις ΠΕ (Hill, 2001).

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων της UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development)³, κατά την περίοδο μεταξύ 1991 και 1996, πάνω από 100 χώρες πραγματοποίησαν 599 αλλαγές στο νομικό καθεστώς που επηρεάζει τις ΑΞΕ. Το 95% των αλλαγών αυτών συμπεριλάμβανε την απελευθέρωση του νομικού καθεστώτος για τις ξένες επενδύσεις γενικότερα, έτσι ώστε να είναι ευκολότερο για τους διεθνείς επενδυτές και τις ΠΕ να εισέλθουν στην αγορά. Η επιθυμία των κυβερνήσεων να διευκολύνουν τις ΑΞΕ οδήγησε και στην αύξηση του αριθμού των διμερών συμφωνιών, οι οποίες έχουν σκοπό να προστατεύσουν τις επενδύσεις μεταξύ δύο χωρών. Μάλιστα, μέχρι το 1997 είχαν υπογραφεί 1.330 τέτοιες συμφωνίες παγκοσμίως μεταξύ 162 χωρών (UNCTAD, 1998).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιχείρησης που εκμεταλλεύτηκε τις δομικές αλλαγές σε χώρες υποδοχής είναι η Electrolux. Η συγκεκριμένη ΠΕ εξαγόρασε τη Lehel στην Ουγγαρία το 1991 ώστε να επεκτείνει τις δραστηριότητές της στην Ανατολική Ευρώπη. Η εξαγορά αυτή έγινε μέσω ενός προγράμματος ιδιωτικοποίησης, στο οποίο η κυβέρνηση της χώρας επέτρεψε σε διεθνείς επενδυτές να εξαγοράσουν δημόσιες επιχειρήσεις (Hill, 2001).

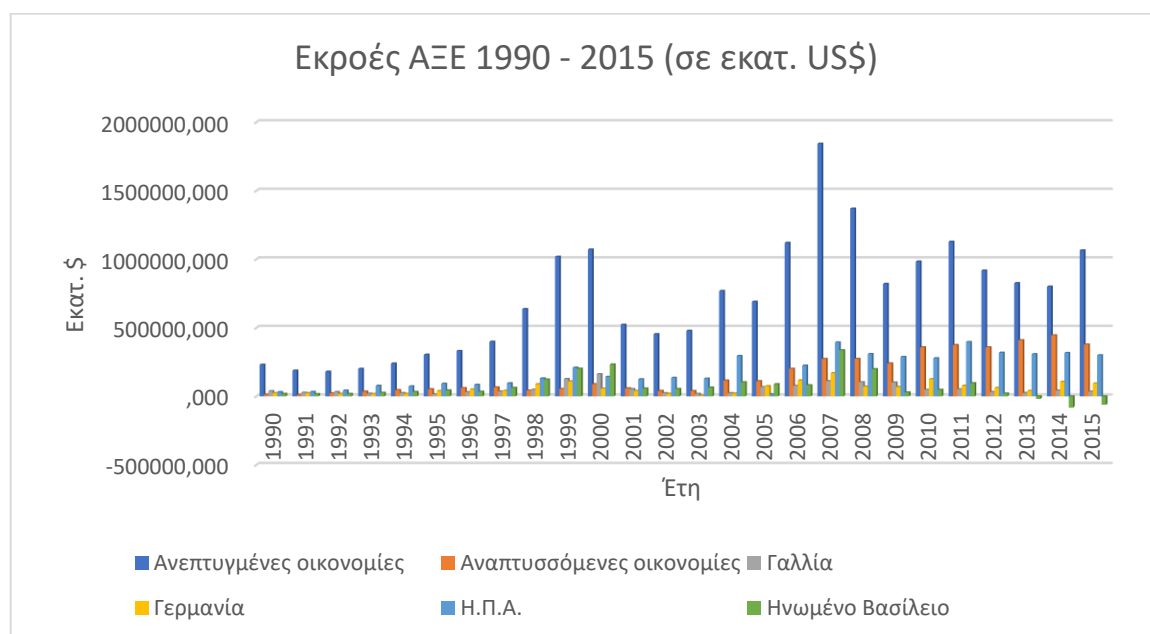
3.4.2. Οι βασικές πηγές ΑΞΕ

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι ΗΠΑ αποτελούσαν τη μεγαλύτερη πηγή ΑΞΕ παγκοσμίως. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 η χώρα αυτή συμμετείχε στις παγκόσμιες εκροές ΑΞΕ από βιομηχανοποιημένες χώρες με ποσοστό 47%, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο (που είχε τη δεύτερη θέση στην αντίστοιχη κατάταξη) συμμετείχε με ποσοστό 18%. Οι αμερικανικές ΠΕ είχαν κατακτήσει τις διεθνείς αγορές κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970 σε σημείο που οι λέξεις αμερικανική και πολυεθνική θεωρούνταν συνώνυμες. Μάλιστα, μέχρι το 1980 οι 178 από τις 382 μεγαλύτερες ΠΕ ήταν αμερικανικές, ενώ 40 ήταν βρετανικές (Kidron και Segal, 1987).

³ <http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

Ωστόσο, κατά την περίοδο 1985-1990 οι ΗΠΑ έπεσαν από την πρώτη θέση στην τρίτη, πίσω από την Ιαπωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη συνέχεια οι ΗΠΑ κατέκτησαν και πάλι την πρώτη θέση στις εκροές ΑΞΕ, με αποτέλεσμα το 1999 οι αμερικανικές ΑΞΕ να φτάσουν τα \$210 δισ. και το 2015 τα \$367 δισ.. Μάλιστα, όπως γίνεται αντιληπτό και από το Διάγραμμα 5, το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσίασε αρνητικό μέγεθος εκροών ΑΞΕ κατά την περίοδο 2014-2015, γεγονός που σημαίνει ότι οι βρετανικές ΠΕ αποεπένδυσαν από τις χώρες υποδοχής.

Διάγραμμα 3.5: Εκροές ΑΞΕ ανά χώρα (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Από το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 3.5) γίνεται επίσης εμφανές ότι μέχρι και το 2015 οι ανεπτυγμένες οικονομίες (Developed economies) παραμένουν η βασική πηγή εξερχόμενων ΑΞΕ, ενώ οι αναπτυσσόμενες οικονομίες (Developing economies) παρουσιάζουν σταθερή αυξητική τάση. Επιπλέον, η Γερμανία και η Γαλλία, ενώ θεωρούνται πρωταγωνιστές στο διεθνές εμπόριο, παρουσιάζουν σημαντική μείωση στις εξερχόμενες ΑΞΕ από το 2010 και εξής (UNCTAD, 2016).

Αναφορικά με την Ιαπωνία, η αύξηση των εξερχόμενων ΑΞΕ κατά τη δεκαετία του 1980 και η επακόλουθη στασιμότητα κατά τη δεκαετία του 1990 αντανakλούν τη δύναμη της ιαπωνικής οικονομίας κατά την πρώτη περίοδο και την οικονομική ύφεση αυτής κατά τη δεύτερη περίοδο. Κατά τη δεκαετία του 1980 οι ιαπωνικές ΠΕ κέρδιζαν σε μερίδια αγοράς σε πολλούς βιομηχανικούς κλάδους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την

κερδοφορία τους και συνεπώς την αυξανόμενη ροή κεφαλαίων από τις χώρες υποδοχής προς την Ιαπωνία. Επιπροσθέτως, το ιαπωνικό νόμισμα ήταν εξαιρετικά ενισχυμένο σε σχέση με πολλά άλλα νομίσματα, ένα εκ των οποίων ήταν και το αμερικανικό δολάριο. Τα δεδομένα της εταιρίας ερευνών J.P. Morgan αναφέρουν ότι ο δείκτης μέτρησης της αξίας του ιαπωνικού γιεν έναντι 44 νομισμάτων παγκοσμίως αυξήθηκε από 89,2 τον Ιανουάριο του 1980 σε 130,4 τον Αύγουστο του 1993⁴.

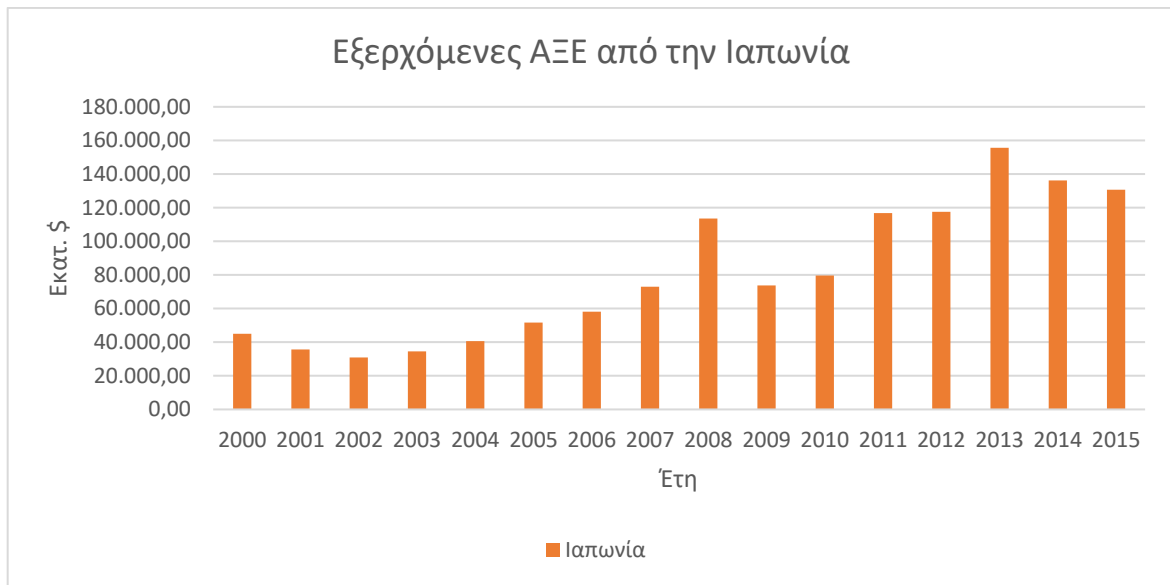
Καθώς το ιαπωνικό νόμισμα αποκτούσε όλο και μεγαλύτερη αξία, γινόταν ακόμα ευκολότερη η εξαγορά επιχειρήσεων σε χώρες των οποίων το νόμισμα ήταν λιγότερο ισχυρό, συμπεριλαμβανομένων και των ΗΠΑ. Ο συνδυασμός της αύξησης της κερδοφορίας των ιαπωνικών ΠΕ με τη δύναμη του ιαπωνικού νομίσματος έκανε τις εξερχόμενες ΑΞΕ ευκολότερες και χωρίς ιδιαίτερο κόστος για τις επιχειρήσεις αυτές όσον αφορά την εξαγορά περιουσιακών στοιχείων όπως εργοστάσια, γη, κτιριακές εγκαταστάσεις, ακόμα και ολόκληρες επιχειρήσεις σε χώρες με λιγότερο εύρωστη οικονομική ανάπτυξη και λιγότερο ισχυρά νομίσματα (Hill, 2001).

Κατά την ίδια περίοδο οι ιαπωνικές ΠΕ καλούνταν να αντιμετωπίσουν εμπορικά εμπόδια από χώρες οι οποίες δεν επιθυμούσαν οι αγορές τους να κατακλυστούν από εισαγόμενα ιαπωνικά προϊόντα. Μία από τις χώρες αυτές ήταν και οι ΗΠΑ. Οι ιαπωνικές ΠΕ αντιμετώπισαν το συγκεκριμένο εμπόδιο ως ένα επιπλέον κίνητρο προώθησης εξερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές, εξαγοράζοντας παραγωγικές μονάδες.

Σύμφωνα με το ακόλουθο Διάγραμμα (Διάγραμμα 3.6), οι ιαπωνικές εξερχόμενες ΑΞΕ διαμορφώθηκαν στα \$45 δισ. το 2000, παρουσιάζοντας αυξητική τάση μέχρι το 2008, οπότε και έφτασαν τα \$113 δισ. Η παγκόσμια οικονομική ύφεση είχε ως αποτέλεσμα να μειωθούν οι εξερχόμενες ιαπωνικές ΑΞΕ κατά το 2009 και 2010, έκτοτε όμως ανέκαμψαν και το 2013 έφτασαν τα \$155 δισ.. Ωστόσο, κατά τα έτη 2014 και 2015 παρουσίασαν και πάλι μειωτικές τάσεις, φτάνοντας το 2015 τα \$130 δισ. (World Bank, 2016).

⁴ <https://www.jpmorgan.com/country/GR/en/jpmorgan>

Διάγραμμα 3.6: Εκροές ΑΞΕ από την Ιαπωνία (σε εκατ. US\$)

Πηγή: World Bank (2016)

3.5. Οι κυριότερες θεωρίες που σχετίζονται με τις ΑΞΕ

Λόγω της αυξάνουσας σημασίας των ΑΞΕ παγκοσμίως έγινε εμφανής η ανάγκη επεξήγησης της συγκεκριμένης δραστηριότητας από την επιστημονική κοινότητα. Η ανάλυση της δραστηριοποίησης αυτής είχε ως αποτέλεσμα την ανάδειξη νέων θεωριών, αλλά παράλληλα και την κατάδειξη της ανεπάρκειας παλαιότερων θεωριών. Παρακάτω αναφέρονται οι κυριότερες θεωρίες που σχετίζονται με τις ΑΞΕ.

3.5.1. Η θεωρία της βιομηχανικής οικονομικής και η ερμηνεία των ΑΞΕ

Σύμφωνα με τον Κυρκιλή (2010), οι συνθήκες που δημιουργούν αντισταθμιστικά οφέλη ώστε οι ΑΞΕ να αποδειχτούν κερδοφόρες για τις ΠΕ μπορούν να αναζητηθούν στην ατελή οργάνωση των αγορών τελικών προϊόντων αλλά και παραγωγικών συντελεστών.

Οι ΠΕ οι οποίες δραστηριοποιούνται διεθνώς μέσω ΑΞΕ κατέχουν πλεονεκτήματα σε συγκεκριμένες δραστηριότητες. Τα πλεονεκτήματα αυτά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- Πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την ατελή αγορά τελικών προϊόντων, τα οποία συμπεριλαμβάνουν διαφοροποίηση του προϊόντος, ανταγωνιστικό

πλεονέκτημα στο μάρκετινγκ, τμηματοποίηση αγορών, πρόσβαση σε δίκτυο διανομής κ.ά.

- Πλεονεκτήματα που πηγάζουν από τις ατελείς αγορές παραγωγικών συντελεστών όπως τεχνολογικές εξελίξεις, κεφάλαια, διοικητικές ικανότητες κ.ά.
- Πλεονεκτήματα που πηγάζουν από οικονομίες κλίμακας, με εμφανή αποτελέσματα τη ραγδαία αύξηση της παραγωγής και των πωλήσεων, καθώς και τη μείωση του κόστους παραγωγής, εφαρμογής καινοτομιών, μεταφοράς μέσω του δικτύου διανομής κ.ά.
- Πλεονεκτήματα που προέρχονται από τον κρατικό παρεμβατισμό που σχετίζεται με το μέγεθος της παραγωγής ή την είσοδο σε μία αγορά (Kindleberger, 1969; Lall και Streeten, 1977).

Τα πλεονεκτήματα που έχουν στη διάθεσή τους οι ΠΕ αποτελούν ατέλεια στην αγορά στην οποία έχει εγκατασταθεί η επιχείρηση μέσω ΑΞΕ, ενώ παράλληλα οι ΠΕ έχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα τα οποία δεν έχουν στη διάθεσή τους οι ανταγωνιστικές τοπικές επιχειρήσεις. Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που αναφέρονται παραπάνω μπορεί να βελτιώσει τη θέση της ΠΕ απέναντι στους ανταγωνιστές της. Αντιθέτως, οι τοπικές επιχειρήσεις με μικρότερη δυνατότητα δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων είτε περιορίζονται και δεν έχουν δυνατότητες ανάπτυξης είτε υποχωρούν από την αγορά.

Αναγκαία συνθήκη για την επιλογή των ΑΞΕ ως μέσου διεθνοποίησης είναι η χρήση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων από τις ΠΕ στις χώρες υποδοχής, τα οποία οι ΠΕ πρέπει να έχουν ήδη στη διάθεσή τους. Με αυτόν τον τρόπο οι ΠΕ δεν χρειάζεται να επωμιστούν το κόστος απόκτησης των συγκεκριμένων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Εντούτοις η συγκεκριμένη συνθήκη δεν είναι η μοναδική που θα πρέπει να ισχύει για την επιλογή των ΑΞΕ ως μέσου διεθνοποίησης, αλλά θα πρέπει η ΠΕ να επιλέξει κάποια συγκεκριμένη στρατηγική ώστε να φέρει υψηλότερο αναμενόμενο κέρδος σε σχέση με τις εξαγωγές.

Επιπλέον, η ΠΕ επιλέγει μεταξύ ΑΞΕ και εξαγωγών με βάση την αποτελεσματικότητά τους όσον αφορά την αύξηση της μονοπωλιακής δύναμης που αυτή απολαμβάνει στη χώρα προέλευσης. Μια επιχείρηση η οποία αναπτύσσεται μέσω της μονοπωλιακής της δύναμης στη χώρα προέλευσης δεν μπορεί να ακολουθήσει επ' άπειρον τον ίδιο ρυθμό ανάπτυξης λόγω του περιορισμένου μεγέθους της αγοράς αυτής. Ωστόσο, η διέξοδος της διεθνούς επέκτασης των παραγωγικών δραστηριοτήτων

της ΠΕ μέσω ΑΞΕ αποτελεί έναν αποδοτικό τρόπο επένδυσης των κερδών από τη μονοπωλιακή της δραστηριότητα, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να χρησιμοποιήσει και τα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα (Hymer, 1976; Newfarmer, 1985).

Οι Johnson (1968) και Caves (1971) έχουν επίσης προσδιορίσει μερικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των ΠΕ. Ο πρώτος δίνει περισσότερη έμφαση στην εξειδικευμένη γνώση που αποκτάται εντός της ΠΕ, η οποία λειτουργεί ως παράγοντας ανταγωνιστικής υπεροχής της επιχείρησης αυτής, ενώ ο δεύτερος υποστηρίζει ότι η διαφοροποίηση του προϊόντος αλλά και η προώθηση αυτού μέσω μάρκετινγκ μπορούν να προσφέρουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην εκάστοτε ΠΕ. Κατά τον Johnson (1968), οι επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, αλλά και στην προώθηση νέων τεχνολογιών (που αποτελούν εξειδικευμένες γνώσεις) μπορούν να λειτουργήσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να προσφέρουν στην ΠΕ ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ο Caves (1971) υποστηρίζει ότι η διαφοροποίηση του προϊόντος μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της τυποποίησης της τεχνολογίας και της εφαρμογής της σε μεγάλο όγκο παραγωγής, με αποτέλεσμα την παραγωγή προϊόντων διαφορετικών και τεχνολογικά ανώτερων από αυτά των ανταγωνιστών. Ακόμη, η προώθηση μέσω μάρκετινγκ μπορεί να μεταφέρει στον καταναλωτή την εικόνα ότι τα προϊόντα της ΠΕ είναι όντως διαφορετικά και ποιοτικά ανώτερα από αυτά των τοπικών επιχειρήσεων, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης.

Ο οικονομικός ερευνητής Moosa (2016) συγκεντρώνει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των ΠΕ στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3.1: Πλεονεκτήματα που αυξάνουν τις ΑΞΕ (Πηγή: Moosa, 2016)

Πλεονέκτημα	Περιγραφή
Κεφάλαιο	Υψηλότερο ή οικονομικότερο κεφάλαιο σε σχέση με τους ανταγωνιστές στην αλλοδαπή αγορά ή άλλους διεθνείς επενδυτές
Διοίκηση	Αποδοτικότερη διοίκηση και επιχειρηματική ικανότητα λήψης ρίσκου ή αναγνώρισης επενδυτικών ευκαιριών
Τεχνολογία	Ικανότητα της επιχείρησης να εφαρμόσει τα πορίσματα της επιστημονικής έρευνας στην εμπορική χρήση. Συμπεριλαμβάνει ανάπτυξη νέων διεργασιών, προϊόντων κ.ά.
Μάρκετινγκ	Οι λειτουργίες της έρευνας αγοράς, διαφήμισης, προώθησης και διανομής
Πρόσβαση σε πρώτες ύλες και ενδιάμεσα προϊόντα	Προνομιούχα πρόσβαση σε πρώτες ύλες μέσω της ιδιοκτησίας πηγών, μεταφορά προϊόντων, διαδικασίες επεξεργασίας ή παραγωγής των πρώτων υλών ή ενδιάμεσων προϊόντων
Οικονομίες κλίμακας	Η ικανότητα της επιχείρησης να διαθέτει εγκαταστάσεις οι οποίες προσφέρουν το συγκεκριμένο πλεονέκτημα
Διαπραγματευτική και πολιτική δύναμη	Η ικανότητα της επιτυχούς διαπραγμάτευσης παραχωρήσεων και ευνοϊκής μεταχείρισης από την κυβέρνηση της χώρας υποδοχής

Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι μία επιχείρηση, όταν κατέχει ήδη ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, ισχυροποιεί τη θέση της στη χώρα προέλευσης και μπορεί να τα χρησιμοποιήσει ώστε να επεκτείνει τη δραστηριότητά της διεθνώς. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να επενδύσει τα κέρδη από

την επιτυχημένη πορεία της στη χώρα προέλευσης και να αυξήσει περαιτέρω την κερδοφορία της. Στην περίπτωση που η επιχείρηση αποφασίσει να μη διεθνοποιηθεί, η τοπική αγορά θέτει τους περιορισμούς της αναφορικά με την ανάπτυξη και την κερδοφορία της, αλλά και την εκμετάλλευση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της, σε αντίθεση με τις διεθνείς αγορές.

3.5.2. Οι θεωρίες διεθνούς εμπορίου και η σχέση τους με τις ΑΞΕ

Οι θεωρίες διεθνούς εμπορίου, και πιο συγκεκριμένα οι προσεγγίσεις των Ricardo και των Hecksher και Ohlin (1991), οι οποίες αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, δεν είναι σε θέση να ερμηνεύσουν τη δραστηριοποίηση των ΠΕ μέσω των ΑΞΕ (Κυρκιλής, 2010). Πιο συγκεκριμένα, ο Ricardo θεωρεί βασικό λόγο συμμετοχής μίας ΠΕ στο διεθνές εμπόριο τη διαφορά παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής μεταξύ των χωρών. Από την άλλη πλευρά οι Hecksher και Ohlin (1991) υποστηρίζουν ότι το διεθνές εμπόριο οφείλεται στις διαφορές αποθέματος παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των χωρών. Ωστόσο, δεν υπάρχει κίνητρο για ΑΞΕ σε ένα περιβάλλον όπου οι επιχειρήσεις είναι λήπτες τιμών (αμιγής ανταγωνισμός) και πάντοτε υπάρχει η εναλλακτική επιλογή της επένδυσης χαρτοφυλακίου (Κυρκιλής, 2010).

Ο Mundell (1957), χρησιμοποιώντας το μοντέλο των Hecksher και Ohlin (1991), υποθέτει ότι υπάρχει διασυνοριακή κινητικότητα παραγωγικών συντελεστών, καθώς και εμπόδια εμπορίου (δασμολογικοί και μη φραγμοί εμπορίου κ.ά.), και θεωρεί ότι το διεθνές εμπόριο και η κινητικότητα κεφαλαίων υποκαθιστούν το ένα το άλλο. Ειδικότερα, αν μία αλλοδαπή χώρα εξυπηρετείται από μία ΠΕ μέσω εξαγωγών και επιβληθούν εμπόδια στο εμπόριο, τότε η ΠΕ μπορεί να αποφασίσει να προωθήσει ΑΞΕ ώστε να εξασφαλίσει την ομαλή εξυπηρέτηση της συγκεκριμένης αγοράς αλλά και την κερδοφορία που πηγάζει από τη δραστηριοποίηση στην αγορά αυτή.

Ο Kenen (1965), αναφέρει ότι οι φυσικοί πόροι και το ανθρώπινο κεφάλαιο μπορούν να χαρακτηριστούν ως προσδιοριστικοί παράγοντες των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των ΠΕ. Τα αποθέματα φυσικών πόρων μιας χώρας υποδοχής μπορούν να λειτουργήσουν ως παράγοντας προσέλκυσης ΑΞΕ που έχουν σκοπό την απόκτηση των πλουτοπαραγωγικών αυτών πόρων. Επιπλέον, η εργασία δεν μπορεί να θεωρηθεί ένας ομοιογενής παραγωγικός συντελεστής, καθώς υπάρχουν διαφορές από χώρα σε χώρα αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης του εργατικού

δυναμικού. Οι ΑΞΕ εντάσεως εργασίας που βασίζονται στην εκμετάλλευση της παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού μιας χώρας υποδοχής μπορούν να δημιουργήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Kenen, 1965).

Σύμφωνα με τον Greenhut (1952), μία ΠΕ αποφασίζει να εγκαταστήσει μια νέα παραγωγική μονάδα σε μια χώρα υποδοχής όπου το κόστος παραγωγής είναι μικρότερο σε σχέση με άλλες υποψήφιες χώρες υποδοχής, δεδομένου ότι οι ΠΕ έχουν ως βασικό στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, στην οποία σημαντικό ρόλο παίζει η σύγκριση του κόστους παραγωγής μεταξύ των υποψήφιων αγορών υποδοχής, η συνάρτηση παραγωγής μπορεί να περιλαμβάνει, αντί των απολύτων μεγεθών κόστους, τα σχετικά μεγέθη κόστους των διαφορετικών χωρών, ενώ μπορεί να συμπληρωθεί με μεταβλητές όπως οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Οι τελευταίες όμως παρουσιάζουν τη δυσκολία ότι δεν μπορούν να προβλεφθούν με ακρίβεια, ώστε η εκάστοτε ΠΕ να μπορέσει να επιλέξει με τη μεγαλύτερη δυνατή επιτυχία την αλλοδαπή αγορά στην οποία θα εγκαταστήσει μια νέα παραγωγική μονάδα. Βεβαίως, στην περίπτωση που το κόστος παραγωγής θεωρείται από την ΠΕ δεδομένο και αμετάβλητο, η εγκατάσταση της νέας παραγωγικής μονάδας εξαρτάται μόνο από τη γεωγραφική κατανομή των αγορών και της γεωγραφικής τοποθέτησης των ανταγωνιστών της στις διεθνείς αγορές (Losch, 1954).

3.5.3. Η θεωρία του κύκλου ζωής του προϊόντος: το διεθνές εμπόριο και οι ΑΞΕ ως διαδοχικές φάσεις της διεθνοποίησης των ΠΕ

Σύμφωνα με τον Vernon (1966, 1974), τόσο οι εξαγωγές όσο και οι ΑΞΕ μίας επιχείρησης μπορούν να εισαχθούν ως έννοιες στη λεγόμενη «Θεωρία του Κύκλου Ζωής του προϊόντος». Πιο συγκεκριμένα, όπως έχει αναφερθεί και στο πρώτο κεφάλαιο, ένα προϊόν στην αρχική φάση της ζωής του (εισαγωγή) δεν έχει ξεκάθαρα χαρακτηριστικά, ενώ και η παραγωγή δεν είναι απολύτως τυποποιημένη. Ταυτόχρονα, το προϊόν παρουσιάζει μια αρχική ζήτηση από την εγχώρια αγορά. Κατά τη δεύτερη φάση (επέκτασης) το προϊόν έχει πλέον ξεκάθαρα χαρακτηριστικά, ενώ η ζήτηση αυξάνεται ραγδαία. Η αυξανόμενη ζήτηση του προϊόντος στην εγχώρια αγορά δημιουργεί ζήτηση και σε αλλοδαπές αγορές, γεγονός που ωθεί την επιχείρηση να εξάγει το προϊόν (Moosa, 2016).

Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης ζωής ενός προϊόντος (φάση της ωριμότητας), νέες επιχειρήσεις εισέρχονται στον κλάδο στην εγχώρια αγορά, με

αποτέλεσμα να απειλείται η κερδοφορία της επιχείρησης. Η παραγωγή έχει τυποποιηθεί, με αποτέλεσμα να μειώνεται το κόστος παραγωγής, αλλά λόγω της εισόδου νέων ανταγωνιστών η μείωση στο κόστος δεν συνεπάγεται αύξηση της κερδοφορίας αλλά προσφέρει ευελιξία στη μείωση των τιμών ώστε η επιχείρηση να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον νέο ανταγωνισμό. Στο στάδιο αυτό η επιχείρηση μπορεί να αποφασίσει να προωθήσει ΑΞΕ αντί για εξαγωγές προς αλλοδαπές αγορές, καθώς η τυποποίηση της παραγωγής και η μείωση του κόστους προσφέρει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην πολυεθνική πλέον επιχείρηση (Vernon, 1966).

Στην τελευταία φάση του κύκλου ζωής του προϊόντος η παραγωγική διαδικασία και η τεχνολογία έχουν τυποποιηθεί πλήρως, ενώ οι οικονομίες κλίμακας έχουν εξαντληθεί από όλους τους ανταγωνιστές. Σε αυτή τη φάση οι επιχειρήσεις αποφασίζουν είτε να διαφοροποιήσουν το προϊόν είτε να αυξήσουν τις δαπάνες προώθησης και διαφήμισης. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις έχουν και σε αυτό το στάδιο την επιλογή της προώθησης ΑΞΕ, αυτή τη φορά με σκοπό όχι τόσο την εξεύρεση νέων αγορών, αλλά την αναζήτηση της χώρας υποδοχής που μπορεί να προσφέρει στις ΠΕ χαμηλό κόστος παραγωγής (Vernon, 1966; 1974).

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι ΑΞΕ συνδέονται με τον κύκλο ζωής του προϊόντος, καθώς η συγκεκριμένη θεωρία μπορεί να εξηγήσει τα στάδια εκείνα στα οποία η ΠΕ αποφασίζει να εξαγάγει το προϊόν και εν συνεχεία να προωθήσει ΑΞΕ. Τόσο στο τρίτο όσο και στο τέταρτο στάδιο του κύκλου ζωής η εκάστοτε ΠΕ μπορεί να επιλέξει τη στρατηγική επιλογή των ΑΞΕ για την εξεύρεση νέας αγοράς στην οποία η ΠΕ μπορεί να προωθήσει τα προϊόντα της, καθώς και της χώρας υποδοχής που θα της προσφέρει χαμηλό κόστος παραγωγής.

3.5.4. Η εκλεκτική προσέγγιση του Dunning για την ερμηνεία των ΑΞΕ

Ένας από τους ερευνητές του οικονομικού γίγνεσθαι που προσέγγισαν ολοκληρωμένα τις ΑΞΕ είναι ο Dunning (1977; 1979), ο οποίος ανέπτυξε τη λεγόμενη «Εκλεκτική Θεωρία» ή αλλιώς «OLI Paradigm». Η τελευταία ονομασία προέρχεται από τα αρχικά των τριών ομάδων προσδιοριστικών παραγόντων που έχει προσδιορίσει ο Dunning και είναι οι παρακάτω:

- Owner - Specific Advantages ή πλεονεκτήματα τα οποία κατέχει αποκλειστικά η επιχείρηση,

- Location - Specific Advantages ή πλεονεκτήματα που προέρχονται από τη χώρα εγκατάστασης και
- Internalization advantages ή πλεονεκτήματα που πηγάζουν από την ενδοεπιχειρησιακή ολοκλήρωση της παραγωγής.

Στη συνέχεια ακολουθεί μια λεπτομερής ανάλυση των παραπάνω κατηγοριών πλεονεκτημάτων.

α. Πλεονεκτήματα τα οποία κατέχει αποκλειστικά η ΠΕ

Σύμφωνα με τον Dunning (1977: 1979), μια επαρκής αλλά όχι αναγκαία συνθήκη για την ύπαρξη των ΑΞΕ είναι οι ατελείς αγορές. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που λειτουργούν σε ατελείς αγορές δημιουργούν κάποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα το οποίο, λόγω της ατέλειας των αγορών, δεν είναι διαθέσιμο στις άλλες επιχειρήσεις ενός κλάδου. Τα πλεονεκτήματα τα οποία ανήκουν αποκλειστικά στην επιχείρηση (Owner - Specific Advantages) οφείλονται στην ατέλεια αυτή των αγορών και πιο συγκεκριμένα:

- Στη δομή της αγοράς, όπως για παράδειγμα στις ολιγοπωλιακές αγορές όπου μεγάλες επιχειρήσεις προσφέρουν έντονα διαφοροποιημένα προϊόντα,
- Στα πλεονεκτήματα των επιχειρήσεων που σχετίζονται με την οργάνωση, τη διοίκηση και με δεξιότητες προώθησης,
- Στα εμπόδια εισόδου στον κλάδο, τα οποία εφαρμόζονται από τις ΠΕ με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εισέλθουν άλλες επιχειρήσεις στον κλάδο.

β. Πλεονεκτήματα που απορρέουν από την χώρα εγκατάστασης

Στα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη χώρα εγκατάστασης (Location - Specific Advantages) συμπεριλαμβάνονται τα παρακάτω:

- Το κόστος μεταφοράς και τα εμπόδια διεθνούς εμπορίου,
- Το χαμηλό κόστος εργασίας,
- Το μέγεθος, υπάρχον και δυνητικό, της ξένης αγοράς,
- Η κυβερνητική πολιτική, μέσω των κινήτρων που παραχωρεί στους ξένους επενδυτές, του θεσμικού περιβάλλοντος και των διαφόρων πολιτικών που προωθεί με σκοπό την ελκυστικοποίηση του επιχειρηματικού κλίματος,

- Οι εξωτερικές οικονομίες κλίμακας, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τις υποδομές και την προσφορά εισροών σε επαρκή βαθμό, ικανοποιητικές τιμές και υψηλή ποιότητα,
- Οι πολιτιστικοί και εν γένει οικονομικοί και πολιτικοί δεσμοί ανάμεσα στη χώρα προέλευσης και την εκάστοτε χώρα εγκατάστασης (Κυρκιλής, 2010).

γ. Πλεονεκτήματα που πηγάζουν από την ενδοεπιχειρησιακή ολοκλήρωση της παραγωγής

Σε γενικές γραμμές η εκάστοτε ΠΕ έχει ως βασικό στόχο να ελέγχει τις δραστηριότητες που προσθέτουν αξία στην ΠΕ στο σύνολό της. Σύμφωνα με τον Dunning (1993), αν η ΠΕ εκτιμήσει ότι η συνεργασία με τρίτες επιχειρήσεις για την προμήθεια πρώτων υλών ή ενδιάμεσων προϊόντων, ή για την πώληση των προϊόντων σε μια αλλοδαπή αγορά είναι γι' αυτήν περισσότερο συμφέρουσα από ό, τι οι ΑΞΕ, τότε θα συνεχίσει τη συνεργασία της με τις τρίτες επιχειρήσεις. Στην αντίθετη περίπτωση η ΠΕ θα επιλέξει τις ΑΞΕ, εξαγοράζοντας αλλοδαπές επιχειρήσεις προμήθειας πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων ή αλλοδαπές επιχειρήσεις μεταπώλησης τελικών προϊόντων, με αποτέλεσμα το διεθνές εμπόριο (πρώτων υλών, ενδιάμεσων προϊόντων ή τελικών προϊόντων) να γίνεται εντός της ΠΕ (εσωτερίκευση της αγοράς), μεταξύ μητρικής και θυγατρικών.

δ. Επισκόπηση της Εκλεκτικής Προσέγγισης

Σύμφωνα με τον Dunning (1977: 1979), και με βάση τα παραπάνω πλεονεκτήματα, προτείνονται τρία διαδοχικά βήματα ανάλυσης για τη διεθνοποίηση της εκάστοτε ΠΕ. Τα βήματα αυτά είναι τα εξής:

- I. Η ΠΕ πρέπει να κατέχει συγκεκριμένα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (τα πλεονεκτήματα που κατέχει αποκλειστικά η ΠΕ) σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις διεθνώς που δραστηριοποιούνται σε έναν κλάδο ή θέλουν να εισέλθουν σε αυτόν,
- II. Εφόσον ισχύει η παραπάνω συνθήκη, η ΠΕ πρέπει να επιλέξει τον πιο αποτελεσματικό τρόπο εκμετάλλευσης των πλεονεκτημάτων που κατέχει ώστε να είναι επιτυχημένη η εισαγωγή της σε μια αλλοδαπή αγορά. Η αρχική επιλογή μπορεί να είναι μεταξύ αγοραίων μεθόδων όπως το

licensing ή το franchising, ενώ βασικό κριτήριο επιλογής είναι τα πλεονεκτήματα της ενδοεπιχειρησιακής ολοκλήρωσης, καθώς η ΠΕ πρέπει να αποφασίσει αν είναι περισσότερο αποτελεσματική επιλογή η συνεργασία με αλλοδαπό εταίρο από την επέκταση των δραστηριοτήτων της μέσω ΑΞΕ ή μέσω εξαγωγών,

- III. Εφόσον διασφαλιστούν οι δύο παραπάνω συνθήκες, το επόμενο βήμα είναι η επιλογή μεταξύ ΑΞΕ και εξαγωγών. Το κριτήριο για την τελική επιλογή είναι η συμπληρωματικότητα των πλεονεκτημάτων της αγοράς υποδοχής με τα υπόλοιπα πλεονεκτήματα της ΠΕ. Σε περίπτωση που υπάρχει υψηλή συμπληρωματικότητα, δηλαδή τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής ταιριάζουν στην παραγωγή και στη λειτουργία της ΠΕ, τότε η ΠΕ θα επιλέξει τις ΑΞΕ.

Τα παραπάνω βήματα συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 3.2: Κριτήρια επιλογής διαφόρων μορφών διεθνοποίησης (Πηγή: Dunning, 1981)

Τύπος Διεθνούς Παραγωγής	Πλεονεκτήματα Τύπου O⁵	Πλεονεκτήματα Τύπου I⁶	Πλεονεκτήματα Τύπου L⁷
ΑΞΕ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Licensing	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Εξαγωγές	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, αναγκαία συνθήκη για την προώθηση ΑΞΕ είναι ο συνδυασμός και των τριών πλεονεκτημάτων. Στην περίπτωση κατά την οποία τα πλεονεκτήματα της αγοράς υποδοχής δεν συνδυάζονται με την παραγωγική διαδικασία της ΠΕ και δεν προκύπτει κανένα όφελος από αυτά για την επιχείρηση, τότε η ΠΕ θα προτιμήσει είτε τη δραστηριοποίηση μέσω Licensing ή το εξαγωγικό εμπόριο. Τέλος, στην περίπτωση κατά την οποία η ΠΕ δεν αποκομίζει κάποιο όφελος από την

⁵ Τα Πλεονεκτήματα Τύπου O αναφέρονται στα πλεονεκτήματα που κατέχει αποκλειστικά η ΠΕ.

⁶ Τα Πλεονεκτήματα Τύπου I αναφέρονται στα πλεονεκτήματα που πηγάζουν από την ενδοεπιχειρησιακή ολοκλήρωση των αγορών.

⁷ Τα Πλεονεκτήματα Τύπου L αναφέρονται στα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη χώρα εγκατάστασης (Location).

εσωτερίκευση της παραγωγικής διαδικασίας για την εξυπηρέτηση της αλλοδαπής αγοράς μέσω εξαγωγών, τότε θα προτιμηθεί η μέθοδος του licensing.

3.5.5. Η θεωρία της εσωτερίκευσης

Η συγκεκριμένη θεωρία αναπτύχθηκε αρχικά από τον Coase (1937) και εν συνεχεία από τους Buckley και Casson (1976), ενώ εμπλουτίστηκε από τον Hennart (1982). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται από τις ΠΕ όταν οι τελευταίες αποσκοπούν να αντικαταστήσουν τις συναλλαγές στην αγορά με εσωτερικές συναλλαγές. Οι συναλλαγές στην αγορά συμπεριλαμβάνουν τις συναλλαγές μεταξύ της εκάστοτε ΠΕ και των επιχειρήσεων που εδρεύουν σε μια αλλοδαπή αγορά. Οι εσωτερικές συναλλαγές συμπεριλαμβάνουν τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται μεταξύ της μητρικής και των θυγατρικών της ΠΕ. Για παράδειγμα, αν παρουσιαστεί οποιοδήποτε πρόβλημα στη αγορά πετρελαίου από μία ΠΕ, η τελευταία μπορεί να αποφασίσει να εξαγοράσει ένα διωλιστήριο, ώστε να εσωτερικεύσει τη συναλλαγή (Moosa, 2016).

Οι Buckley και Casson (1976) αναφέρουν ότι οι ΠΕ οργανώνουν τις εσωτερικές τους δραστηριότητες μέσω των ΑΞΕ με σκοπό να αναπτύξουν συγκεκριμένα πλεονεκτήματα, τα οποία χρησιμοποιούν και αξιοποιούν στις διεθνείς τους δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη θεωρία έχει θεωρηθεί εξαιρετικά σημαντική και από τον Dunning, ο οποίος τη χρησιμοποίησε στην Εκλεκτική θεωρία, ωστόσο ο συγκεκριμένος οικονομικός ερευνητής αναφέρει ότι η θεωρία αυτή επεξηγεί μόνο ένα μέρος των ΑΞΕ (Denisia, 2010). Πιο συγκεκριμένα, οι Buckley και Casson (1976) βασίζουν τη θεωρία τους στους τρεις παρακάτω βασικούς πυλώνες:

- Οι ΠΕ μεγιστοποιούν τα κέρδη τους σε αγορές οι οποίες είναι ατελείς,
- Όταν οι αγορές πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων είναι ατελείς, οι ΠΕ έχουν κίνητρο ώστε να παρακάμψουν τις αγορές αυτές μέσω της εσωτερίκευσης των διαδικασιών αγοράς πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων,
- Η εσωτερίκευση των αγορών, όταν γίνεται διασυνοριακά, έχει ως αποτέλεσμα τις ΑΞΕ (Nayak και Choudhury, 2014).

Η θεωρία αυτή επεξηγεί τους λόγους για τους οποίους οι ΠΕ δείχνουν προτίμηση προς τις ΑΞΕ σε σχέση με τις εισαγωγές και εξαγωγές από αλλοδαπές αγορές, καθώς επίσης και τους λόγους για τους οποίους αποφεύγουν συγκεκριμένους

τύπους διεθνοποίησης όπως το licensing. Οι συγκεκριμένοι ερευνητές προσδιόρισαν πέντε ατέλειες στην αγορά που οδηγούν στις ΑΞΕ, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- Η χρονική καθυστέρηση στον συντονισμό της προμήθειας πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων,
- Η αποδοτική εκμετάλλευση της δυναμικής που παρουσιάζει μια αλλοδαπή αγορά, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στη διαφοροποίηση στην τιμολόγηση,
- Ένα διμερές μονοπώλιο, το οποίο μπορεί να δημιουργήσει ασταθείς καταστάσεις,
- Η αδυναμία του τελικού αγοραστή να εκτιμήσει την τελική τιμή των προς πώληση αγαθών και
- Οι κυβερνητικές παρεμβάσεις στις διεθνείς αγορές, οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν κίνητρα για διαφοροποίηση στην τιμολογιακή πολιτική (Nayak και Choudhury, 2014).

Σύμφωνα με τον Moosa (2016), η εσωτερίκευση της αγοράς μειώνει έως και εκμηδενίζει την αβεβαιότητα. Για παράδειγμα, μια επιχείρηση επεξεργασίας μετάλλων μπορεί να αντιμετωπίσει την αβεβαιότητα στην προμήθεια σιδηρομεταλλευμάτων από την ελεύθερη αγορά αλλά και το υψηλό κόστος μεταφοράς από διαφορετικά μέρη παγκοσμίως μέσω των ΑΞΕ για την προμήθεια πρώτων υλών. Στην περίπτωση που η επιχείρηση αυτή εξαγοράσει μια αλλοδαπή εταιρία εξόρυξης μετάλλων, η επιχείρηση επεξεργασίας μετάλλων γίνεται ΠΕ και προωθεί τις ΑΞΕ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εσωτερίκευση της αγοράς, η οποία συμπεριλαμβάνει την εξόρυξη, αγορά και μεταφορά των σιδηρομεταλλευμάτων. Πλέον η διαδικασία της αγοράς, αντί να πραγματοποιείται στην ελεύθερη αγορά, πραγματοποιείται μεταξύ της επιχείρησης επεξεργασίας μετάλλων (μητρική) και της εταιρίας εξόρυξης μετάλλων (θυγατρική).

Ο Petrochilos (1983) υποστηρίζει πως, ενώ είναι εμφανές ότι πράγματι οι ΠΕ παρακάμπτουν την αγορά πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων μέσω των ΑΞΕ, δεν είναι απολύτως βέβαιο ότι το κίνητρο για την εσωτερίκευση της αγοράς είναι η ανεπάρκεια της εξωτερικής αγοράς που οφείλεται στο υψηλό κόστος συναλλαγών, στις χρονικές καθυστερήσεις και σε άλλους παράγοντες.

Ωστόσο, η θεωρία της εσωτερίκευσης παρουσιάζει δύο βασικά προβλήματα, τα οποία είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη. Πρώτον, ο Rugman (1980) υποστηρίζει ότι η συγκεκριμένη θεωρία είναι υπερβολικά γενική, σε τέτοιο βαθμό που δεν έχει εμπειρική εφαρμογή. Δεύτερον, ο Buckley (1988) αναφέρει ότι η συγκεκριμένη

υπόθεση δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί σε στατιστικό επίπεδο. Βέβαια, από την άλλη πλευρά υπάρχουν ερευνητές που υποστηρίζουν ότι η θεωρία αυτή μπορεί να εξηγήσει την πορεία των ΑΞΕ σε συγκεκριμένες χώρες. Λόγου χάρη ο οικονομικός ερευνητής Martin (1991) απέδειξε ότι οι ΑΞΕ προς τις ΗΠΑ αποσκοπούν στην εσωτερίκευση του εμπορίου μεταξύ των χωρών προέλευσης και της χώρας αυτής, και ειδικότερα στην αποφυγή του κόστους των συναλλαγών.

Ένα ακόμη ζήτημα που προκύπτει από τη συγκεκριμένη θεωρία είναι ότι, ενώ συνεκτιμάται σε αυτή ο ρόλος του κρατικού παρεμβατισμού από την χώρα υποδοχής, δεν λαμβάνεται υπόψη το ενδεχόμενο να υπάρχει διαφορά στον βαθμό επίδρασης του παρεμβατισμού αυτού μεταξύ των διαφόρων κλάδων. Για παράδειγμα, κλάδοι όπως η παραγωγή ενέργειας και οι τηλεπικοινωνίες ενδεχομένως να επηρεάζονται πολύ περισσότερο από τον κρατικό παρεμβατισμό στην χώρα υποδοχής σε σχέση με άλλους κλάδους, διότι στους κλάδους αυτούς παράγονται κοινωνικά αγαθά, επομένως μπορεί να απαιτείται η εξισορρόπηση των ιδιωτικών και των κοινωνικών στόχων (Nayak και Choudhury, 2014).

3.5.6. Η θεωρία του Ολιγοπωλίου

Η συγκεκριμένη θεωρία αναπτύχθηκε από τον Knickerbocker (1973), ο οποίος αναφέρει ότι οι ΑΞΕ που προωθούνται από μια επιχείρηση σε μια αλλοδαπή αγορά, στην οποία δραστηριοποιείται ήδη η επιχείρηση αυτή μέσω εξαγωγών, μπορούν να οδηγήσουν στην προώθηση των ΑΞΕ και τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις διεθνώς, οι οποίες ήδη δραστηριοποιούνται μέσω εξαγωγών στην αλλοδαπή χώρα. Ο λόγος για τον οποίο οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις προωθούν τις ΑΞΕ στην ίδια αλλοδαπή χώρα είναι η διασφάλιση της θέσης τους και του μεριδίου αγοράς που ήδη κατέχουν. Οι Kreinn κ.ά. (1999) αποδέχονται τη συγκεκριμένη θεωρία μέσα από τη μελέτη των ιαπωνικών εξερχόμενων ΑΞΕ, ενώ αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι οι ΑΞΕ που έχουν σκοπό τη διασφάλιση του μεριδίου αγοράς σε μία αλλοδαπή χώρα αποτελούν ένα από τα βασικότερα μέσα διεθνοποίησης.

Για να γίνει κατανοητή η συγκεκριμένη θεωρία, παρατίθεται το ακόλουθο παράδειγμα. Έστω δύο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις Α και Β, που και οι δύο εξάγουν αρχικά προς μία αλλοδαπή χώρα. Η επιχείρηση Α αποφασίζει να προωθήσει ΑΞΕ προς την αλλοδαπή οικονομία, ενώ η επιχείρηση Β, χωρίς να έχει γνώση των συνθηκών της αγοράς και την επίδραση των ΑΞΕ (θετική ή αρνητική) στο κόστος παραγωγής,

ακολουθεί την ανταγωνιστική επιχείρηση προωθώντας ΑΞΕ στην ίδια αλλοδαπή χώρα. Η κίνηση αυτή πραγματοποιείται ώστε να μη χάσει η επιχείρηση Β το μερίδιο αγοράς που ήδη κατέχει στην αλλοδαπή χώρα (Altomonte και Pennings, 2003).

Ο Knickerbocker (1973) υποστηρίζει ότι η αντίδραση αυτή επηρεάζεται από τη συγκέντρωση του κλάδου (όσο λιγότερες είναι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε έναν κλάδο διεθνώς τόσο πιθανότερο είναι να παρουσιάσουν μιμητική συμπεριφορά ως προς τη διεθνοποίηση μέσω ΑΞΕ), ενώ είναι λιγότερο έντονη όσο αυξάνεται η διαφοροποίηση των τελικών προϊόντων. Αναλύοντας τη συμπεριφορά 187 αμερικανικών ΠΕ, ο Knickerbocker (1973) απέδειξε ότι οι ολιγοπωλιακές επιχειρήσεις προσπαθούν να αντεπιτεθούν σε κάθε πλεονέκτημα που αποκτά η πρώτη επιχείρηση του κλάδου που προωθεί ΑΞΕ σε μια αλλοδαπή χώρα. Η αντεπίθεση αυτή πραγματοποιείται μέσω της προώθησης ΑΞΕ στην ίδια αλλοδαπή αγορά, με αποτέλεσμα τη διατήρηση της ανταγωνιστικής ισορροπίας. Επίσης ο παραπάνω οικονομικός ερευνητής αναφέρει ότι η ανεπτυγμένη βιομηχανική συγκέντρωση δημιουργεί εντονότερη αντίδραση αναφορικά με τις ΑΞΕ.

Σύμφωνα με τους Nayak και Choudhury (2014), η θεωρία αυτή έχει ισχύ μόνο όταν υπάρχει αβεβαιότητα ως προς το κόστος παραγωγής και λειτουργίας της ΠΕ στη χώρα υποδοχής. Για παράδειγμα, μια ΠΕ η οποία παρουσιάζει αποστροφή ως προς τον κίνδυνο είναι περισσότερο πιθανό να εγκαταστήσει μια παραγωγική μονάδα (θυγατρική) σε μία αλλοδαπή χώρα όταν μια ανταγωνιστική επιχείρηση επενδύσει στη χώρα αυτή. Η πληροφόρηση που θα αποκτήσει η ΠΕ από τη δραστηριοποίηση της ανταγωνιστικής επιχείρησης θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ρίσκου που θα αναληφθεί από την ΠΕ.

3.6. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό της διδακτορικής διατριβής παρουσιάστηκε και αναλύθηκε το θεωρητικό πλαίσιο των ΑΞΕ. Εν συνεχεία πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση των βασικότερων μεγεθών αναφορικά με τις ΑΞΕ παγκοσμίως. Μάλιστα, παρουσιάστηκε η πορεία τόσο των ροών (εισροών και εκροών) ΑΞΕ όσο και του εισερχόμενου και εξερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ, δύο μεγεθών που έχουν εξίσου χρησιμοποιηθεί στη διεθνή βιβλιογραφία.

Συνοψίζοντας, είναι εμφανές ότι οι ΑΞΕ έχουν παρουσιάσει εξαιρετικά σημαντική ανάπτυξη από το 2000 και εξής, γεγονός που έχει ωθήσει την επιστημονική κοινότητα στην εις βάθος διερεύνηση της αυξητικής αυτής πορείας, ενώ παράλληλα έχουν διαμορφωθεί και συγκεκριμένες θεωρίες. Η αναφορά των θεωριών αυτών κρίθηκε απαραίτητη στην παρούσα διατριβή, καθώς έχουν χρησιμοποιηθεί ως θεωρητικό υπόβαθρο για τη μελέτη των ΑΞΕ σε διάφορες χώρες παγκοσμίως, με αποτέλεσμα να έχουν δημοσιευθεί πλήθος άρθρα και εμπειρικές μελέτες.

Κεφάλαιο 4. ΑΞΕ, οικονομίες υποδοχής και οικονομίες προέλευσης

4.1. Εισαγωγή

Η σπουδαιότητα των ΑΞΕ εστιάζεται στον έλεγχο από τις κυβερνήσεις τόσο των χωρών υποδοχής όσο και προέλευσής τους, υπολογίζοντας τα αναμενόμενα οφέλη αλλά και το κόστος που προκύπτει στην εκάστοτε οικονομία από την πορεία των επενδύσεων αυτών. Οι τοπικές κυβερνήσεις διαμορφώνουν την πολιτική που θα ακολουθήσουν για την ενθάρρυνση ή μη των εξερχόμενων ΑΞΕ για τις οικονομίες προέλευσης, αλλά και για την προσέλκυση ή μη των εισερχόμενων ΑΞΕ για τις οικονομίες υποδοχής.

Πιο συγκεκριμένα, το κεφάλαιο αυτό ξεκινά με την παράθεση της θεωρίας της αναπτυξιακής πορείας των επενδύσεων του Dunning (1981; 1986; 1988; 1993), η οποία αποτέλεσε θεμέλιο και αφορμή για ενδελεχή μελέτη αναφορικά με τις επιδράσεις των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ σε χώρες υποδοχής και προέλευσης. Στη συνέχεια του κεφαλαίου πραγματοποιείται η ανάλυση των ωφελειών αλλά και του κόστους που συνδέονται με τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ τόσο για τις οικονομίες υποδοχής όσο και για τις οικονομίες προέλευσης των επενδύσεων αυτών. Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζονται και αναλύονται οι βασικότερες πολιτικές ενθάρρυνσης και περιορισμού των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ.

4.2. Η θεωρία της αναπτυξιακής πορείας των επενδύσεων του Dunning

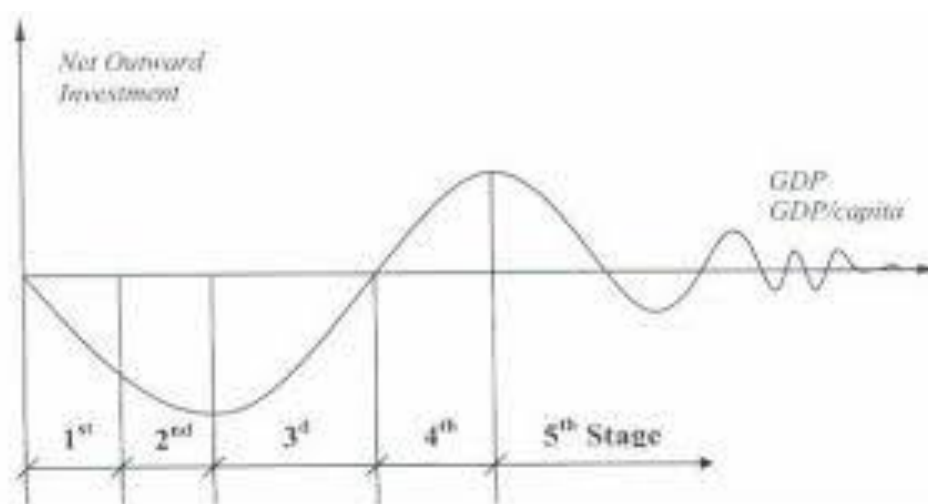
Θεμελιωτής της αναπτυξιακής θεωρίας για την πορεία των επενδύσεων (Investment Development Path - IDP) είναι ο Dunning (1981; 1986; 1988; 1993), και εν συνέχεια οι Dunning και Narula (1994; 2003). Η θεωρία αυτή συνδέει τα διαδοχικά στάδια της οικονομικής ανάπτυξης μίας χώρας με το είδος και το επίπεδο διεθνοποίησης των επιχειρήσεών της (Rostow, 1959; Chenery κ.ά., 1979; Balassa, 1980; Ozawa, 1992; 1993).

Χαρακτηριστικά παραδείγματα εφαρμογής για την αναπτυξιακή πορεία των επενδύσεων αποτέλεσαν πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων η Πορτογαλία (Buckley και

Castro, 1998), η Κορέα, η Ταϊβάν (Dunning κ.ά., 2001), η Αυστρία (Bellak, 2000), η Πολωνία (Gorynia κ.ά., 2007) και η Ινδία (Verma και Brennan, 2011).

Πιο συγκεκριμένα, η θεωρία της αναπτυξιακής πορείας των επενδύσεων, η οποία συμπεριλαμβάνει τις οικονομίες υποδοχής αλλά και τις οικονομίες προέλευσης, αποτελείται από πέντε συνολικά στάδια ανάπτυξης των ΑΞΕ. Τα στάδια αυτά μπορούν να διαχωριστούν με κριτήριο την τάση των χωρών να μετατραπούν είτε σε χώρες υποδοχής είτε σε χώρες προέλευσης.

Σχήμα 1: Η σχηματική αναπαράσταση του IDP

Source: Dunning and Narula (1996).

Η παραπάνω διαγραμματική απεικόνιση του IDP (Σχήμα 1) παρουσιάζει την Καθαρή Εξερχόμενη Επένδυση (Net Outward Investment - NOI)⁸ των χωρών ως μία συνεχόμενη γραμμή, όπως είναι εμφανές από το Σχήμα 1. Παρακάτω αναλύονται συνοπτικά τα στάδια του IDP.

4.2.1. Στάδιο πρώτο

Κατά το πρώτο στάδιο του IDP τα πλεονεκτήματα τοποθεσίας μίας χώρας θεωρούνται ανεπαρκή ώστε να προσελκύσουν εισερχόμενες ΑΞΕ, με εξαίρεση αυτές που προσελκύονται από τους φυσικούς πόρους που έχει στην ιδιοκτησία της η χώρα

⁸ Υπολογίζεται μέσω της διαφοράς μεταξύ του αποθέματος των Άμεσων Εξερχόμενων Επενδύσεων και του αποθέματος των Άμεσων Εισερχόμενων Επενδύσεων.

υποδοχής. Επιπλέον, στη συγκεκριμένη φάση μία χώρα μπορεί να παρουσιάζει σημαντικά ελλείμματα σε πολλούς τομείς, όπως χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, ανεπαρκείς υποδομές και, το πιο σημαντικό, χαμηλό μορφωτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού. Στο στάδιο αυτό η κάθε χώρα πιθανόν να παρουσιάζει και χαμηλά επίπεδα εξερχόμενων ΑΞΕ. Όπως επισημαίνεται από τους Dunning και Narula (1994; 1996), τα χαμηλά επίπεδα των εξερχόμενων ΑΞΕ οφείλονται στο γεγονός ότι οι ξένες επιχειρήσεις προτιμούν να εξαγάγουν τα προϊόντα τους προς τις οικονομίες αυτές ή να εισάγουν προϊόντα παραγόμενα από τις ημεδαπές επιχειρήσεις, ή ακόμα και να τερματίσουν οποιαδήποτε εμπορική σχέση υπάρχει με τις επιχειρήσεις αυτές (*ceteris paribus*).

4.2.2. Στάδιο δεύτερο

Στο δεύτερο στάδιο του IDP οι εισερχόμενες ΑΞΕ αρχίζουν να αυξάνονται, ενώ οι εξερχόμενες ΑΞΕ παραμένουν περιορισμένες. Σε αυτήν την περίπτωση η εικόνα της εσωτερικής αγοράς παρουσιάζει ανάπτυξη αναφορικά με το επίπεδο της αγοραστικής της δύναμης αλλά και του μεγέθους της, με αποτέλεσμα η μεταφορά παραγωγικών επενδύσεων στην οικονομία να είναι εφικτή και βιώσιμη. Αναλυτικότερα, η μορφή των εισερχόμενων ΑΞΕ αντικαθιστά τις εξαγωγές προς την οικονομία υποδοχής, ενώ βασίζεται στην ιδιοκτησία από την ΠΕ συγκεκριμένων άυλων περιουσιακών στοιχείων, όπως για παράδειγμα η τεχνολογία, οι δεξιότητες *manaτζμεντ* κ.ά. Οι συγκεκριμένες εισερχόμενες ΑΞΕ προσελκύονται από την κυβερνητική παρεμβατικότητα, μέσω της οποίας επιβάλλονται φραγμοί στις εισαγωγές (Dunning και Narula, 1994; 1996).

Σκοπός των εισερχόμενων ΑΞΕ είναι η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της οικονομίας υποδοχής, η δραστηριοποίηση στον πρωτογενή τομέα, καθώς επίσης και στην ελαφριά βιομηχανία, μέσω της καθετοποίησης της παραγωγικής διαδικασίας μέσω των επενδύσεων στη χώρα αυτή. Ταυτόχρονα, η χώρα υποδοχής θα πρέπει να έχει στη διάθεσή της και κάποια τεχνητά περιουσιακά στοιχεία όπως υποδομές και εξειδικευμένο ή ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό (Dunning και Narula, 1994; 1996).

Ωστόσο, οι εξερχόμενες ΑΞΕ αρχίζουν να αυξάνονται στο στάδιο αυτό, ενώ οι επενδύσεις αυτές αφορούν κυρίως ΑΞΕ προς αναζήτηση νέων αγορών (*market seeking FDI*), εμπορικές ΑΞΕ ή ΑΞΕ οι οποίες αναζητούν στρατηγικούς πόρους (*strategic asset seeking FDI*) προς ανεπτυγμένες οικονομίες (Dunning και Narula, 1994; 1996). Σαφώς ο ρυθμός αύξησης των εξερχόμενων ΑΞΕ θα είναι μικρότερος σε σχέση με τον ρυθμό

αύξησης των εισερχόμενων ΑΞΕ, με αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια του δεύτερου σταδίου οι χώρες να παρουσιάζουν αύξηση της Καθαρής Εισερχόμενης Επένδυσης, ενώ αντίστοιχα οι Καθαρές Εξερχόμενες Επενδύσεις (Net Outward Investments - NOI) παρουσιάζουν μείωση. Παρ' όλα αυτά, προς το τέλος του δεύτερου σταδίου παρατηρείται σύγκλιση του ρυθμού αύξησης τόσο των εξερχόμενων όσο και των εισερχόμενων ΑΞΕ (Dunning και Narula, 1994; 1996).

4.2.3. Στάδιο τρίτο

Οι χώρες οι οποίες βρίσκονται στο τρίτο στάδιο του IDP παρουσιάζουν βαθμιαία μείωση του ρυθμού ανάπτυξης των εισερχόμενων ΑΞΕ, αλλά ταυτόχρονα βαθμιαία αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης των εξερχόμενων ΑΞΕ. Η διαφορά αυτή μεταξύ των ρυθμών ανάπτυξης των εξερχόμενων και εισερχόμενων ΑΞΕ αυξάνει τις NOI της εκάστοτε χώρας.

Επίσης οι τοπικές επιχειρήσεις γίνονται όλο και πιο ανταγωνιστικές στους ίδιους κλάδους όπου δραστηριοποιούνται οι ΠΕ. Η αλλαγή αυτή οφείλεται στην ανάπτυξη του αποθέματος των τεχνητών περιουσιακών στοιχείων της οικονομίας υποδοχής, γεγονός που προκύπτει από τις αυξημένες δαπάνες της κυβέρνησης για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων, αλλά και για καινοτόμες δραστηριότητες.

Οι εξερχόμενες ΑΞΕ προωθούνται προς χώρες που βρίσκονται στο πρώτο ή στο δεύτερο στάδιο του IDP, κυρίως με τη μορφή επενδύσεων προς αναζήτηση αγορών αλλά και για την ίδρυση θυγατρικών με σκοπό την περαιτέρω οργάνωση των εξαγωγών προς τις αγορές αυτές. Επενδύσεις πραγματοποιούνται επίσης και σε χώρες που βρίσκονται στο τρίτο και στο τέταρτο στάδιο του IDP, κυρίως ως επενδύσεις αναζήτησης αγορών, αλλά και με σκοπό την εξαγορά στρατηγικών περιουσιακών στοιχείων τα οποία θα αναβαθμίσουν τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων αυτών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι ενδεχομένως να χρειαστούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ώστε η χώρα να μεταβεί στο επόμενο στάδιο του IDP, καθώς πολλές επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας προωθούν ΑΞΕ στο εξωτερικό.

4.2.4. Στάδιο τέταρτο

Μια χώρα φτάνει στο τέταρτο στάδιο του IDP όταν το απόθεμα των εξερχόμενων ΑΞΕ είναι μεγαλύτερο ή ίσο με το απόθεμα εισερχόμενων ΑΞΕ, ενώ ο ρυθμός αύξησης των εξερχόμενων ΑΞΕ είναι μεγαλύτερος από τον ρυθμό αύξησης των εισερχόμενων ΑΞΕ. Στο στάδιο αυτό οι τοπικές επιχειρήσεις είναι περισσότερο ανταγωνιστικές σε σχέση με τις ΠΕ που δραστηριοποιούνται στη χώρα, ενώ μπορούν επίσης να εισέλθουν με επιτυχία στις αγορές των αλλοδαπών χωρών.

Οι εξερχόμενες ΑΞΕ συνεχίζουν να αναπτύσσονται, καθώς οι επιχειρήσεις προσπαθούν να διατηρήσουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα μέσω της μετακίνησης δραστηριοτήτων στο εξωτερικό, αλλά και για να ανταπεξέλθουν σε εμπορικούς περιορισμούς που έχουν επιβάλει οι χώρες που βρίσκονται στο ίδιο ή στο επόμενο στάδιο του IDP.

Επιπλέον, ο ρόλος της εκάστοτε κυβέρνησης μεταβάλλεται σημαντικά. Παρά το γεγονός ότι διατηρείται ο εποπτικός και κανονιστικός ρόλος της κυβέρνησης, η προσοχή στρέφεται περισσότερο στους τεχνητούς και τους φυσικούς πόρους της εκάστοτε χώρας (υποδοχής και προέλευσης), αλλά και στις τεχνολογικές δυνατότητές της μέσω της προώθησης της ανάπτυξης των περιουσιακών στοιχείων των νεοσύστατων βιομηχανιών και της σταδιακής κατάργησης των φθινόντων τομέων. Επιπλέον, η κυβέρνηση προωθεί διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη μείωση του κόστους των συναλλαγών και την αποδοτικότερη λειτουργία των αγορών.

4.2.5. Στάδιο πέμπτο

Όπως είναι εμφανές και από το Σχήμα 3.1., οι NOI κάθε χώρας που βρίσκεται στο πέμπτο στάδιο του IDP παρουσιάζουν σταδιακή μείωση και εντέλει κυμαίνονται γύρω από το επίπεδο 0. Κατά το ίδιο στάδιο αυξάνονται τόσο οι εισερχόμενες όσο και οι εξερχόμενες ΑΞΕ, ενώ η ίδια περίοδος παρουσιάζει δύο βασικά στοιχεία. Πρώτον, οι χώρες έχουν σημαντική κλίση προς τις διεθνείς συναλλαγές, ωστόσο οι συναλλαγές αυτές δεν πραγματοποιούνται μεταξύ των αγορών, αλλά είναι εσωτερικευμένες μέσω και εντός των ΠΕ. Δεύτερον, καθώς οι χώρες αρχίζουν να συγκλίνουν αναφορικά με τα περιουσιακά στοιχεία που κατέχουν, η ελκυστικότητά τους γίνεται περισσότερο ισορροπημένη. Συνεπώς, το διεθνές εμπόριο μετατρέπεται από εμπόριο μεταξύ

οικονομιών που παράγουν τελείως διαφορετικά προϊόντα και υπηρεσίες σε εμπόριο με διακριτές δομές ιεραρχίας μεταξύ χωρών που παράγουν παρόμοια προϊόντα.

4.2.6. Ανασκόπηση της θεωρίας του Dunning

Η θεωρία αυτή μπορεί να εξηγήσει την πορεία οικονομιών που δημιούργησαν συμπλέγματα ή μεμονωμένων χωρών που παρουσίασαν ραγδαία οικονομική και παραγωγική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1970 και 1980, όπως της Ιαπωνίας, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (European Free Trade Association - EFTA), με αποτέλεσμα να πλησιάσουν τις ΗΠΑ, ενώ πολλές πρόσφατα βιομηχανοποιημένες οικονομίες ξεκίνησαν να μετατοπίζονται στο δεύτερο και στο τρίτο στάδιο του IDP (Abramovitz, 1986; Baumol, 1986; Dowrick και Gemmell, 1991; Alam, 1992).

Η θέση της κάθε χώρας στο IDP επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από την κυβερνητική πολιτική που ακολουθείται, καθώς τα πλεονεκτήματα και τα τεχνητά περιουσιακά στοιχεία κάθε χώρας μεταβάλλονται. Η κάθε κυβέρνηση, μέσω των επενδύσεων και της αναβάθμισης των τεχνητών περιουσιακών στοιχείων, πραγματοποιεί αλλαγές στα ανταγωνιστικά και συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Ακόμα και στην περίπτωση που μία χώρα αποφασίσει να ενδυναμώσει τις εξερχόμενες ΑΞΕ, μπορεί να παρατηρείται μια απότομη αυξητική τάση των συγκεκριμένων ΑΞΕ, αλλά η αντίδραση των άλλων οικονομιών προκαλεί τη σύγκλιση μεταξύ της αναπτυξιακής πορείας των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ, με αποτέλεσμα να απαιτούνται νέες δράσεις και πολιτικές από την κυβέρνηση κάθε χώρας.

4.3. Οφέλη και κόστος των ΑΞΕ για τις χώρες υποδοχής

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι ΑΞΕ παρουσιάζουν συγκεκριμένα οφέλη για τις οικονομίες υποδοχής, ενώ ταυτόχρονα συνδέονται και με συγκεκριμένο κόστος. Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου αναλύονται τα οφέλη και το κόστος που συνδέεται με τις εισερχόμενες ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής.

4.3.1. Τα βασικά οφέλη για τις χώρες υποδοχής

Εστιάζοντας στα βασικά οφέλη των εισερχόμενων ΑΞΕ επισημαίνονται τα εξής:

- η μεταφορά πόρων από άλλες χώρες στην χώρα υποδοχής,
- η αύξηση της απασχόλησης,
- η επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών και
- η επίδραση στην ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της οικονομίας.
- η μισθολογική διάχυση (wage spillovers)

Στη συνέχεια του κεφαλαίου γίνεται εκτενής αναφορά των στα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα.

4.3.1.1.Οφέλη από την μεταφορά πόρων

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μπορούν να έχουν θετική επίδραση στη χώρα προέλευσης των πόρων. Στους μεταφερόμενους πόρους συμπεριλαμβάνονται τα κεφάλαια, η τεχνολογία, η τεχνογνωσία και οι μέθοδοι διαχείρισης, οι οποίοι πολύ πιθανό να μην μπορούσαν να είναι διαθέσιμοι με κάποιον άλλο τρόπο, ενώ μπορούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας υποδοχής (Lipsey, 2004; Li και Liu, 2005).

Αναφορικά με τα εισερχόμενα κεφάλαια, πολλές ΠΕ, λόγω του μεγάλου μεγέθους τους, της φήμης τους και της χρηματοοικονομικής δυναμικής τους, έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε χρηματοοικονομικούς πόρους οι οποίοι δεν είναι διαθέσιμοι στη χώρα υποδοχής. Τα κεφάλαια αυτά μπορεί να είναι διαθέσιμα είτε μέσω εσωτερικού δανεισμού (από τη μητρική στην εκάστοτε θυγατρική) είτε από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κεφαλαιαγορές στις οποίες οι τοπικές επιχειρήσεις δεν έχουν πρόσβαση. Οι Atkin και Glen (1992) υποστηρίζουν χαρακτηριστικά ότι οι ΠΕ που προέρχονται από ανεπτυγμένες χώρες έχουν τη δυνατότητα να λάβουν χρηματοδότηση είτε με τους τρόπους που οι ίδιες έχουν αναπτύξει (εσωτερικός δανεισμός) είτε από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας προέλευσης, το οποίο σε αρκετές περιπτώσεις είναι πιο ανεπτυγμένο από το αντίστοιχο της χώρας υποδοχής.

Επίσης, στην περίπτωση που το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας υποδοχής αδυνατεί να προσφέρει την απαραίτητη χρηματοδότηση στις ΠΕ, αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι ΠΕ να αναζητούν χρηματοδότηση είτε από το διεθνές

χρηματοπιστωτικό σύστημα (διεθνείς τραπεζικοί όμιλοι) είτε από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας προέλευσης, είτε μέσω εσωτερικού δανεισμού. Σύμφωνα με τους Hausmann και Fernandez - Añas (2000) το γεγονός ότι οι ΠΕ προωθούν ΑΞΕ σε χώρες με υποανάπτυκτο χρηματοπιστωτικό σύστημα καταδεικνύει ότι, ενώ η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων αυτών είναι σημαντική, ωστόσο δεν πραγματοποιείται από το τραπεζικό σύστημα των χωρών υποδοχής.

Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η μεταφορά τεχνολογίας στη χώρα υποδοχής, δηλαδή της τεχνολογίας που εφαρμόζεται στην παραγωγική διαδικασία ή ενσωματώνεται στο τελικό προϊόν, μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη και τη βιομηχανοποίησή της. Οι περισσότερες χώρες δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους ώστε να αναπτύξουν τεχνολογική καινοτομία σχετικά με την παραγωγική διαδικασία ή με την ποιοτική ανάπτυξη των παραγόμενων προϊόντων. Επομένως η τεχνολογία αυτή μεταφέρεται μέσω των ΠΕ στις χώρες υποδοχής, με αποτέλεσμα να αντιγράφεται από τις τοπικές επιχειρήσεις. Οι ερευνητές Glass και Saggi (1998) αναφέρουν ότι οι χώρες υποδοχής επενδύσεων βασίζονται στην αφομοίωση των ξένων τεχνολογικών καινοτομιών ώστε να επιτύχουν εγχώρια τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία οδηγεί στην οικονομική μεγέθυνση της οικονομίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ιαπωνία, όπου η έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων και καινοτομιών ήταν περισσότερο απορροφητική, καθώς είχε σκοπό να ενσωματώσει την αλλοδαπή τεχνολογία η οποία είχε μεταφερθεί στη χώρα μέσω των ΑΞΕ (Blumenthal, 1976).

Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες η μεταφορά τεχνολογίας αποτελεί βασικό συστατικό της επιτυχίας της διεθνοποίησης μίας ΠΕ μέσω ΑΞΕ (Potterie και Lichtenberg, 2001; Zhan και Ozawa, 2001; Costa και de Queiroz, 2002; Saggi, 2002). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Σουηδία, όπου οι ΠΕ ανέπτυξαν την παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού των σουηδικών επιχειρήσεων που εξαγόρασαν και, πραγματοποιώντας σημαντική μεταφορά τεχνολογίας, πέτυχαν την αύξηση της παραγωγικότητας (Moden, 1998). Επίσης, σε μία έρευνα του ΟΟΣΑ έγινε αντιληπτό ότι οι ξένοι επενδυτές επενδύουν σημαντικά κεφάλαια στην έρευνα και την ανάπτυξη καινοτομιών στις χώρες όπου πραγματοποιούν ΑΞΕ, γεγονός που αποδεικνύει επίσης ότι η μεταφορά τεχνολογίας μέσω της συγκεκριμένης στρατηγικής

διεθνοποίησης οδηγεί στην αναβάθμιση ή και τη δημιουργία νέων τεχνολογικά επιτευγμάτων στις χώρες υποδοχής⁹.

Εκτός από την τεχνολογία ένα άλλο στοιχείο που μεταφέρεται μέσω των ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής είναι οι δεξιότητες διοίκησης (Markusen, 2002). Οι αλλοδαποί μάνατζερ έχουν λάβει εκπαίδευση από την ΠΕ και διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την αποδοτικότερη λειτουργία της εκάστοτε θυγατρικής. Οι γνώσεις αυτές συχνά μεταφέρονται και εκτός της θυγατρικής στη χώρα υποδοχής μέσω της μεταφοράς προσωπικού από την ΠΕ σε τοπικές επιχειρήσεις. Μία άλλη μέθοδος μεταφοράς γνώσης είναι η μίμηση από τις τοπικές επιχειρήσεις. Οι τελευταίες παρατηρούν τα οφέλη που προκύπτουν από τις συγκεκριμένες πρακτικές διοίκησης που εφαρμόζονται από τις ΠΕ και αποφασίζουν να τις εφαρμόσουν, με αποτέλεσμα να επωφελούνται από την υιοθέτηση των πρακτικών αυτών.

Εν κατακλείδι η μεταφορά τεχνολογίας επιδρά καταλυτικά στη συνολική παραγωγικότητα της χώρας υποδοχής, η οποία οδηγεί τις ημεδαπές επιχειρήσεις να παράγουν περισσότερα και ποιοτικότερα προϊόντα. Αυτό οφείλεται στη μίμηση των διαδικασιών παραγωγής αλλά και στον ανταγωνισμό. Η μελέτη των επιδράσεων των εισερχόμενων ΑΞΕ σε επίπεδο μεταφοράς τεχνολογίας και παραγωγικότητας ξεκίνησε από τους Caves (1974) και Globerman (1979), οι οποίοι ανέλυσαν την επίδραση των ΑΞΕ στη συνολική παραγωγικότητα της Αυστραλίας και του Καναδά αντίστοιχα. Ανάλογες μελέτες πραγματοποιήθηκαν και από τους Blomstrom και Persson (1983), τους Girma κ.ά. (2008), τον Wakelin (2001) και τους Keller και Yeaple (2003).

4.3.1.2.Οφέλη στην απασχόληση

Ένα ακόμη όφελος που συνδέεται με την εισροή ΑΞΕ σε μία χώρα υποδοχής είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας, οι οποίες σε αντίθετη περίπτωση δεν θα μπορούσαν να δημιουργηθούν. Τα οφέλη και η επίδραση των ΑΞΕ στην απασχόληση σε μία οικονομία μπορεί να είναι είτε άμεσα είτε έμμεσα. Η άμεση επίδραση των ΑΞΕ επιτυγχάνεται όταν η θυγατρική της ΠΕ προσλαμβάνει έναν αριθμό εργαζομένων στη χώρα υποδοχής. Η έμμεση επίδραση στην απασχόληση, η οποία είναι ίση ή ακόμα και μεγαλύτερη από την άμεση, επιτυγχάνεται μέσω της αύξησης της απασχόλησης σε

⁹ <http://www.economist.com/node/327981>

συνεργαζόμενες ή υποστηρικτικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα υποδοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αυτοκινητοβιομηχανία Toyota, η οποία προέβλεψε ότι το νέο της εργοστάσιο στη Γαλλία θα δημιουργήσει 2.000 νέες θέσεις εργασίας στην ίδια την επιχείρηση και άλλες 2.000 θέσεις εργασίας σε υποστηρικτικές επιχειρήσεις (Jack, 1997).

Ωστόσο, στον αντίποδα της άποψης ότι οι ΑΞΕ δημιουργούν θέσεις εργασίας αναφέρεται ότι η οποιαδήποτε αύξηση στην απασχόληση, η οποία παρατηρείται στις χώρες υποδοχής, δεν οφείλεται μόνο στην εισροή ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το παράδειγμα ΑΞΕ από την Ιαπωνία στις ΗΠΑ, υποστηρίζεται ότι οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν από τις ιαπωνικές ΠΕ αντιστάθμισαν τις θέσεις εργασίας που χάθηκαν λόγω της δραστηριότητας των ΠΕ. Για την ακρίβεια, οι ιαπωνικές ΠΕ κέρδισαν ένα μερίδιο αγοράς το οποίο έχασαν οι αμερικανικές εταιρίες, με αποτέλεσμα οι τελευταίες να μειώσουν το εργατικό δυναμικό τους. Μάλιστα, η τελική αύξηση της απασχόλησης μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικά σημαντικό πεδίο διαπραγμάτευσης μεταξύ μιας ΠΕ και της τοπικής κυβέρνησης, δεδομένου ότι η τελευταία επιθυμεί να δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης χωρίς, ωστόσο, μειωθούν σημαντικά οι ήδη υπάρχουσες (Hill, 2014).

Εφόσον η ΑΞΕ πραγματοποιείται μέσω της εξαγοράς μιας τοπικής επιχείρησης, το άμεσο αποτέλεσμα είναι ενδεχομένως η μείωση του προσωπικού της επιχείρησης, καθώς η ΠΕ μετασχηματίζει τη δομή και τις λειτουργίες της νέας θυγατρικής ώστε να αυξήσει την αποδοτικότητά της. Εντούτοις έχει υποστηριχθεί ότι σε τέτοιες περιπτώσεις, μόλις η περίοδος του μετασχηματισμού τελειώσει, οι θυγατρικές αυτές προχωρούν σε προσφορά θέσεων εργασίας. Μάλιστα, έρευνα του ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι οι θυγατρικές αυτές αυξάνουν τις θέσεις εργασίας τους με ρυθμό ταχύτερο σε σχέση με τις τοπικές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις¹⁰.

Η σχέση μεταξύ ΑΞΕ και απασχόλησης έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλούς ερευνητές. Χαρακτηριστικά ο Mehra (2013) μελέτησε την επίδραση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Ινδία, μια χώρα που έχει προσελκύσει σημαντικό αριθμό ΑΞΕ στην απασχόληση τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα για την περίοδο 1970-2007. Σύμφωνα με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνών οι ΑΞΕ προς τη χώρα αυτή είχαν στατιστικά σημαντική επίδραση στην απασχόληση στον ιδιωτικό

¹⁰ <http://www.economist.com/node/327981>

τομέα αλλά μη στατιστικά σημαντική επίδραση στον δημόσιο τομέα. Παρ' όλα αυτά η αύξηση της απασχόλησης στην Ινδία ήταν σχετικά μικρή, παρά τη σημαντική επίδραση των ΑΞΕ, και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το 70% των θέσεων εργασίας στη χώρα αυτή αφορά τον αγροτικό τομέα (Mehra, 2013).

Επιπροσθέτως, οι Jude και Silaghi (1998) σε μία μελέτη τους, στην οποία ανέλυσαν τη σχέση μεταξύ εισερχόμενων ΑΞΕ και απασχόλησης στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, υποστήριξαν ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ μπορούν να τονώσουν την απασχόληση μόνο όταν στοχεύουν σε τομείς όπου παρουσιάζεται υψηλή ανεργία. Στην αντίθετη περίπτωση η επίδραση των ΑΞΕ δεν είναι σημαντική.

Τέλος, ο οικονομικός ερευνητής Baldwin (1995) υποστηρίζει ότι η επίδραση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην απασχόληση της οικονομίας υποδοχής εξαρτάται από τους δύο ακόλουθους παράγοντες:

- Οι εισερχόμενες ΑΞΕ μπορούν να έχουν άμεση επίδραση στην απασχόληση της τοπικής οικονομίας μέσω της ίδρυσης νέων εγκαταστάσεων ή έμμεση επίδραση μέσω της ενίσχυσης της απασχόλησης στη διανομή των παραγόμενων προϊόντων.
- Οι εισερχόμενες ΑΞΕ μπορούν να διατηρήσουν τα επίπεδα απασχόλησης στα ίδια επίπεδα μέσω της εξαγοράς επιχειρήσεων που ήδη δραστηριοποιούνται στη χώρα υποδοχής.

4.3.1.3.Οφέλη στο ισοζύγιο πληρωμών

Η επίδραση των ΑΞΕ στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας υποδοχής αποτελεί επίσης ένα σημαντικό ζήτημα, το οποίο εξετάζεται από κάθε κυβέρνηση. Το ισοζύγιο πληρωμών κάθε χώρας συμπεριλαμβάνει τόσο τις πληρωμές προς άλλες χώρες όσο και τις εισροές από αυτές. Ο προβληματισμός των κυβερνήσεων προκύπτει κυρίως όταν το ισοζύγιο πληρωμών παρουσιάζει έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο καταγράφει τις εξαγωγές και εισαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών. Σε αυτήν την περίπτωση το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ή αλλιώς εμπορικό έλλειμμα, δημιουργείται όταν η αξία των εισαγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των εξαγόμενων, ενώ οι κυβερνήσεις σαφώς προτιμούν το εμπορικό πλεόνασμα από το εμπορικό έλλειμμα.

Ένας τρόπος μείωσης του εμπορικού ελλείμματος σε μια χώρα είναι η πώληση περιουσιακών στοιχείων σε ξένους επενδυτές, καθώς στο εμπορικό ισοζύγιο

συμπεριλαμβάνονται και οι εισροές κεφαλαίων από την πηγή αυτή. Πιο συγκεκριμένα, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμπεριέχει τέσσερις λογαριασμούς, πρώτον, το Εμπορικό Ισοζύγιο, όπου συμπεριλαμβάνονται οι εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων, δεύτερον, το Ισοζύγιο Υπηρεσιών, το οποίο περιλαμβάνει τις εισαγωγές και εξαγωγές υπηρεσιών, τρίτον, το Ισοζύγιο Εισοδημάτων, όπου περιλαμβάνονται οι οικονομικές συναλλαγές (εισροές και εκροές) μιας χώρας με άλλες χώρες του κόσμου, και τέταρτον, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων, όπου καταγράφονται οι εισπράξεις και πληρωμές της τοπικής κυβέρνησης. Όπως γίνεται αντιληπτό, η πώληση περιουσιακών στοιχείων σε ξένους επενδυτές καταγράφεται στο Ισοζύγιο Εισοδημάτων ως εισροή, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κατ' επέκταση και το ισοζύγιο πληρωμών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ΗΠΑ, οι οποίες κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 παρουσίαζαν σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Για να αντιστραφεί η συγκεκριμένη κατάσταση, η κυβέρνηση των ΗΠΑ αποφάσισε να προβεί στην πώληση σε ξένους επενδυτές αμερικανικών περιουσιακών στοιχείων (μετοχές, ομόλογα, ακίνητη περιουσία και ολόκληρες επιχειρήσεις). Σε γενικές γραμμές, όμως, οι κυβερνήσεις προτιμούν να μη θέτουν προς πώληση περιουσιακά στοιχεία σε ξένους επενδυτές και για τον λόγο αυτό θεωρούν προτεραιότητα το πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Οι ΑΞΕ μπορούν να βοηθήσουν τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής να επιτύχουν τον στόχο του πλεονασματικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών με δύο τρόπους. Πρώτον, μπορούν να λειτουργήσουν ως αντικαταστάτριες στην εισαγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Για παράδειγμα, σημαντικό ποσοστό ΑΞΕ από την Ιαπωνία προς τις ΗΠΑ και την Ευρώπη αντικατέστησαν τις εισαγωγές προϊόντων από τη χώρα αυτή. Οι ΑΞΕ αυτές είχαν ως συνέπεια τη βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στις ΗΠΑ, καθώς οι ιαπωνικές ΠΕ προμηθεύουν τα προϊόντα τους στην αμερικανική αγορά από τις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις που είναι εγκατεστημένες στις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση να μη χρειαστεί να πωλήσει περιουσιακά στοιχεία σε ξένους επενδυτές.

Ο δεύτερος τρόπος είναι μέσω της τοποθέτησης εξαγωγικής μονάδας στη χώρα υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα, η θυγατρική στη χώρα υποδοχής μπορεί να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία μπορεί να εξάγει σε γειτονικές χώρες. Η εξαγωγική αυτή δραστηριότητα καταγράφεται στο Εμπορικό Ισοζύγιο στην περίπτωση εξαγωγής προϊόντων ή στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών στην περίπτωση εξαγωγής υπηρεσιών, με

αποτέλεσμα να βελτιώνεται το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Σύμφωνα με έκθεση των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD, 2002) οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη που στηρίζεται στο εξαγωγικό εμπόριο. Για παράδειγμα, οι εξαγωγές από την Κίνα αυξήθηκαν από \$26 δισ. το 1985 σε \$250 δισ. το 2001 και \$1,9 τρισ. το 2012. Η απότομη αύξηση των εξαγωγών από τη χώρα αυτή ήταν αποτέλεσμα των σημαντικών επενδύσεων που έκαναν οι ΠΕ στην Κίνα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990.

4.3.1.4.Οφέλη στην ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, η αποδοτική λειτουργία μιας αγοράς εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των παραγωγών. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται για την ίδρυση μιας νέας παραγωγικής μονάδας (greenfield investments), ο αριθμός των επιχειρήσεων σε έναν κλάδο αυξάνεται, με αποτέλεσμα να αυξάνονται και οι επιλογές των καταναλωτών. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων είναι εντονότερος με αποτέλεσμα οι τιμές των αγαθών να μειώνονται και να αυξάνεται η οικονομική ευημερία των καταναλωτών. Ο αυξημένος ανταγωνισμός έχει ως αποτέλεσμα και την τόνωση των επενδύσεων στην έρευνα και ανάπτυξη καινοτομιών, νέων προϊόντων και νέων παραγωγικών διαδικασιών, ενώ οι επενδύσεις αυτές έχουν άμεσο αντίκτυπο και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής (Ram και Zhang, 2002). Τα οφέλη αυτά εντοπίστηκαν στη Νότιος Κορέα, και πιο συγκεκριμένα στον κλάδο του λιανικού εμπορίου, όπου η απελευθέρωση των εισερχόμενων ΑΞΕ το 1996 είχε ως αποτέλεσμα την εισροή επενδύσεων από σημαντικές ΠΕ που δραστηριοποιούνται στον κλάδο. Οι ΑΞΕ από μεγάλες ΠΕ που δραστηριοποιούνται στο εκπτωτικό λιανικό εμπόριο, όπως η Walmart, η Costco, η Carrefour και η Tesco, επίδρασαν στη λειτουργία των τοπικών επιχειρήσεων του κλάδου, όπως την E-Mart, με αποτέλεσμα η τελευταία να αυξήσει την αποδοτικότητα της λειτουργίας της. Οι καταναλωτές επωφελήθηκαν από τον εντονότερο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου, καθώς ο ανταγωνισμός αυτός είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των τιμών (Hill, 2014).

Η επίδραση των ΑΞΕ στην ανταγωνιστικότητα αφορά την παραγωγή και τη διάθεση όχι μόνο προϊόντων, αλλά και υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει ότι κλάδοι υπηρεσιών όπως οι τηλεπικοινωνίες, το λιανικό εμπόριο και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες επηρεάζονται σημαντικά από την

εισροή ΑΞΕ. Το σημαντικό στοιχείο, όμως, στις περιπτώσεις αυτές είναι ότι οι περισσότερες υπηρεσίες δεν μπορούν να εισαχθούν, αλλά πρέπει να παραχθούν στην οικονομία στην οποία διατίθενται προς πώληση (UNCTAD, 1998).

Για παράδειγμα, η συμφωνία που υποστηρίχτηκε το 1998 από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου για την απελευθέρωση της αγοράς τηλεπικοινωνιών βρήκε σύμφωνες 68 χώρες, στις οποίες αντιστοιχούσε το 90% των εσόδων από την αγορά αυτή. Πριν από τη συμφωνία η αγορά τηλεπικοινωνιών στις χώρες αυτές ήταν κλειστή, με έναν μόνο προμηθευτή ανά χώρα (καθαρό μονοπώλιο), ο οποίος στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν δημόσια επιχείρηση. Η συμφωνία του 1998 είχε σημαντική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα μεταξύ νέων και υφιστάμενων επιχειρήσεων, επιφέροντας δύο βασικά και καθοριστικά οφέλη. Πρώτον, οι εισερχόμενες ΑΞΕ επέδρασαν στην αύξηση του ανταγωνισμού και των επενδύσεων για την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το δεύτερο αποτέλεσμα ήταν η μείωση των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών, γεγονός που κατέστησε τις τηλεπικοινωνίες περισσότερο προσιτές στο καταναλωτικό κοινό (Hill, 2014).

Ο οικονομικός μελετητής Moosa (2016) υποστηρίζει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα και, ως αποτέλεσμα, στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής. Η επίδραση αυτή είναι εντονότερη στις αναπτυσσόμενες οικονομίες όπου οι ΑΞΕ θεωρούνται μέσο προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον μελετητή οι διάφορες θεωρίες ανάπτυξης δίνουν έμφαση στην αύξηση του εισοδήματος, την οποία και συνδέουν με σημαντικά στοιχεία της οικονομίας όπως τη συσσώρευση του κεφαλαίου, την αύξηση του πληθυσμού, την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την ανακάλυψη νέων φυσικών πόρων. Οι παραπάνω παράγοντες, συνδυαζόμενοι μεταξύ τους, οδηγούν στην οικονομική ανάπτυξη της εκάστοτε οικονομίας, βασικότερος, ωστόσο από αυτούς θεωρείται ο παράγοντας της συσσώρευσης κεφαλαίου, η οποία και οδηγεί στην εντονότερη και ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τον Moosa (2016) οι εισερχόμενες ΑΞΕ μπορούν να έχουν τις παρακάτω επιδράσεις στην χώρα υποδοχής:

- Στην περίπτωση που η τοπική κυβέρνηση εφαρμόζει μακροοικονομική πολιτική εστιάζοντας στην πλήρη απασχόληση, οι εισερχόμενες ΑΞΕ δεν έχουν περιθώριο να επανατοποθετήσουν τους παραγωγικούς συντελεστές με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας, με αποτέλεσμα οι ΑΞΕ να μην επιδρούν

σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη και την παραγωγικότητα της χώρας υποδοχής.

- Στην περίπτωση που οι εισερχόμενες ΑΞΕ χρησιμοποιούν πόρους όπως το εργατικό δυναμικό, τους φυσικούς πόρους κ.ά., οι οποίοι χωρίς τις ΑΞΕ θα παρέμεναν ανεκμετάλλευτοι, τότε η τοπική οικονομία επωφελείται με αποτέλεσμα να οδηγείται σε αυξημένη συνολική παραγωγικότητα και οικονομική ανάπτυξη.
- Στην περίπτωση κατά την οποία οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν την παραγωγικότητα συγκεκριμένων παραγωγικών πόρων, η οποία επιτυγχάνεται από τη μετακίνησή τους από λιγότερο παραγωγικούς σε περισσότερο παραγωγικούς τομείς της οικονομίας, τότε η συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας μπορεί να αυξηθεί, ενώ συγχρόνως επηρεάζεται και η οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής.

Ο Borensztein και άλλοι ερευνητές (1998) μελέτησαν την επίδραση των εισερχόμενων ΑΞΕ από τις βιομηχανοποιημένες χώρες σε 69 αναπτυσσόμενες χώρες μέσα σε μία περίοδο 20 ετών. Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής είναι τα παρακάτω:

- Οι εισερχόμενες ΑΞΕ αποτελούν ένα σημαντικό μέσο μεταφοράς τεχνολογίας, γεγονός που προωθεί περισσότερο την ανάπτυξη της χώρας υποδοχής σε σχέση με τις τοπικές επενδύσεις,
- Για τις εισερχόμενες ΑΞΕ που συνδέονται με αυξημένη παραγωγικότητα της χώρας υποδοχής σε σχέση με τις τοπικές επενδύσεις η τοπική οικονομία πρέπει να διαθέτει ένα ελάχιστο επίπεδο διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού,
- Οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τη συνολική επένδυση στη χώρα υποδοχής, γεγονός που δείχνει ότι οι εισερχόμενες επενδύσεις επιδρούν συνδυαστικά με τη δραστηριοποίηση των τοπικών επιχειρήσεων.

4.3.1.5.Οφέλη από τη μισθολογική διάχυση (wage spillovers)

Σύμφωνα με πρόσφατες εμπειρικές μελέτες (Figlio και Blonigen, 2000; Lipsey, 2004; Lipsey και Sjöholm, 2005) η μισθολογική διάχυση (wage spillovers) πραγματοποιείται όταν οι εισερχόμενες ΑΞΕ προσφέρουν στους εργαζομένους τους υψηλότερους μισθούς σε σχέση με το μέσο μισθολογικό κόστος της χώρας υποδοχής,

ενώ η αύξηση των μισθών των θυγατρικών ΠΕ επηρεάζει σημαντικά και θετικά το γενικότερο μισθολογικό επίπεδο της χώρας υποδοχής, αυξάνοντας συνεπώς το επίπεδο των μισθών στην οικονομία.

Η επίδραση της δραστηριοποίησης των ΑΞΕ στο μισθολογικό επίπεδο της χώρας υποδοχής δεν έχει τύχει της αντίστοιχης προσοχής με την επίδραση των επενδύσεων αυτών στην παραγωγικότητα της οικονομίας. Ωστόσο, είναι γενικά αποδεκτό ότι οι θυγατρικές των ΠΕ προσφέρουν υψηλότερους μισθούς σε σχέση με τις τοπικές επιχειρήσεις τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες (Lipsey, 2004). Βεβαίως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ενδεχομένως να υπάρχουν οι διαφορές αυτές μεταξύ ΠΕ και τοπικών επιχειρήσεων διότι οι ΠΕ εξαγοράζουν επιχειρήσεις οι οποίες ούτως ή άλλως προσφέρουν υψηλούς μισθούς. Οι Lipsey και Sjöholm (2003), μελετώντας τις ΑΞΕ στον βιομηχανικό τομέα της Ινδονησίας, απέδειξαν εμπειρικά ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ είχαν σκοπό την εξαγορά επιχειρήσεων οι οποίες προσέφεραν υψηλούς μισθούς πριν από την ολοκλήρωση της εξαγοράς. Όμως στην ίδια έρευνα αναφέρεται και το γεγονός ότι οι διαφορές μεταξύ του μέσου μισθού και του προσφερόμενου από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις ήταν πολύ μικρό ώστε να θεωρηθεί ότι υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ θυγατρικών ΠΕ και τοπικών επιχειρήσεων. Οι Lipsey και Sjöholm (2005) αναφέρουν κάποια εμπειρικά πορίσματα που αποδεικνύουν ότι το μισθολογικό επίπεδο στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις αυξήθηκε σημαντικά μετά από εξαγορές τοπικών επιχειρήσεων από ΠΕ μέσω ΑΞΕ. Πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι έχει αποδειχτεί πως οι εξαγορές ξένων θυγατρικών από τοπικές επιχειρήσεις είχε αρνητική επίδραση στο μισθολογικό επίπεδο, καθώς παρουσιάστηκε μείωση των μισθών μετά από τις εξαγορές αυτές. Τα παραπάνω δείχνουν ότι γενικότερα οι εξαγορές επιχειρήσεων, όχι γενικά αλλά ειδικά από ΠΕ, οδηγεί σε αύξηση του μισθολογικού επιπέδου στις επιχειρήσεις αυτές.

Επίσης, και άλλες εμπειρικές έρευνες υποστηρίζουν ότι υπάρχει wage spillover μέσω των εισερχόμενων ΑΞΕ. Για παράδειγμα, οι Figlio και Blonigen (2000) απέδειξαν ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ στις ΗΠΑ είχαν εξαιρετικά σημαντικές επιδράσεις στο μισθολογικό επίπεδο όχι μόνο των επιχειρήσεων που εξαγοράστηκαν αλλά και σε ολόκληρη την οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, οι ερευνητές αναφέρουν ότι η αύξηση του μισθολογικού επιπέδου ήταν τόσο υψηλή που δεν δικαιολογείται μόνο μέσω της αύξησης των μισθών στις επιχειρήσεις που εξαγοράστηκαν, αλλά δείχνει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ επέδρασαν αυξητικά και στο γενικό μισθολογικό επίπεδο όλης της

οικονομίας. Οι Driffield και Girma (2003), μελετώντας τον τομέα της υψηλής τεχνολογίας του Ηνωμένου Βασιλείου για τη χρονική περίοδο 1980-1992, απέδειξαν ότι υπάρχει επίδραση των wage spillovers όχι μόνο στις επιχειρήσεις του τομέα αυτού (από τις θυγατρικές των ΠΕ στις τοπικές επιχειρήσεις) αλλά και επιχειρήσεις ανεξαρτήτως τομέα. Ωστόσο, η επίδραση των wage spillovers ήταν εντονότερη στο ειδικευμένο από ό, τι στο ανειδίκευτο προσωπικό.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν εμπειρικές μελέτες στις οποίες υποστηρίζεται ότι τα wage spillovers έχουν αρνητική επίδραση στο μισθολογικό επίπεδο κάποιων αναπτυσσόμενων οικονομιών. Ωστόσο οι Lipsey και Sjöholm (2005) αναφέρουν ότι η πιθανότερη εξήγηση της αρνητικής αυτής σχέσης είναι ότι η διαφορά μεταξύ του μισθολογικού επιπέδου των θυγατρικών των ΠΕ και των τοπικών επιχειρήσεων είναι τόσο μεγάλη ώστε το πρώτο να μην μπορεί να επηρεάσει το δεύτερο. Μία επιπλέον εξήγηση είναι το γεγονός ότι η αγορά εργασίας είναι κατακερματισμένη σε τέτοιο βαθμό ώστε η αύξηση του μισθολογικού επιπέδου σε μία ομάδα εργαζομένων δεν επηρεάζει το συνολικό μισθολογικό επίπεδο ή το μισθολογικό επίπεδο κάποιων άλλων ομάδων εργαζομένων.

4.3.2. Οι βασικές πηγές κόστους για τις οικονομίες υποδοχής

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι πηγές κόστους που σχετίζονται με τη δραστηριοποίηση των ΑΞΕ στη χώρα υποδοχής είναι τρεις και προέρχονται από δυσμενείς επιδράσεις στην ανταγωνιστικότητα, στο ισοζύγιο πληρωμών και στην αντιληπτή απώλεια της εθνικής κυριαρχίας και αυτονομίας. Παρακάτω ακολουθεί η ανάλυση της κάθε πηγής κόστους.

4.3.2.1. Δυσμενείς επιδράσεις στην ανταγωνιστικότητα

Οι τοπικές κυβερνήσεις θεωρούν σε αρκετές περιπτώσεις ότι οι θυγατρικές των ΠΕ είναι σε θέση να αποκτήσουν μεγαλύτερη οικονομική δύναμη σε σχέση με τους τοπικούς ανταγωνιστές. Στην περίπτωση αυτή οι ξένες ΠΕ, που αποτελούν τμήμα ενός μεγάλου διεθνούς οργανισμού, είναι ικανές να αντλήσουν κεφάλαια παραγόμενα από την ίδια την ΠΕ αλλά σε άλλη χώρα με σκοπό να χρηματοδοτήσουν το κόστος δραστηριότητας και λειτουργίας στη νέα αγορά. Με αυτόν τον τρόπο η θυγατρική μπορεί να μειώσει σε μεγάλο βαθμό τις τιμές των προσφερόμενων αγαθών και

υπηρεσιών, ενώ οποιοδήποτε έλλειμμα προκύψει μπορεί να χρηματοδοτηθεί εσωτερικά μέσω της άντλησης κεφαλαίων από τη μητρική (Hill, 2014).

Οι εξαιρετικά μειωμένες τιμές είναι δυνατό να οδηγήσουν τους εσωτερικούς ανταγωνιστές εκτός αγοράς λόγω της αδυναμίας τους να μειώσουν τις τιμές τους στα ίδια επίπεδα, αλλά και να χρηματοδοτήσουν τις ζημίες που συνδέονται με τη μεγάλη μείωση των τιμών. Από την άλλη πλευρά η θυγατρική έχει τη δυνατότητα να μετατρέψει την αγορά σε μονοπώλιο εφόσον οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις του κλάδου δεν μπορούν να ακολουθήσουν τη στρατηγική της. Από τη στιγμή που ο κλάδος μετατραπεί σε μονοπώλιο, η θυγατρική μπορεί να αυξήσει τις τιμές σε επίπεδα υψηλότερα σε σχέση με αυτές που θα εφαρμόζονταν σε μια ανταγωνιστική αγορά, γεγονός που θα είχε δυσμενείς επιδράσεις στην οικονομική ευημερία της χώρας υποδοχής (Hill, 2014).

Ακόμη, οι ΑΞΕ που πραγματοποιούνται μέσω της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων είναι ικανές να επιδράσουν θετικά στην ανταγωνιστικότητα της χώρας υποδοχής. Αντιθέτως, δεν είναι δεδομένο ότι οι ΑΞΕ που πραγματοποιούνται μέσω εξαγορών επιδρούν με τον ίδιο τρόπο στην ανταγωνιστικότητα της χώρας υποδοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εξαγορά της RMC από τη Cemex. Οι δύο αυτές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνταν στον κλάδο της τσιμεντοβιομηχανίας, ενώ η δεύτερη έχει πλέον παρουσία σε 50 χώρες παγκοσμίως, παρά το γεγονός ότι έχει κατηγορηθεί για μονοπωλιακές πρακτικές στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται¹¹.

Αρνητική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας υποδοχής έχει και η εξαγορά από μία ΠΕ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, οι οποίες είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους. Η δυνατότητα της ΠΕ να ενώσει τις επιχειρήσεις αυτές μετά την εξαγορά ευνοεί τη διεύρυνση του μεγέθους της με αποτέλεσμα τη μείωση των επιλογών που έχει ο εκάστοτε καταναλωτής, την αύξηση των τιμών και τη δημιουργία μονοπωλίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Hindustan Level Ltd. στην Ινδία. Η εν λόγω επιχείρηση είναι θυγατρική της Unilever, η οποία εξαγόρασε τον βασικό της ανταγωνιστή, την Tata Oil Mills, με αποτέλεσμα να αποκτήσει μονοπωλιακή δύναμη στην αγορά σαπουνιού (κατέχοντας το 75% της αγοράς) και απορρυπαντικών (κατέχοντας το 30% της αγοράς). Η ίδια επιχείρηση συνέχισε τις εξαγορές τοπικών εταιριών που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς

¹¹ <http://www.economist.com/node/655858>

κλάδους, όπως λόγου χάρη στην αγορά παγωτού. Στη συγκεκριμένη αγορά με την εξαγορά τριών διαφορετικών επιχειρήσεων του κλάδου, το μερίδιο αγοράς που κατέχει η επιχείρηση αυξήθηκε από 0% το 1992 σε 74% το 1997 (UNCTAD, 2000).

Το ζήτημα αυτό αναφέρεται στη θεωρία ως αυξημένη εξάρτηση των χωρών υποδοχής από τις ΑΞΕ και κατ' επέκταση από τις ΠΕ. Σύμφωνα με τον Hill (2014) η αυξημένη εξάρτηση από τις ΠΕ μπορεί να οδηγήσει σε ραγδαία ανάπτυξη των θυγατρικών, αλλά ταυτόχρονα στην κατάρρευση των τοπικών επιχειρήσεων. Αυτό συμβαίνει διότι οι τοπικές κυβερνήσεις, λόγω της εξάρτησης αυτής, δεν θέτουν περιορισμούς στη λειτουργία και τη δραστηριοποίηση των ΠΕ, με αποτέλεσμα να μην προστατεύονται από μονοπωλιακές πρακτικές. Σε αντίθεση με τις τοπικές επιχειρήσεις, οι ΠΕ έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε κεφάλαια, σε ανεπτυγμένη τεχνολογία, σε αγορές, σε ανεπτυγμένα δίκτυα μάρκετινγκ και σε αποδοτικότερες πρακτικές διοίκησης και διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων (Marksun και Venables, 1997; Agosin και Mayer, 2000). Ακόμη, οι Bornschier και Chase-Dunn (1985) υποστηρίζουν ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ. μπορούν να οδηγήσουν σε μονοπωλιακές δομές, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την ανεπαρκή αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας υποδοχής.

Ακόμη, οι Aitken και Harrison (1999) υποστηρίζουν ότι οι ΠΕ παράγουν με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις ημεδαπές επιχειρήσεις, ενώ έχουν κίνητρο να παραγάγουν μεγάλες ποσότητες τελικών προϊόντων και να προσελκύσουν τη ζήτηση από τις τοπικές επιχειρήσεις. Οι τελευταίες αναγκάζονται να μειώσουν την παραγωγή τους και, λόγω του σταθερού κόστους, να αυξήσουν τις τιμές των προϊόντων τους. Στην ίδια μελέτη αναφέρεται επίσης ότι λόγω της παρουσίας των ΠΕ, οι οποίες μπορούν να προσφέρουν υψηλότερες αμοιβές, αυξάνεται επίσης και το γενικότερο επίπεδο των αμοιβών, με αποτέλεσμα οι τοπικές επιχειρήσεις να παρουσιάζουν αύξηση του κόστους λειτουργίας τους.

4.3.2.2. Δυσμενείς επιδράσεις στο Ισοζύγιο Πληρωμών

Οι εισερχόμενες ΑΞΕ είναι δυνατό να έχουν δυσμενείς επιδράσεις και στο Ισοζύγιο Πληρωμών, οι οποίες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία, ενώ οι εισερχόμενες ΑΞΕ συνεπάγονται εισροές κεφαλαίων, οι εισροές αυτές μπορεί να είναι μικρότερες σε σχέση με τις εκροές κεφαλαίων από τη θυγατρική προς τη μητρική επιχείρηση. Οι συγκεκριμένες εκροές εμφανίζονται ως εκροές κεφαλαίων στο

Ισοζύγιο Πληρωμών, ενώ η χρηματοοικονομική σταθερότητα της χώρας ενδέχεται να επηρεαστεί σημαντικά καθώς ο επαναπατρισμός κερδών μπορεί να προκαλέσει τη ραγδαία μείωση των συναλλαγματικών αποθεμάτων (Razin κ.ά., 1999). Εντούτοις κάποιες κυβερνήσεις έχουν λάβει μέτρα για τον περιορισμό των εκροών αυτών μέσω του περιορισμού των εσόδων που μπορούν να επαναπατρισθούν από μια θυγατρική προς τη χώρα προέλευσης.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά τη δραστηριότητα της θυγατρικής, όπως λόγου χάρη το ενδεχόμενο της εισαγωγής ενός σημαντικού αριθμού εισροών (μηχανήματα, ενδιάμεσα προϊόντα, πρώτες ύλες κ.ά.). Η δραστηριότητα αυτή καταγράφεται ως αρνητικό ποσό στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται το Ισοζύγιο Πληρωμών της χώρας υποδοχής (Musila και Sique, 2006). Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελούν οι θυγατρικές της ιαπωνικής αυτοκινητοβιομηχανίας στις ΗΠΑ, οι οποίες εισήγαγαν πολλά εξαρτήματα από την Ιαπωνία, με αποτέλεσμα το Ισοζύγιο Πληρωμών να μη βελτιώθηκε όσο είχε υπολογιστεί. Στην ίδια περίπτωση συγκαταλέγεται και η Nissan, της οποίας η θυγατρική στο Ηνωμένο Βασίλειο δεσμεύτηκε να αγοράζει το 60% των εξαρτημάτων από τοπικές συνεργαζόμενες επιχειρήσεις (Hill, 2014).

4.3.2.3. Δυσμενείς επιδράσεις στην εθνική κυριαρχία και αυτονομία

Αρκετές κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής θεωρούν ότι οι ΑΞΕ σχετίζονται με την απώλεια τόσο της εθνικής κυριαρχίας όσο και της ανεξαρτησίας της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, οι κυβερνήσεις αυτές υποστηρίζουν ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τις ΠΕ (οι οποίες δεν έχουν άμεση σχέση με τις χώρες υποδοχής) επηρεάζουν σημαντικά την πορεία της οικονομίας της χώρας. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής δεν έχουν σημαντική επίδραση στη λήψη αποφάσεων των ΠΕ και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ευάλωτου κλίματος αλλά ταυτόχρονα και την εξάρτηση από τις αποφάσεις αυτές των ΠΕ (Adhikary, 2011; Hill, 2014).

Σύμφωνα με τον Reich (1991) τέτοιου είδους προβληματισμοί δεν ευσταθούν καθώς δεν λαμβάνεται υπόψη η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών υποδοχής και προέλευσης. Πλέον οι ΠΕ που προέρχονται από ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες επενδύουν στην αγορά της κάθε χώρας, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών. Επομένως είναι εξαιρετικά απίθανο η μία χώρα να προκαλέσει αρνητικές επιπτώσεις στην άλλη.

4.3.3. Η επίδραση των εισερχόμενων ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής και οι αντικρουόμενες θεωρίες

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, μια σημαντική μερίδα της επιστημονικής κοινότητας έχει εξετάσει τον βαθμό στον οποίο επηρεάζονται εντέλει θετικά οι χώρες υποδοχής από τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Σύμφωνα, μάλιστα, με τους οικονομολόγους Lipsey και Sjöholm (2005), για κάθε σκέλος του συγκεκριμένου ερωτήματος υπάρχει ένα μεγάλο εύρος ερευνών, οι οποίες δεν καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα. Σύμφωνα με τους ίδιους μελετητές, όμως, οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής έχουν ήδη καταλήξει στη διαπίστωση ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν θετική επίδραση στις οικονομίες τους. Μάλιστα, σύμφωνα με μελέτη των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Conference on trade and Development), από το 1991 έως το 2002 έχουν πραγματοποιηθεί πάνω από 1.500 μεταρρυθμίσεις προς όφελος των εισερχόμενων ΑΞΕ, ενώ αντιθέτως έχουν πραγματοποιηθεί λιγότερες από 100 μεταρρυθμίσεις οι οποίες περιορίζουν τη δραστηριότητα των θυγατρικών των ΠΕ στις χώρες υποδοχής (UNCTAD, 2002).

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι πιθανές επιδράσεις των εισερχόμενων ΑΞΕ στις οικονομίες των χωρών υποδοχής είναι πολύπλευρες. Δύο, όμως, βασικές επιδράσεις είναι αδιαμφισβήτητες. Η πρώτη αφορά τη γενικότερη παραδοχή ότι οι ΠΕ έχουν στην κατοχή τους υψηλότερη τεχνολογία σε σχέση με τις επιχειρήσεις στη χώρα υποδοχής και συνεπώς είναι σε θέση να παράγουν ποιοτικότερα προϊόντα είτε σε χαμηλότερες τιμές είτε με αυξημένη παραγωγικότητα. Και οι δύο αυτοί παράγοντες της παραγωγικής διαδικασίας επιφέρουν τη γενικότερη ευρωστία (welfare) των οικονομιών και επομένως και των πολιτών της χώρας υποδοχής (Lipsey και Sjöholm, 2005). Η δεύτερη επίδραση αφορά την αύξηση του ήδη επενδυμένου κεφαλαίου στη χώρα υποδοχής, η οποία πραγματοποιείται μέσω της κίνησης κεφαλαίων από τη χώρα προέλευσης στη χώρα υποδοχής με σκοπό την πραγματοποίηση της επένδυσης. Επιπλέον, οι εισερχόμενες ΑΞΕ αυξάνουν και τη συνολική παραγωγή της χώρας υποδοχής, ενώ για ζητήματα που αφορούν τις λεγόμενες διαχυτικές επιδράσεις, ή αλλιώς spillover effects¹², η έρευνα δεν ακόμη έχει

¹² Διαχυτικές επιδράσεις (spillover effects) υπάρχουν όταν ένα γεγονός σε ένα συγκεκριμένο κομμάτι μίας οικονομίας (πχ. μία αύξηση των μισθών σε έναν τομέα της οικονομίας) επιδρά σε άλλους τομείς ή σε ολόκληρη την οικονομία.

καταλήξει σε οριστικά συμπεράσματα. Για παράδειγμα, οι επιδράσεις των εισερχόμενων ΑΞΕ στο γενικότερο επίπεδο του μισθολογικού κόστους δεν είναι δεδομένες. Οι ΠΕ πιθανόν να προσφέρουν υψηλότερες αμοιβές στο προσωπικό τους, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το γενικότερο επίπεδο μισθολογικού κόστους στη χώρα. Ενδεχομένως, όμως, οι ΠΕ να προσλάβουν το πιο παραγωγικό εργατικό προσωπικό, με αποτέλεσμα οι τοπικές επιχειρήσεις να έχουν στη διάθεσή τους λιγότερο παραγωγικό προσωπικό και συνεπώς στην περίπτωση αυτή το επίπεδο των αμοιβών να μη μεταβάλλεται καθόλου (Lipsev και Sjöholm, 2005).

Σε γενικές γραμμές η επιστημονική κοινότητα δεν έχει αξιολογήσει θετικά ή αρνητικά τα spillover effects. Για παράδειγμα οι οικονομικοί μελετητές Gorg και Greenaway (2001) διαπίστωσαν ότι δεν υπάρχει εμπειρική απόδειξη της θετικής επίδρασης των spillover effects των ΑΞΕ στη γενικότερη παραγωγικότητα της οικονομίας υποδοχής. Επίσης ο Lipsey (2002) αναφέρει ότι δεν υπάρχει καθολική παραδοχή ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ παράγουν είτε θετικά είτε αρνητικά spillover effects, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ ενδεχομένως να έχουν θετική επίδραση σε κάποιες χώρες αλλά αρνητική σε κάποιες άλλες. Τέλος, ένα ακόμη πρόβλημα αναφορικά με τη μέτρηση της επίδρασης των εισερχόμενων ΑΞΕ στην παραγωγικότητα της χώρας υποδοχής είναι και το γεγονός ότι οι γνώσεις και τα τεχνολογικά επιτεύγματα δεν είναι μετρήσιμα με ακρίβεια, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μετρηθεί και η επίδρασή τους στη χώρα υποδοχής (Krugman, 1991).

Η έλλειψη γενικής συμφωνίας σχετικά με τη θετική ή αρνητική επίδραση των εισερχόμενων ΑΞΕ στην ανάπτυξη της χώρας υποδοχής επισημαίνεται και από τους ερευνητές Carconic και Levine (2002), οι οποίοι με τη σειρά τους αναφέρουν ότι για την περίοδο 1960-1995 δεν υπάρχει καμία στατιστική συσχέτιση, είτε θετική είτε αρνητική, μεταξύ των εισερχόμενων ΑΞΕ και του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ της χώρας υποδοχής. Το ίδιο ακριβώς συμπεραίνει και ο Lipsey (2002), ο οποίος αναφέρει ότι δεν υπάρχει κάποια παγκόσμια συσχέτιση μεταξύ των εισερχόμενων ΑΞΕ και της πορείας του ΑΕΠ στις χώρες υποδοχής.

Ωστόσο, στον αντίποδα των παραπάνω θέσεων οι μελετητές Lall και Streeten (1977) υποστηρίζουν ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ έχουν κυρίως αρνητικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της εκάστοτε χώρας υποδοχής για τους τρεις παρακάτω λόγους:

- Πρώτον, η δραστηριότητα των ΠΕ στη χώρα υποδοχής μπορεί να μειώσει το κεφάλαιο που κινείται στην τοπική αγορά, επειδή η ΠΕ μπορεί να αποφασίσει να επαναπατρίσει τα κέρδη που προέρχονται από τη δραστηριότητά της.

- Δεύτερον, η παρουσία των ΠΕ σε μια χώρα υποδοχής μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις σε αυτή, όπως τη χρήση αθέμιτων πρακτικών και την αδυναμία της άσκησης οικονομικής πολιτικής από την τοπική κυβέρνηση.
- Τρίτον, οι ΠΕ μπορεί να επιδράσουν αρνητικά στη δομή της εσωτερικής αγοράς, κάνοντάς τη λιγότερο ανταγωνιστική και θέτοντας εμπόδια τόσο στη δραστηριότητα των τοπικών επιχειρήσεων όσο και στην είσοδο στην αγορά νέων.

4.4. Οφέλη και κόστος των ΑΞΕ για τις χώρες προέλευσης

Όπως οι χώρες υποδοχής, έτσι και οι χώρες προέλευσης αποκομίζουν συγκεκριμένα οφέλη από τη δραστηριότητα των εξερχόμενων από αυτές ΑΞΕ. Από την άλλη πλευρά η διεθνής βιβλιογραφία έχει καταγράψει και συγκεκριμένες πηγές κόστους για τις χώρες αυτές, οι οποίες αφορούν την πορεία της εκάστοτε οικονομίας προέλευσης. Παρακάτω αναλύονται τα βασικότερα οφέλη αλλά και το κόστος των εξερχόμενων ΑΞΕ από τις χώρες προέλευσης.

4.4.1. Τα βασικότερα οφέλη για τις οικονομίες προέλευσης

Τα οφέλη των οικονομιών προέλευσης από τη δραστηριοποίηση των εξερχόμενων ΑΞΕ προέρχονται από τρεις βασικές πηγές. Πρώτον, το Ισοζύγιο Πληρωμών επωφελείται από την εισροή, δηλαδή τον επαναπατρισμό των εσόδων των ΠΕ από τη δραστηριοποίησή τους στο εξωτερικό. Επιπλέον, το Ισοζύγιο Πληρωμών μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά στην περίπτωση που οι θυγατρικές στο εξωτερικό δημιουργήσουν ζήτηση για εξαγόμενα προϊόντα όπως κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, ενδιάμεσα προϊόντα και συμπληρωματικά αγαθά.

Δεύτερον, ένα όφελος που συνδέεται με τις εξερχόμενες ΑΞΕ είναι η αύξηση των θέσεων εργασίας στη χώρα προέλευσης. Η αυξημένη ζήτηση των εξαγόμενων αγαθών αυξάνει την παραγωγή στην οικονομία προέλευσης κι επομένως και τις θέσεις εργασίας, γεγονός που έχει άμεσο και σημαντικό αντίκτυπο στη συνολική απασχόληση της οικονομίας προέλευσης. Για παράδειγμα, οι επενδύσεις της αυτοκινητοβιομηχανίας Toyota στην Ευρώπη επέδρασαν θετικά τόσο στο Ισοζύγιο Πληρωμών όσο και στην απασχόληση της Ιαπωνίας. Αυτό συνέβη διότι η συγκεκριμένη αυτοκινητοβιομηχανία

εξάγει εξαρτήματα για τα εργοστάσια παραγωγής στην Ευρώπη από την Ιαπωνία (Hill, 2014).

Τρίτον, προκύπτουν οφέλη για την οικονομία προέλευσης όταν η ΠΕ αποκτά γνώσεις και δεξιότητες μέσω της έκθεσής της στο διεθνές περιβάλλον. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες αυτές μπορούν να μεταφερθούν στην οικονομία προέλευσης πρακτική που μπορεί να θεωρηθεί αντίστροφη μεταφορά πόρων (reverse resource - transfer). Μέσω της έκθεσής της σε μια αλλοδαπή αγορά, η ΠΕ μπορεί να αποκτήσει γνώσεις και δεξιότητες για την αποδοτικότερη διοίκηση και διαχείριση των θυγατρικών της και όλου του οργανισμού. Επιπλέον, οι γνώσεις αυτές μπορούν να οδηγήσουν στην παραγωγή πιο εξελιγμένων και πιο ποιοτικών προϊόντων. Τέλος, οι γνώσεις αυτές μπορούν να μεταφερθούν στην οικονομία προέλευσης και να συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη της κάθε χώρας (Bartlett και Ghoshal, 1999).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι αυτοκινητοβιομηχανίες General Motors και Ford, οι οποίες επένδυσαν στην Ιαπωνία και απέκτησαν γνώσεις σχετικά με την παραγωγική διαδικασία στη χώρα αυτή. Ο σκοπός ήταν να μεταφέρουν τις γνώσεις αυτές στις ΗΠΑ και να τις εφαρμόσουν στις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις στη χώρα, με αποτέλεσμα να συνεισφέρουν σημαντικά στην αμερικανική οικονομία.

4.4.2. Οι βασικότερες πηγές κόστους για τις χώρες προέλευσης

Πέρα από τα οφέλη που αναφέρθηκαν παραπάνω, οι εξερχόμενες ΑΞΕ συνδέονται και με συγκεκριμένες πηγές κόστους. Το σημαντικότερο ζήτημα είναι η τελική επίδραση των εξερχόμενων ΑΞΕ τόσο στο Ισοζύγιο Πληρωμών όσο και στην απασχόληση.

Αρχικά το Ισοζύγιο Πληρωμών μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά με τους εξής τρόπους. Πρώτον, στο Ισοζύγιο Πληρωμών καταγράφονται οι μεταφορές κεφαλαίων (εκροές) από την οικονομία προέλευσης για την πραγματοποίηση της εκάστοτε επένδυσης. Το συγκεκριμένο ποσό, όμως, αντισταθμίζεται από τα κεφάλαια που εισρέουν στην οικονομία προέλευσης μέσω του επαναπατρισμού των κερδών των ΠΕ. Δεύτερον, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών επηρεάζεται αρνητικά στην περίπτωση κατά την οποία ο σκοπός της ΑΞΕ είναι να εξυπηρετήσει τη χώρα προέλευσης πωλώντας προϊόντα τα οποία έχουν παραχθεί με χαμηλότερο κόστος σε μια χώρα υποδοχής. Τρίτον, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών επηρεάζεται αρνητικά και στην περίπτωση κατά την οποία οι ΑΞΕ πραγματοποιούνται με σκοπό την

αντικατάσταση των εξαγωγών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι επενδύσεις της Toyota στις ΗΠΑ, οι οποίες έχουν σκοπό την αντικατάσταση των εξαγωγών από την Ιαπωνία προς την αμερικανική αγορά. Παρά το γεγονός ότι το Ισοζύγιο Πληρωμών επωφελείται από τον επαναπατρισμό των κερδών, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών επηρεάζεται αρνητικά λόγω της μείωσης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ (Hill, 2014).

Όσον αφορά την επίδραση στο επίπεδο απασχόλησης της οικονομίας προέλευσης, σημαντικό ζήτημα προκύπτει από την πρόθεση των ΠΕ να αντικαταστήσουν την εγχώρια παραγωγή μέσω των ΑΞΕ, γεγονός που συνδέεται με την κατάργηση παραγωγικών εγκαταστάσεων στη χώρα προέλευσης. Στην περίπτωση της Toyota, η οποία προώθησε επενδύσεις στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, η παραγωγή στην Ιαπωνία μειώθηκε, με αποτέλεσμα να μειωθούν και οι θέσεις εργασίας στη χώρα αυτή. Το αρνητικό αντίκτυπο των εξερχόμενων ΑΞΕ δεν γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στις χώρες οι οποίες δεν αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ανεργίας. Όμως, σε χώρες με πολύ μεγάλη ανεργία η μείωση των θέσεων εργασίας λόγω των εξερχόμενων ΑΞΕ μπορεί να επιφέρει σημαντικό πλήγμα στη χώρα προέλευσης (Hill, 2014).

Για παράδειγμα, ένα ζήτημα που προκύπτει πολύ συχνά στις ΗΠΑ είναι ότι η North American Free Trade Agreement (NAFTA), η οποία υπεγράφη από τις ΗΠΑ, το Μεξικό και τον Καναδά, μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την απασχόληση στην αμερικανική οικονομία. Ο λόγος είναι ότι οι αμερικανικές εταιρίες μπορούν να μεταφέρουν τις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις στο Μεξικό ώστε να εκμεταλλευτούν το φτηνό εργατικό δυναμικό, και στη συνέχεια να μεταφέρουν τα έτοιμα προϊόντα στις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα τη μείωση της απασχόλησης στην αμερικανική οικονομία (Magnusson κ.ά., 1991).

4.5. Κυβερνητικές πολιτικές και ΑΞΕ

Τα παραπάνω οφέλη και οι πηγές κόστους καθιστούν επιτακτική την ανάγκη προώθησης ρυθμιστικών πολιτικών από τις κυβερνήσεις τόσο των χωρών υποδοχής όσο και των χωρών προέλευσης. Οι κυβερνητικές αυτές πολιτικές αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της δραστηριοποίησης των ΑΞΕ αλλά σχετίζονται και με την επίδρασή των ΠΕ στην εκάστοτε οικονομία. Σύμφωνα με τον Dunning (1981; 1986; 1988; 1993) η κυβερνητική παρέμβαση θεωρήθηκε εξαιρετικά σημαντική για την πορεία των επενδύσεων και της οικονομίας κάθε χώρας. Παρακάτω αναλύονται οι

κυβερνητικές πολιτικές που μπορούν να ακολουθηθούν ώστε να δημιουργηθεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για τη δραστηριοποίηση των ΑΞΕ.

4.5.1. Κυβερνητικές πολιτικές των χωρών προέλευσης

Μέσω των πολιτικών αποφάσεων οι κυβερνήσεις των χωρών προέλευσης μπορούν είτε να περιορίσουν είτε να ενθαρρύνουν τις εξερχόμενες ΑΞΕ. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο τις παρούσας εργασίας θα αναλυθούν οι πολιτικές που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση των ΑΞΕ, ανάμεσα στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η κεφαλαιακή ασφάλιση, η ασφάλιση από τον κίνδυνο του εξωτερικού εμπορίου, τα φορολογικά κίνητρα και η πολιτική πίεση. Στη συνέχεια θα αναλυθούν τα μέτρα που αποσκοπούν στον περιορισμό των εξερχόμενων ΑΞΕ.

4.5.1.1. Πολιτικές ενθάρρυνσης των εξερχόμενων ΑΞΕ

Σε αρκετά κράτη εφαρμόζονται προγράμματα ασφάλισης των ΠΕ από επιχειρηματικούς κινδύνους που συνδέονται με τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων τους. Οι βασικοί τύποι ασφάλισης που υποστηρίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση είναι οι παρακάτω:

- Κίνδυνοι που απορρέουν από την πολιτική αστάθεια της χώρας υποδοχής.
- Κίνδυνοι που απορρέουν από πιθανό πόλεμο στη χώρα υποδοχής,
- Κίνδυνοι που απορρέουν από το ενδεχόμενο απαγόρευσης του επαναπατρισμού των κερδών από τη χώρα υποδοχής,

Όπως είναι εμφανές από τα παραπάνω, η ασφάλεια που παρέχεται από την κυβέρνηση της χώρας προέλευσης έχει σκοπό να προστατεύσει τις ΠΕ που διατίθενται να επενδύσουν μέσω ΑΞΕ σε ασταθείς χώρες. Ωστόσο, οι επενδύσεις σε αναπτυσσόμενες οικονομίες χωρών δραστηριοποιούνται μέσω των ειδικών τραπεζικών ιδρυμάτων, τα οποία παρέχουν κυβερνητικά δάνεια σε ΠΕ. Επιπλέον, πολλές χώρες έχουν καταργήσει τη διπλή φορολόγηση του εισοδήματος από το εξωτερικό (δηλαδή τη φορολόγηση και στη χώρα υποδοχής και στη χώρα προέλευσης) ως ένα πρόσθετο κίνητρο ώστε οι τοπικές επιχειρήσεις να προωθήσουν ΑΞΕ (Hill, 2014).

Τέλος, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ο κυβερνητικός παρεμβατισμός δεν συνδέεται μόνο με την ασφάλιση έναντι των κινδύνων που συνεπάγονται τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κυβερνήσεις των χωρών

προέλευσης χρησιμοποιούν την πολιτική επιρροή τους ώστε να πείσουν τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής να χαλαρώσουν τους περιορισμούς τους στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Για παράδειγμα αποτελεί η στάση των ΗΠΑ προς την Ιαπωνία κατά τη δεκαετία του 1980, η συνεχής πίεση των οποίων είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση από την Ιαπωνία όχι μόνο των τυπικών αλλά και των άτυπων περιορισμών της στις εισερχόμενες αμερικανικές ΑΞΕ.

4.5.1.2. Πολιτικές περιορισμού των εξερχόμενων ΑΞΕ

Αρκετές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, έχουν εφαρμόσει πολιτικές περιορισμού των εξερχόμενων ΑΞΕ. Μία τέτοια πολιτική αποτελεί ο περιορισμός στη μεταφορά κεφαλαίων εκτός χώρας με απώτερο σκοπό την αποφυγή επιβάρυνσης του Ισοζυγίου Πληρωμών από τη συγκεκριμένη κίνηση κεφαλαίων. Για παράδειγμα, από τη δεκαετία του 1960 μέχρι το 1979 η Μεγάλη Βρετανία επέβαλε περιορισμούς στη μεταφορά κεφαλαίων εκτός χώρας για κάθε επιχείρηση. Αν και ο βασικός σκοπός των αποφάσεων αυτών ήταν η βελτίωση του Ισοζυγίου Πληρωμών της χώρας, ένας δεύτερος σκοπός ήταν να παρεμποδιστεί η πραγματοποίηση εξερχόμενων ΑΞΕ από τις βρετανικές επιχειρήσεις.

Επιπλέον, αρκετές χώρες έχουν χρησιμοποιήσει τη φορολογική νομοθεσία με σκοπό να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να επενδύσουν στο εσωτερικό της χώρας και όχι σε άλλες οικονομίες μέσω ΑΞΕ. Ο άμεσος στόχος των πολιτικών αυτών ήταν η δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην εσωτερική οικονομία και όχι σε οποιαδήποτε χώρα υποδοχής. Τέτοιες πολιτικές έχει εφαρμόσει η Μεγάλη Βρετανία. Πιο συγκεκριμένα, η βρετανική κυβέρνηση επέβαλε υψηλότερη φορολόγηση στα εισοδήματα που προέρχονταν από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα οι βρετανικές επιχειρήσεις να έχουν κίνητρο να επενδύσουν στην εσωτερική αγορά και όχι σε αλλοδαπές χώρες.

Τέλος, πολλές χώρες απαγορεύουν στις επιχειρήσεις να επενδύουν σε συγκεκριμένες χώρες για πολιτικούς λόγους. Οι περιορισμοί αυτοί μπορεί να είναι είτε τυπικοί είτε άτυποι. Για παράδειγμα, ένας τυπικός περιορισμός απαγόρευε τις αμερικανικές επιχειρήσεις να επενδύσουν στην Κούβα και στο Ιράν, η πολιτική ιδεολογία και οι πράξεις των οποίων κρίθηκαν αντίθετες προς τα αμερικανικά συμφέροντα. Αντίστοιχα, ένας άτυπος περιορισμός απαγόρευε τις αμερικανικές επιχειρήσεις να επενδύσουν στη Νότια Αφρική κατά τη δεκαετία του 1980. Στην

περίπτωση αυτή οι ΗΠΑ είχαν σκοπό να πιέσουν τη Νότια Αφρική με τους περιορισμούς αυτούς ώστε να αλλάξει τους νόμους του Απαρτχάιντ.

4.5.2. Κυβερνητικές πολιτικές των χωρών υποδοχής

Οι χώρες υποδοχής εφαρμόζουν συχνά συγκεκριμένες πολιτικές τόσο για να γίνουν πιο ελκυστικές στις εισερχόμενες ΑΞΕ όσο και για να τις περιορίσουν. Σε πολλές περιπτώσεις η πολιτική ιδεολογία ήταν αυτή που επέδρασε στις τελικές πολιτικές αποφάσεις. Ωστόσο, κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα πολλές χώρες αποφάσισαν να μετακινηθούν από τη στάση απαγόρευσης των εισερχόμενων ΑΞΕ μέσω της εφαρμογής πολιτικών αποφάσεων που αποσκοπούσαν στην απελευθέρωση των αγορών και στην προσέλκυση επενδύσεων από το εξωτερικό. Παρακάτω αναλύονται οι βασικές πολιτικές ενθάρρυνσης και περιορισμού των εισερχόμενων ΑΞΕ που έχουν εφαρμοστεί από τις χώρες υποδοχής.

4.5.2.1. Πολιτικές ενθάρρυνσης των εισερχόμενων ΑΞΕ

Σε αρκετές περιπτώσεις οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής προσφέρουν κίνητρα στις ΠΕ ώστε να προωθήσουν ΑΞΕ προς την αγορά τους. Τα κίνητρα αυτά μπορούν να έχουν διαφορετικές μορφές, οι πιο κοινές από τις οποίες είναι η μειωμένη φορολογία, ο χαμηλότοκος δανεισμός αλλά και οι κρατικές επιδοτήσεις. Ο απώτερος σκοπός των κινήτρων αυτών είναι να εκμεταλλευτεί η χώρα τη μεταφορά πόρων, τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων, ενώ παράλληλα να επωφεληθεί και από την αύξηση της απασχόλησης. Επιπλέον, λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών αναφορικά με την προσέλκυση επενδύσεων, τα κίνητρα αυτά πηγάζουν από την επιθυμία των χωρών να προσελκύσουν ΑΞΕ που ενδεχομένως να προωθούνταν σε άλλες χώρες.

Για παράδειγμα, κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για να προσελκύσουν ΑΞΕ από την αυτοκινητοβιομηχανία Toyota. Ομοίως στις ΗΠΑ πολλές Πολιτείες ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την προσέλκυση επενδύσεων από το εξωτερικό. Για παράδειγμα η Πολιτεία του Κεντάκι προσέφερε ένα πακέτο κινήτρων στην ίδια αυτοκινητοβιομηχανία (Toyota) ώστε να επενδύσει εκεί και όχι σε κάποια άλλη Πολιτεία. Το πακέτο κινήτρων, το οποίο αξιολογήθηκε στα \$147 εκατομμύρια,

περιελάμβανε μειωμένη φορολογία, επενδύσεις της Πολιτείας σε υποδομές και χαμηλότοκο δανεισμό και είχε σκοπό να πείσει την Toyota να κατασκευάσει τα εργοστάσια παραγωγής της στη συγκεκριμένη περιοχή (Tolchin και Tolchin, 1988).

4.5.2.2. Πολιτικές περιορισμού των εισερχόμενων ΑΞΕ

Οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής μπορούν να εφαρμόσουν αποτελεσματικά μέτρα για τον περιορισμό των εισερχόμενων ΑΞΕ. Τα συνηθέστερα μέτρα αφορούν περιορισμούς στην ιδιοκτησία και απαιτήσεις επιδόσεων της θυγατρικής. Οι περιορισμοί στην ιδιοκτησία μπορούν να πραγματοποιηθούν με πολλούς τρόπους, ένας εκ των οποίων είναι η απαγόρευση της δραστηριοποίησης σε συγκεκριμένους τομείς. Για παράδειγμα η Σουηδία έχει απαγορεύσει τη δραστηριοποίηση στους τομείς του καπνού και της εξόρυξης μετάλλων. Επίσης, οι ΠΕ απαγορεύεται να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εκμετάλλευσης φυσικών πόρων στη Βραζιλία, στο Μαρόκο και στη Φινλανδία.

Σε άλλους τομείς η δραστηριοποίηση επιτρέπεται, αλλά η θυγατρική απαγορεύεται να είναι αποκλειστικής ιδιοκτησίας, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου πρέπει να ανήκει σε τοπικό επενδυτή. Για παράδειγμα στις ΗΠΑ ένας ξένος επενδυτής δεν μπορεί να κατέχει άνω του 25% του μετοχικού κεφαλαίου μιας αεροπορικής εταιρίας. Στην Ινδία μέχρι το 2001 απαγορευόταν η κατοχή μέσων ενημέρωσης από ξένο επενδυτή. Από το 2001 και έπειτα ο νόμος έγινε πιο ελαστικός, με αποτέλεσμα να επιτρέπεται ένας ξένος επενδυτής να κατέχει έως και το 26% μίας εφημερίδας. Επιπλέον, οι ΠΕ δεν μπορούν να προωθήσουν σε μια χώρα ΑΞΕ στον τομέα του λιανικού εμπορίου (Rai, 2002).

Οι περιορισμοί ιδιοκτησίας που μπορούν να επιβληθούν από τις κυβερνήσεις οφείλονται σε δύο παράγοντες. Πρώτον, οι ΠΕ εξαιρούνται από συγκεκριμένους τομείς για λόγους εθνικής ασφάλειας ή ανταγωνισμού. Ειδικά στις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες υποστηρίζεται ότι η απαγόρευση της εισαγωγής ΠΕ σε συγκεκριμένους τομείς ευνοεί την ταχύτερη ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι ο περιορισμός των ΠΕ και των εισερχόμενων ΑΞΕ θα πρέπει να συνδυάζει τους εισαγωγικούς δασμούς με τον περιορισμό των εισερχόμενων ΑΞΕ.

Δεύτερον, οι περιορισμοί ιδιοκτησίας βασίζονται στο γεγονός ότι οι τοπικοί ιδιοκτήτες θα μπορέσουν να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη της μεταφοράς τεχνολογίας και της αύξησης της απασχόλησης των εισερχόμενων ΑΞΕ για την οικονομία

υποδοχής. Για παράδειγμα, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η ιαπωνική κυβέρνηση απαγόρευε τις περισσότερες εισερχόμενες ΑΞΕ, ωστόσο επέτρεπε τις κοινοπρακτικές επιχειρήσεις μεταξύ ιαπωνικών επιχειρήσεων και αλλοδαπών ΠΕ, αλλά μόνο στην περίπτωση που η ΠΕ είχε στην κατοχή της υψηλή τεχνολογία. Η ιαπωνική κυβέρνηση θεωρούσε ότι η συγκεκριμένη στρατηγική θα βελτίωνε την ταχύτητα μεταφοράς τεχνολογίας από τις ΠΕ στην ιαπωνική οικονομία (Hill, 2014).

Σύμφωνα με τον Moran (1998) η ίδρυση κοινοπρακτικών επιχειρήσεων αποσκοπεί στην ταχύτερη μεταφορά τεχνολογίας στη χώρα υποδοχής, στην ανεπτυγμένη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και στην αποδοτικότερη διασύνδεση της κοινοπρακτικής επιχείρησης με την τοπική αγορά. Μάλιστα, σύμφωνα με διεθνείς μελέτες η ίδρυση κοινοπρακτικών επιχειρήσεων είναι αποδοτική για τους ξένους επενδυτές, για τους τοπικούς επιχειρηματίες, αλλά ακόμα και για την τοπική οικονομία. Ο Beamish (2013) και οι Reveed και Renforth (1983) υποστηρίζουν ότι οι διεθνείς επενδυτές επωφελούνται από τη συνεργασία με έναν τοπικό εταίρο, καθώς διαθέτουν αμεσότερη πληροφόρηση αναφορικά με την επιτυχημένη είσοδο στη νέα αγορά, επιχειρηματικές πρακτικές, βοήθεια στη χρηματοδότηση και τέλος γνώσεις για τη λειτουργία της τοπικής οικονομίας, την πολιτική και την τοπική κουλτούρα.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με τις κοινοπρακτικές επιχειρήσεις οι τοπικές κυβερνήσεις επιδιώκουν τρεις βασικούς στόχους. Παρακάτω αναλύεται ο καθένας ξεχωριστά.

α. Κοινοπρακτικές επιχειρήσεις και μεταφορά τεχνολογίας

Η μεταφορά τεχνολογίας μεταξύ των θυγατρικών μίας ΠΕ πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Μάλιστα, από το 1970 μέχρι το 1985 πάνω από το 80% των πληρωμών που πραγματοποιήθηκαν προς τις ΗΠΑ αφορούσαν την αγορά τεχνολογίας από θυγατρικές επιχειρήσεις αμερικανικών ΠΕ (Grosse, 2013). Στην Ιαπωνία και τη Γερμανία περίπου το 60% με 90% όλων των πληρωμών από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες για την αγορά τεχνολογιών πραγματοποιήθηκαν από θυγατρικές ΠΕ των χωρών αυτών (UNCTC, 1988).

Η μεταφορά τεχνολογίας από τις μητρικές προς τις θυγατρικές επιχειρήσεις είναι χρονοβόρα όταν η θυγατρική αποτελεί κοινοπρακτική επιχείρηση. Πιο συγκεκριμένα, οι ερευνητές Mansfield και Romero (1980) απέδειξαν ότι οι μητρικές επιχειρήσεις μετέφεραν τεχνολογία στις θυγατρικές τους στις αναπτυσσόμενες

οικονομίες με μεγαλύτερη ταχύτητα στις θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας από ό, τι στις κοινοπρακτικές επιχειρήσεις. Στη συγκεκριμένη έρευνα εκτιμήθηκε ότι ο μέσος χρόνος μεταφοράς τεχνολογίας από τη μητρική σε θυγατρική η οποία βρίσκεται σε ανεπτυγμένη χώρα ήταν 5,8 χρόνια, σε αναπτυσσόμενη χώρα ήταν 9,8 χρόνια, ενώ σε κοινοπραξία μετρήθηκε στα 13,1 χρόνια.

Στην περίπτωση της μεταφοράς τεχνολογίας από την ΠΕ στη χώρα υποδοχής μέσω της θυγατρικής τα αποτελέσματα εμπειρικών μελετών δεν είναι ενθαρρυντικά. Πιο συγκεκριμένα, οι οικονομικοί μελετητές Vernon και Davidson (1979) απέδειξαν ότι το 80% της ξένης παραγωγής νέων προϊόντων, που παρήχθησαν αρχικά στη χώρα προέλευσης και έως και τρία χρόνια αργότερα ξεκίνησαν να παράγονται και σε χώρες υποδοχής, παράγονταν από θυγατρικές των ΠΕ και όχι από τοπικές επιχειρήσεις. Αυτό δείχνει ότι στην πραγματικότητα δεν πραγματοποιήθηκε μεταφορά τεχνολογίας στη χώρα υποδοχής, ενώ ελάχιστες επιχειρήσεις αποφάσισαν να μιμηθούν τις ξένες ΠΕ ώστε να παράγουν παρόμοια προϊόντα.

β. Κοινοπρακτικές επιχειρήσεις και εξαγωγική δραστηριότητα

Σύμφωνα με τον Moran (1998) η υποχρεωτική δομή της ιδιοκτησίας μιας θυγατρικής δεν επηρεάζει την πρόσβαση της χώρας υποδοχής σε άλλες αγορές. Οι θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας είναι πιθανότερο να συμμετάσχουν στο διεθνές εμπόριο, ενώ μπορούν να βοηθήσουν τους τοπικούς προμηθευτές να γίνουν εξαγωγείς προς άλλες θυγατρικές της ίδιας ΠΕ, αλλά και προς άλλους ανεξάρτητους αγοραστές στη διεθνή αγορά.

Οι οικονομολόγοι Stopford και Wells (1973) απέδειξαν εμπειρικά ότι υπάρχει αρνητική σχέση ανάμεσα στη συμμετοχή θυγατρικών μαζί με τη μητρική στο διεθνές εμπόριο και στη δημιουργία κοινοπρακτικών επιχειρήσεων. Μόλις 9 από τις 55 επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, οι οποίες συμμετείχαν σε διεθνείς παραγωγικές σχέσεις με τις μητρικές, ήταν κοινοπρακτικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τα παραπάνω οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ μητρικών και θυγατρικών είναι αδύναμες στην περίπτωση που οι θυγατρικές είναι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις. Μάλιστα, σε πολλές κοινοπρακτικές επιχειρήσεις παρατηρήθηκαν διαφωνίες αναφορικά με την τιμολογιακή πολιτική, την τοποθέτηση της επιχείρησης στην τοπική αγορά και τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας.

Ακόμη, οι οικονομικοί μελετητές Fagre και Wells (1982) απέδειξαν ότι από τις 54 θυγατρικές στη Λατινική Αμερική, οι οποίες εξήγαν πάνω από το 50% της συνολικής παραγωγής τους, οι 51 ήταν θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας. Στην ίδια μελέτη αναφέρεται επίσης ότι σε καμία από τις θυγατρικές που παρουσίαζαν εντατική εξαγωγική δραστηριότητα η μητρική επιχείρηση δεν ήταν εταίρος μειοψηφίας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η συμμετοχή της ΠΕ σε κοινοπραξία ελαττώνει την εξαγωγική δραστηριότητα της επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει διότι, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η μεταφορά τεχνολογίας δεν πραγματοποιείται εύκολα, ενώ υπάρχουν και διαφωνίες αναφορικά με τη στρατηγική και την τιμολογιακή πολιτική. Ταυτόχρονα, οι ΠΕ δεν μπορούν να ελέγξουν και να αξιολογήσουν εύκολα τις δραστηριότητες της κοινοπρακτικής επιχείρησης, ούτε και να διενεργήσουν ποιοτικό έλεγχο, με αποτέλεσμα να χαλαρώνουν δραστικά οι εμπορικοί δεσμοί μεταξύ της μητρικής και της συγκεκριμένης θυγατρικής.

γ. Κοινοπρακτικές επιχειρήσεις και εμπορικές σχέσεις με την τοπική βιομηχανία

Σύμφωνα με τον Beamish (2013) η ίδρυση μιας κοινοπρακτικής επιχείρησης επιλέγεται ως μέθοδος εισόδου στην αγορά υποδοχής με σκοπό την εκμετάλλευση συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τον τοπικό εταίρο, όπως τις διασυνδέσεις του με τους τοπικούς φορείς, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση αλλά και τις ειδικές διοικητικές ικανότητες που σχετίζονται με το αντικείμενο της θυγατρικής. Σύμφωνα με όσα υποστηρίζονται, θα μπορούσε κανείς να περιμένει ότι η θυγατρική επιθυμεί να έχει δυνατούς εμπορικούς δεσμούς με τη χώρα υποδοχής αναφορικά με την αγορά πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων. Αντιθέτως, υποστηρίζεται ότι οι θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας είναι πιθανότερο να προσελκύσουν θυγατρικές άλλων ΠΕ με σκοπό αυτές να λειτουργήσουν ως προμηθευτές (O'Brien, 1993).

Υπάρχουν εκτενείς αναφορές και εμπειρικές μελέτες οι οποίες έχουν αποδείξει ότι οι ΠΕ παρουσιάζουν συνολικά υψηλότερη παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής (total factor productivity) σε σχέση με τις τοπικές επιχειρήσεις (Haddad και Harrison, 1993; Harrison, 1995; Kokko και Blomstrom, 1995), ενώ έχει επίσης αποδειχτεί ότι τομείς με εντονότερη παρουσία ξένων επενδυτών και θυγατρικών ΠΕ παρουσιάζουν υψηλότερη παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής σε σχέση με τομείς με χαμηλότερη παρουσία ξένων επιχειρήσεων (Blomstrom και Persson, 1983).

Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι στους τομείς που παρουσιάζουν έντονη παρουσία ξένων επιχειρήσεων παρουσιάζεται εκτενής διασπορά παραγωγικότητας (οι τοπικές επιχειρήσεις αυξάνουν την παραγωγικότητά τους μέσω της διάχυσης τεχνογνωσίας), σε αντίθεση με τους τομείς που παρουσιάζουν χαμηλότερη παρουσία ξένων επιχειρήσεων (Haddad και Harrison, 1993). Ωστόσο, οι μελέτες αυτές δεν αναφέρουν διαφορές ανάμεσα σε κοινοπρακτικές θυγατρικές και θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας.

Εξάιρεση στις παραπάνω μελέτες αποτελεί η μελέτη των οικονομολόγων Aitken και Harrison (1999), οι οποίοι ανέλυσαν τη σχέση μεταξύ της έκτασης της ιδιοκτησίας και της παραγωγικότητας χρησιμοποιώντας δεδομένα από 4.000 επιχειρήσεις στη Βενεζουέλα για τη χρονική περίοδο 1976-1990. Μάλιστα, οι συγκεκριμένοι ερευνητές απέδειξαν εμπειρικά ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ παραγωγικότητας και της έκτασης ιδιοκτησίας, γεγονός που δείχνει ότι οι θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας ήταν σαφώς πιο παραγωγικές σε σχέση με τις τοπικές επιχειρήσεις.

Εκτός από την υψηλή παραγωγικότητα, οι θυγατρικές αποκλειστικής ιδιοκτησίας παρουσιάζουν επίσης σημαντικές εμπορικές σχέσεις με τοπικούς προμηθευτές τόσο στον ίδιο τομέα όσο και σε διαφορετικούς τομείς. Ο οικονομολόγος Moran (1998) αναφέρει χαρακτηριστικά την περίπτωση του Μεξικού, όπου οι ΠΕ του τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας επέλεξαν τους τοπικούς προμηθευτές εξαρτημάτων και ενδιάμεσων προϊόντων. Ο ίδιος ερευνητής αναφέρει και την περίπτωση της Ταϊλάνδης, όπου οι ΠΕ του ίδιου κλάδου επέλεξαν τοπικές επιχειρήσεις για την προμήθεια εξαρτημάτων. Πιο συγκεκριμένα, στη χώρα αυτή δραστηριοποιούνταν 150 τοπικοί παραγωγοί επίσημων ανταλλακτικών, οι οποίοι λειτουργούσαν ως προμηθευτές εξαρτημάτων στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας, και ειδικότερα προς τις θυγατρικές του κλάδου.

Επιπλέον, εμπειρικές μελέτες σε άλλες χώρες έχουν καταδείξει τις στενές εμπορικές σχέσεις μεταξύ τοπικών προμηθευτών και θυγατρικών αποκλειστικής ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα, ο O'Brien (1993) αναφέρει ότι οι θυγατρικές ΠΕ του κλάδου της υψηλής τεχνολογίας αυξάνουν τις αγορές ενδιάμεσων προϊόντων και πρώτων υλών από τις τοπικές επιχειρήσεις. Επίσης οι οικονομικοί μελετητές Pang και Lim (1977) και οι Lim και Pang (1982, 1991) αναφέρουν ότι αυξάνεται η οριζόντια συσχέτιση μεταξύ ξένων επενδυτών και τοπικών επιχειρήσεων στην ίδια βιομηχανία σε χώρες όπως η Σιγκαπούρη, η Μαλαισία και η Ταϊλάνδη. Στο σημείο αυτό πρέπει να

τονιστεί ότι στις παραπάνω περιπτώσεις οι τοπικές κυβερνήσεις δεν είχαν επιβάλει κανέναν περιορισμό αναφορικά με την αγορά πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων από τοπικούς παραγωγούς. Αντιθέτως, οι ίδιες οι θυγατρικές των ΠΕ αποφάσισαν αυτοβούλως την αγορά εξαρτημάτων και ενδιάμεσων προϊόντων από τοπικούς παραγωγούς.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι όσο μεγαλύτερη είναι η δραστηριοποίηση των θυγατρικών αποκλειστικής ιδιοκτησίας, τόσο περισσότερο αυξάνεται η πιθανότητα η χώρα υποδοχής να παρουσιάσει αυξανόμενη παραγωγικότητα λόγω του αποτελέσματος διάχυσης (spillover effect), ενώ οι εμπορικές σχέσεις των θυγατρικών με τις τοπικές επιχειρήσεις είναι πιθανότερο να είναι περισσότερο στενές. Αντιθέτως, στις περιπτώσεις κοινοπρακτικών θυγατρικών το αποτέλεσμα διάχυσης αλλά και οι εμπορικές σχέσεις με τους προμηθευτές δεν είναι τόσο έντονες. Αυτό δείχνει ότι, ενώ η πρόθεση της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής είναι να αυξήσει την παραγωγικότητα και τις πωλήσεις των τοπικών παραγωγών ενδιάμεσων προϊόντων, το τελικό αποτέλεσμα δεν είναι τόσο ισχυρό ώστε να δικαιολογεί την προώθηση τέτοιων πολιτικών.

Ακόμη, οι απαιτήσεις επιδόσεων της εκάστοτε θυγατρικής μπορούν επίσης να πάρουν διάφορες μορφές, ενώ αναφέρονται ως μέθοδοι ελέγχου της συμπεριφοράς και της δραστηριότητας της θυγατρικής στην τοπική οικονομία. Οι πιο κοινές απαιτήσεις επιδόσεων σχετίζονται με την αγορά τοπικών πρώτων υλών ή ενδιάμεσων προϊόντων, την εξαγωγική δραστηριότητα, τη μεταφορά τεχνολογίας και τη συμμετοχή στελεχών από τη χώρα υποδοχής στη διοίκηση της θυγατρικής. Όπως συμβαίνει και με τους περιορισμούς ιδιοκτησίας, η λογική πίσω από τις απαιτήσεις επιδόσεων είναι ότι τέτοιοι περιορισμοί μεγιστοποιούν τα οφέλη για την τοπική οικονομία και περιορίζουν το κόστος των εισερχόμενων ΑΞΕ για τη χώρα υποδοχής. Πολλές χώρες έχουν χρησιμοποιήσει τέτοιους περιορισμούς όταν αυτοί συνάδουν με τους στρατηγικούς τους στόχους. Ωστόσο, οι συγκεκριμένοι περιορισμοί εφαρμόζονται κυρίως σε λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες και όχι σε βιομηχανοποιημένες χώρες (Qiu και Tao, 2001).

Οι πολιτικές αυτές του περιορισμού των εισερχόμενων ΑΞΕ, και ειδικότερα η επιβολή μέτρων για τον έλεγχο της παραγωγικότητας της θυγατρικής, έχει αποδειχτεί ότι δεν επιδρούν θετικά στην τοπική οικονομία. Σύμφωνα με τον Moran (1998) οι πολιτικές αυτές έχουν σκοπό τη δημιουργία ζήτησης για τοπικά προϊόντα από τις θυγατρικές των ΠΕ, ενώ μακροπρόθεσμα θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην

εκβιομηχάνιση της χώρας η οποία θα βασιζόταν στις επιχειρήσεις αυτές. Στην πραγματικότητα όμως αυτό δεν συμβαίνει. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία και με βάση εμπειρικές έρευνες, οι απαιτήσεις επιδόσεων όχι μόνο δεν έχουν θετική επίδραση στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, αλλά συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από τον Οργανισμό United Nations Center on Transnational Corporations (1991), παρατηρήθηκε έλλειψη αποδοτικότητας και στασιμότητα στους τομείς στους οποίους οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής είχαν επιβάλει την αγορά πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων από την τοπική αγορά. Οι χώρες που μελετήθηκαν είχαν επιβάλει την αγορά τουλάχιστον του 50% των εισροών από την τοπική αγορά, ενώ οι τιμές των εισροών αυτών ήταν περίπου 200% υψηλότερες σε σχέση με συγκρίσιμες εισροές από το εξωτερικό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η ένταση της χρήσης των εισροών αυτών να περιοριστεί πάνω από το ήμισυ σε σχέση με τα διεθνή πρότυπα, η κοινωνική προσφορά των θυγατρικών να είναι μικρότερη από την αναμενόμενη, ενώ δεν παρατηρήθηκε η τοπική βιομηχανία να γίνεται πιο ανταγωνιστική. Η επιβολή τέτοιων μέτρων λειτούργησε στρεβλωτικά για τις χώρες υποδοχής, καθώς οι περιορισμοί αυτοί είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών των ενδιάμεσων προϊόντων, δημιουργώντας έτσι προβλήματα στην παραγωγικότητα και την κερδοφορία των θυγατρικών των ΠΕ.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας, όπου οι οικονομολόγοι Bale και Walters (1986) κατέδειξαν ότι 18 χώρες, οι οποίες είχαν επιβάλει περιορισμούς στη χρήση εγχώριων προϊόντων από 18% μέχρι 100% σε θυγατρικές ΠΕ, παρατήρησαν μείωση της παραγωγικότητάς τους σε λιγότερο από 100 χιλιάδες οχήματα το χρόνο. Η χρήση τοπικών προϊόντων επιβλήθηκε με τη χρήση υψηλών δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα, οι οποίοι έφταναν μέχρι και το 100% της αξίας τους. Οι Grey και Walters (1984) ανέλυσαν την πετροχημική βιομηχανία, και πιο συγκεκριμένα 15 εισερχόμενες ΑΞΕ, οι οποίες αντιμετώπιζαν περιορισμούς όχι μόνο στη χρήση τοπικών εισροών αλλά και στην εξαγωγική δραστηριότητα. Σε δύο περιπτώσεις, στη Νότιος Κορέα και στο Πακιστάν, οι τοπικές κυβερνήσεις απαίτησαν η παραγωγή να διεξάγεται στις χώρες υποδοχής, οι αγορές των οποίων ήταν πολύ μικρές ώστε να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας. Οι τοπικές κυβερνήσεις, επέβαλαν προστατευτισμό από εισαγόμενα προϊόντα ώστε οι εισερχόμενες ΑΞΕ να είναι επιτυχημένες. Η πολιτική αυτή, ωστόσο, δεν επέφερε το αναμενόμενο αποτέλεσμα, δηλαδή την ανάπτυξη των οικονομιών, αντίθετα οι τοπικές κυβερνήσεις συνέχισαν την

παρεμβατική πολιτική, ενώ στην περίπτωση της Νότιας Κορέας, αποφασίστηκε τελικά η πώληση της θυγατρικής.

Ο οικονομολόγος Frischtak (1986), αναλύοντας την αγορά υψηλής τεχνολογίας στη Βραζιλία, απέδειξε ότι τα μέτρα παρεμβατισμού επίσης δεν έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Μάλιστα, στη χώρα αυτή επιβλήθηκε προστατευτισμός όχι μόνο από τα εισαγόμενα προϊόντα αλλά και στην αγορά τοπικών προϊόντων από τη θυγατρική της ΠΕ. Τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών των τελικών προϊόντων κατά 100% και 200% σε σχέση με τις τιμές των ίδιων αγαθών εκτός της χώρας (Cline, 1987).

Σύμφωνα με τον Moran (1998), η αρνητική επίδραση των μέτρων αυτών δεν οφείλεται στο γεγονός ότι οι αγορές των χωρών υποδοχής, και ειδικότερα των αναπτυσσόμενων χωρών, λειτουργούν τέλεια από μόνες τους. Αντιθέτως, η βούληση των τοπικών κυβερνήσεων να βελτιώσουν τη λειτουργία των αγορών μέσω του παρεμβατισμού αυτού δημιουργεί τεχνικά, οικονομικά, διοικητικά και πολιτικοοικονομικά προβλήματα τόσο για τους ξένους επενδυτές όσο και για τις χώρες υποδοχής. Τα προβλήματα αυτά με τη σειρά τους οδηγούν στην ανεπάρκεια και τη στασιμότητα παρά στη δυναμική αναπτυξιακή πορεία της εκάστοτε χώρας υποδοχής.

4.6. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό, αρχικά αναλύθηκε η θεωρία της αναπτυξιακής πορείας των επενδύσεων του Dunning (1981; 1986; 1988; 1993), η οποία παραμένει μέχρι και σήμερα η πιο σημαντική θεωρία για την επεξήγηση της πορείας των ΑΞΕ (εισερχόμενων και εξερχόμενων). Επιπλέον, αποτυπώθηκαν τα οφέλη και το κόστος που συνδέονται με τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ τόσο για τις οικονομίες υποδοχής όσο και για τις οικονομίες προέλευσης των επενδύσεων αυτών. Είναι εμφανές ότι οι ΑΞΕ μπορούν να λειτουργήσουν είτε ευεργετικά είτε να προκαλέσουν ζημία στις οικονομίες υποδοχής και προέλευσης. Είναι ενδεικτικό, μάλιστα, ότι η διεθνή βιβλιογραφία δεν έχει καταλήξει σε ένα συμπέρασμα αναφορικά με την επίδραση των ΑΞΕ στις χώρες παγκοσμίως.

Όμως, το κάθε κράτος μπορεί να προωθήσει πολιτικές ενθάρρυνσης αλλά και περιορισμού, οι οποίες αποτυπώθηκαν στο κεφάλαιο αυτό. Με βάση τις συνθήκες που επικρατούν, η κάθε χώρα μπορεί να προωθήσει τις ανάλογες πολιτικές. Για

παράδειγμα, στην περίπτωση κατά την οποία μία κυβέρνηση θεωρεί ότι η οικονομία θα επωφεληθεί από τις εισερχόμενες ΑΞΕ, τότε μπορεί να προωθήσει μέτρα ενθάρρυνσης των επενδύσεων αυτών. Η ωφέλεια από τις επενδύσεις αυτές μπορεί να σχετίζονται με την απασχόληση ή ακόμα και με την αύξηση των κρατικών εσόδων μέσω της φορολόγησης των κερδών των θυγατρικών.

Πρέπει να επισημανθεί ότι η κάθε χώρα πρέπει να πραγματοποιήσει μία ανάλυση της παρούσας κατάστασης στην οποία βρίσκεται η οικονομία. Επιπλέον, να πραγματοποιήσει μία μελέτη των ωφελειών και ζημιών που θα έχουν οι εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ. Με βάση όλα αυτά τα στοιχεία, η κάθε κυβέρνηση πρέπει να χαράξει μία συγκεκριμένη στρατηγική για την ενθάρρυνση ή μη των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΑΞΕ.

Κεφάλαιο 5. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες αγορές

5.1. Εισαγωγή

Οι αναδυόμενες, ή αλλιώς αναπτυσσόμενες, οικονομίες αποτελούν πόλο έλξης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, και για τον λόγο αυτό το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας έχει επικεντρωθεί στην ανάλυση και την επεξήγηση των ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι χώρες που ανήκουν σε δύο ομάδες, στις BRICS και στις MINT (Armijo, 2007; O'Neill, 2001; Jadhav, 2012; Adibe, 2014; Akpan κ.ά., 2014; Durotoye, 2014). Στην πρώτη ομάδα χωρών ανήκουν η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία, η Κίνα και η Νότιος Αφρική. Στη δεύτερη ομάδα χωρών ανήκουν το Μεξικό, η Ινδονησία, η Νιγηρία και η Τουρκία.

Η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ και προς τις ανεπτυγμένες χώρες, όμως, παρουσιάζει επίσης εξαιρετικά σημαντική και σταθερή αύξηση. Όμως, δεν έχει προσελκύσει το επιστημονικό ενδιαφέρον σε τόσο σημαντικό βαθμό όσο στις αναπτυσσόμενες χώρες. Μάλιστα, οι εμπειρικές μελέτες αναφορικά με την πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες είναι ελάχιστες (Duran και Ubeda, 2005; Goodspeed κ.ά., 2011).

Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή των ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα στατιστικά μεγέθη που αφορούν τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές. Μάλιστα, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις ομάδες χωρών BRICS και MINT λόγω του έντονου επιστημονικού ενδιαφέροντος προς τις χώρες αυτές.

5.2. Ιστορική αναδρομή

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου πραγματοποιείται η ιστορική αναδρομή στην πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Η πορεία των ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες κυρίως επηρεάστηκε από την ίδρυση οργανισμών και ενώσεων (NAFTA, ΟΟΣΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση). Οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, αντιθέτως, επηρεάστηκαν σημαντικά από τις μεταρρυθμίσεις που προώθησαν οι κυβερνήσεις των κρατών αυτών.

5.2.1. Ανεπτυγμένες χώρες

Η πορεία των ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες επηρεάστηκε σημαντικά από την ίδρυση ενώσεων και οργανισμών, στις οποίες συμμετείχαν όμως και αναπτυσσόμενες χώρες. Πρέπει να επισημανθεί και σε αυτό το σημείο ότι οι εμπειρικές έρευνες για την επίδραση των ενώσεων αυτών στις εισερχόμενων ΑΞΕ των χωρών μελών είναι εξαιρετικά περιορισμένη.

Παρακάτω παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή των ενώσεων και οργανισμών που συνετέλεσαν στην ανάπτυξη των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες.

5.2.1.1. Ευρωπαϊκή Ένωση¹³

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε το 1950 ως Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα και με έξι ιδρυτικά κράτη μέλη, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τη Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες. Μετέπειτα, και πιο συγκεκριμένα το 1957, με τη Συνθήκη της Ρώμης ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) ή αλλιώς «Κοινή Αγορά». Την δεκαετία του 1960, μάλιστα, οι χώρες της ΕΟΚ παύουν να επιβάλουν εμπορικούς δασμούς στο μεταξύ τους διεθνές εμπόριο, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί ραγδαία η διασυνοριακή μεταφορά προϊόντων αλλά και κεφαλαίων.

Τον Ιανουάριο του 1973, προσχώρησαν στην ΕΟΚ και οι Δανία, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ το 1981 η Ελλάδα γίνεται το 10^ο μέλος της Ένωσης. Πέντε χρόνια αργότερα (1986) η Ισπανία και η Πορτογαλία γίνονται επίσης μέλη της. Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990 υπογράφονται επίσης δύο Συνθήκες. Το 1993 υπογράφεται η Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το 1999 υπογράφεται η Συνθήκη του Άμστερνταμ. Το 1995, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία εντάσσονται στην Ένωση.

Σύμφωνα με τους Oxelheim και Ghauri (2004), οι χώρες μέλη της Ε.Ε. επηρεάστηκαν θετικά από την ένταξή τους στην Ένωση. Σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτουν οι δύο ερευνητές, οι ενδοκοινοτικές ΑΞΕ (intra – EU FDI) αυξήθηκαν από 52% του συνόλου των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες της ΕΕ το 1995, σε 71% το

¹³ https://europa.eu/european-union/about-eu/history_el

2001. Το 2000, μάλιστα, οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες της ΕΕ αυξήθηκε κατά 23% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Για το ίδιο έτος, από τις δέκα ανεπτυγμένες χώρες με τις υψηλότερα επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ, οι οκτώ ήταν μέλη της ΕΕ. Μάλιστα, οι Oxelheim και Ghauri (2004) αναφέρουν ότι ανεπτυγμένες Ευρωπαϊκές χώρες που παραδοσιακά δεν ήταν φιλικές προς τις εισερχόμενες ΑΞΕ (FDI friendly), μετά την είσοδό τους στην ΕΕ μετατράπηκαν σε φιλικές προς τις επενδύσεις αυτές (Γαλλία, Πορτογαλία, Ελλάδα και οι Σκανδιναβικές χώρες).

Επιπλέον, έχει πραγματοποιηθεί και η επίδραση της υποψηφιότητας Ευρωπαϊκών μελών για είσοδο στην ΕΕ στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, οι Clausing και Dorobantu (2005) μελέτησαν το ενδεχόμενο η υποψηφιότητα για συμμετοχή στην Ένωση να έχει σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών αυτών απέδειξαν ότι η ανακοίνωση της εισόδου της εκάστοτε χώρας στην ΕΕ έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

5.2.1.2.ΟΟΣΑ¹⁴

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organization for Economic Co – operation and Development – OECD), ιδρύθηκε το 1948 ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας. Αρχικά αποτελούσε έναν Οργανισμό στον οποίο συμμετείχαν μόνο ανεπτυγμένες χώρες που τάσσονταν υπέρ του ελεύθερου διασυνοριακού εμπορίου. Το 1961 μετονομάστηκε σε Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Τα ιδρυτικά της μέλη αποτελούν οι Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α., Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία και Τουρκία. Από το 1964 και έπειτα, προσχώρησαν και άλλα 15 κράτη παγκοσμίως, η πλειοψηφία εκ των οποίων είναι ανεπτυγμένες χώρες.

Σκοπός του Ο.Ο.Σ.Α. αποτελεί η προώθηση μέτρων και πολιτικών προς όφελος του διεθνούς εμπορίου και της ανάπτυξης των κρατών μελών. Σύμφωνα, μάλιστα, με στατιστικά δεδομένα του Ο.Ο.Σ.Α. (O.E.C.D. Database) οι χώρες που συμμετέχουν στον οργανισμό προσελκύουν υψηλότερα επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ σε σχέση με την

¹⁴ <http://www.oecd.org/about/history/>

Ε.Ε. Μόνο για το 2016, οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες της ΕΕ έφτασαν τα \$552 δισεκατομμύρια ενώ προς τις χώρες του ΟΟΣΑ έφτασαν τα \$1,14 τρισεκατομμύρια (70% των εισερχόμενων ΑΞΕ παγκοσμίως). Όμως, η επίδραση του ΟΟΣΑ στις εισερχόμενες ΑΞΕ των κρατών μελών δεν έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας. Σύμφωνα όμως με τα στοιχεία αναφορικά με τις εισροές ΑΞΕ προς τις χώρες του ΟΟΣΑ, η συμμετοχή στον Οργανισμό αυτό έχει θετική επίδραση στην προσέλκυση επενδύσεων.

5.2.1.3.NAFTA¹⁵

Η Συμφωνία για το Ελεύθερο Εμπόριο στην Βόρεια Αμερική (North America Free Trade Agreement – NAFTA), αποτελεί την έναρξη της εμπορικής συνεργασίας μεταξύ τριών χωρών, των ΗΠΑ, του Καναδά (ανεπτυγμένες χώρες) και του Μεξικό (αναπτυσσόμενη χώρα) το 1994. Σκοπός της Συμφωνίας αυτής ήταν η δημιουργία μίας ζώνης ελεύθερου εμπορίου και συναλλαγών, κάτι που θα είχε ως αποτέλεσμα την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη των κρατών μελών. Οι δασμοί και γενικότερα περιορισμοί στο διεθνές εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών έπρεπε να εξαλειφθούν εντός δέκα ετών από την υπογραφή της Συμφωνίας. Σύμφωνα με τον Rugman (1994) η Συμφωνία αυτή επιτρέπει όχι μόνο την ελεύθερη μεταφορά κεφαλαίων για ΑΞΕ αλλά γενικότερα όλες τις επενδύσεις μεταξύ των χωρών μελών.

Σύμφωνα με τους Buckley κ.ά. (2003), η επίδραση της Συμφωνίας αυτής στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες μέλη ήταν σημαντική. Οι συγκεκριμένοι ερευνητές αναφέρουν μάλιστα ότι η επίδραση ήταν σημαντική τόσο στις εισερχόμενες ΑΞΕ μεταξύ των χωρών μελών (από τις ΗΠΑ στην Καναδά και αντίστροφα) αλλά και στις εισερχόμενες ΑΞΕ από χώρες εκτός Συμφωνίας (Ιαπωνία, ΕΕ) προς τις χώρες της NAFTA. Οι Buckley κ.ά. (2003) επίσης αναφέρουν ότι η χώρα που επηρεάστηκε περισσότερο από την συμμετοχή στην Συμφωνία αυτή είναι ο Καναδάς.

¹⁵ <http://www.naftanow.org/>

5.2.2. Αναπτυσσόμενες χώρες

Οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν επίσης τους σημαντικότερους προορισμούς ΑΞΕ παγκοσμίως. Ειδικότερα, οι χώρες BRICS και MINT μετατράπηκαν στις σημαντικότερες οικονομίες εισροών ΑΞΕ σε σχέση με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες κυρίως λόγω των δομικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων που προωθήθηκαν. Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή της μετατροπής κάθε χώρας σε πόλο έλξης εισροών ΑΞΕ.

5.2.2.1. Βραζιλία

Η Βραζιλία αποτελεί μία από τις χώρες οι οποίες παρουσίασαν σημαντικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα από το 1994 και εξής. Τη χρονιά αυτή η χώρα προώθησε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο μεταρρυθμίσεων, το λεγόμενο «Plano Real». Για την ακρίβεια σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος μεταρρυθμίσεων ήταν η σταθεροποίηση της χώρας και η μείωση του υπερπληθωρισμού, που έπληττε όχι μόνο τις εισερχόμενες ΑΞΕ αλλά και το σύνολο της οικονομίας. Μάλιστα, κατά την περίοδο έναρξης του προγράμματος ο πληθωρισμός είχε φτάσει το 5.150%, ενώ στο τέλος του προγράμματος σταθεροποιήθηκε στο 10% (Felisoni de Angelo κ.ά., 2010). Η μείωση και σταθεροποίηση του πληθωρισμού ήταν ένα εξαιρετικά σημαντικό επίτευγμα, το οποίο βοήθησε τη χώρα να εκμεταλλευτεί πολλές ευκαιρίες στο σύνολο της οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, η μείωση του πληθωρισμού είχε ως αποτέλεσμα τη σταθεροποίηση των τιμών στην εσωτερική αγορά και συνεπώς την αύξηση της ζήτησης και του ανταγωνισμού στην τοπική αγορά.

Για τον παραπάνω λόγο η Βραζιλία έγινε μια εξαιρετικά ελκυστική χώρα προς τους διεθνείς επενδυτές και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, το 2007 η χώρα θεωρήθηκε η δεύτερη πιο ελκυστική στη Λατινική Αμερική για ΑΞΕ, ενώ το ίδιο έτος η χώρα αποτελούσε την τέταρτη αναπτυσσόμενη οικονομία σε εισροές ΑΞΕ, μετά την Κίνα, το Χονγκ Κονγκ και τη Ρωσία. Μάλιστα, οι ερευνητές Felisoni de Angelo κ.ά. (2010) υποστηρίζουν ότι ήταν λογικό να αυξηθούν οι ΑΞΕ προς τη χώρα κυρίως λόγω του μεγάλου πληθυσμού της αλλά και της σταθερότητας των μακροοικονομικών συνθηκών των τελευταίων ετών. Παράλληλα η χώρα παρουσίασε και ραγδαία ανάπτυξη, η οποία βασίζεται κυρίως στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

5.2.2.2.Ρωσία

Η Ρωσία είναι η μεγαλύτερη από τις ευρωπαϊκές μεταβατικές οικονομίες, επομένως χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα υψηλής διάθεσης φυσικών πόρων, η οποία θα μπορούσε να προσελκύσει ΑΞΕ από ευρωπαϊκές χώρες. Παραδόξως όμως η χώρα δεν είναι από τις πιο ελκυστικές χώρες υποδοχής, γεγονός που επεξηγείται από την κατάρρευση του κομμουνισμού το 1989, οπότε η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Πολωνία δέχτηκαν συνολικά πολύ περισσότερες ΑΞΕ σε σχέση με τη Ρωσία (Fabri και Zeghni, 2001). Μάλιστα, παρά τις προσπάθειες της ρωσικής κυβέρνησης να προσελκύσει ξένους επενδυτές, η χώρα δέχτηκε λιγότερες επενδύσεις από όσες θα μπορούσε, ενώ υστερούσε πολύ σε σχέση με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Κίνα (Buck κ.ά., 2000).

Η μέθοδος που επελέγη από τη ρωσική κυβέρνηση για την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ ήταν η ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, από το 1992 και εξής οι περισσότερες εισερχόμενες ΑΞΕ ήταν αποτέλεσμα ιδιωτικοποιήσεων. Όπως άλλωστε επισημαίνεται από τους Estrin και Wright (1999), η δραστηριοποίηση ξένων επενδυτών στον βιομηχανικό κλάδο αυξήθηκε σταδιακά, καθώς το 1997 κατείχαν το 39% των επιχειρήσεων αυτών (από 20% το 1994). Η επιλογή αυτή, όμως, δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς η χώρα συνέχισε να παρουσιάζει σοβαρά μειονεκτήματα όπως η υψηλή γραφειοκρατία, η έλλειψη προστασίας των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και η διαφθορά, τα οποία εμπόδιζαν τη χώρα να γίνει περισσότερο ελκυστική προς τους ξένους επενδυτές (Kolodko, 2000). Οι ερευνητές Jones κ.ά. (2000) υποστηρίζουν επίσης ότι η μη αποτελεσματική αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων αυτών είχε ως αποτέλεσμα τις χαμηλές εισροές ΑΞΕ στη Ρωσία.

5.2.2.3.Ινδία

Η Ινδία ξεκίνησε από το 1948 τις μεταρρυθμίσεις για τη μεγιστοποίηση της ελκυστικότητάς της στους ξένους επενδυτές και στις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Την ίδια χρονιά η κυβέρνηση αποφάσισε να προωθήσει συγκεκριμένα μέτρα και πολιτικές ώστε η αγορά της χώρας να απορροφήσει εισερχόμενα κεφάλαια από ξένους επενδυτές, καθώς είχε αναγνωριστεί η σημασία των κεφαλαίων αυτών για την εκβιομηχάνιση της χώρας (Sharma, 2000). Ωστόσο, για να μπορεί να ελέγχει τις εισερχόμενες ΑΞΕ, η

κυβέρνηση αποφάσισε να εφαρμόσει ένα πολύπλοκο νομικό πλαίσιο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο περιορισμός της συμμετοχής των ξένων επενδυτών σε μια τοπική επιχείρηση, η οποία δεν έπρεπε να υπερβαίνει το 40% του μετοχικού κεφαλαίου. Επίσης, οι ΑΞΕ περιορίζονταν μόνο σε κλάδους υψηλής προτεραιότητας, όπου έπρεπε οι ξένοι επενδυτές να συνεισφέρουν σε υψηλή τεχνολογία και οι επιχειρήσεις να έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό, καθώς και σε κλάδους όπου παρουσιαζόταν έλλειμμα παραγωγικότητας (Sharma, 2000).

Στις αρχές του 1980 έγινε αντιληπτό ότι οι περιορισμοί αυτοί είχαν ως αποτέλεσμα η οικονομία της Ινδίας να μην είναι ιδιαίτερα ελκυστική για τους ξένους επενδυτές. Παρ' όλα αυτά τα έτη 1980 και 1982 υπήρξαν καθοριστικής σημασίας, καθώς τότε προωθήθηκαν νέα μέτρα σταδιακής απελευθέρωσης της αγοράς. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελούσαν οι επιχειρήσεις, που εξήγαν το 100% της παραγωγής, οι οποίες εξαιρούνταν από τον περιορισμό στην ιδιοκτησία από ξένους επενδυτές. Ωστόσο το 1991 ήταν το έτος κατά το οποίο προωθήθηκαν οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τον περιορισμό των εισερχόμενων ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, η κυβέρνηση απλοποίησε την διαδικασία αδειοδότησης σχεδόν σε όλους τους κλάδους, ενώ ο αριθμός των βιομηχανικών κλάδων που ελέγχονταν από το δημόσιο μειώθηκε από τους 17 στους 6. Επίσης, οι ΑΞΕ σε συγκεκριμένους κλάδους όπως στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, στη διύλιση και εμπορία πετρελαίου και στην κατασκευή υποδομών (κυρίως δρόμων, σιδηρόδρομων, λιμένων και αεροδρομίων), η κυβέρνηση προσέφερε ειδικά κίνητρα διότι η δημιουργία υποδομών θεωρούνταν υψηλής σημασίας για την ανάπτυξη του εμπορίου και της εκβιομηχάνισης της χώρας (Sharma, 2000).

5.2.2.4.Κίνα

Η Κίνα ξεκίνησε την προώθηση πολιτικών για την αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ ταυτόχρονα με την προσπάθεια εκσυγχρονισμού της οικονομίας. Ειδικότερα, εκείνη την περίοδο η ηγεσία της χώρας αποφάσισε την καθιέρωση τριών ειδικών οικονομικών ζωνών στην επαρχία Guangdong και μίας στην επαρχία Fujian. Οι ειδικές οικονομικές ζώνες λειτούργησαν ως πόλος έλξης εισερχόμενων ΑΞΕ, καθώς παρείχαν φορολογικά κίνητρα για κοινοπραξίες μεταξύ Κινέζων και διεθνών επενδυτών, οι οποίες θα είχαν εξαγωγικό προσανατολισμό (Sull, 2005).

Ωστόσο, παρά τις μεταρρυθμίσεις οι εισροές ΑΞΕ δεν κυμάνθηκαν σε υψηλά επίπεδα, κυρίως λόγω της έλλειψης ανεπτυγμένων υποδομών (OECD, 2000). Εντούτοις, κατά την περίοδο 1983-1991 η χώρα παρουσίασε σταθερή αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ, καθώς οι ειδικές οικονομικές ζώνες επεκτάθηκαν από 4 πόλεις σε 14, ενώ νέα κίνητρα προωθήθηκαν για την προσέλκυση νέων επενδύσεων. Ενδεικτικά, κατά το έτος 1986 οι ηγέτες της Κίνας αποφάσισαν να προωθήσουν τέσσερις ομάδες κινήτρων, τα οποία εξυπηρετούσαν πολλαπλά οφέλη όπως τη μείωση της φορολογίας και του μισθολογικού κόστους, τη βελτιστοποίηση της πρόσβασης σε κρατικούς πόρους, τη μείωση της γραφειοκρατίας και την ευελιξία στη διαδικασία δανειοδότησης αναφορικά με τις εξαγωγές, τις εισαγωγές πρώτων υλών και τις προσλήψεις (Dees, 1998). Απόρροια των παραπάνω μεταρρυθμίσεων ήταν το 1993 η Κίνα να εξελιχθεί στη μεγαλύτερη χώρα υποδοχής ΑΞΕ ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες και στη δεύτερη μεγαλύτερη χώρα υποδοχής παγκοσμίως (UNCTAD, 1995).

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ως κύριοι τύποι ΑΞΕ στην Κίνα είναι οι διεθνείς κοινοπρακτικές επιχειρήσεις και οι θυγατρικές αποκλειστικά ξένης ιδιοκτησίας. Οι κοινοπρακτικές επιχειρήσεις ήταν περισσότερο διαδεδομένες έως τα τέλη του 1970, ενώ από το 1980 και εξής ξεκίνησαν να αναπτύσσονται οι θυγατρικές αποκλειστικά ξένης ιδιοκτησίας, οι οποίες τα τελευταία χρόνια πολλαπλασιάζονται με ραγδαίους ρυθμούς (Ali και Guo, 2005).

5.2.2.5. Νότιος Αφρική

Όπως και άλλες χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής (Αγκόλα και Νιγηρία), η Νότιος Αφρική παρουσιάζει υψηλά επίπεδα φυσικών πόρων. Μάλιστα, την περίοδο 2000-2002 η Νότιος Αφρική ήταν η μία από τις τρεις χώρες (οι άλλες δύο είναι η Αγκόλα και η Νιγηρία) οι οποίες προσέλκυσαν το 65% των ΑΞΕ προς την Αφρική (Asiedu, 2006). Συγκεκριμένα κατά τις περιόδους 1980-1984 και 1994-1997 η Αφρική παρουσίασε αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ κατά 496%. Η Νότιος Αφρική εκμεταλλεύτηκε την ιδιαίτερα αυξανόμενη εισροή ΑΞΕ προς όλη την ήπειρο αποτελεσματικότερα από ό, τι οι άλλες χώρες της περιοχής, με αποτέλεσμα να επωφεληθεί και να παρουσιάσει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης (Asiedu, 2002).

Σύμφωνα με τον Lewis (2001) η προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ από τη Νότια Αφρική ήταν αποτέλεσμα κυρίως των μεταβολών και της προόδου της πολιτικής, καθώς και της οικονομικής σταθερότητας στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, από το

1994 καθιερώθηκαν στη χώρα οι δημοκρατικοί θεσμοί, ενώ η κυβέρνηση άλλαξε πλήρως δομή μέσω της δημιουργίας νέων επιπέδων διακυβέρνησης σε επίπεδο επαρχίας. Οι αλλαγές αυτές έδειχναν η τοπική κυβέρνηση είχε σκοπό να διευκολύνει τις εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ επίσης απλουστεύτηκε η προσφορά υπηρεσιών στους διεθνείς επενδυτές από κυβερνητικούς οργανισμούς. Στον τομέα της οικονομίας της χώρας η κυβέρνηση προώθησε μέτρα με σκοπό την αποκατάσταση και τη διατήρηση της μακροοικονομικής ισορροπίας.

Για την εφαρμογή των παραπάνω μεταρρυθμίσεων κρίθηκε αναγκαίο το Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, το οποίο τέθηκε σε ισχύ το 1994. Το πρόγραμμα αυτό βοήθησε στην πολιτική αναδόμηση της χώρας και στην ενίσχυση και οργάνωση των δημοκρατικών θεσμών. Την ίδια περίοδο το οικονομικό περιβάλλον της χώρας αντιμετώπιζε ανασταλτικούς παράγοντες όπως υψηλό πληθωρισμό, μειωμένη ανάπτυξη, υψηλή ανεργία και υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα. Η μακροοικονομική πολιτική της χώρας είχε ως βασικό στόχο την εφαρμογή μιας αυστηρής δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ η χώρα σύναψε συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου για την απελευθέρωση του εμπορίου. Ακολούθησαν η κατάργηση των ελέγχων στη μεταφορά συναλλάγματος και η σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Όλα τα παραπάνω βελτίωσαν δραστικά το επενδυτικό κλίμα, γεγονός που, σε συνδυασμό με τους άφθονους φυσικούς πόρους της χώρας, κατέστησε τη Νότιο Αφρική περισσότερο ελκυστική στους ξένους επενδυτές και στις πολυεθνικές επιχειρήσεις (Lewis, 2001).

5.2.2.6.Μεξικό

Το Μεξικό είναι μία από τις χώρες που παρουσίασαν μια εξαιρετικά δυναμική εξέλιξη από μια πλήρως κεντρικά ελεγχόμενη χώρα με πολύ περιορισμένες εισερχόμενες ΑΞΕ σε μια χώρα ανοικτή σε εισερχόμενες ΑΞΕ. Όπως επισημαίνεται από τον ερευνητή Pacheco - Lopez (2005), από το 1973 το Μεξικό είχε προωθήσει ένα νομικό πλαίσιο, το αποκαλούμενο Νομοθετικό Πλαίσιο για την Ανάπτυξη των Μεξικανικών Επενδύσεων και τον Περιορισμό των Ξένων Επενδύσεων, βάσει του οποίου έπρεπε να παραχωρηθεί άδεια από την κυβέρνηση στον εκάστοτε ξένο επενδυτή ώστε να υπάρξει επενδυτική δραστηριότητα στη χώρα. Η δραστηριότητα των ΑΞΕ απαγορευόταν σε πολλούς τομείς στη χώρα του Μεξικού, υπήρχαν νομικά εμπόδια στον επαναπατρισμό κερδών, ενώ οι ξένες επιχειρήσεις δεν είχαν πρόσβαση στη

χρηματοπιστωτική αγορά της χώρας. Ωστόσο, το 1989 η κυβέρνηση του Μεξικού, στο πλαίσιο στοχευμένων μεταρρυθμίσεων με σκοπό το άνοιγμα της οικονομίας ιδιαίτερα προς τις αμερικανικές επενδύσεις, αποφάσισε να χαλαρώσει τους περιορισμούς στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (Pacheco - López, 2005).

Το 1993 η μεξικανική κυβέρνηση θέσπισε ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τις ΑΞΕ προς τη χώρα, το οποίο μείωσε τις περιπτώσεις όπου απαγορευόταν η είσοδος ξένων επενδυτών. Ταυτόχρονα διαχώρισε τους κλάδους της οικονομίας σε τέσσερις κατηγορίες, και πιο συγκεκριμένα σε κλάδους στους οποίους απαγορευόταν πλήρως η δραστηριοποίηση ξένων και τοπικών επενδυτών, σε κλάδους στους οποίους μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν μόνο τοπικοί επενδυτές, σε κλάδους όπου μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν ξένοι και τοπικοί επενδυτές (αλλά οι ξένοι δεν μπορούσαν να έχουν τον έλεγχο της εκάστοτε επιχείρησης, και τέλος σε κλάδους όπου μπορούσαν να συμμετέχουν ξένοι επενδυτές, και μάλιστα να έχουν τον πλήρη έλεγχο της θυγατρικής στη μεξικανική αγορά. Το νέο αυτό νομοθετικό πλαίσιο είχε σκοπό να εφαρμόσει τις απαραίτητες προσαρμογές ώστε η χώρα να ενταχθεί στη NAFTA (North American Free Trade Agreement).

Το 1994 η χώρα του Μεξικού κατάφερε να συμμετάσχει στη NAFTA, γεγονός που προκάλεσε τη ραγδαία αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ, κυρίως από τις ΗΠΑ. Οι ΑΞΕ αυτές, ωστόσο, είχαν πλήρως εξαγωγικό προσανατολισμό, δηλαδή οι θυγατρικές παρήγαν προϊόντα στο Μεξικό και τα εξήγαν στις άλλες χώρες της NAFTA (Pacheco - López, 2005). Το 2001 το Μεξικό ήταν πλέον η χώρα με τις περισσότερες εισροές ΑΞΕ στη Λατινική Αμερική (UNCTAD, 2002) και η δεύτερη πιο αναπτυσσόμενη χώρα σε εισαγωγές και εξαγωγές (WTO, 2001), ενώ τα δύο τρίτα των εξαγωγών από το Μεξικό πραγματοποιούνταν από πολυεθνικές επιχειρήσεις (UNCTAD, 2002).

5.2.2.7.Ινδονησία

Όπως το Μεξικό, έτσι και η Ινδονησία αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα αναφορικά με τον πληθωρισμό, την ανεργία, το υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και τη μείωση της τιμής του πετρελαίου. Στην περίπτωση της Ινδονησίας η χώρα παρουσίαζε υψηλό κόστος παραγωγής, γεγονός που την καθιστούσε λιγότερο ανταγωνιστική σε σχέση με γειτονικές χώρες και επηρέαζε σημαντικά τις εξαγωγές, καθώς τα προϊόντα της είχαν υψηλότερες τιμές σε σχέση με ανταγωνιστικά προϊόντα. Η Ινδονησία έπρεπε να βρει ένα σχέδιο ώστε να μειώσει το κόστος των πρώτων υλών.

Για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα αυτά, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η χώρα αποφάσισε να προωθήσει σημαντικές δομικές μεταρρυθμίσεις. Μία από τις μεταρρυθμίσεις αυτές ήταν η απελευθέρωση των εισαγωγών, η οποία ξεκίνησε το 1985, ώστε οι τοπικές επιχειρήσεις να αποκτήσουν οικονομικότερες εισαγόμενες πρώτες ύλες. Επιπλέον, μειώθηκαν οι δασμοί και τα μη δασμολογικά εμπόδια, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση των εξαγωγών. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι πριν από την απελευθέρωση των εισαγωγών ο υψηλότερος δασμολογικός συντελεστής εισαγόμενων αγαθών ήταν 225% επί της αξίας του προϊόντος, ο οποίος μειώθηκε στο 60%. Στην επόμενη τριετία, 1986-1988, η χώρα προχώρησε σε επιμέρους μεταρρυθμίσεις στους δασμούς ώστε να τονώσει ακόμα περισσότερο τις εισαγωγές (Osada, 1994).

Το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων συμπεριλάμβανε επίσης πολλές διαφορετικές πολιτικές, που αποσκοπούσαν στην ανάπτυξη της ελκυστικότητας της οικονομίας προς τους ξένους επενδυτές. Τα μέτρα αυτά, τα οποία ξεκίνησαν να εφαρμόζονται από το 1984, περιλάμβαναν φορολογικές μεταρρυθμίσεις, την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την εισαγωγή κινήτρων προς ξένους επενδυτές για την προώθηση εισερχόμενων ΑΞΕ (Osada, 1994). Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις προέβλεπαν μέτρα όπως η άρση των περιορισμών στη μεταφορά προσωπικού από τη χώρα προέλευσης, η απλοποίηση της διαδικασίας των ΑΞΕ, η αύξηση των κλάδων στους οποίους μπορούσαν να επενδύσουν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και τέλος η μείωση του κόστους των πρώτων υλών. Ωστόσο, δεν συμπεριλάμβαναν μειώσεις στη φορολογία των ΑΞΕ. Πάντως, η απελευθέρωση της οικονομίας είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ, οι οποίες όμως είχαν εξαγωγικό προσανατολισμό (Osada, 1994).

5.2.2.8.Νιγηρία

Η Νιγηρία ανήκει στην κατηγορία των αναδυόμενων αγορών μικτής οικονομίας και έχει ήδη εφαρμόσει το καθεστώς του χαμηλού μέσου εισοδήματος σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, ενώ παράλληλα διαθέτει άφθονους φυσικούς πόρους σε κοιτάσματα πετρελαίου, ορυκτών και φυσικού αερίου (World bank, 2016). Η πληθώρα των φυσικών πόρων της χώρας αποτελεί τον βασικότερο παράγοντα προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, το 2006 το 70% των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες της Δυτικής Αφρικής είχαν προορισμό τη Νιγηρία, ενώ η χώρα προσέλκυσε

το 11% των εισερχόμενων ΑΞΕ προς όλες τις αφρικανικές χώρες. Μάλιστα, το 90% των επενδύσεων αυτών έλαβε ο κλάδος εξόρυξης και εμπορίας πετρελαίου, γεγονός που αποδεικνύει τη σπουδαιότητα των κοιτασμάτων φυσικών πόρων της χώρας για τους ξένους επενδυτές (UNCTAD, 2006).

Η κυβέρνηση της Νιγηρίας προώθησε σημαντικές πολιτικές με βασικό σκοπό την προσέλκυση ΑΞΕ. Ειδικότερα, από το 1980 η κυβέρνηση εφάρμοσε απελευθερωτικές πολιτικές, ειδικότερα σε τομείς όπως η βιομηχανία, υπό την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Αναλυτικότερα, το πρόγραμμα προσέλκυσης επενδύσεων περιλάμβανε κυρίως φορολογικές ελαφρύνσεις και κίνητρα για τη χρήση και την αναβάθμιση των φυσικών πόρων της χώρας από τους ξένους επενδυτές. Επιπλέον, από το 1989 και εξής η χώρα προχώρησε και σε ένα οργανωμένο σχέδιο ιδιωτικοποιήσεων, το οποίο προσέλκυσε επιπλέον εισερχόμενες ΑΞΕ (Dinda, 2012).

Σύμφωνα με τους ερευνητές Ogunkola και Jerome (2006) η χώρα παρουσιάζει, βέβαια, εξαιρετικά σημαντικές εισροές ΑΞΕ προς εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, ωστόσο παραμένει το πρόβλημα της έλλειψης προσέλκυσης άλλων τύπων ΑΞΕ (αναζήτησης αγοράς, αναζήτησης αποδοτικότητας κ.ά.). Οι συγκεκριμένοι ερευνητές αναφέρουν ότι προβλήματα όπως η γραφειοκρατία, η διαφθορά και οι κακές υποδομές έχουν αρνητική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ σε πολλούς τομείς.

5.2.2.9.Τουρκία

Η Τουρκία, είναι και αυτή μία από τις χώρες που προώθησαν δομικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, η χώρα προώθησε μεταρρυθμίσεις από το 1980 και εξής με σκοπό την απελευθέρωση της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη το οικονομικό περιβάλλον της χώρας, έως το 1980 η Τουρκία ήταν μια κλειστή οικονομία, της οποίας η κυβέρνηση επέβαλλε υψηλούς δασμούς και μη δασμολογικά εμπόδια αποσκοπώντας στην προστασία της εσωτερικής οικονομίας από τις εισαγωγές προϊόντων και στην εκβιομηχάνιση της χώρας. Εν συνεχεία, από το 1980 και εξής η διεθνοποίηση της Τουρκίας ήταν ραγδαία αλλά μονόπλευρη. Πιο συγκεκριμένα, η χώρα ξεκίνησε να είναι πιο ανοικτή στο διεθνές εμπόριο, ενώ η τελωνειακή ένωση με την ΕΕ τη βοήθησε να αναπτύξει το άνοιγμα της

οικονομίας από το 1996 και έπειτα. Ωστόσο οι εισροές ΑΞΕ κινήθηκαν σε σαφώς χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με άλλες αναπτυσσόμενες οικονομίες (Erdilek, 2003).

Η αδυναμία της Τουρκίας να προσελκύσει εισερχόμενες ΑΞΕ ήταν αποτέλεσμα οικονομικών και μη οικονομικών αιτιών (SPO, 2000; FIAS, 2001a, 2001b). Στις οικονομικές αιτίες συγκαταλέγονται το υψηλό κόστος συναλλαγών για την είσοδο ξένων επενδυτών αλλά και για τη λειτουργία θυγατρικών, ο υψηλός πληθωρισμός, η οικονομική αστάθεια, η έλλειψη προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οι αποτυχίες των ιδιωτικοποιήσεων και τέλος η ανεπάρκεια τόσο του νομικού πλαισίου όσο και των υποδομών (Erdilek, 2003). Στις μη οικονομικές αιτίες συγκαταλέγονται η πολιτική αστάθεια και η έλλειψη μέτρων για την προώθηση και την ενθάρρυνση των εισερχόμενων ΑΞΕ.

Στα τέλη του 1999 η χώρα ξεκίνησε ένα τριετές πρόγραμμα διεθνοποίησης υπό την εποπτεία και τη συνδρομή του ΔΝΤ. Σκοπός του προγράμματος αυτού ήταν η σταθεροποίηση της οικονομίας και η εφαρμογή δομικών μεταρρυθμίσεων. Το άνοιγμα της χώρας στις εισερχόμενες ΑΞΕ δεν αποτέλεσε αυτοτελές τμήμα του προγράμματος, αλλά αντιθέτως προέκυψε ως αποτέλεσμα του συνόλου των μεταρρυθμίσεων (IMF, 1999). Παρά το γεγονός ότι το πρόγραμμα απέφερε θετικά αποτελέσματα όπως τη δραματική μείωση του πληθωρισμού αλλά και των επιτοκίων δανεισμού, εντούτοις διακόπηκε το 2001 και η Τουρκία αντιμετώπιζε πλέον το ενδεχόμενο χρεωκοπίας. Εντέλει με τη συνδρομή τόσο του ΔΝΤ όσο και της Παγκόσμιας Τράπεζας ξεκίνησε ένα νέο πρόγραμμα, που είχε ως αποτέλεσμα την ακόμη πιο αποδοτική προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ (Erdilek, 2003).

5.3. Στατιστική απεικόνιση των εισερχόμενων ΑΞΕ προς ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες

Η στατιστική απεικόνιση των εισερχόμενων ΑΞΕ τόσο προς τις ανεπτυγμένες χώρες όσο και προς τις αναπτυσσόμενες, αναδεικνύει την αυξητική πορεία των επενδύσεων προς τις χώρες αυτές. Η αυξητική αυτή πορεία δείχνει ότι οι ΠΕ προωθούν επενδύσεις και προς τις δύο ομάδες χωρών. Επιπλέον, τόσο οι ανεπτυγμένες, όσο και οι αναπτυσσόμενες χώρες παραμένουν ελκυστικοί προορισμοί για τις εισερχόμενες ΑΞΕ.

5.3.1. Πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες οικονομίες

Οι χώρες που χαρακτηρίζονται από τα Ηνωμένα Έθνη (World Investment Report, 2017) ως ανεπτυγμένες οικονομίες, παρουσιάζουν μία ραγδαία αύξηση κατά την περίοδο 1980 – 2016. Παρακάτω παρουσιάζεται η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες, εκφρασμένη σε ποσοστό του ΑΕΠ και σε δολάρια ΗΠΑ (US\$).

Διάγραμμα 5.1: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.1) είναι εμφανές ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες παρουσίασαν μία εξαιρετικά ραγδαία αύξηση μέχρι το 2000 οπότε και έφτασαν τα \$1,12 τρισεκατομμύρια. Έκτοτε, η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ παρουσίασε εξαιρετικά μεγάλη μείωση, μέχρι και το 2003 οπότε και άρχισαν να ανακάμπτουν. Η μείωση αυτή ήταν αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2000 η οποία ξεκίνησε από την αγορά ακινήτων των ΗΠΑ¹⁶. Μάλιστα, το 2007, οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες έφτασαν σε επίπεδα ρεκόρ (\$1,28 τρισεκατομμύρια). Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 είχε σαν αποτέλεσμα οι ΠΕ να είναι περισσότερο σκεπτικές αναφορικά με τις

¹⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Recession

επενδύσεις τους με αποτέλεσμα οι εισερχόμενες ΑΞΕ να παρουσιάζουν και πάλι ραγδαία μείωση. Όμως, όπως είναι εμφανές, οι επενδύσεις ανακάμπτουν με αποτέλεσμα το 2016 να φτάσουν κοντά στα επίπεδα του 2007 (\$1,032 τρισεκατομμύρια).

Διάγραμμα 5.2: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες (% ΑΕΠ)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.2) επιβεβαιώνει τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι το 2000, οι εισερχόμενες ΑΞΕ έφτασαν να αντιστοιχούν στο 4,31% του ΑΕΠ των ανεπτυγμένων χωρών. Λόγω της οικονομικής κρίσης του 2000, οι εισερχόμενες ΑΞΕ έφτασαν να αντιστοιχούν στο 1,11% του ΑΕΠ των ανεπτυγμένων χωρών (επίπεδα 1997). Εν συνεχεία παρουσίασαν ανάκαμψη φτάνοντας το 3,16% του ΑΕΠ των ανεπτυγμένων χωρών αλλά και πάλι λόγω της οικονομικής ύφεσης του 2007, οι εισερχόμενες ΑΞΕ παρουσίασαν και πάλι μείωση. Έκτοτε, οι εισερχόμενες ΑΞΕ ανακάμπτουν σταθερά, φτάνοντας στα επίπεδα του 2,33% του ΑΕΠ των ανεπτυγμένων χωρών.

Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη αύξηση αλλά παράλληλα και μεγάλη ευαισθησία στις οικονομικές αναταράξεις (κρίσεις). Η απότομη μείωση των εισερχόμενων ΑΞΕ κατά την περίοδο 2000 – 2003 και 2007 – 2010 αποδεικνύει ότι οι ΠΕ που έχουν σκοπό να επενδύσουν στις ανεπτυγμένες χώρες επηρεάζονται σε πολύ σημαντικό βαθμό από οικονομικές αναταράξεις.

5.3.2. Πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες οικονομίες

Οι χώρες που επίσης χαρακτηρίζονται ως αναπτυσσόμενες από τα Ηνωμένα Έθνη (World Investment Report, 2017) επίσης παρουσιάζουν μια εξαιρετικά σημαντική θετική πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ. Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου θα παρουσιαστεί η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, εκφρασμένη σε ποσοστό του ΑΕΠ και σε δολάρια ΗΠΑ (US\$).

Διάγραμμα 5.3: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.3) η αυξητική πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ ξεκίνησε να είναι πιο έντονη μετά το 1990. Η αυξητική πορεία αυτή συνεχίστηκε μέχρι το 2000 και είναι εμφανές ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2000 επηρέασε τις εισερχόμενες ΑΞΕ και σε αυτή την ομάδα χωρών. Μάλιστα, το 2000, οι εισερχόμενες ΑΞΕ έφτασαν τα \$200 δισεκατομμύρια. Η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές παρουσίασε όμως μία εξαιρετικά ραγδαία αύξηση (σχεδόν τριπλασιάστηκαν) κατά την περίοδο 2003 – 2008, φτάνοντας στα \$592 δισεκατομμύρια. Η οικονομική ύφεση του 2008 επέδρασε στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές με αποτέλεσμα να παρουσιάσουν μείωση αλλά για σύντομη περίοδο (2008 – 2009). Έκτοτε, οι εισερχόμενες ΑΞΕ ανέκαμψαν και έφτασαν στα επίπεδα ρεκόρ των \$752 δισεκατομμυρίων το 2015. Πρέπει να επισημανθεί όμως ότι ενώ οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη αύξηση, το μέγεθος εκφρασμένο σε εκατομμύρια US\$ των επενδύσεων αυτών είναι σαφώς χαμηλότερο σε σχέση με τις ανεπτυγμένες χώρες.

Διάγραμμα 5.4: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (%ΑΕΠ)

Πηγή: UNCTAD (2016)

Το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.4) επιβεβαιώνει την αυξητική πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Όπως είναι εμφανές, μέχρι το 1999, οι άμεσες επενδύσεις προς τις χώρες αυτές έφτασαν το 3,3% του ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων χωρών. Λόγω της οικονομικής ύφεσης του 2000, οι εισερχόμενες ΑΞΕ παρουσίασαν μείωση φτάνοντας το 2,36% του ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων χωρών το 2003. Έκτοτε, η ανάκαμψη των επενδύσεων αυτών είναι έκδηλη και

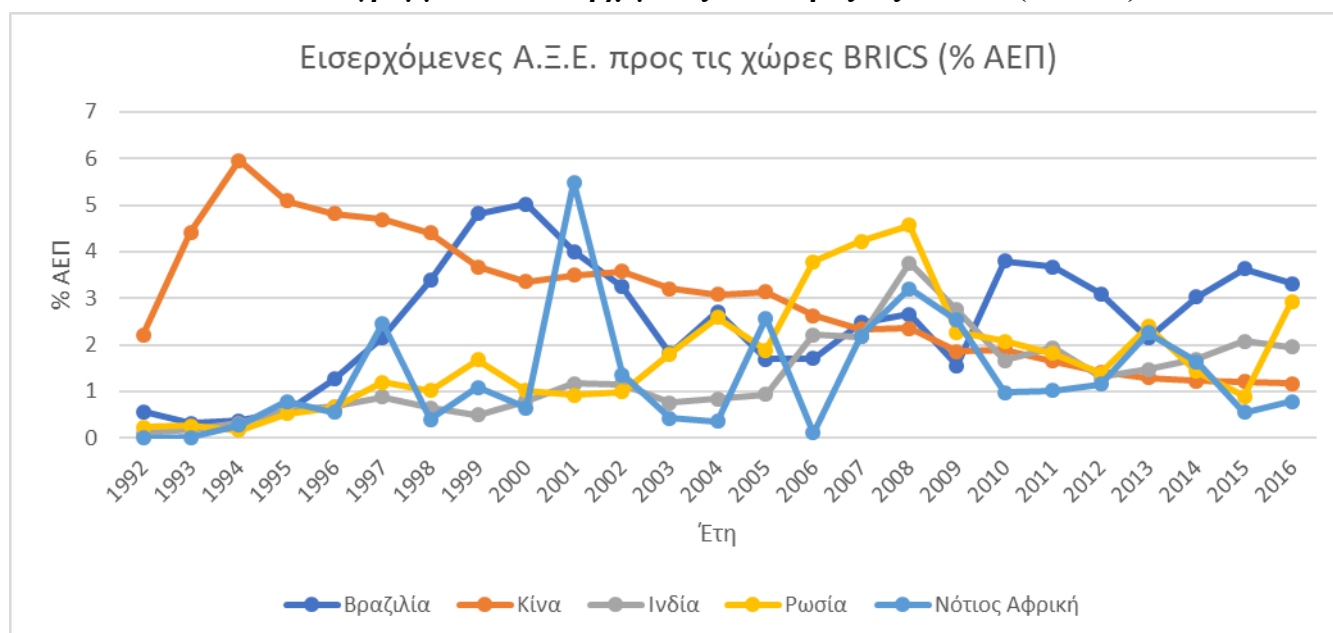
σταθερή. Μάλιστα, οι εισερχόμενες ΑΞΕ έφτασαν τα 3,45% του ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων χωρών το 2007. Η δεύτερη οικονομική ύφεση που διαδραματίστηκε το 2007, επέδρασε σημαντικά στις εισερχόμενες ΑΞΕ αλλά για σύντομη χρονικά περίοδο. Από το 2009 και έπειτα, η μείωση που παρουσιάζεται δεν οφείλεται σε μείωση στις εισερχόμενες ΑΞΕ αλλά στην ραγδαία ανάπτυξη του ΑΕΠ των οικονομιών αυτών, ενώ η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ (είναι εμφανής η αύξηση από το Διάγραμμα 4.3.) δεν ακολούθησε την ίδια αυξητική πορεία.

Ένα άλλο στοιχείο των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η βαρύνουσα σημασία των BRICS και MINT στην προσέλκυση επενδύσεων προς τις οικονομίες αυτές. Παρακάτω αναλύεται η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις δύο αυτές ομάδες αναπτυσσόμενων χωρών.

5.3.2.1. BRICS

Η πρώτη εκ των δύο ομάδων αναδυόμενων χωρών που έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας είναι οι χώρες BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότιος Αφρική). Παρακάτω παρουσιάζεται η διαγραμματική απεικόνιση της πορείας των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις συγκεκριμένες χώρες (UNCTAD, 2017).

Διάγραμμα 5.5: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις BRICS (%ΑΕΠ)

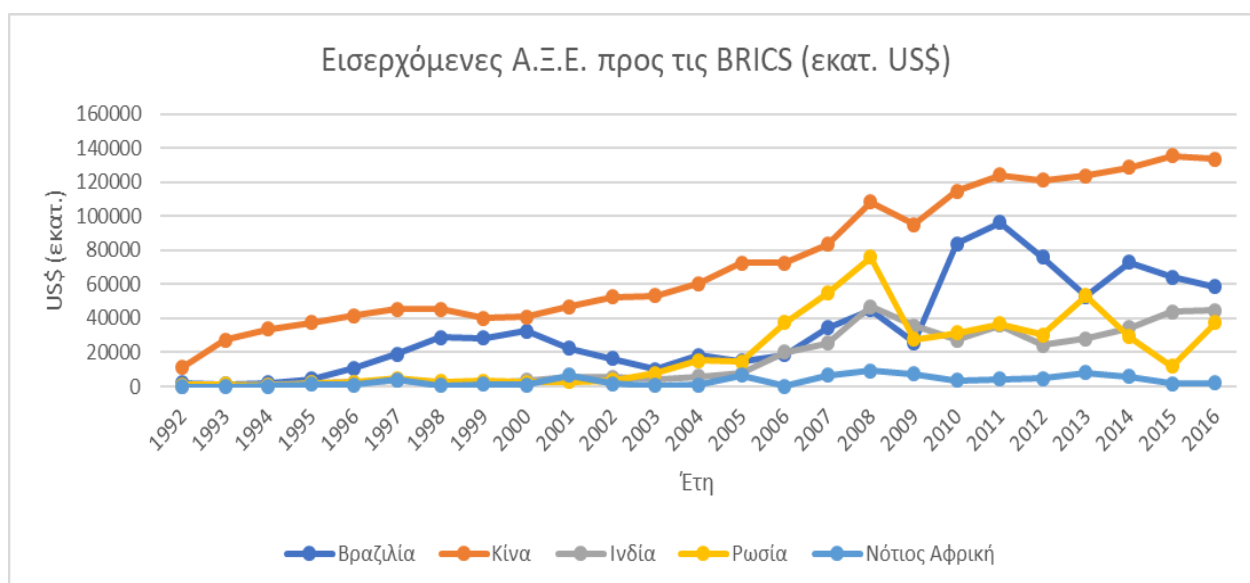

Πηγή: UNCTAD (2017)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.5), παρότι οι μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα σε όλες τις χώρες της συγκεκριμένης ομάδας ήταν ραγδαίες, είναι εμφανές ότι δεν απέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ ήταν στάσιμη. Μάλιστα, έως το 1994 μόνο η Βραζιλία παρουσίασε μια απότομη αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ, η οποία δεν διήρκησε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Από το 1994 και εξής η Κίνα είναι η μοναδική χώρα που παρουσιάζει μια βαθμιαία μείωση των εισερχόμενων ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ), η οποία διατηρείται μέχρι το τέλος του 2015 και οφείλεται στη αύξηση του ΑΕΠ της χώρας και όχι στην μείωση των επενδύσεων προς την χώρα αυτή. Οι υπόλοιπες οικονομίες της ομάδας αυτής παρουσίασαν αυξανόμενη θετική πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ από το 1996 και εξής. Φαίνεται λοιπόν ότι οι μεταρρυθμίσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω είχαν, βέβαια, θετική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, ωστόσο η επίδραση αυτή δεν ήταν άμεση.

Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι από τις χώρες της συγκεκριμένης ομάδας οικονομιών, μόνο η Νότιος Αφρική παρουσίασε σχεδόν μηδενικά επίπεδα επενδύσεων (0,11% του ΑΕΠ το 2006). Ακόμη, όλες οι χώρες παρουσίασαν αυξομειώσεις στις εισερχόμενες ΑΞΕ κατά την περίοδο 1992 - 2015, γεγονός που δείχνει ότι δικαιολογημένα το επιστημονικό ενδιαφέρον έχει επικεντρωθεί στις οικονομίες αυτές.

Διάγραμμα 5.6: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις BRICS (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2016)

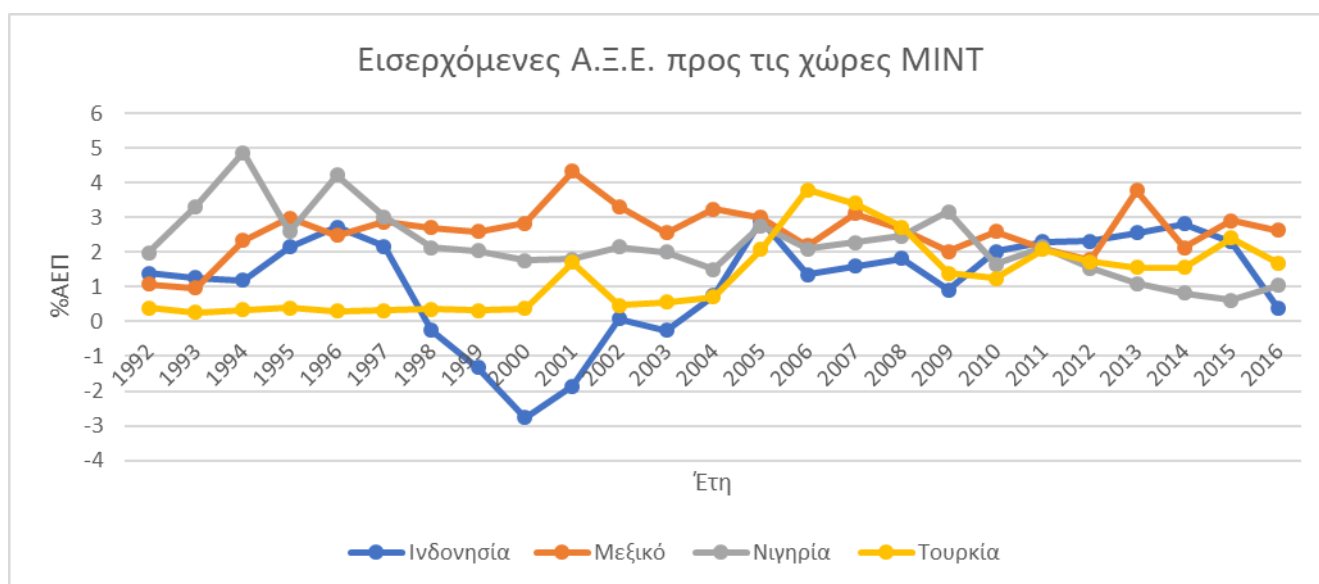
Στο παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.6) παρουσιάζεται η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις BRICS, εξεταζόμενων σε αξία εισροών κεφαλαίων από τις χώρες προέλευσης προς τις αναδυόμενες οικονομίες. Όπως είναι εμφανές, από το 1992 μέχρι το 1996 μόνο η Κίνα παρουσίασε αυξητική πορεία των εισροών κεφαλαίων για ΑΞΕ, ενώ οι υπόλοιπες χώρες παρουσίασαν, βέβαια, εισροές κεφαλαίων, αλλά σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα. Από το 1992 η χώρα της Βραζιλίας ακολούθησε την αυξητική τάση εισροών κεφαλαίων για ΑΞΕ, ενώ οι υπόλοιπες χώρες παρουσίασαν ραγδαία αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ από το 2004 και εξής. Ωστόσο η Κίνα παρουσίασε την πιο σημαντική αύξηση στις εισροές ΑΞΕ, με εξαίρεση την περίοδο 2008-2009.

Πρέπει επίσης να επισημανθεί η χαμηλή προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ από την Νότια Αφρική. Πιο συγκεκριμένα, η χώρα αυτή παρουσιάζει χαμηλά επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ σε σχέση με τις άλλες χώρες, αλλά αυξάνονται σταθερά. Επίσης, όλες οι άλλες χώρες (εξαιρούνται η Κίνα και Νότια Αφρική), παρουσιάζουν αυξομειώσεις στις εισερχόμενες ΑΞΕ κάτι που οφείλεται στην οικονομική ύφεση του 2000 και του 2007.

5.3.2.2.MINT

Η δεύτερη εκ των δύο ομάδων αναδυόμενων χωρών, που επίσης αποτελεί πεδίο μελέτης του διεθνούς επιστημονικού περιβάλλοντος, είναι οι χώρες MINT (Μεξικό, Ινδονησία, Νιγηρία και Τουρκία). Παρακάτω παρουσιάζεται η διαγραμματική απεικόνιση της πορείας των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές (UNCTAD, 2017).

Διάγραμμα 5.7: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ΜΙΝΤ (%ΑΕΠ)

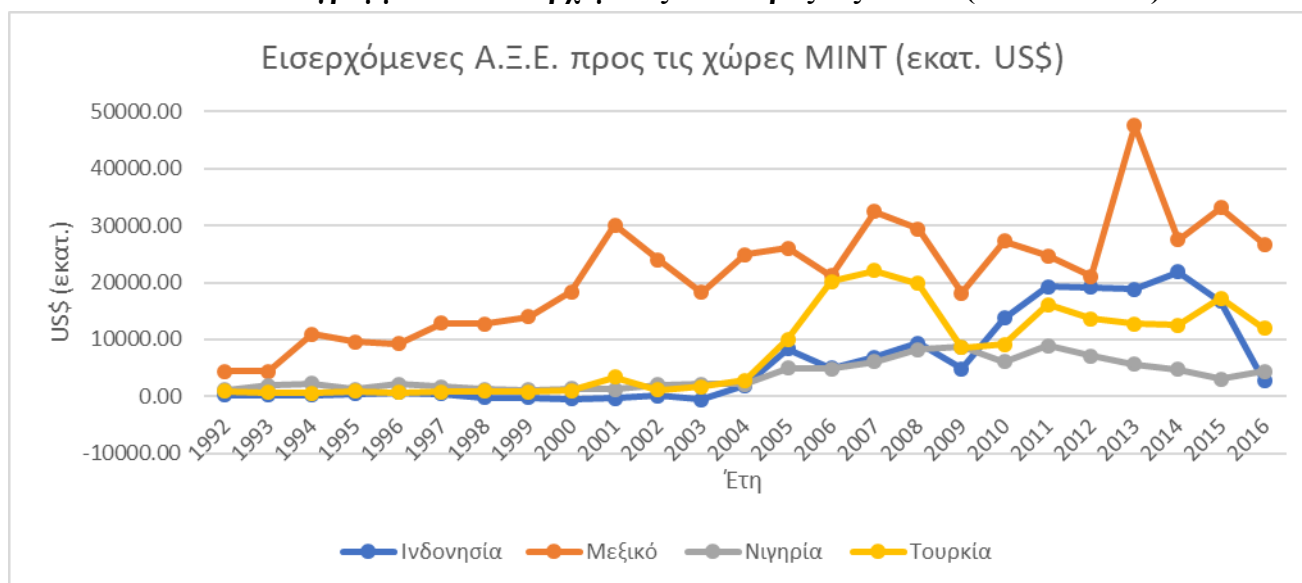

Πηγή: UNCTAD (2017)

Όπως είναι εμφανές από το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.7), η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ΜΙΝΤ ήταν σταθερά αυξανόμενη εκτός από μερικές εξαιρέσεις. Πιο συγκεκριμένα, μόνο μία χώρα, η Ινδονησία¹⁷, παρουσίασε αποεπένδυση από το 1998 έως το 2002, καθώς οι εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασαν αρνητικές τιμές. Επιπλέον, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD, 2017), η Νιγηρία παρουσίασε έντονη αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ κατά την περίοδο 1992 - 1994. Εντούτοις, από το 2002 και εξής όλες οι χώρες παρουσίασαν θετικές τιμές στην ποσοστιαία μεταβολή των εισερχόμενων ΑΞΕ, γεγονός που δηλώνει τη σταθερή ελκυστικότητα των χωρών αυτών προς τους ξένους επενδυτές και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

¹⁷ Η βάση δεδομένων UNCTAD δεν συμπεριλαμβάνει στοιχεία για την Ινδονησία για την περίοδο 1992 – 2002. Το κενό αυτό καλύφθηκε από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Databank).

Διάγραμμα 5.8: Εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ΜΙΝΤ (σε εκατ. US\$)

Πηγή: UNCTAD (2017)

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 5.8) η πορεία των εισροών κεφαλαίων για ΑΞΕ είναι αυξανόμενη, ιδιαίτερα από το 1994 και εξής. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η χώρα της Ινδονησίας, όπου και επιβεβαιώνεται η αποεπένδυση που έλαβε χώρα από το 1998 μέχρι το 2002 (η αξία των εισροών ΑΞΕ είναι αρνητική). Επιπλέον, σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα το Μεξικό είναι η χώρα που παρουσιάζει την υψηλότερη αξία εισροών ΑΞΕ, γεγονός που φανερώνει τη σημαντικότητα της συμμετοχής της στη NAFTA. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι όλες οι χώρες είχαν ξεκινήσει τις μεταρρυθμίσεις από το 1980 και εξής (με εξαίρεση την Τουρκία, η οποία ξεκίνησε τις μεταρρυθμίσεις το 1999), ωστόσο η επίδραση των μεταρρυθμίσεων αυτών ξεκίνησε πολύ μεταγενέστερα. Εξαίρεση αποτελεί η Τουρκία, η οποία παρουσίασε βελτίωση των εισροών ΑΞΕ το 2004, μόλις πέντε χρόνια μετά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.

5.4. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιήθηκε η απεικόνιση της ιστορικής αναδρομής των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η αποτύπωση της πορείας των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες τόσο σε εκατ. Δολάρια όσο και σε ποσοστό του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν, οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες επηρεάστηκαν αισθητά από την ίδρυση οργανισμών (ΟΟΣΑ) και την υπογραφή συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου (NAFTA), ενώ η ίδρυση της ΕΕ βοήθησε επίσης και τις εισροές ΑΞΕ προς τις Ευρωπαϊκές χώρες. Από την άλλη, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν από κάθε μία από τις αναπτυσσόμενες χώρες, είχε ως αποτέλεσμα την προσέλκυση επενδύσεων προς τις χώρες αυτές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η Κίνα, η Βραζιλία και η Ινδία.

Στην συνέχεια του κεφαλαίου, αποτυπώθηκε η πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Έγινε εμφανές ότι ενώ η ελκυστικότητα των αναπτυσσόμενων χωρών είναι εξαιρετικά έντονη, οι ανεπτυγμένες χώρες προσελκύουν ακόμα και σήμερα το μεγαλύτερο ποσοστό εισερχόμενων ΑΞΕ παγκοσμίως. Βεβαίως, και για τις δύο ομάδες χωρών είναι εμφανές ότι οι οικονομικές κρίσεις του 2000 και του 2007 είχαν σαν αποτέλεσμα την μείωση των εισερχομένων ΑΞΕ.

Το παρόν κεφάλαιο βοήθησε ώστε να κατανοηθεί το μεγάλη ανάγκη για την συγκριτική εμπειρική μελέτη των εισροών ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Το σύνολο των ανεπτυγμένων χωρών παραμένει ένας εξαιρετικά σημαντικός πόλος έλξης εισερχόμενων ΑΞΕ το οποίο δείχνει ότι οι ομάδες αυτές χωρών πολύ πιθανό να βρίσκονται σε έντονο ανταγωνισμό.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, η εμπειρική μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων των ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες κρίνεται απαραίτητη. Επιπλέον, η σύγκριση των αποτελεσμάτων αυτών με τα αντίστοιχα για τις αναπτυσσόμενες χώρες, δεδομένα θα προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα αναφορικά με τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Το παραπάνω έχει ως αποτέλεσμα η σύγκριση αυτή να θεωρείται και αυτή εξαιρετικά σημαντική.

Κεφάλαιο 6. Θεωρητική προσέγγιση των προσδιοριστικών παραγόντων των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

6.1. Εισαγωγή

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν μελετηθεί πολλοί και διαφορετικοί προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ, με σημαντικότερους την αναπτυξιακή πορεία του ΑΕΠ, το εμπορικό άνοιγμα της εκάστοτε οικονομίας και την πορεία του πληθωρισμού (Kahai, 2004). Σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας θεωρείται επίσης ο ρυθμός πληθυσμιακής αύξησης (Tampakoudis κ.ά., 2017). Ακόμη, για την επεξήγηση των εισερχόμενων ΑΞΕ έχουν χρησιμοποιηθεί και οι λεγόμενες θεσμικές (ή πολιτικές) μεταβλητές, οι οποίες είναι η επάρκεια του νομικού πλαισίου της χώρας υποδοχής (Globerman και Shapiro, 2002), το επίπεδο της λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης (Daude και Stein, 2007) και το επίπεδο της διαφθοράς (Al - Sadig, 2009). Επιπλέον, στις θεσμικές μεταβλητές συμπεριλαμβάνονται η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης (Globerman και Shapiro, 2002; Gani, 2007) και η πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας (Kim, 2010). Τέλος, έχουν χρησιμοποιηθεί και χρηματοοικονομικές μεταβλητές όπως το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας υποδοχής (Atkin και Glen, 1992).

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιείται η βιβλιογραφική ανασκόπηση των επιλεγμένων μεταβλητών. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι η επίδραση των παραγόντων αυτών είναι ακόμη υπό διερεύνηση και δεν υπάρχει καθολική αποδοχή της επίδρασης έστω και κάποιων από τους παραπάνω παράγοντες στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Ωστόσο, οι προσδιοριστικοί παράγοντες που έχουν επιλεγεί έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολλές και σημαντικές μελέτες. Για τη διευκόλυνση της μελέτης τους οι προσδιοριστικοί παράγοντες έχουν χωριστεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στους κλασικούς και στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες (Kahai, 2004). Η βιβλιογραφία έχει διαχωρίσει περαιτέρω τους προσδιοριστικούς παράγοντες και σε παράγοντες αναζήτησης αγορών, αναζήτησης αποδοτικότητας και αναζήτησης φυσικών πόρων (Wadhwa και Reddy, 2011), ωστόσο ο διαχωρισμός που επιλέχθηκε στην παρούσα διατριβή δίνει τη δυνατότητα να συμπεριληφθούν στην έρευνά μας περισσότερες μεταβλητές.

6.2. Κλασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ

Σύμφωνα με τη θεωρία (Kahai, 2004; Skouloudakis κ.ά., 2016) παράγοντες όπως η αναπτυξιακή πορεία του ΑΕΠ (GDP growth), ο πληθωρισμός και το εμπορικό άνοιγμα της εκάστοτε χώρας υποδοχής χαρακτηρίζονται ως κλασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ. Ο ερευνητής Kahai (2004) προσθέτει επίσης και το επίπεδο των υποδομών της χώρας υποδοχής, ενώ οι Tampakoudis κ.ά. (2017) στους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ προσθέτουν και την αύξηση του πληθυσμού. Παρακάτω παρουσιάζεται ο ρόλος, η σημασία και επίδραση του κάθε κλασικού προσδιοριστικού παράγοντα στις εισερχόμενες ΑΞΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις αντίστοιχες εμπειρικές μελέτες.

6.2.1. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDP growth)

Οι εισερχόμενες ΑΞΕ επηρεάζονται σημαντικά από την αναπτυξιακή πορεία της αγοράς υποδοχής, γεγονός που έχει αποδειχτεί από σχετικές εμπειρικές μελέτες (Casi και Resmini, 2010). Επιπλέον, οι χώρες που παρουσιάζουν ταχύτερη ανάπτυξη παρουσιάζουν υψηλή προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ, καθώς οι χώρες αυτές παρουσιάζουν εξαιρετικά σημαντικές προοπτικές κερδοφορίας.

Οι Casi και Resmini (2010), καθώς επίσης και ο Mold (2003), μελετώντας την πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατέληξαν στο ίδιο συμπέρασμα, δηλαδή στη θετική σχέση μεταξύ ανάπτυξης ΑΕΠ και εισερχόμενων ΑΞΕ. Μάλιστα, οι Casi και Resmini (2010) εφάρμοσαν την μέθοδο OLS για την περίοδο 2005 – 2007. Στην μελέτη αυτή, οι Casi και Resmini (2010) χρησιμοποίησαν τον αριθμό των νέων ξένων επιχειρήσεων που εγκαταστάθηκαν στην κάθε αγορά για κάθε έτος ως εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ αντιπροσωπεύει την οικονομική ανάπτυξη. Ο Mold (2003) χρησιμοποίησε την μέθοδο OLS με τη χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (OLS with Random Effects) για την περίοδο 1978 - 1995. Και σε αυτή την μελέτη, η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ χρησιμοποιήθηκε ως μεταβλητή για την οικονομική ανάπτυξη (ανεξάρτητη) ενώ οι εισερχόμενες ΑΞΕ (σε εκατ. \$) επιλέχτηκε ως εξαρτημένη.

Επίσης, οι μελετητές Glegg και Scott-Green (1999), εφαρμόζοντας το υπόδειγμα Κοινής Σταθεράς (Pooled OLS) αναφέρουν ότι οι ΠΕ αποφασίζουν να

προωθήσουν ΑΞΕ στις χώρες με υψηλά επίπεδα ανάπτυξης του ΑΕΠ, καθώς το τελευταίο μέγεθος συνδέεται με την αυξανόμενη ζήτηση για αγαθά, η οποία οδηγεί στη μείωση του κόστους παραγωγής λόγω οικονομιών κλίμακας¹⁸. Μάλιστα, το κόστος παραγωγής είναι χαμηλότερο από την παραγωγή στη χώρα της μητρικής και από την εξαγωγή στη χώρα υποδοχής. Επιπλέον, οι μελετητές χρησιμοποίησαν ως εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ (σε εκατ. \$) από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, ενώ η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ αντιπροσωπεύει την οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και ο Nunnenkamp (2002), οι Addison και Heshmati (2003), οι Onyeiwu και Shrestha (2004), ο Gani (2007), ο Al-Sadig (2009), οι Castro και Nunez (2013) και οι Tampakoudis κ.ά. (2017).

Αντιθέτως, ο Kahai (2011), εφαρμόζοντας την μέθοδο OLS για ένα δείγμα από 55 αναπτυσσόμενες χώρες για τα έτη 1998 και 2000, υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη του ΑΕΠ δεν επηρεάζει σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Μάλιστα, ο ερευνητής αναφέρει ότι οι ΠΕ δεν επηρεάζονται σημαντικά από τις μελλοντικές προοπτικές των χωρών αυτών. Μάλιστα, στην μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκαν οι κατά κεφαλήν εισερχόμενες ΑΞΕ (per capita FDI inflows), ενώ η ποσοστιαία μεταβολή του ΑΕΠ αντιπροσωπεύει την οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η Asiedu (2002) καθώς επίσης και ο Akin (2009).

Τέλος, ο ερευνητής Alexander (2014) απέδειξε εμπειρικά ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ επηρεάζονται αρνητικά από την οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος ερευνητής υποστηρίζει ότι οι επενδυτές προτιμούν τις αναπτυσσόμενες χώρες που παρουσιάζουν τα χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης, το οποίο μπορεί να οφείλεται στο υψηλότερο κόστος παραγωγής και εργασίας που σχετίζεται με αυξημένα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης¹⁹.

6.2.2. Η πορεία του πληθωρισμού (Inflation rate)

Η πορεία του πληθωρισμού επίσης θεωρείται σημαντική παράμετρος για την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Σε γενικές γραμμές ο πληθωρισμός αποτυπώνει την

¹⁸ Οι Glegg και Scott-Green (1999) μελέτησαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 12 χώρες της Ε.Ε. για την περίοδο 1984 - 1989

¹⁹ Για την μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης, ο Alexander (2014) χρησιμοποίησε το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

αυξητική πορεία της κατανάλωσης στην οικονομία, αλλά και την οικονομική αστάθεια της εκάστοτε χώρας. Τα υψηλά επίπεδα πληθωρισμού ενδεχομένως να είναι αποτέλεσμα της αυξανόμενης κατανάλωσης, γεγονός που οδηγεί στην αυξανόμενη παραγωγικότητα των επιχειρήσεων στην οικονομία και στο μειούμενο κόστος παραγωγής μέσω των οικονομιών κλίμακας (Jadhav, 2012; Skouloudakis κ.ά., 2016)²⁰.

Οι Akran κ.ά. (2014), απέδειξαν ότι τα επίπεδα πληθωρισμού έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες BRICS. Οι συγκεκριμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι στις χώρες αυτές, ο πληθωρισμός αντανάκλα την αυξανόμενη κατανάλωση. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και ο Al-Sadig (2009) και οι Castro και Nunez (2013).

Ωστόσο, τα υψηλά επίπεδα πληθωρισμού μπορεί να συνδέονται και με την οικονομική αστάθεια στην οικονομία υποδοχής, επιδρώντας αρνητικά στις προσέλκυση των εισερχόμενων ΑΞΕ (Dhaka κ.ά., 2007). Οι ερευνητές Dhaka κ.ά. (2007), εφαρμόζοντας την μέθοδο OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων αλλά του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων, επίσης υποστηρίζουν ότι ο υψηλός πληθωρισμός αντανάκλα την αδυναμία της κεντρικής κυβέρνησης να εφαρμόσει μια σταθεροποιητική νομισματική πολιτική. Σε χώρες όπου ο πληθωρισμός αυξάνεται απότομα οι ΠΕ αντιμετωπίζουν αβεβαιότητα αναφορικά με τις τιμές των εισροών και των τελικών προϊόντων, με αποτέλεσμα να μειώνουν ή να αποφεύγουν τις επενδύσεις στις χώρες αυτές²¹. Οι Onyeiwu και Shrestha (2004), Asiedu (2006), Kahai (2011) και οι Wadhwa και Reddy (2011) επίσης απέδειξαν την αρνητική επίδραση που έχει ο πληθωρισμός στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Οι Addison και Heshmati (2003), μελετώντας τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ σε ένα δείγμα 110 αναπτυσσόμενων οικονομιών, έδειξαν ότι ο πληθωρισμός έχει αρνητική επίδραση στις χώρες της Ευρώπης, της Κεντρικής Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Νοτίου Αφρικής. Οι συγκεκριμένοι ερευνητές, εφαρμόζοντας το υπόδειγμα Κοινής Σταθεράς (Pooled OLS) και το Υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects), υποστηρίζουν ότι οι ασταθείς

²⁰ Οι Skouloudakis κ.ά. (2016) μελέτησαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 10 Ασιατικές χώρες για την περίοδο 2002 – 2014 με την χρήση της μεθόδου OLS.

²¹ Οι Dhaka κ.ά. (2007) χρησιμοποίησαν ως εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ σε Δολάρια ΗΠΑ, ενώ μελέτησαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς την Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Πολωνία, Σλοβακία και Σλοβενία για την περίοδο 1995 – 2004.

μακροοικονομικές πολιτικές προκαλούν τον υψηλό πληθωρισμό, με αποτέλεσμα να μειώνονται οι εισερχόμενες ΑΞΕ. Στην συγκεκριμένη μελέτη, οι εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ χρησιμοποιήθηκαν ως εξαρτημένη μεταβλητή. Στο ίδιο συμπέρασμα, μάλιστα, κατέληξαν και οι Basar και Tosunoglu (2006).

Αντιθέτως, η Asiedu (2002) και οι Tampakoudis κ.ά. (2017), απέδειξαν ότι η πορεία του πληθωρισμού (η οποία αντανακλά την οικονομική σταθερότητα της οικονομίας υποδοχής) δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Akpan κ.ά. (2014) και ειδικότερα για τις χώρες MINT.

Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι και όλες τις παραπάνω μελέτες, το επίπεδο του πληθωρισμού κάθε χώρας (εκφρασμένη σε ποσοστό) χρησιμοποιήθηκε για να αντιπροσωπεύσει τον πληθωρισμό κάθε χώρας.

6.2.3. Το εμπορικό άνοιγμα της οικονομίας (trade openness)

Το εμπορικό άνοιγμα της οικονομίας υποδοχής επίσης θεωρείται μία παράμετρος που επηρεάζει σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Η επίδραση όμως του συγκεκριμένου προσδιοριστικού παράγοντα στις εισερχόμενες ΑΞΕ τελεί ακόμα υπό αμφισβήτηση. Ο παράγοντας αυτός αντανακλά την ευκολία με την οποία μεταφέρονται κεφάλαια και αγαθά (υλικά και άυλα) προς την εκάστοτε οικονομία υποδοχής αλλά και από την οικονομία υποδοχής προς άλλες χώρες (Onyeiwu και Shrestha, 2004)²².

Οι ερευνητές Basar και Tosunoglu (2006)²³, μελετώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ σε αναπτυσσόμενες οικονομίες, έδειξαν ότι το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών αυτών επηρεάζει εξαιρετικά σημαντικά την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Οι

²² Οι Onyeiwu και Shrestha (2004) μελέτησαν τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις Αφρικάνικες οικονομίες για την περίοδο 1975 – 1999, εφαρμόζοντας την μέθοδο OLS. Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι οι εισερχόμενες ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) και για το εμπορικό άνοιγμα της κάθε οικονομίας χρησιμοποιήθηκε το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ.

²³ Το δείγμα της μελέτης των Basar και Tosunoglu (2006) περιλαμβάνει την Τουρκία, τις αναπτυσσόμενες χώρες της ΕΕ και τις χώρες οι οποίες είναι υποψήφιες για είσοδο στην ΕΕ. Οι συγκεκριμένοι ερευνητές επίσης εφάρμοσαν την μέθοδο OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων.

συγκεκριμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι ΠΕ δεν έχουν σκοπό μόνο να διαθέσουν τα προϊόντα και υπηρεσίες τους στην χώρα υποδοχής αλλά και να τα εξάγουν σε γειτονικές χώρες. Ταυτόχρονα σημαντικό ρόλο παίζει και η μεταφορά παραγωγικών συντελεστών (υλικά και κεφάλαια) από την χώρα προέλευσης ή ακόμα και από άλλες χώρες. Για τον λόγο αυτό, η ευκολία κατά την οποία μπορούν να μεταφερθούν πρώτες ύλες, κεφάλαια και τελικά προϊόντα από και προς την εκάστοτε χώρα υποδοχής, αποδεικνύεται ως εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ. Στην μελέτη αυτή, χρησιμοποιήθηκαν οι εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ ως εξαρτημένη μεταβλητή. Στο ίδιο συμπέρασμα, μάλιστα, κατέληξαν και ο Kobrin (1976), οι Addison και Heshmati (2003), οι Onyeiwu και Shrestha (2004), ο Cobrin (2005), η Asiedu (2006), οι Dhakal κ.ά. (2007), ο Gani (2007), ο Al-Sadig (2009), οι Castro και Nunez (2013), οι Akpan κ.ά. (2014) για τις χώρες MINT, και οι Tampakoudis κ.ά. (2017).

Σε αντίθεση όμως με τις παραπάνω έρευνες, η Asiedu (2002), μέσω της χρήσης της μεθόδου OLS, υποστηρίζει ότι η επίδραση του εμπορικού ανοίγματος στις εισερχόμενες ΑΞΕ εξαρτάται από το είδος των επενδύσεων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ερευνήτρια, οι ΑΞΕ προς αναζήτηση αγορών προσελκύνονται από χώρες που είναι λιγότερο ανοικτές στο διεθνές εμπόριο²⁴. Και στη μελέτη αυτή, οι εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ επιλέχτηκαν ως εξαρτημένη μεταβλητή. Σύμφωνα με τους μελετητές Liargovas και Skandalis (2012), όπως και τον Jadhav (2012), ο βασικός λόγος αναφορικά με τη σχέση αυτή είναι η θεωρία της αποφυγής των δασμολογικών εμποδίων, σύμφωνα με την οποία οι ΠΕ που επιθυμούν να εισέλθουν σε μια αγορά αποφεύγουν τα δασμολογικά εμπόδια των εισαγωγών μέσω της εγκαθίδρυσης θυγατρικών στις χώρες υποδοχής. Επιπροσθέτως, οι Liargovas και Skandalis (2012) εφάρμοσαν την μέθοδο OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (OLS with Fixed Effects)²⁵. Ο Jadhav (2012) εφάρμοσε την μέθοδο της Πολλαπλής Γραμμικής Παλινδρόμησης (Multiple Regressions Analysis) για την μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις χώρες BRICS για την περίοδο 2000 -

²⁴ Η Asiedu (2002) μελέτησε τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής για την περίοδο 1988 – 1997.

²⁵ Οι Liargovas και Skandalis (2012) μελέτησαν ένα δείγμα αποτελούμενο από 36 αναπτυσσόμενες χώρες για την περίοδο 1990 – 2008.

2009. Και στις δύο μελέτες, η εξαρτημένη μεταβλητή είναι οι εισερχόμενες ΑΞΕ εκφρασμένες σε δισεκατομμύρια Δολάρια.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σε όλες τις εμπειρικές μελέτες, για την μέτρηση του εμπορικού ανοίγματος των οικονομιών χρησιμοποιήθηκε το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ.

6.2.4. Η ποιότητα των υποδομών (infrastructure)

Μία ακόμη παράμετρος, η επίδραση της οποίας στις εισερχόμενες ΑΞΕ δεν είναι ακόμη καθολικά αποδεκτή από τους μελετητές, είναι η ποιότητα των υποδομών της χώρας υποδοχής. Αρκετές μελέτες υποστηρίζουν ότι ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ (Bartlett και Ghoshal, 1998; Asiedu, 2006). Οι ανεπτυγμένες υποδομές μπορούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής αλλά και μεταφοράς, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η κερδοφορία των ΠΕ.

Πιο συγκεκριμένα, οι τηλεπικοινωνιακές υποδομές είναι μία παράμετρος που έχει εξαιρετικά μεγάλη σημασία για την ελκυστικότητα των χωρών υποδοχής. Οι ερευνητές Bartlett και Ghoshal (1998) υποστηρίζουν ότι η μεταφορά πληροφοριών μεταξύ θυγατρικών και μητρικής είναι απαραίτητη για τις ΠΕ, επομένως οι τηλεπικοινωνίες αποτελούν έναν εξαιρετικά σημαντικό παράγοντα για την επιτυχία των διασυνοριακών επενδύσεων, με αποτέλεσμα οι ΠΕ να προτιμούν να επενδύουν σε χώρες με ανεπτυγμένες υποδομές. Όμως, οι συγκεκριμένοι ερευνητές δεν χρησιμοποιούν κάποια οικονομετρική μέθοδο. Επιπλέον, η Asiedu (2006) απέδειξε ότι οι ανεπτυγμένες υποδομές λειτουργούν ως παράγοντας προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ προς 22 Αφρικάνικες χώρες κατά την περίοδο 1984 – 2000. Μάλιστα, στην συγκεκριμένη μελέτη χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος OLS με το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων, με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ και τον αριθμό των τηλεφωνικών γραμμών ανά 1000 άτομα πληθυσμού ως μονάδα μέτρησης της ποιότητας των υποδομών. Την ίδια μονάδα μέτρησης χρησιμοποίησε και ο Kahai (2011) καθώς επίσης και η Asiedu (2002) καταλήγοντας στο ίδιο συμπέρασμα. Οι Goodspeed κ.ά. (2011), χρησιμοποιώντας ως εξαρτημένη μεταβλητή το απόθεμα εισερχόμενων ΑΞΕ (FDI Stock) σε Δολάρια ΗΠΑ, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ποιότητα των υποδομών επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες

ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες²⁶. Για την μέτρηση της μεταβλητής αυτής, χρησιμοποιήθηκε ο αριθμός των τηλεφωνικών γραμμών ανά 1000 άτομα πληθυσμού.

Από την άλλη πλευρά ο ερευνητής Marr (1997), μελετώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες χαμηλού εισοδήματος για την περίοδο 1970 – 1996, υποστηρίζει ότι οι ανεπαρκείς υποδομές μπορούν να δημιουργήσουν επενδυτικές ευκαιρίες για τους ξένους επενδυτές. Ο συγκεκριμένος ερευνητής, μάλιστα, δεν χρησιμοποίησε κάποια μέθοδο οικονομετρικής ανάλυσης. Οι επενδυτικές αυτές ευκαιρίες μπορούν να οδηγήσουν σε εξαιρετικά υψηλές ροές εισερχόμενων ΑΞΕ τόσο για την ανάπτυξη των υποδομών όσο και σε άλλους κλάδους. Για παράδειγμα οι ερευνητές Oyeranti κ.ά. (2011) τόνισαν τις αυξανόμενες επενδυτικές σχέσεις ανάμεσα στην Κίνα και στη Νιγηρία λόγω της οικονομικής συμπληρωματικότητας. Η Κίνα έχει επιτύχει να αναπτύξει σημαντικά την κατασκευαστική βιομηχανία της, ενώ η Νιγηρία είχε ανάγκη για ανάπτυξη υποδομών. Η συμπληρωματικότητα αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ από την Κίνα προς την Νιγηρία από το 2000 έως το 2010, οι οποίες είχαν σκοπό την ανάληψη έργων υποδομών. Πιο συγκεκριμένα, οι εισερχόμενες ΑΞΕ από την Κίνα προς την Νιγηρία αυξήθηκαν από \$3 δισ. το 2003 στα \$6 δισ. το 2006. Και σε αυτή την μελέτη, οι ερευνητές Oyeranti κ.ά. (2011) δεν χρησιμοποίησαν κάποια οικονομετρική μέθοδο. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Addison και Heshmati (2003).

Τέλος, οι Onyeiwu και Shrestha (2004) απέδειξαν εμπειρικά ότι η ποιότητα των υποδομών δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες της Αφρικής. Σύμφωνα με τους συγκεκριμένους ερευνητές, οι ΠΕ προσελκύνονται περισσότερο από παράγοντες όπως η οικονομική ανάπτυξη και το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών αυτών, με αποτέλεσμα να μην επηρεάζονται δραστικά από την ποιότητα των υποδομών στις συγκεκριμένες χώρες υποδοχής. Οι ερευνητές επίσης χρησιμοποίησαν τον αριθμό των τηλεφωνικών γραμμών ανά 1000 άτομα πληθυσμού ως μονάδα μέτρησης της ποιότητας των υποδομών. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Akin (2009), Tampakoudis κ.ά. (2017)

²⁶ Οι Goodspeed κ.α. (2011) εφάρμοσαν την μέθοδο OLS σε δείγμα αποτελούμενο από 10 αναπτυσσόμενες και 10 ανεπτυγμένες χώρες για τη χρονική περίοδο 1996 - 2002, οι οποίες διαχωρίστηκαν με την χρήση ψευδομεταβλητών.

6.2.5. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της χώρας υποδοχής επίσης θεωρείται ένας εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας. Τα αποτελέσματα των εμπειρικών ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα συγκλίνουν στη θετική του επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αρχικά πρέπει να αναφερθεί ότι ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας αντικατοπτρίζει την αύξηση του μεγέθους τη αγοράς, καταδεικνύοντας τις προοπτικές αύξησης του αριθμού των εν δυνάμει καταναλωτών (Tampakoudis κ.ά., 2017)²⁷. Η πληθυσμιακή αύξηση σε μία χώρα παρέχει σημαντικές ευκαιρίες για αύξηση των πωλήσεων αγαθών και υπηρεσιών.

Οι ΠΕ αναζητούν και εκμεταλλεύονται τις αυξανόμενες ανάγκες της εκάστοτε χώρας υποδοχής που παρουσιάζει πληθυσμιακή αύξηση και αποφασίζουν να προωθήσουν ΑΞΕ. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από 28 διαφορετικές αναπτυσσόμενες χώρες για την περίοδο 1987 - 1999, ο ερευνητής Nunnenkamp (2002) απέδειξε ότι υπάρχει θετική και εξαιρετικά σημαντική στατιστική σχέση μεταξύ των εισερχόμενων ΑΞΕ και του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού. Αυτή η σχέση δείχνει ότι, όσο αυξάνεται ο πληθυσμός (που αντανακλάται από τον ρυθμό αύξησης), τόσο αυξάνονται και οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο ίδιος ερευνητής διαχώρισε τις ΑΞΕ σε τρεις κατηγορίες, τις ΑΞΕ προς αναζήτηση αγορών, τις ΑΞΕ προς αναζήτηση φυσικών πόρων και τις ΑΞΕ προς αναζήτηση αποδοτικότητας, και κατέληξε ότι ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού είναι μία από τις μεταβλητές που επηρεάζουν θετικά και στατιστικά σημαντικά όλες τις κατηγορίες των εισερχόμενων ΑΞΕ (Nunnenkamp, 2002). Επιπλέον, στην συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της Πολλαπλής Γραμμικής Παλινδρόμησης με εξαρτημένες μεταβλητές το απόθεμα εισερχόμενων ΑΞΕ (FDI Stock) και τις εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ο ερευνητής Cobrin (2005) μελέτησε επίσης τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ προς 116 αναπτυσσόμενες οικονομίες για την περίοδο 1992 – 2001 με την χρήση της μεθόδου OLS, και έδειξε ότι ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού (ως στοιχείο του μεγέθους της αγοράς) είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Πρέπει να

²⁷ Οι Tampakoudis κ.ά. (2017) μελέτησαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 15 χώρες μεσαίου εισοδήματος για την περίοδο 1980 – 2013, με την χρήση της μεθόδου OLS αλλά και της Dynamic OLS. Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκαν οι εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ.

σημειωθεί ότι ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκαν οι εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Αντιθέτως, οι μελετητές Wadhwa και Reddy (2011) απέδειξαν ότι ο ρυθμός της πληθυσμιακής αύξησης είναι ένας από τους προσδιοριστικούς παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι Wadhwa και Reddy (2011) μελέτησαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 10 αναπτυσσόμενες Ασιατικές οικονομίες για την περίοδο 1991 – 2008, με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ σε Δολάρια ΗΠΑ. Οι μελετητές Akin (2009) και Al-Sadig (2009) επίσης απέδειξαν ότι η πληθυσμιακή αύξηση έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Akin (2009) χρησιμοποίησε δεδομένα για 110 αναπτυσσόμενες χώρες για την περίοδο 1980 – 2000, με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ. Και στις δύο περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος OLS. Τέλος, οι Tampakoudis κ.ά. (2017) κατέληξαν στο ίδιο συμπέρασμα, και αναφέρουν επίσης ότι η αύξηση του πληθυσμού είναι επιζήμια για το εκάστοτε κράτος, καθώς μειώνει το κατά κεφαλήν εισόδημα κι επομένως την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, κάτι που έχει άμεση αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες τις παραπάνω μελέτες, η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού χρησιμοποιήθηκε ως ανεξάρτητη μεταβλητή για την μέτρηση της πληθυσμιακής αύξησης.

6.3. Μη κλασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες

Στην κατηγορία των μη κλασικών προσδιοριστικών παραγόντων συμπεριλαμβάνονται οι θεσμικοί προσδιοριστικοί παράγοντες και ο χρηματοοικονομικός προσδιοριστικός παράγοντας των εισερχόμενων ΑΞΕ. Σύμφωνα με τους ερευνητές Kahai (2004) και Skouloudakis κ.ά. (2016) οι θεσμικές (ή πολιτικές) μεταβλητές είναι η επάρκεια του νομικού πλαισίου της χώρας υποδοχής, το επίπεδο της λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης και το επίπεδο της διαφθοράς. Επιπλέον, στην κατηγορία των μη κλασικών προσδιοριστικών παραγόντων προστίθεται και το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας υποδοχής (Atkin και Glen, 1992) ως χρηματοοικονομικός προσδιοριστικός παράγοντας. Παρακάτω

παρατίθενται οι εμπειρικές μελέτες που αναδεικνύουν τον ρόλο, τη σημασία και την επίδραση του εκάστοτε προσδιοριστικού παράγοντα στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

6.3.1. Η επάρκεια του νομικού πλαισίου

Το σταθερό και αποδοτικό νομικό πλαίσιο της εκάστοτε χώρας υποδοχής θεωρείται ένας εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ. Η αμεροληψία του νομικού συστήματος και ο βαθμός στον οποίο εφαρμόζονται οι νόμοι της χώρας συμβάλλουν στην προστασία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, με αποτέλεσμα να επιδρούν σημαντικά στην ελκυστικότητα της κάθε χώρας για την εισροή εισερχόμενων ΑΞΕ (Globerman και Shapiro, 2002)²⁸.

Ο ερευνητής Alexander (2014), μελετώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 100 αναπτυσσόμενες χώρες για την περίοδο 1984 – 2010, υποστηρίζει επίσης ότι η επάρκεια του νομικού πλαισίου αποτελεί έναν από τους πιο κρίσιμους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ, επειδή οι αλλοδαποί επενδυτές αναζητούν διαβεβαιώσεις ότι οι επενδύσεις τους είναι νομικά προστατευμένες μακροπρόθεσμα. Μάλιστα στη μελέτη του ο παραπάνω ερευνητής αποδεικνύει ότι ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας έχει σημαντικότερη επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ από ό,τι οικονομικές μεταβλητές όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και το ΑΕΠ της χώρας υποδοχής. Πρέπει να αναφερθεί, επίσης, ότι ο συγκεκριμένος ερευνητής χρησιμοποίησε την Δυναμική μέθοδο OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων, με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ (σε εκατομμύρια Δολάρια). Για την μέτρηση της επάρκειας του νομικού πλαισίου, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Νόμος και Τάξη (Law and Order) η βάσης δεδομένων International Country Risk Guide. Ο μελετητής Gani (2007), εξετάζοντας 17 χώρες της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής για την περίοδο 1996 – 2002, έδειξε ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Στην συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε η Δυναμική μέθοδος

²⁸ Οι Globerman και Shapiro (2002) μελέτησαν τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ προς ένα μεγάλο δείγμα από αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες (114 στο σύνολο) για την περίοδο 1995 – 1997, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο OLS. Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκαν οι εισερχόμενες και εξερχόμενες ΑΞΕ σε Δολάρια ΗΠΑ, και ως ανεξάρτητη ο Δείκτης Rule of Law της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Ελαχίστων Τετραγώνων (Dynamic OLS), με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ. Οι ερευνητές Akran κ.ά. (2014), μελετώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες BRICS και MINT για την περίοδο 2001 - 2011, επίσης υποστηρίζουν ότι η επάρκεια του νομικού συστήματος επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ ειδικά προς τις χώρες που αποτελούν τις BRICS. Στην μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκε το υπόδειγμα Κοινής Σταθεράς (Pooled OLS) με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ σε δισεκατομμύρια Δολάρια. Και στις δύο μελέτες, ως ανεξάρτητη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Rule of Law της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Στο ίδιο αποτέλεσμα κατέληξαν και η Asiedu (2006), ο Jadhav (2012) και οι Castro και Nunez (2013).

Ωστόσο, συγκεκριμένες μελέτες υποστηρίζουν ότι ο προσδιοριστικός αυτός παράγοντας έχει μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη των μελετητών Akran κ.ά. (2014) φαίνεται ότι η ίδια μεταβλητή έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ στις χώρες που αποτελούν τις MINT. Επιπλέον, οι ερευνητές Μέον και Sekkat (2007), μελετώντας τους παράγοντες που επηρεάζουν τις εισερχόμενες ΑΞΕ σε 96 χώρες για την περίοδο 1990-2000, έδειξαν επίσης ότι η επάρκεια του νομικού πλαισίου έχει μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Μάλιστα, στην συγκεκριμένη έρευνα εφαρμόστηκε η μέθοδος OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων και του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων, με εξαρτημένη τις εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ και σε αυτή την μελέτη χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Rule of Law της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν επίσης οι Hausmann και Fernandez-Arias (2000) και οι Daude και Stein (2007).

6.3.2. Το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης

Η συγκεκριμένη μεταβλητή θεωρείται επίσης από τους πολύ σημαντικούς πολιτικούς παράγοντες και αντανακλά τη δυνατότητα των πολιτών της εκάστοτε χώρας υποδοχής να εκλέγουν την κεντρική κυβέρνηση, καθώς επίσης και την παρουσία και τη δύναμη των θεσμών που επιβάλλουν τη λογοδοσία της κυβέρνησης προς τους πολίτες της χώρας (Daude και Stein, 2007; World Bank, 2015).

Οι ερευνητές Buchanan κ.ά. (2012), μάλιστα, ερευνώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 164 χώρες για την περίοδο 1996 – 2006, έδειξαν ότι η παραπάνω μεταβλητή έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Συγκεκριμένα, στην έρευνά τους οι παραπάνω μελετητές υποστηρίζουν ότι το υψηλό επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης μειώνει την αβεβαιότητα στην τοπική αγορά. Επιπλέον, στην συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων και του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων, με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Globberman και Shapiro (2002), καθώς επίσης και οι Μέον και Sekkat (2007) και οι Akpan κ.ά. (2014) για τις χώρες BRICS. Σε όλες τις παραπάνω μελέτες, για την μέτρηση της λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Voice and Accountability της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Αντιθέτως, ο Cuervo-Cazurra (2006), μελετώντας τις ΑΞΕ προς 106 χώρες υποδοχής και από 183 χώρες προέλευσης για την περίοδο 1997 - 1999, απέδειξε ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ²⁹. Στη μελέτη του εξηγεί ότι οι επενδυτές που προέρχονται από χώρες με χαμηλά επίπεδα λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης επιλέγουν χώρες με παρόμοια χαρακτηριστικά ώστε να εκμεταλλευτούν την οικειότητα που έχουν με το συγκεκριμένο πολιτικό περιβάλλον. Μάλιστα, και σε αυτή τη μελέτη, για την μέτρηση της λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Government Effectiveness της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Ο Jadhav (2012) επίσης απέδειξε ότι ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας επηρεάζει αρνητικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Στην συγκεκριμένη μελέτη υποστηρίζεται ότι επενδυτές από χώρες με χαμηλό επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης, επιλέγουν παρόμοιες χώρες όταν

²⁹ Ο Cuervo-Cazurra (2006) εφάρμοσε μία λογαριθμική συνάρτηση OLS, με την χρήση του λογάριθμου της εξαρτημένης μεταβλητής (εισερχόμενων ΑΞΕ σε Δολάρια) και των ανεξάρτητων μεταβλητών ΑΕΠ και απόστασης μεταξύ χωρών υποδοχής και προέλευσης. Επίσης, στην ίδια συνάρτηση χρησιμοποιήθηκε ψευδομεταβλητή για τις χώρες υποδοχής, καθώς επίσης και οι χρονικές υστερήσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών. Για την μέτρηση της λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης χρησιμοποιήθηκε μία ψευδομεταβλητή, με τιμή 1 αν η χώρα έχει υπογράψει συνθήκη του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας

διεθνοποιηθούν για να εκμεταλλευτούν την εξοικείωσή τους με διεφθαρμένα περιβάλλοντα και επίσης επειδή αντιμετωπίζουν χαμηλότερο κόστος λειτουργίας σε αντίθεση με άλλους επενδυτές.

Τέλος, οι Hausmann και Fernandez-Arias (2000), ο Gani (2007) και οι Akran κ.ά. (2014) (για τις χώρες MINT) απέδειξαν ότι το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης δεν επηρεάζει σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επίσης, οι Daude και Stein (2007) απέδειξαν ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει μη στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ σε 152 χώρες υποδοχής παγκοσμίως για την περίοδο 1990 – 2000. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος OLS με εξαρτημένη μεταβλητή το απόθεμα εξερχόμενων ΑΞΕ από μία χώρα υποδοχής προς μία χώρα προέλευσης. Και τρεις παραπάνω μελέτες, για την μέτρηση της λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Government Effectiveness της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας.

6.3.3. Το επίπεδο διαφθοράς

Το επίπεδο της διαφθοράς επίσης θεωρείται ένας εξαιρετικά σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας των εισερχόμενων ΑΞΕ. Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι το υψηλό επίπεδο διαφθοράς σε μία χώρα αυξάνει το κόστος έναρξης και λειτουργίας των θυγατρικών αλλά και των τοπικών επιχειρήσεων, καθώς επίσης και την αβεβαιότητα στην οικονομία (Al - Sadig, 2009, Kahai, 2011).

Πιο συγκεκριμένα, ο ερευνητής Al-Sadig (2009) υποστήριξε ότι τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς αυξάνουν το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ή ακόμα και τους φόρους επί των κερδών, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα κέρδη των επενδυτικών σχεδίων. Στη μελέτη του απέδειξε ότι το επίπεδο διαφθοράς έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 117 ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες για την περίοδο 1984 - 2004. Στην μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος OLS, με εξαρτημένη μεταβλητή τις εισερχόμενες ΑΞΕ (σε Δολάρια) προς τον πληθυσμό της εκάστοτε χώρας υποδοχής. Στην ίδια έρευνα, για την μέτρηση της διαφθοράς, χρησιμοποιήθηκε ο αντίστοιχος δείκτης της International Country Risk Guide. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Globerman και Shapiro (2002), ο Cuervo-Cazurra (2006), ο Gani (2007), οι Méon και Sekkat (2007) και οι Akran κ.ά. (2014) για τις χώρες BRICS.

Επίσης, οι ερευνητές Castro και Nunez (2013) υποστήριξαν ότι το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας που συνδέεται με τη διαφθορά στην οικονομία μεταφέρεται στους καταναλωτές μέσω των αυξημένων τιμών και της χαμηλότερης ποιότητας των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών. Επιπλέον, οι παραπάνω ερευνητές ανέφεραν ότι η διαφθορά επηρεάζει επίσης την αγορά εργασίας, τον ανταγωνισμό και την οικονομική ανάπτυξη, και κατά συνέπεια την ελκυστικότητα της εκάστοτε χώρας υποδοχής. Στη μελέτη τους έδειξαν συγκεκριμένα την αρνητική σχέση μεταξύ του επιπέδου διαφθοράς και των εισερχόμενων ΑΞΕ σε 73 αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες για την περίοδο 1998 – 2008, με την χρήση του Υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects), όπου ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκαν ο λογάριθμος των εισερχόμενων ΑΞΕ (σε δολάρια). Για τη μέτρηση της διαφθοράς, χρησιμοποιήθηκε ο αντίστοιχος δείκτης Corruption Perception Index του οργανισμού Transparency International. Σε ανάλογο συμπέρασμα (θετική επίδραση της καταπολέμησης της διαφθοράς) κατέληξαν ο Gani (2007), ο Kahai (2011) και ο Alexander (2014). Στις μελέτες αυτές χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Control of Corruption, της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Σε αντίστοιχο συμπέρασμα κατέληξε και η Asiedu (2006), η οποία αναφέρει ότι η αύξηση της διαφθοράς επηρεάζει αρνητικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, οι Goodspeed κ.ά. (2011) υποστηρίζουν ότι το επίπεδο διαφθοράς επηρεάζει αρνητικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες και αναπτυσσόμενες χώρες. Στην συγκεκριμένη μελέτη χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Corruption Perception Index του οργανισμού Transparency International.

Αντιθέτως, οι ερευνητές Hausmann και Fernandez-Arias (2000) έδειξαν ότι το επίπεδο διαφθοράς δεν έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Στη μελέτη τους αναφέρουν ότι πολλές χώρες που παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα διαφθοράς λαμβάνουν σημαντικά αυξανόμενες εισερχόμενες ΑΞΕ, ενώ ακόμη υποστηρίζουν ότι οι πολιτικές προσέλκυσης επενδύσεων εστιάζουν σε άλλους τομείς της οικονομίας όπως στη σταθεροποίηση του πληθωρισμού, στην ανάπτυξη της οικονομίας, κ.ά. και όχι στη μείωση του επιπέδου διαφθοράς, με αποτέλεσμα να γίνονται πιο ελκυστικές, ενώ στην πραγματικότητα δεν επιλύουν το πολύ σημαντικό πρόβλημα της διαφθοράς. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και οι Daude και Stein (2007), ο Jadhav (2012), ο οποίος χρησιμοποίησε τον ίδιο δείκτη ως ανεξάρτητη μεταβλητή, και οι Akran κ.ά. (2014) για τις χώρες MINT.

6.3.4. Αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης

Το επίπεδο αποτελεσματικότητας της κεντρικής κυβέρνησης της εκάστοτε χώρας υποδοχής θεωρείται επίσης ένας σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας. Όμως δεν έχει προσελκύσει το επιστημονικό ενδιαφέρον τόσο έντονα όσο οι προαναφερθείσες πολιτικές μεταβλητές. Παρόλα αυτά, υποστηρίζεται ότι η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης, κάτι που αποτυπώνεται μέσω της απουσίας διακρίσεων στην εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων, επηρεάζει σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ μιας και αντανακλά την ισονομία που επικρατεί στην χώρα αυτή (Globerman και Shapiro, 2002; Gani, 2007).

Σύμφωνα με τους Globerman και Shapiro (2003), Gani (2007) και Μέον και Sekkat (2007), ο προσδιοριστικός παράγοντας αυτός επηρεάζει θετικά και σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Μία χώρα που εφαρμόζει πολιτικές αποφάσεις χωρίς διακρίσεις δείχνει ότι δεν θα προωθήσει μέτρα υπέρ των τοπικών παραγωγών και επιχειρήσεων (και κατ' επέκταση ενάντια στην εκάστοτε ΠΕ). Επιπλέον, δεν θα προωθηθούν μέτρα προς όφελος συγκεκριμένων ομάδων εργαζομένων και πολιτών, τα οποία ενδεχομένως να πλήξουν τα συμφέροντα αλλά ακόμα και να επιδράσουν αρνητικά στην κερδοφορία των θυγατρικών των ΠΕ. Και στις τρεις μελέτες, ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Government Effectiveness της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Τέλος, οι Goodspeed κ.ά. (2011) επίσης απέδειξαν ότι η επιδείνωση της διακυβέρνησης επηρεάζει αρνητικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Μάλιστα, οι συγκεκριμένοι ερευνητές χρησιμοποίησαν το δείκτη Government Efficiency Ranking ο οποίος συμπεριλαμβάνεται στο IMD World Competitiveness Yearbook. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Daude και Stein (2007) και οι Akran κ.ά. (2014) για τις χώρες BRICS.

Αντιθέτως, οι Hausmann και Fernandez-Arias (2000) υποστηρίζουν ότι ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Ο συγκεκριμένος ερευνητής, μελετώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς 64 χώρες παγκοσμίως, υποστηρίζει ότι οι ΠΕ δεν λαμβάνουν υπόψη το πολιτικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής διότι δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στο μέγεθος της κάθε χώρας. Μάλιστα, οι συγκεκριμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ προς μία χώρα δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η χώρα αυτή παρουσιάζει βελτίωση στο πολιτικό της περιβάλλον.

Επιπλέον, δεν υπάρχουν εμπειρικές μελέτες που να υποστηρίζουν την αρνητική επίδραση της αποτελεσματικότητας της κεντρικής κυβέρνησης στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Υποθετικά, η προώθηση μεροληπτικών πολιτικών μπορεί να επιδράσει θετικά στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, οι κυβερνήσεις που παρουσιάζουν μειωμένη αποτελεσματικότητα, παρουσιάζουν και θέληση να προωθήσουν μέτρα προς όφελος των ΠΕ. Όμως, δεν υπάρχουν εμπειρικές μελέτες που να αποδεικνύουν αυτή τη σχέση.

6.3.5. Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας

Η πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας θεωρείται επίσης ένας εξαιρετικά σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας των εισερχόμενων ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η απουσία πολιτικών αναταράξεων και η προώθηση μίας σταθερής πολιτικής επηρεάζει θετικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ μιας και γνωρίζουν ότι στο άμεσο μέλλον δεν θα υπάρξουν ραγδαίες πολιτικές εξελίξεις που θα επηρεάσουν το σύνολο της οικονομίας.

Σύμφωνα με τον Kobrin (1976)³⁰ η σταθερότητα του πολιτικού κλίματος της χώρας υποδοχής επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Οι ΠΕ θεωρούν ότι στις χώρες με σταθερό πολιτικό κλίμα δεν θα υπάρξουν ραγδαίες εξελίξεις που να επηρεάσουν την δραστηριότητα τους. Επιπλέον, αποφεύγουν την δραστηριοποίηση σε ασταθείς πολιτικά χώρες μιας και ραγδαίες πολιτικές αποφάσεις (όπως για παράδειγμα μία απότομη αύξηση της φορολογίας των ΠΕ ή των επιχειρήσεων γενικότερα) μπορούν να επηρεάσουν την λειτουργία και κερδοφορία των θυγατρικών των ΠΕ. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Globerman και Shapiro (2002), ο Gani (2007), καθώς επίσης και οι Μέον και Sekkat (2007), ενώ σε όλες τις μελέτες χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης «Πολιτική Σταθερότητα και Απουσία Βίας» της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Akran κ.ά. (2014) για τις χώρες BRICS.

³⁰ Ο Kobrin (1976) χρησιμοποίησε δεδομένα για 79 αναπτυσσόμενες χώρες για την περίοδο 1992 – 2001, ενώ εφάρμοσε την μέθοδο OLS, με εξαρτημένη μεταβλητή το πηλίκο της διαίρεσης των εισερχόμενων ΑΞΕ προς το ΑΕΠ κάθε χώρας. Ως ανεξάρτητη μεταβλητή, χρησιμοποιήθηκε ο αντίστοιχος δείκτης των Democratic and Authoritarian Scores του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Αντιθέτως, ο Kim (2010) υποστηρίζει ότι οι ΠΕ προσελκύονται από πολιτικά ασταθείς χώρες. Ο συγκεκριμένος ερευνητής υποστηρίζει ότι οι ΠΕ παρουσιάζουν μία προτίμηση προς τις ασταθείς πολιτικά χώρες ιδιαίτερα στην περίπτωση κατά την οποία προέρχονται από επίσης πολιτικά ασταθείς χώρες προέλευσης. Η εμπειρίες που έχουν αποκομίσει από την δραστηριοποίηση σε ασταθές πολιτικό περιβάλλον τους δίνει την δυνατότητα να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ασταθείς πολιτικές εξελίξεις στην εκάστοτε χώρας υποδοχής. Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο μελετητή, υποστηρίζεται ότι οι πολιτικά ασταθείς χώρες επιτρέπουν την μεγαλύτερη εισροή κεφαλαίων μέσω ΑΞΕ ενώ η αποδοτικότητα των επενδύσεων αυτών είναι μεγαλύτερη στις χώρες αυτές³¹. Ο συγκεκριμένος ερευνητής, επίσης χρησιμοποίησε τον δείκτη «Πολιτική Σταθερότητα και Απουσία Βίας» της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Τέλος, ο ερευνητής Jadhav (2012), απέδειξε εμπειρικά ότι η πολιτική σταθερότητα των χωρών υποδοχής δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Ο συγκεκριμένος ερευνητής, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πολιτική σταθερότητα είναι ένα στοιχείο της χώρας που δεν επηρεάζει σημαντικά τις εισερχόμενες επενδύσεις, χρησιμοποιώντας τον δείκτη «Πολιτική Σταθερότητα και Απουσία Βίας» της βάσης δεδομένων Worldwide Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Στο ίδιο συμπέρασμα συμφωνούν και οι Hausmann και Fernandez-Arias (2000), οι Daude και Stein (2007) και οι Akpan κ.ά. (2014) για τις χώρες MINT.

6.3.6. Το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Μία επίσης σημαντική παράμετρος προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ είναι η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας υποδοχής. Το επίπεδο ανάπτυξης προσδιορίζεται από την ποιότητα, τη ρευστότητα και την αποδοτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (Tampakoudis κ.α., 2017). Ωστόσο, οι εμπειρικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα δεν συγκλίνουν σε ένα συμπέρασμα

³¹ Ο Kim (2010) χρησιμοποίησε δεδομένα για 28 χώρες για την περίοδο 1990 – 2002, εφαρμόζοντας την μέθοδο OLS με την χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων και την μέθοδο Pooled OLS, χρησιμοποιώντας τις εισερχόμενες ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή.

αναφορικά με την επίδραση του συγκεκριμένου προσδιοριστικού παράγοντα στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Σύμφωνα με τους ερευνητές Atkin και Glen (1992) οι εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης (τράπεζες, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, κ.ά.) έχουν έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο τόσο για τις τοπικές όσο και για τις αλλοδαπές επιχειρήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες, με αποτέλεσμα ένα ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα να επηρεάζει σημαντικά την ελκυστικότητα των οικονομιών αυτών³².

Από την άλλη πλευρά υποστηρίζεται ότι οι ΠΕ χρησιμοποιούν εσωτερικά μέσα χρηματοδότησης ώστε να χρηματοδοτήσουν τις διεθνείς δραστηριότητές τους, με αποτέλεσμα να μην επηρεάζονται σημαντικά από το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας υποδοχής. Τα εσωτερικά αυτά μέσα είναι είτε ο εσωτερικός δανεισμός είτε η μεταφορά κεφαλαίων από τη μητρική προς την εκάστοτε θυγατρική. Μάλιστα, οι ερευνητές Atkin και Glen (1992) υποστηρίζουν ότι οι ΠΕ των χωρών G7 μπορούν να χρηματοδοτήσουν τις ΑΞΕ χρησιμοποιώντας ίδια κεφάλαια, χωρίς να βασίζονται καθόλου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της εκάστοτε χώρας υποδοχής. Οι μελετητές Hausmann και Fernandez-Arias (2000) ισχυρίζονται ότι οι χώρες με υποανάπτυκτο και ασταθές χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζουν υψηλές εισροές ΑΞΕ, καθώς οι ΠΕ αποφεύγουν τις συναλλαγές με τοπικές συνεργαζόμενες επιχειρήσεις (και κατ' επέκταση με το τοπικό χρηματοπιστωτικό σύστημα) μέσω της προώθησης ΑΞΕ. Η πώληση αγαθών και υπηρεσιών πραγματοποιείται μεταξύ θυγατρικών και μητρικής χωρίς τη συμμετοχή τοπικών επιχειρήσεων (οι οποίες συνεργάζονται με τοπικές τράπεζες), με αποτέλεσμα να αποφεύγεται και το κόστος συναλλαγών³³. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Tampakoudis κ.ά. (2017).

³² Οι Atkin και Glen (1992) εξήγαγαν τα συγκεκριμένα συμπεράσματα χωρίς τη χρήση κάποιας οικονομετρικής μεθόδου.

³³ Οι Hausmann και Fernandez-Arias (2000) χρησιμοποίησαν δεδομένα για την περίοδο 1996 – 1998, με την χρήση της μεθόδου OLS, ενώ δεν αναφέρεται ο αριθμός των χωρών. Η εξαρτημένη μεταβλητή που χρησιμοποιήθηκε είναι το πηλίκo των εισερχόμενων ΑΞΕ προς το ΑΕΠ της κάθε χώρας. Για την μέτρηση της ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Ιδιωτικές Πιστώσεις (Private Credit) προς το ΑΕΠ της κάθε χώρας.

6.4. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό συμπεριλαμβάνονται οι εμπειρικές μελέτες που διερευνούν την επίδραση των επιλεγμένων προσδιοριστικών παραγόντων. Ωστόσο, όπως είναι εμφανές, οι ερευνητές που έχουν μελετήσει τους προσδιοριστικούς αυτούς παράγοντες δεν έχουν καταλήξει σε ένα κοινό συμπέρασμα.

Η έλλειψη εξαγωγής καθολικά αποδεκτών συμπερασμάτων σχετικά με την επίδραση των συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων σε συνάρτηση με την ανάδειξη των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων οικονομιών ως σημαντικών δεκτών εισερχόμενων ΑΞΕ έχει δημιουργήσει την ανάγκη για περαιτέρω μελέτη και σύγκριση της επίδρασης των προσδιοριστικών παραγόντων αυτών στις εισερχόμενες ΑΞΕ στις συγκεκριμένες χώρες.

Επιπλέον, μετά την ενδελεχή μελέτη των εμπειρικών ερευνών, έγινε αντιληπτό ότι υπάρχει έλλειψη στην συγκριτική προσέγγιση της επίδρασης συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Ειδικότερα, δεν υπάρχει εκτενή μελέτη στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, μιας και μόνο μία μελέτη πραγματοποιεί αυτή τη σύγκριση με τη χρήση κάποιας οικονομετρικής μεθόδου, η οποία όμως δείχνει ότι δεν υπάρχουν διαφορές στους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ προς αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες (Goodspeed κ.ά., 2011). Όπως αναφέρθηκε ήδη στην παρούσα διατριβή, η αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ και προς τις δύο ομάδες χωρών είναι εμφανής, οπότε η συγκριτική αυτή απεικόνιση της επίδρασης των προσδιοριστικών αυτών παραγόντων θα οδηγήσει σε σημαντικά συμπεράσματα. Επίσης, θα δώσει απάντηση σε ένα βασικό ερώτημα, αν κάποιοι προσδιοριστικοί παράγοντες έχουν διαφορετική ή ίδια επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις δύο ομάδες χωρών, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν σημαντικές δομικές διαφορές αλλά και διαφορές σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.

Κεφάλαιο 7. Μεθοδολογία και εμπειρική διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες

7.1. Εισαγωγή

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, οι προσδιοριστικοί παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ σε θεωρητικό επίπεδο και σύμφωνα πάντα με τη διεθνή βιβλιογραφία είναι μεταξύ άλλων η ανάπτυξη της χώρας υποδοχής, το εμπορικό άνοιγμα, το επίπεδο του πληθωρισμού κ.ά. Ωστόσο, τα εμπειρικά αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών σχετικά με την επίδραση των προσδιοριστικών παραγόντων στις ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και τις ανεπτυγμένες οικονομίες είναι αντικρουόμενα. Επιπλέον, από την εκτενή μελέτη των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα, είναι εμφανές ότι υπάρχει ένα κενό στη βιβλιογραφία, καθώς δεν υπάρχει καμία δημοσίευση ή έρευνα που να συγκρίνει την επίδραση των προσδιοριστικών παραγόντων των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες με την χρήση ξεχωριστών δειγμάτων.

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται η εμπειρική μελέτη της επίδρασης των κλασικών και μη κλασικών προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και τις ανεπτυγμένες οικονομίες. Για την εμπειρική αυτή μελέτη επιλέχθηκαν ως εξαρτημένες μεταβλητές το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) και οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ). Οι ανεξάρτητες μεταβλητές των μοντέλων έχουν χωριστεί σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται το ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ της κάθε χώρας, ο ετήσιος πληθωρισμός, το εμπορικό άνοιγμα της κάθε χώρας (υπολογιζόμενο ως το άθροισμα των εισαγωγών και των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ), η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού και οι τηλεφωνικές γραμμές ανά εκατό (100) άτομα πληθυσμού. Στην δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται το επίπεδο του νομικού πλαισίου, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης, το επίπεδο διαφθοράς, η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης και η πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας στην κάθε χώρα, οι οποίες εκφράζονται σε ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank). Στην ίδια κατηγορία έχουν

προστεθεί και οι χρηματοοικονομικοί πόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ) που διατίθενται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της κάθε χώρας προς τον ιδιωτικό τομέα. Τα δεδομένα είναι ετήσια και σε τρέχουσες τιμές. Τα στοιχεία επίσης συλλέχτηκαν από τη βάση δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών UNCTAD (για το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ) και από τη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις εισροές ΑΞΕ και τις ανεξάρτητες μεταβλητές (World Bank, 2016). Η χρονική περίοδος που μελετάται στην παρούσα διατριβή εκτείνεται από το 2002 μέχρι το 2015. Επιπλέον, το κάθε δείγμα (ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών) συμπεριλαμβάνει αρχικά είκοσι (20) διαφορετικές χώρες. Ειδικότερα, το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών αποτελείται από τις χώρες Αυστραλία, Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α. Το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών συμπεριλαμβάνει τις χώρες Αγκόλα, Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Αίγυπτο, Γκάνα, Ινδία, Ινδονησία, Νότιος Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό, Νιγηρία, Περού, Φιλιππίνες, Ρωσία, Σιγκαπούρη, Νότιος Αφρική, Τουρκία και Βιετνάμ. Η επιλογή των χωρών και ο διαχωρισμός τους σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες βασίστηκε στη World Investment Report των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD, 2017), καθώς επίσης και στη πληρότητα διαθέσιμων δεδομένων. Εν συνεχεία, αναπτύχθηκαν και μοντέλα αποτελούμενα από 16 αναπτυσσόμενες και 16 ανεπτυγμένες χώρες, για την ίδια χρονική περίοδο.

Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου αυτού θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία που θα χρησιμοποιηθεί για την εμπειρική μελέτη της επίδρασης των προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάζονται οι έλεγχοι στασιμότητας των μεταβλητών (panel stationarity tests) (π.χ. Maddala & Wu, 1999). Εν συνεχεία παρουσιάζεται ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας, κατά τον οποίο ελέγχεται η συσχέτιση μεταξύ των επιλεγμένων ανεξάρτητων μεταβλητών. Για τον έλεγχο αυτό χρησιμοποιείται η συσχέτιση κατά Pearson (Pearson pairwise correlation). Τέλος, αναλύονται οι μέθοδοι εκτίμησης της σχέσης μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής (εισερχόμενες ΑΞΕ) και των ανεξάρτητων μεταβλητών, οι οποίες είναι η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) και η δυναμική μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων (DOLS).

Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου η μεθοδολογία εξειδικεύεται για κάθε ομάδα χωρών (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων). Αρχικά εφαρμόζονται οι έλεγχοι στασιμότητας δεδομένων πάνελ ώστε να προσδιοριστούν οι μη στάσιμες μεταβλητές,

οι οποίες και αντικαθίστανται από τις πρώτες διαφορές τους. Μάλιστα, έχει αποδειχτεί ότι, αν χρησιμοποιηθούν μη στάσιμες μεταβλητές σε ένα μοντέλο, τότε οι παλινδρομήσεις δίνουν μη αξιόπιστα αποτελέσματα. Ειδικότερα, τα αποτελέσματα μπορεί να δείχνουν αξιόπιστα (υψηλή τιμή R^2 κ.ά.) αλλά στην πραγματικότητα να μην έχουν καμία οικονομική σημασία (να μην φαίνεται δηλαδή η πραγματική επίδραση της ανεξάρτητης μεταβλητής). Στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουμε το πρόβλημα των κίβδηλων παλινδρομήσεων (spurious regressions) (Granger και Newbold, 1974; Phillips, 1986).

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας, ώστε να ελεγχθεί πιθανή αλληλεπίδραση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Πρέπει να αναφερθεί ότι ως γνωστόν, οι μεταβλητές οι οποίες παρουσιάζουν πολυσυγγραμμικότητα δεν προσθέτουν ερμηνευτική ικανότητα στο εκάστοτε μοντέλο και για τον λόγο αυτό πρέπει να τοποθετούμε σε διαφορετικές εξισώσεις τις μεταβλητές που συμπεριφέρονται κατ' αυτό τον τρόπο.

Ακολούθως, διαμορφώνονται οι εξισώσεις που χρησιμοποιούνται για την εμπειρική έρευνα της διατριβής. Πρέπει να σημειωθεί, ότι οι επιλεγμένες ανεξάρτητες μεταβλητές χωρίστηκαν σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ένα από τα δύο δείγματα χωρών, εφαρμόστηκε η OLS και η DOLS, σε εξισώσεις οι οποίες συμπεριλαμβάνουν είτε μόνο τους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, είτε μόνο τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, είτε το σύνολο των παραγόντων αυτών³⁴. Πρέπει να σημειωθεί ότι αναπτύχθηκαν και μοντέλα με μικρότερο αριθμό ανεξάρτητων μεταβλητών. Επιπλέον, σε όλες τις εξισώσεις εφαρμόστηκε το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων και το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων. Ο σκοπός της επιλογής του συγκεκριμένου τρόπου διερεύνησης είναι η σύγκριση των αποτελεσμάτων μεταξύ των μοντέλων αυτών, και η επιλογή του πιο αξιόπιστου μοντέλου για κάθε ένα από τα δύο δείγματα χωρών. Εν συνεχεία, τα πιο αξιόπιστα μοντέλα, χρησιμοποιούνται προκειμένου να συγκριθούν τα εμπειρικά αποτελέσματα των δύο αυτών δειγμάτων.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι η διαφορά της παρούσας διατριβής σε σχέση με τις μέχρι τώρα μελέτες είναι ότι πραγματοποιείται η σύγκριση της επίδρασης των προσδιοριστικών των εισερχόμενων ΑΞΕ προς ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες

³⁴ Η προσέγγιση αυτή έχει χρησιμοποιηθεί και από τους Daude και Stein (2007)

χώρες, χρησιμοποιώντας τα δείγματα αυτά σε ξεχωριστά μοντέλα και όχι με την χρήση ψευδομεταβλητών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι έλεγχοι στασιμότητας και πολυσυγγραμικότητας να πραγματοποιούνται για κάθε δείγμα ξεχωριστά, ενώ επιλέγεται και η οικονομετρική μέθοδος που προσφέρει τα πιο αξιόπιστα συμπεράσματα ξεχωριστά για κάθε δείγμα. Με αυτόν τον τρόπο, απορρίπτεται η χρήση των ψευδομεταβλητών, διότι δεν επιτρέπει τον προσδιορισμό των μοντέλων και οικονομετρικής μεθόδου που προσφέρει τα πιο αξιόπιστα αποτελέσματα για κάθε δείγμα. Επιπλέον, απορρίπτεται η μελέτη των χωρών αυτών ως ένα σύνολο χωρών, λόγω των εξαιρετικά σημαντικών διαφορών (σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο) που υπάρχουν μεταξύ τους.

7.2. Τα δείγματα

Για την εμπειρική μελέτη της παρούσας διατριβής, επιλέχθηκαν δύο διαφορετικά δείγματα χωρών, και πιο συγκεκριμένα οι ανεπτυγμένες και οι αναπτυσσόμενες χώρες. Ο διαχωρισμός των χωρών στις δύο αυτές κατηγορίες βασίστηκε στην World Investment Report των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD, 2017). Στο δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών περιλαμβάνονται οι χώρες Αυστραλία, Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α. Στο δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών περιλαμβάνονται οι χώρες Αγκόλα, Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Αίγυπτο, Γκάνα, Ινδία, Ινδονησία, Νότιος Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό, Νιγηρία, Περού, Φιλιππίνες, Ρωσία, Σιγκαπούρη, Νότιος Αφρική, Τουρκία και Βιετνάμ. Για κάθε δείγμα, η επιλογή των χωρών βασίστηκε στη διαθεσιμότητα ολοκληρωμένων στατιστικών στοιχείων για όλες τις μεταβλητές (εξαρτημένη και ανεξάρτητες). Στα μικρότερα δείγματα, επιλέχθηκαν 16 αναπτυσσόμενες και 16 ανεπτυγμένες χώρες.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι και τα δύο δείγματα μπορούν να χαρακτηριστούν ως ετερογενή, διότι σε κάθε δείγμα οι χώρες παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές, όπως διαφορετικά επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ, διαφορετική ανάπτυξη ΑΕΠ, διαφορετικό πληθωρισμό, διαφορετικό πολιτικό περιβάλλον κ.ά. Το ζήτημα αυτό (ετερογένεια των δειγμάτων) παίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή της μεθόδου που θα εφαρμοστεί στην παρούσα διατριβή.

Στην World Investment Report (UNCTAD, 2017) αναγνωρίζεται και μία τρίτη ομάδα χωρών, οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (στις οποίες περιλαμβάνονται η Μοζαμβίκη, η Αιθιοπία, η Μιανμάρ, κ.ά.). Το συγκεκριμένο δείγμα χωρών δεν επιλέχτηκε λόγω έλλειψης δεδομένων. Οι βάσεις δεδομένων όπως αυτή της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank) περιέχουν ελλιπή στατιστικά στοιχεία για τις χώρες αυτές, γεγονός που καθιστά αδύνατο να συμπεριληφθούν ως τρίτο δείγμα στη παρούσα διατριβή.

Αναφορικά με το χρονικό διάστημα που μελετάται στην εν λόγω διατριβή, επιλέχθηκαν τα έτη από το 2002 μέχρι το 2015. Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος επιλέχτηκε διότι σύμφωνα με τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας και της βάσης δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών (UNCTAD Database), η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίζεται από παγκόσμια σταθερότητα. Επιπλέον, οι εισερχόμενες ΑΞΕ παρουσιάζουν σταθερά αυξανόμενη πορεία (με εξαίρεση τα έτη 2007 και 2008) παγκοσμίως, κάτι που πιθανόν να οφείλεται στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ οι οποίες εφαρμόστηκαν από τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς επίσης και από την εισαγωγή του κοινού νομίσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη ότι το κάθε δείγμα αποτελείται από 20 χώρες και η χρονική περίοδος είναι 14 έτη, η κάθε μεταβλητή για το κάθε δείγμα αποτελείται από 280 παρατηρήσεις (14x20). Για τα μικρότερα δείγματα, η κάθε μεταβλητή αποτελείται από 224 παρατηρήσεις (14x16).

7.3. Μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας

Η διεθνής βιβλιογραφία (Gujarati, 2004) έχει προσδιορίσει συγκεκριμένες μεθόδους ανάλυσης δεδομένων (π.χ. μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων, δυναμική μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων, κ.ά.). Οι μέθοδοι που επιλέχθηκαν στην παρούσα διατριβή είναι η «Μέθοδος των Ελαχίστων Τετραγώνων» (Ordinary Least Square – OLS) και η «Δυναμική Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων» (Dynamic Ordinary Least Square – DOLS). Η πρώτη εκ των δύο μεθόδων (OLS) επιλέχτηκε διότι εμφανίζει μια μη αμελητέα μεροληψία όταν το μέγεθος του δείγματος είναι μικρό (Kao και Chiang, 2000). Μάλιστα, θεωρείται ότι η μέθοδος OLS παρέχει αμερόληπτα αποτελέσματα σε περιπτώσεις όπου το δείγμα είναι μεγάλο (Moutinho και Hutcheson, 2011). Στην

περίπτωση της παρούσας διατριβής το κάθε δείγμα αποτελείται από είκοσι (20) χώρες, με αποτέλεσμα η μεροληψία της μεθόδου αυτής να μη θεωρείται πρόβλημα. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Gujarati (2004), η μέθοδος OLS παρουσιάζει εξαιρετικά ισχυρές στατιστικές ιδιότητες με αποτέλεσμα να είναι κατάλληλη για την στατιστική εξαγωγή συμπερασμάτων. Μάλιστα, σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, η μέθοδος OLS είναι από τις πιο ισχυρές και δημοφιλείς μεθόδους ανάλυσης παλινδρόμησης. Η δεύτερη μέθοδος (DOLS) επιλέχτηκε επίσης διότι παρέχει το πλεονέκτημα της παρακολούθησης της δυναμικής εξέλιξης της σχέσης των μεταβλητών (Baltagi, 2008).

Επίσης, σύμφωνα με τον Gujarati, (2004), υπάρχουν διαφορετικές μορφές δεδομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (δεδομένα χρονολογικών σειρών, διαστρωματικά δεδομένα, ομαδοποιημένα δεδομένα και δεδομένα πάνελ). Για τη μελέτη της επίδρασης συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ καταλληλότερη μέθοδος θεωρείται η χρησιμοποίηση δεδομένων πάνελ, τα οποία είναι στην πραγματικότητα ο συνδυασμός χωρών και της υπό μελέτη χρονικής περιόδου για κάθε μεταβλητή της ανάλυσης (Baltagi, 2008).

7.3.1. Δεδομένα πάνελ

Για τη μελέτη της επίδρασης των προσδιοριστικών παραγόντων των εισερχόμενων ΑΞΕ όλες οι μελέτες που έχουν παρουσιαστεί μέχρι τώρα και μελετούν ομάδες χωρών έχουν χρησιμοποιήσει δεδομένα σε μορφή χρονοσειρών διαστρωματικών στοιχείων ή αλλιώς πάνελ (Kobrin, 1976; Atkin και Glen, 1992; Marr, 1997; Bartlett και Ghoshal, 1998; Glegg και Scott-Green, 1999; Hausmann και Fernandez-Arias, 2000; Asiedu, 2002; Globberman και Shapiro, 2002; Nunnenkamp, 2002; Addison και Heshmati, 2003; Mold, 2003; Onyeiwu και Shrestha, 2004; Cobrin, 2005; Asiedu, 2006; Basar και Tosunoglu, 2006; Cuervo-Cazurra, 2006; Daude και Stein, 2007; Dhakal κ.ά., 2007; Gani, 2007; Μέον και Sekkat, 2007; Akin, 2009; Al-Sadig, 2009; Casi και Resmini, 2010; Kim, 2010; Goodspeed κ.ά., 2011; Oyeranti κ.ά., 2011; Wadhwa και Reddy, 2011; Buchanan κ.ά., 2012; Jadhav, 2012; Liargovas και Skandalis, 2012; Castro και Nunez, 2013; Akpan κ.ά., 2014; Alexander, 2014; Skouloudakis κ.ά., 2016; Tampakoudis κ.ά., 2017). Τα δεδομένα αυτά αποτελούν

συνδυασμό δεδομένων για τις διαστρωματικές μονάδες³⁵ και χρονολογικών σειρών δεδομένων³⁶.

Στην ουσία τα δεδομένα πάνελ είναι δεδομένα για διαστρωματικές μονάδες (για παράδειγμα για χώρες, επιχειρήσεις, κ.ά.) τα οποία απεικονίζονται για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (για παράδειγμα για τα έτη 2000 έως 2015). Παράδειγμα δεδομένων πάνελ αποτελεί το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ για τις χώρες της Ασίας για την περίοδο 2000-2015. Στο παράδειγμα αυτό τα δεδομένα για τις διαστρωματικές μονάδες είναι το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ για κάθε μία από τις χώρες της Ασίας, ενώ οι χρονικές περίοδοι είναι τα έτη 2000 έως 2015. Ένα παράδειγμα δεδομένων πάνελ παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7.1: Παράδειγμα δεδομένων Πάνελ

Χώρα	Έτος	Ανάπτυξη ΑΕΠ (%)	Πληθωρισμός
Βραζιλία	2001	1.4	6.8
Βραζιλία	2002	3.1	8.5
Βραζιλία	2003	1.1	14.7
Ρωσία	2001	5.1	21.5
Ρωσία	2002	4.7	15.8
Ρωσία	2003	7.3	13.7
Ινδία	2001	4.8	3.7
Ινδία	2002	3.8	4.4
Ινδία	2003	7.9	3.8

Πηγή: World Bank (2016)

Στο παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.1.) οι διαστρωματικές μονάδες (ή παρατηρήσεις) είναι η Βραζιλία, Ρωσία και Ινδία, ενώ οι χρονικές περίοδοι είναι τα έτη 2001, 2002 και 2003. Οι χρονοσειρές διαστρωματικών στοιχείων είναι η ανάπτυξη του ΑΕΠ και ο πληθωρισμός.

³⁵ Οι διαστρωματικές μονάδες, ή διαστρωματικά δεδομένα, είναι οι τιμές μεταβλητών για περισσότερες από μία μονάδες (οντότητες) για μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή (λ.χ. για ένα έτος, εξάμηνο, κ.ά.). Παραδείγματα μονάδων είναι οι επιχειρήσεις, οι χώρες, οι καταναλωτές, κ.ά.

³⁶ Χρονολογική σειρά είναι μία σειρά παρατηρήσεων για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (λ.χ. έτη, εξάμηνα, μήνες, κ.ά.)

Η συγκεκριμένη μορφή δεδομένων επιλέχτηκε διότι παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις άλλες μορφές δεδομένων. Αρχικά, ο αριθμός των παρατηρήσεων για κάθε δείγμα είναι σαφώς μεγαλύτερος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των βαθμών ελευθερίας και της μεταβλητότητας του δείγματος. Τα παραπάνω οδηγούν στην βελτίωση της ακρίβειας των εκτιμήσεων των οικονομετρικών μεθόδων (Baltagi, 2008).

Επιπλέον, τα δεδομένα πάνελ συνδυάζουν τις πληροφορίες αναφορικά με τις χρονολογικές σειρές και τις διαστρωματικές μονάδες (ή παρατηρήσεις), γεγονός που περιορίζει την πολυσυγγραμμικότητα μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Ένα ακόμη πλεονέκτημα των δεδομένων πάνελ είναι ότι λαμβάνεται υπόψη η ετερογένεια των μονάδων (π.χ. χωρών) του δείγματος, κάτι που δεν μπορεί να γίνει στις περιπτώσεις των διαστρωματικών ή των δεδομένων χρονολογικών σειρών. Αυτό το πλεονέκτημα θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό καθώς η ετερογένεια των μονάδων, όταν δεν λαμβάνεται υπόψη, μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα (Baltagi, 2008).

7.3.2. Έλεγχοι στασιμότητας

Σε γενικές γραμμές οι έλεγχοι στασιμότητας εξετάζουν αν οι μεταβλητές που έχουν επιλεγεί είναι στάσιμες. Πρέπει να αναφέρουμε ότι μία χρονοσειρά διαστρωματικών στοιχείων είναι στάσιμη όταν η μέση τιμή της και η διακύμανσή της δεν διαφέρουν συστηματικά διαχρονικά. Αντιθέτως, μία μη στάσιμη χρονοσειρά διαστρωματικών στοιχείων παρουσιάζει χρονικά μεταβαλλόμενη μέση τιμή ή χρονικά μεταβαλλόμενη διακύμανση ή και τα δύο (Gujarati και Porter, 2013). Λόγω της μη στασιμότητας μίας μεταβλητής, μπορούμε να εξετάσουμε τη σχέση της με άλλες μεταβλητές μόνο για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο (π.χ. ένα έτος) και η σχέση αυτή δεν μπορεί να γενικευτεί για άλλες χρονικές περιόδους. Μάλιστα, η χρήση μη στάσιμων μεταβλητών μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Ειδικότερα, οι Gujarati και Porter (2013) αναφέρουν ότι μία μη στάσιμη ανεξάρτητη μεταβλητή μπορεί να δείχνει ότι έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή αλλά στην πραγματικότητα να μην υπάρχει καμία σχέση μεταξύ τους.

Για παράδειγμα, σε μια διμεταβλητή συνάρτηση (με μία ανεξάρτητη και μία εξαρτημένη μεταβλητή), το R^2 μπορεί να τείνει στο μηδέν αλλά τα αποτελέσματα (συντελεστής της ανεξάρτητης μεταβλητής) να δείχνουν στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Επιπλέον, ενδεχομένως η τιμή του R^2 να είναι υψηλή

αλλά τα αποτελέσματα (της διμεταβλητής συνάρτησης) να δείχνουν ότι οι δύο μεταβλητές (εξαρτημένη και ανεξάρτητη) δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους. Το φαινόμενο αυτό έχει ονομαστεί από τους Granger και Newbold, (1974) και τον Phillips (1986) ως το πρόβλημα των κίβδηλων παλινδρομήσεων (spurious regressions), ενώ από τους Gujarati και Porter (2013) έχει ονομαστεί ως φαινόμενο της νόθου ή φαινομενικής παλινδρόμησης.

Στη διεθνή βιβλιογραφία αναλύονται αρκετές μέθοδοι για τον έλεγχο στασιμότητας για δεδομένα πάνελ. Στην παρούσα διατριβή έχουν εφαρμοστεί τρεις διαφορετικοί έλεγχοι, οι οποίοι έχουν αναπτυχθεί από τους ερευνητές Levin, Lin και Chu (2002), καθώς και τους Im, Pesaran και Shin (2003), ενώ χρησιμοποιείται και το Augmented Dickey Fuller (ADF) Fischer Chi-Square test (Maddala και Wu, 1999).

Σε όλους τους παραπάνω ελέγχους η μηδενική υπόθεση είναι ότι η εκάστοτε μεταβλητή δεν είναι στάσιμη. Πιο συγκεκριμένα, οι υποθέσεις είναι οι παρακάτω:

H_0 : η μεταβλητή δεν είναι στάσιμη (δηλαδή $H_0: \rho = 0$)³⁷

H_1 : Η μεταβλητή είναι στάσιμη (δηλαδή $H_0: \rho < 0$)

Για καθεμία μεταβλητή υπάρχουν δύο πιθανά αποτελέσματα, το πρώτο εκ των οποίων είναι να μη γίνει αποδεκτή η μηδενική υπόθεση, ενώ το δεύτερο είναι να γίνει αποδεκτή η μηδενική υπόθεση. Η επαλήθευση ή μη της μηδενικής υπόθεσης εξαρτάται από την τιμή του p – value του κάθε τεστ. Πιο συγκεκριμένα, η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται όταν το p – value είναι μικρότερο από 0.05 (p – value < 0.05), ενώ αν αυτό λάβει υψηλότερη τιμή, τότε γίνεται αποδεκτή η μηδενική υπόθεση.

Στο πρώτο ενδεχόμενο αποτέλεσμα (μη αποδοχής της H_0) η μεταβλητή δεν αντικαθίσταται. Στο δεύτερο ενδεχόμενο αποτέλεσμα (αποδοχής της H_0) οι έλεγχοι στασιμότητας επαναλαμβάνονται για τις πρώτες διαφορές των μη στάσιμων μεταβλητών. Στο ενδεχόμενο κατά το οποίο οι πρώτες διαφορές είναι και αυτές μη στάσιμες, τότε ελέγχονται οι δεύτερες διαφορές τους (οι διαφορές των πρώτων διαφορών). Στην περίπτωση που και οι δεύτερες διαφορές της μεταβλητής είναι και αυτές μη στάσιμες, τότε ελέγχονται οι τρίτες διαφορές της (οι διαφορές των δεύτερων διαφορών). Η διαδικασία αυτή συνεχίζεται μέχρι να βρεθεί η τάξη εκείνων των διαφορών στην οποία η μεταβλητή είναι στάσιμη. Η μη στάσιμη μεταβλητή αντικαθίσταται από την τάξη διαφορών η οποία (βάσει των ελέγχων) είναι στάσιμη.

³⁷ Το ρ αναφέρεται στο p – value του κάθε ελέγχου στασιμότητας.

7.3.3. Έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας

Ο δεύτερος απαραίτητος έλεγχος των μεταβλητών που θα αξιοποιηθούν στο μοντέλο της παρούσας διατριβής είναι ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας, κατά τον οποίο εξετάζεται η συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Ο όρος πολυσυγγραμμικότητα σημαίνει την ύπαρξη μίας «τέλειας» ή ακριβούς γραμμικής σχέσης μεταξύ κάποιων ή όλων των ερμηνευτικών μεταβλητών ενός υποδείγματος παλινδρόμησης. Σε μία παλινδρόμηση k μεταβλητών η οποία συμπεριλαμβάνει της ερμηνευτικές μεταβλητές $X_1, X_2, X_3, \dots, X_k$, θεωρείται ότι υπάρχει μία ακριβής γραμμική σχέση όταν ικανοποιείται η παρακάτω υπόθεση:

$$\lambda_1 X_1 + \lambda_2 X_2 + \dots + \lambda_k X_k = 0 \quad (1)$$

όπου $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k$ είναι σταθερές και τέτοιες ώστε να μην είναι ταυτόχρονα μηδέν (Gujarati και Porter, 2013). Ο όρος της πολυσυγγραμμικότητας χρησιμοποιείται όχι μόνο για να περιγράψει την τέλεια συσχέτιση μεταξύ των ερμηνευτικών μεταβλητών αλλά και για να περιγράψει την περίπτωση κατά την οποία οι μεταβλητές X είναι συσχετιζόμενες αλλά όχι τέλεια, όπως φαίνεται παρακάτω:

$$\lambda_1 X_1 + \lambda_2 X_2 + \dots + \lambda_k X_k + v_i = 0 \quad (2)$$

όπου v_i είναι ένας στοχαστικός όρος σφάλματος.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι στον συγκεκριμένο έλεγχο εισάγονται οι μεταβλητές μετασχηματισμένες στις διαφορές εκείνες στις οποίες γίνονται στάσιμες, ενώ δεν συμπεριλαμβάνεται η εξαρτημένη μεταβλητή.

Στον πίνακα Pairwise correlation matrix συμπεριλαμβάνονται οι συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μία μήτρα στην οποία καταγράφονται οι συντελεστές συσχέτισης κατά ζεύγη των ανεξάρτητων μεταβλητών και πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές ενός μοντέλου. Το πιο διαδεδομένο ανώτατο όριο τιμής των συντελεστών συσχέτισης έχει οριστεί στο 0.8 (ή το -0.8 για αρνητικές συσχετίσεις) (Bellak και Leibrecht, 2009; Gujarati και Porter, 2013). Στην περίπτωση που κάποιος συντελεστής συσχέτισης μεταξύ δύο μεταβλητών είναι μεγαλύτερος από 0.8 (ή μικρότερος από -0.8), τότε οι μεταβλητές αυτές πρέπει να εισαχθούν σε διαφορετικές εξισώσεις διότι επηρεάζουν η μία την άλλη. Η επίδραση αυτή προκαλεί στρεβλώσεις στο τελικό αποτέλεσμα και δεν αντανακλάται η πραγματική επίδραση των μεταβλητών αυτών στην εξαρτημένη μεταβλητή. Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι έχει προταθεί η απαλοιφή της ανεξάρτητης μεταβλητής που παρουσιάζει πολυσυγγραμμικότητα αλλά

ενδεχομένως να διαπραχθεί σφάλμα εξειδίκευσης, δηλαδή να αφαιρέσουμε εσφαλμένα μία μεταβλητή από ένα μοντέλο (Gujarati και Porter, 2013).

Ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας έχει χρησιμοποιηθεί μεταξύ άλλων και από τους ερευνητές Globerman και Shapiro (2002), Kobrin (2005), Al-Sadig (2009), Kim (2010), Skouloudakis κ.ά. (2013) και τους Tampakoudis κ.ά. (2016, 2017).

7.3.4. Υπόδειγμα πάνελ

Σύμφωνα με τον μελετητή Gujarati (2004) υπάρχουν τρεις βασικές μορφές γραμμικών υποδειγμάτων για τη μελέτη των δεδομένων πάνελ, τα υποδείγματα «Κοινών Σταθερών Συντελεστών», τα υποδείγματα «Σταθερών Επιδράσεων» (Fixed Effects) και τα υποδείγματα «Τυχαίων Επιδράσεων» (Random Effects). Τα συγκεκριμένα υποδείγματα προσδιορίζονται από τη μορφή της «σταθεράς» (intercept) και του συντελεστή κλίσης της κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής.

Πιο συγκεκριμένα, το υπόδειγμα Κοινών Σταθερών Συντελεστών (Pooled Ordinary Least Square model) θεωρείται η πιο απλή μορφή γραμμικού υποδείγματος. Στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, τόσο η σταθερά όσο και οι συντελεστές κλίσης είναι ίδια για όλες τις διαστρωματικές μονάδες αλλά και για όλες τις χρονικές περιόδους. Αυτό σημαίνει ότι οι επιδράσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών είναι ίδιες για όλες τις διαστρωματικές μονάδες. Όμως, αυτό προϋποθέτει την ομοιογένεια των διαστρωματικών μονάδων (χωρών στην δική μας περίπτωση), όπως για παράδειγμα οι χώρες της G7, όπου όλες παρουσιάζουν παρόμοια αναπτυξιακή πορεία και παρόμοια επίπεδα ΑΕΠ. Μαθηματικά, το υπόδειγμα κοινής σταθεράς έχει την παρακάτω μορφή:

$$y_{i,t} = a + \beta * x_{i,t} + u_{i,t} \quad (3)$$

όπου $i = 1, \dots, N$ και $t = 1, \dots, T$, η μεταβλητή y είναι η εξαρτημένη μεταβλητή και η x η ανεξάρτητη. Ο όρος a είναι ο σταθερός όρος και ο όρος u είναι ο συντελεστής λάθους. Τέλος ο όρος β είναι ο συντελεστής παλινδρόμησης ο οποίος, όπως φαίνεται και στην εξίσωση, είναι ο ίδιος για όλες τις διαστρωματικές μονάδες και για όλες τις χρονικές περιόδους.

Το υπόδειγμα Κοινών Σταθερών Συντελεστών εφαρμόζεται με τη χρήση της μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων ενιαίου δείγματος (pooled OLS).

Το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects model), αντιθέτως, υποθέτει ότι ο σταθερός όρος παραμένει αμετάβλητος κατά τη διάρκεια του χρονικού

ορίζοντα του δείγματος, αλλά διαφέρει μεταξύ των διαστρωματικών μονάδων. Επιπλέον, οι συντελεστές κλίσης κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής παραμένουν αμετάβλητοι τόσο κατά τη διάρκεια του χρονικού ορίζοντα όσο και μεταξύ των διαστρωματικών ομάδων (Gujarati, 2004). Μαθηματικά, το υπόδειγμα σταθερών επιδράσεων έχει την παρακάτω μορφή:

$$y_{i,t} = \alpha_i + \beta * x_{i,t} + u_{i,t} \quad (4)$$

Σε σχέση με την Εξίσωση 3, στον σταθερό όρο έχει προστεθεί ο δείκτης i ώστε να υποδηλωθεί ότι οι σταθεροί όροι κάθε διαστρωματικής μονάδας είναι διαφορετικοί. Ο όρος «σταθερές επιδράσεις» οφείλεται στο ότι παρά το γεγονός ότι ο σταθερός όρος μπορεί να διαφέρει μεταξύ των διαστρωματικών μονάδων, δεν μεταβάλλεται διαχρονικά για κάθε διαστρωματική μονάδα, δηλαδή είναι χρονικά αμετάβλητος.

Τέλος, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects model) θεωρείται ότι προσφέρει περισσότερους βαθμούς ελευθερίας στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διαστρωματικές μονάδες είναι πάρα πολλές, και χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι ο όρος α δεν αντιμετωπίζεται ως σταθερός αλλά θεωρείται ως μία τυχαία μεταβλητή με μέση τιμή ίση με α , η οποία ακολουθεί την κανονική κατανομή με μέσο 0 και διακύμανση 1 (Gujarati, 2004). Ξεκινώντας από την Εξίσωση 4, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων ορίζει ότι η τιμή του όρου α για μία διαστρωματική μονάδα μπορεί να εκφραστεί από την παρακάτω σχέση:

$$\alpha_i = a + \varepsilon_i \quad (5)$$

όπου ε_i είναι ένας τυχαίος όρος σφάλματος με μέση τιμή ίση με 0 και διακύμανση σ_ε^2 . Αντικαθιστώντας την Εξίσωση 5 στην Εξίσωση 4, έχουμε την παρακάτω σχέση:

$$\begin{aligned} y_{i,t} &= \alpha + \beta * x_{i,t} + \varepsilon_i + u_{i,t} \quad \text{ή} \\ y_{i,t} &= \alpha + \beta * x_{i,t} + w_{i,t} \end{aligned} \quad (6)$$

Σύμφωνα με την παραπάνω εξίσωση ο όρος $w_{i,t}$ αποτελείται από δύο συνιστώσες (ή επιδράσεις), την ε_i , η οποία είναι διαστρωματική, και τη συνιστώσα σφάλματος $u_{i,t}$ η οποία είναι η διαστρωματική συνιστώσα σφάλματος της κάθε χρονοσειράς και της κάθε διαστρωματικής μονάδας, και ονομάζεται όρος ιδιοσυγκρασίας επειδή διαφοροποιείται ανά διαστρωματική μονάδα και με το χρόνο. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι ο όρος $w_{i,t}$ δεν συσχετίζεται με καμία από τις ερμηνευτικές μεταβλητές του υποδείγματος.

Στην περίπτωση που το δείγμα είναι μεγάλο αναφορικά με τον αριθμό των διαστρωματικών μονάδων (π.χ. μεγάλος αριθμός χωρών του δείγματος), με τη χρήση του υποδείγματος Κοινών Σταθερών Συντελεστών χάνεται η πραγματική επίδραση των ανεξάρτητων μεταβλητών μιας και είναι δεδομένο ότι ένα μεγάλο δείγμα είναι ανομοιογενές. Επιπλέον, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων υποθέτει τον σταθερό όρο αμετάβλητο, αλλά είναι η μέση τιμή των σταθερών όρων όλων των διαστρωματικών μονάδων, ενώ ο συντελεστής λάθους αντιπροσωπεύει την (τυχαία) απόκλιση του κάθε σταθερού όρου από τη μέση τιμή (Gujarati, 2004).

Το υπόδειγμα Κοινών Σταθερών Συντελεστών υστερεί σε βαθμούς ελευθερίας, καθώς είναι περισσότερο χρήσιμο σε πλήρως ομοιογενή δείγματα (Gujarati, 2004). Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στην περίπτωση της παρούσας διατριβής τα δύο δείγματα δεν μπορούν να θεωρηθούν ομοιογενή. Οι χώρες των δύο δειγμάτων διαφέρουν τόσο γεωγραφικά όσο και σε πολλά άλλα ζητήματα (υποδομές, επίπεδο ΑΕΠ, πολιτικό περιβάλλον κ.ά.). Για τον λόγο αυτό δεν θεωρείται κατάλληλο το υπόδειγμα Κοινής Σταθεράς.

Σύμφωνα με τους Gujarati και Porter (2013), τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων Σταθερών και Τυχαίων Επιδράσεων παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Το βασικό ερώτημα σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ποια από τα αποτελέσματα αυτά είναι αξιόπιστα και εν τέλει, ποιο υπόδειγμα πρέπει να επιλεγεί. Για να γίνει η επιλογή αυτή, εφαρμόζεται το Hausman test (Hausman, 1976). Η μηδενική υπόθεση του συγκεκριμένου τεστ υποδεικνύει ότι οι συντελεστές κλίσης του υποδείγματος Σταθερών και Τυχαίων Επιδράσεων δεν διαφέρουν σημαντικά, με αποτέλεσμα το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων να θεωρείται καταλληλότερο. Η επαλήθευση ή μη της μηδενικής υπόθεσης εξαρτάται από την τιμή του p – value του τεστ. Πιο συγκεκριμένα, η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται όταν το p – value είναι μικρότερο από 0.05 (p – value < 0.05), ενώ αν αυτό λάβει υψηλότερες τιμή, τότε η μηδενική υπόθεση γίνεται αποδεκτή (Gujarati και Porter, 2013).

Στην παρούσα διατριβή, εφαρμόζεται τόσο το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων όσο και το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων και εν συνεχεία χρησιμοποιείται το Hausman test (Hausman, 1976). Σκοπός της παρουσίασης όλων των μοντέλων είναι να γίνει εμφανής η διαδικασία επιλογής του πιο αξιόπιστου μοντέλου για κάθε δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων).

7.3.5. Μέθοδος εκτίμησης του γραμμικού υποδείγματος

Για τη μελέτη της σχέσης μεταξύ εξαρτημένης μεταβλητής (εισερχόμενων ΑΞΕ) και ανεξάρτητων μεταβλητών μπορούν να χρησιμοποιηθούν συγκεκριμένες μέθοδοι εκτίμησης. Λόγω της ετερογένειας των δύο δειγμάτων (οι χώρες σε κάθε δείγμα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές, όπως διαφορετική ανάπτυξη ΑΕΠ, διαφορετικό πολιτικό περιβάλλον, διαφορετικό επίπεδο εισροών ΑΞΕ, κ.α.), η μέθοδος που θα ταίριαζε περισσότερο είναι αυτή των ελαχίστων τετραγώνων (Kao και Chiang, 2000). Ωστόσο, σύμφωνα με τους ερευνητές Kao και Chiang (2000) εμφανίζει μια μη αμελητέα μεροληψία όταν το μέγεθος του δείγματος είναι μικρό. Μάλιστα οι συγκεκριμένοι μελετητές αναφέρουν ότι όσο αυξάνονται οι διαστρωματικές μονάδες, τα αντίστοιχα μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα μεροληψίας. Στην περίπτωση της παρούσας διατριβής το κάθε δείγμα (ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών) αποτελείται από είκοσι (20) χώρες, με αποτέλεσμα η μεροληψία της μεθόδου αυτής να μην θεωρείται ως πρόβλημα.

Στην παρούσα διατριβή, επιλέχθηκε η «μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων» (Ordinary Least Squares – OLS) (Kao & Chiang, 2000; Mark & Sul, 2003) όσο και η «δυναμική μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων» (Dynamic Ordinary Least Squares – DOLS) (Kao & Chiang, 2000). Πρέπει να σημειωθεί ότι η μέθοδος OLS έχει χρησιμοποιηθεί από τους Kobrin (1976), Asiedu (2002), Globerman και Shapiro (2002), Mold (2003), Cobrin (2005), Basar και Tosunoglu (2006), Nunez κ.ά. (2006), Daude και Stein (2007), Dhakal κ.ά. (2007), Méon και Sekkat (2007), Al-Sadig (2009), Casi και Resmini (2010), Ranjan και Agrawal (2011), Buchanan κ.ά. (2012) και Liargovas και Skandalis (2012). Επιπλέον, η μέθοδος DOLS έχει χρησιμοποιηθεί από τους Gani (2007), Alexander (2014), Shahzad κ.ά. (2014) και τους Tampakoudis κ.ά. (2017). Πρέπει, επίσης να επισημανθεί ότι παρέχει το πλεονέκτημα της παρακολούθησης της δυναμικής εξέλιξης της σχέσης των μεταβλητών (Baltagi, 2008). Η μετατροπή ενός υποδείγματος σε δυναμικό πραγματοποιείται με την εισαγωγή των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής ως ανεξάρτητη. Μάλιστα, οι Kao και Chiang (2000) υποστηρίζουν ότι οι δύο αυτές μέθοδοι προσφέρουν τα περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα. Η χρήση δύο διαφορετικών μεθόδων θα οδηγήσει στην επιλογή του πιο αξιόπιστου μοντέλου και των πιο αξιόπιστων συμπερασμάτων που θα αντανakλούν την πραγματική επίδραση των ανεξάρτητων μεταβλητών στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Οι δύο αυτοί μέθοδοι εφαρμόζονται ξεχωριστά για το κάθε δείγμα χωρών, και εν συνεχεία εφαρμόζεται σε κάθε μέθοδο (OLS και DOLS) το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE) αλλά και το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects – FE). Ο σκοπός της ενδεδεχούς αυτής μελέτης είναι να προσδιοριστούν τα πιο αξιόπιστα μοντέλα, τα οποία οδηγούν σαφώς και σε πιο αξιόπιστα συμπεράσματα. Πρέπει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι η εφαρμογή δύο διαφορετικών μεθόδων (OLS και DOLS) και η εφαρμογή και των δύο υποδειγμάτων RE και FE για κάθε δείγμα χωρών ξεχωριστά, αποτελεί υποχρέωση της παρούσας διατριβής ώστε να είμαστε σίγουροι ότι επιλέχτηκε το καλύτερο μοντέλο και η καλύτερη μέθοδος εκτίμησης.

7.4. Εφαρμογή της μεθοδολογίας

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου πραγματοποιείται η εφαρμογή της μεθοδολογίας που αναλύθηκε παραπάνω. Ειδικότερα, αρχικά εξετάζεται η στασιμότητα των επιλεγμένων μεταβλητών (ανεξάρτητων και εξαρτημένης) για κάθε δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων). Εν συνεχεία πραγματοποιείται η έλεγχος πολυσυγραμμικότητας και για τα δύο δείγματα και, τέλος, εφαρμόζονται το υπόδειγμα ελαχίστων τετραγώνων (OLS) αλλά και το δυναμικό υπόδειγμα ελαχίστων τετραγώνων (DOLS) και για τις δύο ομάδες χωρών. Επιπλέον, για να πραγματοποιηθεί ο ενδεδεχής προσδιορισμός του καταλληλότερου υποδείγματος, διαχωρίζουμε τις ανεξάρτητες μεταβλητές σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, ενώ χρησιμοποιείται και υπόδειγμα το οποίο συμπεριλαμβάνει όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Η διαδικασία αυτή οδηγεί αρχικά στον προσδιορισμό συνολικά έξι εξισώσεων για κάθε δείγμα χωρών.

Η επιλεγμένη εξαρτημένη μεταβλητή είναι το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ (Nunnenkamp, 2002; Goodspeed κ.ά., 2011). Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό του ΟΟΣΑ, το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ ορίζεται ως η συνολική αξία των ιδίων κεφαλαίων, περιουσιακών στοιχείων και δανείων που έχουν στην κατοχή τους ξένοι επενδυτές σε μία χώρα υποδοχής για ένα έτος. Όταν αυξάνεται το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ, τότε παρουσιάζεται εισροή ΑΞΕ, ενώ όταν μειώνεται, παρατηρείται αποεπένδυση από την χώρα υποδοχής.

Στην κατηγορία των κλασικών προσδιοριστικών παραγόντων συμπεριλαμβάνονται το ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ της κάθε χώρας, ο ετήσιος πληθωρισμός, το εμπορικό άνοιγμα της κάθε χώρας (υπολογιζόμενο ως το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ), η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού και οι τηλεφωνικές γραμμές ανά εκατό (100) άτομα πληθυσμού. Στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες αντιστοιχούν το επίπεδο του νομικού πλαισίου, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης, το επίπεδο διαφθοράς, η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης και η πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας στην εκάστοτε χώρα, οι οποίες εκφράζονται σε ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank). Στην ίδια κατηγορία έχουν προστεθεί και οι χρηματοοικονομικοί πόροι (ως ποσοστό του ΑΕΠ) που διατίθενται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της κάθε χώρας προς τον ιδιωτικό τομέα. Ο διαχωρισμός αυτός (σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες) βασίστηκε στην εμπειρική μελέτη του Kahai (2004), στην οποία όμως δεν τοποθετήθηκαν οι δυο αυτές κατηγορίες προσδιοριστικών παραγόντων σε διαφορετικές εξισώσεις. Η προσέγγιση, όμως, αυτή έχει χρησιμοποιηθεί και από τους Daude και Stein (2007) και Jadhav (2012), οι οποίοι όμως μελέτησαν τους οικονομικούς και πολιτικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ. Μάλιστα, κρίθηκε καταλληλότερο για την μελέτη των εισερχόμενων ΑΞΕ να αναπτυχθούν μοντέλα τα οποία περιέχουν τόσο οικονομικές (κλασικές μεταβλητές) όσο και πολιτικές μεταβλητές (μη κλασικές), διότι υποστηρίζεται ότι οι Πολυεθνικές Επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να αξιολογούν όχι μόνο το οικονομικό περιβάλλον κάθε χώρας υποδοχής αλλά και το πολιτικό περιβάλλον. Τα μοντέλα αυτά επιτρέπουν να ληφθεί υπόψη η μεταβολή του οικονομικού και πολιτικού κλίματος κάθε χώρας. Ο διαχωρισμός σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες έχει προταθεί από τον Kahai (2004). Όμως, ο συνδυασμός των προσδιοριστικών παραγόντων που χρησιμοποιούνται στην παρούσα διατριβή δεν έχει χρησιμοποιηθεί από άλλον ερευνητή στο παρελθόν.

Το βασικό πλεονέκτημα των μοντέλων που αναπτύχθηκαν στην παρούσα διατριβή, είναι ότι ελέγχεται η επίδραση όχι μόνο του οικονομικού αλλά και του πολιτικού περιβάλλοντος των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών. Το βασικό μειονέκτημα όμως της προσέγγισης αυτής, είναι ότι οι πολιτικές μεταβλητές έχουν χρησιμοποιηθεί από έναν μικρό αριθμό μελετητών, ενώ τα δεδομένα για τις μεταβλητές αυτές είναι διαθέσιμα για περιορισμένη χρονική περίοδο.

Στην παρούσα διατριβή, επίσης, επιλέχθηκε ο διαχωρισμός των κλασικών και μη κλασικών προσδιοριστικών παραγόντων σε διαφορετικές εξισώσεις ώστε να εξεταστεί αν τα μοντέλα αυτά παρουσιάζουν υψηλότερη ή χαμηλότερη αξιοπιστία σε σχέση με το μοντέλο στο οποίο συμπεριλαμβάνονται όλες οι υπό εξέταση ανεξάρτητες μεταβλητές.

Το βασικά υποδείγματα OLS που έχουν επιλεγεί έχουν την παρακάτω μορφή:

$$INFDI_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * POPGR_{i,t} + \beta_5 * TLINES_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (7)$$

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει επακριβώς την αντιστοιχία μεταξύ συμβολισμών και μεταβλητών της παραπάνω εξίσωσης.

Πίνακας 7.2: Περιγραφή μεταβλητών Εξίσωσης 7

Σύμβολο	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Πηγή
INFDI	Εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (Inward FDI stock)	Ποσοστό (%) του ΑΕΠ	UNCTAD Database
GDPGR	Ανάπτυξη του ΑΕΠ	Ποσοστιαία (%) μεταβολή	World Development Indicators
INF	Ετήσιος πληθωρισμός	Ποσοστό (%)	World Development Indicators
OPENNESS	εμπορικό άνοιγμα	Εισαγωγές συν εξαγωγές ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ	World Development Indicators
POPGR	μεταβολή του πληθυσμού της κάθε χώρας	Ποσοστιαία (%) μεταβολή	World Development Indicators
TLINES	τηλεφωνικές γραμμές	Ποσοστό % του πληθυσμού	World Development Indicators
β_0	Σταθερός όρος	-	
$\beta_1 - \beta_5$	Συντελεστές παλινδρόμησης	-	-
ε	Συντελεστής λάθους	-	-
i	Χώρες του δείγματος	-	-
t	Χρονικοί περίοδοι	Έτη	-

$$INFDI_{i,t} = \beta_0 + \beta_2 * VOICE_{i,t} + \beta_3 * LAW_{i,t} + \beta_4 * COR_{i,t} + \beta_5 * POL_{i,t} + \beta_6 * GOV_{i,t} + \beta_7 * DOMCR_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (8)$$

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει επακριβώς την αντιστοιχία μεταξύ συμβολισμών και μεταβλητών της παραπάνω εξίσωσης.

Πίνακας 7.3: Περιγραφή μεταβλητών Εξίσωσης 8

Σύμβολο	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Πηγή
INFDI	Εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (Inward FDI stock)	Ποσοστό (%) του ΑΕΠ	UNCTAD Database
VOICE	Επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης	Ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank)	World Governance Indicators
LAW	Επίπεδο του νομικού πλαισίου	Ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank)	World Governance Indicators
COR	Επίπεδο αντιμετώπισης της διαφθοράς	Ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank)	World Governance Indicators
POL	Πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας και τρομοκρατίας	Ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank)	World Governance Indicators
GOV	Αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης	Ποσοστιαίο επίπεδο (percentile rank)	World Governance Indicators
DOMCR	Χρηματοοικονομικοί πόροι που διατίθενται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας προς τον ιδιωτικό τομέα	Ποσοστό (%) του ΑΕΠ	World Development Indicators
β_0	Σταθερός όρος	-	
$\beta_1 - \beta_5$	Συντελεστές παλινδρόμησης	-	-
ε	Συντελεστής λάθους	-	-
i	Χώρες του δείγματος	-	-
t	Χρονικοί περίοδοι	Έτη	-

$$\begin{aligned}
INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \\
& POPGR_{i,t} + \beta_5 * TLINES_{i,t} + \beta_6 * VOICE_{i,t} + \beta_7 * LAW_{i,t} + \beta_8 * COR_{i,t} + \beta_9 * \\
& POL_{i,t} + \beta_{10} * GOV_{i,t} + \beta_{11} * DOMCR_{i,t} + \varepsilon_{i,t}
\end{aligned} \tag{9}$$

Επιπροσθέτως, τα βασικά υποδείγματα DOLS που έχουν επιλεγεί έχουν την παρακάτω μορφή:

$$\begin{aligned}
INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \\
& POPGR_{i,t} + \beta_5 * TLINES_{i,t} + \beta_6 * INFDI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}
\end{aligned} \tag{10}$$

$$\begin{aligned}
INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * VOICE_{i,t} + \beta_2 * LAW_{i,t} + \beta_3 * COR_{i,t} + \beta_4 * POL_{i,t} + \beta_5 * \\
& GOV_{i,t} + \beta_6 * DOMCR_{i,t} + \beta_7 * INFDI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}
\end{aligned} \tag{11}$$

$$\begin{aligned}
INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \\
& POPGR_{i,t} + \beta_5 * TLINES_{i,t} + \beta_6 * VOICE_{i,t} + \beta_7 * LAW_{i,t} + \beta_8 * COR_{i,t} + \beta_9 * \\
& POL_{i,t} + \beta_{10} * GOV_{i,t} + \beta_{11} * DOMCR_{i,t} + \beta_{12} * INFDI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}
\end{aligned} \tag{12}$$

Όπου η μεταβλητή $INFDI_{i,t-1}$ αντιστοιχεί στις χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής $INFDI$.

Το i αναφέρεται στις χώρες που συμπεριλαμβάνονται στο δείγμα, το t αναφέρεται στη χρονική περίοδο 2002 - 2015 και το ε είναι ο συντελεστής λάθους. Η εξαρτημένη μεταβλητή $INFDI$ αντιπροσωπεύει το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ (Inward FDI stock) ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Τα δεδομένα για την εξαρτημένη μεταβλητή έχουν ληφθεί από την βάση δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development). Τα δεδομένα για τις ανεξάρτητες μεταβλητές έχουν ληφθεί από τη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2016). Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα για τις μεταβλητές $GDPGR$, INF , $POPGR$, $TLINES$ και $DOMCR$, καθώς και τα δεδομένα για τον υπολογισμό της μεταβλητής $OPENNESS$ (εισαγωγές και εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ) έχουν ληφθεί από τη βάση δεδομένων World Development

Indicators. Τέλος, τα δεδομένα για τις μεταβλητές LAW, VOICE, COR, GOV και POL έχουν ληφθεί από τη βάση δεδομένων World Governance Indicators (World Bank, 2016).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε ότι η αξιολόγηση των μοντέλων βασίζεται σε τρία διαφορετικά στοιχεία, το επίπεδο του διορθωμένου R^2 , την πιθανότητα του F – Statistic και την παρουσία ή απουσία σειριακής σχέσης πρώτης τάξης.

Ειδικότερα, το R^2 αντικατοπτρίζει το ποσοστό της μεταβλητότητας που εξηγείται από μία εξίσωση και λαμβάνει τιμές μεταξύ του 0 και του 1. Για παράδειγμα, αν η τιμή του R^2 είναι 0.7, τότε σημαίνει ότι το 70% της μεταβολής της εξαρτημένης μεταβλητής εξηγείται από τις ανεξάρτητες μεταβλητές (Gujarati και Porter, 2013). Όμως, οι Gujarati και Porter (2013) αναφέρουν ότι το R^2 δίνει μία υπερβολικά αισιόδοξη εικόνα της προσαρμογής της παλινδρόμησης, διότι αυξάνεται όσο αυξάνονται οι ανεξάρτητες μεταβλητές και δεν μειώνεται ποτέ. Αυτό δημιουργεί μια παραπλανητική εικόνα ότι ένα μοντέλο βελτιώνεται με την εισαγωγή περισσότερων μεταβλητών, ενώ στην πραγματικότητα οι μεταβλητές αυτές ενδεχομένως να είναι στατιστικά μη σημαντικές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί το R^2 για την σύγκριση μοντέλων με διαφορετικό αριθμό ανεξάρτητων μεταβλητών. Για το λόγο αυτό επιλέγεται η χρήση του διορθωμένου R^2 (adjusted R^2), ο οποίος υπολογίζεται από τον παρακάτω τύπο:

$$R_{adj}^2 = 1 - (1 - R^2) * \frac{n-1}{n-k} \quad (13)$$

όπου n είναι ο αριθμός των παρατηρήσεων και k είναι ο αριθμός των ανεξάρτητων μεταβλητών, συμπεριλαμβανομένου και του σταθερού όρου (Gujarati και Porter, 2013).

Επιπλέον, η πιθανότητα του F – statistic είναι ένα μέτρο υπολογισμού της συνολικής σημαντικότητας της παλινδρόμησης, και δείχνει την από κοινού στατιστική σημαντικότητα των ανεξάρτητων μεταβλητών. Σύμφωνα με τους Gujarati και Porter (2013), αν η πιθανότητα του F – statistic είναι μικρότερη από 0.05 (ή 5%) τότε οι ανεξάρτητες μεταβλητές ενός μοντέλου είναι συνολικά στατιστικά σημαντικές. Αντιθέτως, αν η πιθανότητα του F – statistic είναι μεγαλύτερη από 0.05 (ή 5%) τότε οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι συνολικά μη στατιστικά σημαντικές. Το στοιχείο αυτό προφανώς και αντικατοπτρίζει την αξιοπιστία και στατιστική σημαντικότητα του εκάστοτε μοντέλου.

Τέλος, ελέγχεται και η παρουσία η απουσία σειριακής σχέσης πρώτης τάξης (ή αυτοσυσχέτισης) με την χρήση του ελέγχου Durbin – Watson. Σύμφωνα με τους Gujarati και Porter (2013) ο όρος αυτοσυσχέτιση ορίζεται ως «η συσχέτιση μεταξύ των μελών μιας σειράς παρατηρήσεων διατεταγμένων στο χρόνο (όπως σε χρονοσειρές) ή στο χώρο (σε διαστρωματικά στοιχεία). Στην περίπτωση των γραμμικών μοντέλων, η σειριακή σχέση πρώτης τάξης ορίζεται ως η σχέση μεταξύ των όρων σφάλματος $\varepsilon_{i,t}$, κάτι που δεν πρέπει να ισχύει ώστε να είναι αξιόπιστη μία γραμμική συνάρτηση. Μαθηματικά, η σειριακή σχέση πρώτης τάξης μπορεί να παρουσιαστεί από τον παρακάτω τύπο:

$$\varepsilon_{i,t} = \rho * \varepsilon_{i,t-1} + u_t \quad -1 < \rho < 1 \quad (14)$$

όπου ρ είναι γνωστός ως συντελεστής αυτοσυνδιακύμανσης (coefficient of autocovariance) και u_t είναι ο στοχαστικός διαταρακτικός όρος. Ο όρος ρ επίσης ερμηνεύεται ως ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης πρώτης τάξης. Η παρουσία σειριακής σχέσης πρώτη τάξης σημαίνει ότι ο όρος ρ είναι διάφορος του 0. Για την ανίχνευση της σειριακής σχέσης πρώτης τάξης, χρησιμοποιείται ο έλεγχος Durbin – Watson.

Σύμφωνα με τους Gujarati και Porter (2013), αν η τιμή του Durbin – Watson stat. είναι μικρότερη από 2, τότε το γραμμικό μοντέλο παρουσιάζει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης (υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των όρων σφάλματος), ενώ αν η τιμή του τεστ είναι μεγαλύτερη του 2 τότε το γραμμικό μοντέλο παρουσιάζει αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης (υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ των όρων σφάλματος). Στην περίπτωση κατά την οποία το Durbin – Watson stat. ισούται με 2 (ή παίρνει τιμές πολύ κοντά στο 2), τότε το μοντέλο δεν παρουσιάζει σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Η παρουσία θετικής ή αρνητικής σειριακής σχέσης πρώτης τάξης επηρεάζει σημαντικά τα αποτελέσματα του γραμμικού μοντέλου, και πιο συγκεκριμένα την στατιστική σημαντικότητα των ανεξάρτητων μεταβλητών. Για παράδειγμα, με την παρουσία (θετικής ή αρνητικής) σειριακής σχέσης πρώτης τάξης, είναι πολύ πιθανό μια ανεξάρτητη μεταβλητή να θεωρείται ως στατιστικά σημαντική ενώ στην πραγματικότητα να έχει μη στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Για την διόρθωση της σειριακής σχέσης, προτείνεται η χρήση των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής ως ανεξάρτητη (Tampakoudis κ.ά., 2017). Σε αυτό το σημείο, όμως πρέπει να προστεθεί ότι για τις εξισώσεις οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τις χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής ως

ανεξάρτητη, δεν ενδείκνυται η χρήση του ελέγχου Durbin – Watson λόγω της μεροληψίας του αποτελέσματος του ελέγχου αυτού. Πιο συγκεκριμένα, έχει αποδειχτεί ότι με την χρήση των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής, γίνεται αποδεκτό ότι το συγκεκριμένο μοντέλο δεν παρουσιάζει σειριακή σχέση πρώτης τάξης, με αποτέλεσμα ο έλεγχος Durbin – Watson να παρουσιάζει μεροληψία (Nerlove και Wallis, 1966; Gujarati και Porter, 2013).

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι στα παραπάνω μοντέλα χρησιμοποιήθηκε και η μεταβολή των εισροών ΑΞΕ (FDI inflows) ως εξαρτημένη μεταβλητή και για τα δύο δείγματα χωρών. Με την χρήση τόσο της OLS και της DOLS, έγινε αντιληπτό ότι ενώ η συγκεκριμένη εξαρτημένη μεταβλητή οδηγεί σε αξιόπιστα συμπεράσματα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, η χρήση της ίδιας εξαρτημένης για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών δεν οδηγεί σε αξιόπιστα αποτελέσματα. Λόγω της σύγκρισης των αποτελεσμάτων, όμως, η εξαρτημένη μεταβλητή πρέπει να είναι κοινή, με αποτέλεσμα να επιλέγεται τελικά το απόθεμα εισερχόμενων ΑΞΕ ως εξαρτημένη, διότι οδηγεί σε αξιόπιστα αποτελέσματα και για τις δύο ομάδες χωρών.

7.4.1. Περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών

Στους Πίνακες 7.4 και 7.5 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή και για κάθε δείγμα χωρών ξεχωριστά.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των περιγραφικών στατιστικών το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών (Πίνακας 7.4), η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque - Bera (JB) ισούται με το μηδέν ($JB\ prob. = 0.000 < 0.05$) σε όλες τις επιλεγμένες μεταβλητές εκτός από τις μεταβλητές POPGR, TLINES, και VOICE. Πιο συγκεκριμένα, για την εξαρτημένη μεταβλητή POPGR η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.003 ($JB\ prob. = 0.003 < 0.05$) ενώ για τη μεταβλητή TLINES ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.293 ($JB\ prob. = 0.293 > 0.05$). Τέλος, για τη μεταβλητή VOICE, η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.001 ($JB\ prob. = 0.001 < 0.05$). Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα όλες οι μεταβλητές εκτός από τη μεταβλητή TLINES δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή, φαινόμενο εξαιρετικά συχνό για τα δεδομένα τύπου πάνελ.

Πίνακας 7.4: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις ανεπτυγμένες χώρες

Μεταβλητή	Min.	Q1	Q2	Mean	Q3	Max.	Std Dev.	JB prob.
INFDI	1.89892	22.37189	32.3231	36.60223	47.10871	95.88289	20.6403	0.000
GDPGR	-14.7244039	0.555179367	1.921917444	1.732531232	3.473093802	11.88938797	3.327025325	0.000
INF	-1.7359	1.14886	2.082896	2.225849	3.089293	15.43052	1.959185	0.000
OPENNESS	0.20867159	0.543057897	0.740088881	0.826850231	1.104684359	1.728264882	0.389599581	0.000
POPGR	-2.08131	-0.06685	0.274191	0.333314	0.695785	2.390207	0.720053	0.003
TLINES	15.57381	35.91863	43.81238	43.399	51.02751	68.93036	11.39512	0.293
VOICE	63.94231	77.40385	84.13461	84.453	92.78846	100	9.31731	0.001
LAW	60.28708	76.07655	85.51146	84.04446	93.30144	100	10.67975	0.000
COR	51.44231	70.67308	83.41348	81.56977	92.79709	100	12.76281	0.000
POL	7.109005	61.01896	70.85308	67.94121	80.59562	97.10145	18.79448	0.000
GOV	60.19418	77.56097	85.95568	84.58233	92.42911	100	9.586044	0.000
DOMCR	0.18587	66.7093	94.69461	102.7159	134.3217	206.3028	47.8623	0.000

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των περιγραφικών στατιστικών των μεταβλητών για τις αναπτυσσόμενες χώρες (Πίνακας 7.5) η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque - Bera (JB) ισούται με το μηδέν ($JB\ prob. = 0.000 < 0.05$) σε όλες τις επιλεγμένες μεταβλητές εκτός από τις μεταβλητές VOICE, LAW, COR και GOV. Πιο συγκεκριμένα, για την εξαρτημένη μεταβλητή VOICE η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque - Bera (JB) ισούται με 0.008 ($JB\ prob. = 0.008 < 0.05$) ενώ για τη μεταβλητή LAW ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.058 ($JB\ prob. = 0.058 > 0.05$). Επιπλέον, για τη μεταβλητή COR, η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque - Bera (JB) ισούται με 0.067 ($JB\ prob. = 0.067 > 0.05$), ενώ για τη μεταβλητή GOV ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.736 ($JB\ prob. = 0.736 > 0.05$). Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα όλες οι μεταβλητές εκτός από τις μεταβλητές LAW, COR και GOV δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Πίνακας 7.5: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις αναπτυσσόμενες χώρες

Μεταβλητή	Min.	Q1	Q2	Mean	Q3	Max.	Std Dev.	JB prob.
INFDI	3.40837	14.56655	26.19072	40.49682	39.07827	369.6238	54.48875	0.000
GDPGR	-7.82088503	3.565901642	5.247430848	5.420705499	6.900310532	33.73577503	3.859785634	0.000
INF	-0.76595	3.176352	5.392094	7.467129	9.110857	108.8974	9.932999	0.000
OPENNESS	0.211244	0.467581	0.599386	0.852559	0.936112	4.416038	0.7773	0.000
POPGR	-1.47453	1.062813	1.34052	1.492539	1.837153	5.321517	0.870737	0.000
TLINES	0.101979	4.459437	15.04942	16.08345	21.4189	61.57413	13.61016	0.000
VOICE	4.694835663	26.83343	45.9111	43.11873	60.09446	89.42308	20.92893	0.008
LAW	2.87081337	33.92917	43.50961	47.17706	57.76484	96.63461	22.59152	0.058
COR	1.463414669	30.80569	46.34146	46.29315	59.90385	98.57143	23.83728	0.067
POL	0.966183603	14.92236	27.96209	32.91234	48.39878	96.68246	22.51242	0.000
GOV	5.853658676	44.59271	54.892	55.30198	65.51848	100	21.69946	0.736
DOMCR	4.330096	25.45186	42.39331	59.55094	101.6348	160.1248	43.0577	0.000

Συγκρίνοντας τα περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών για τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, είναι εμφανές ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Ειδικότερα, η ελάχιστη τιμή (Min.) του δείκτη διαφθοράς (COR) για τις ανεπτυγμένες χώρες είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των αναπτυσσόμενων χωρών. Επιπλέον, οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν κατά μέσο όρο (mean) μεγαλύτερο δείκτη διαφθοράς σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν στο σύνολό τους σαφώς χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες.

Επιπλέον, το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος (DOMCR) των ανεπτυγμένων χωρών φαίνεται να έχει μικρότερη μέση τιμή σε σχέση με το αντίστοιχο αναπτυσσόμενων των χωρών, όμως όσον αφορά στον μέσο αριθμό των τηλεφωνικών γραμμών (TLINES) στις ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να είναι κατά πολύ μεγαλύτερη. Κατά μέσο όρο οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν μικρότερες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (INFDI) σε σχέση με αυτές των αναπτυσσόμενων χωρών, όμως οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν σημαντικά μέσο όρο του βαθμού εξωστρέφειας (OPENNESS) σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Επιπροσθέτως, οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν μικρότερους ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDPGR) σε σχέση με αυτούς των αναπτυσσόμενων χωρών και το ίδιο συμβαίνει και με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού (POPGR).

Τέλος, όσον αφορά το νομικό πλαίσιο (LAW), οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν σημαντικά υψηλότερο επίπεδο νομικού πλαισίου σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες, και το ίδιο συμβαίνει για το επίπεδο λογοδοσίας της κυβέρνησης στις χώρες των δύο ομάδων είναι περίπου το ίδιο (VOICE). Όσον αφορά την αποδοτικότητα της κεντρικής κυβέρνησης (GOV), κατά μέσο όρο οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη τιμή σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες και το ίδιο συμβαίνει με το επίπεδο πολιτικής σταθερότητας και απουσίας εχθροπραξιών εντός χώρας (POL).

7.4.2. Έλεγχος στασιμότητας επιλεγμένων μεταβλητών

Αρχικά, για να ελεγχθεί η στασιμότητα των επιλεγμένων μεταβλητών (εξαρτημένης και ανεξάρτητης), εφαρμόζονται τρεις διαφορετικοί έλεγχοι, οι οποίοι προσδιορίστηκαν από τους ερευνητές Levin κ.ά. (2002), τους Im κ.ά. (2003) και το

ADF Fischer Chi – Square test (Maddala και Wu, 1999). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων και για τις δύο ομάδες χωρών.

Πίνακας 7.6: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Variable	Method	Level		1st difference	
		Stat.	Prob.	Stat.	Prob.
INFDI	Levin, Lin & Chu	-3.85	0.00	-3.78	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.05	0.85	-4.91	0.00
	ADF – Fisher	50.32	0.12	98.56	0.00
GDPGR	Levin, Lin & Chu	-4.42	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-3.37	0.00		
	ADF – Fisher	71.42	0.00		
INF	Levin, Lin & Chu	-3.71	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.25	0.01		
	ADF – Fisher	31.95	0.02		
OPENNESS	Levin, Lin & Chu	-1.66	0.04	-6.76	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.93	0.82	-5.17	0.00
	ADF – Fisher	30.78	0.85	96.54	0.00
POPGR	Levin, Lin & Chu	84.94	1.00	-96.18	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	19.13	1.00	32.44	0.00
	ADF – Fisher	133.56	0.00	142.47	0.00
TLINES	Levin, Lin & Chu	-0.99	0.15	-5.69	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.77	0.78	-3.62	0.00
	ADF – Fisher	32.64	0.78	78.70	0.00
VOICE	Levin, Lin & Chu	-3.85	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-1.72	0.04		
	ADF – Fisher Chi-square	53.61	0.07		
LAW	Levin, Lin & Chu	-1.53	0.06	-5.16	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.26	0.39	-5.25	0.00
	ADF – Fisher	36.65	0.62	97.67	0.00
COR	Levin, Lin & Chu	-0.16	0.43	-0.27	0.39
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.54	0.70	-3.02	0.00
	ADF – Fisher Chi-square	37.20	0.59	67.35	0.00
POL	Levin, Lin & Chu	-3.36	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.14	0.01		
	ADF – Fisher	59.76	0.02		
GOV	Levin, Lin & Chu	-2.39	0.00	-5.47	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.83	0.20	-6.39	0.00
	ADF – Fisher	41.24	0.41	115.00	0.00
DOMCR	Levin, Lin & Chu	-2.43	0.00	-4.59	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.95	0.97	-3.02	0.00
	ADF – Fisher	31.99	0.81	69.00	0.00

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.6) οι μεταβλητές που είναι στάσιμες σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και 5% στην αρχική τους μορφή (level) είναι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ (GDPGR), ο πληθωρισμός (INF), το επίπεδο λογοδοσίας τη κεντρικής κυβέρνησης (VOICE) και το επίπεδο πολιτικής σταθερότητας (POL).

Αντιθέτως, οι υπόλοιπες μεταβλητές βρέθηκαν μη στάσιμες στην αρχική τους μορφή και για τον λόγο αυτό επαναλήφθηκαν οι έλεγχοι για τις πρώτες διαφορές τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ελέγχων οι μεταβλητές που είναι μη στάσιμες στη αρχική τους μορφή, βρέθηκαν στάσιμες στις πρώτες διαφορές τους.

Με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων στασιμότητας των επιλεγμένων μεταβλητών, οι μεταβλητές GDPGR, INF, VOICE και POL δεν αντικαθίστανται, ενώ οι μεταβλητές INFDI, OPENNESS, POPGR, TLINES, LAW, COR, GOV και DOMCR αντικαθίστανται από τις πρώτες διαφορές τους.

Πίνακας 7.7: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

Variable	Method	Level		1st difference	
		Stat.	Prob.	Stat.	Prob.
INFDI	Levin, Lin & Chu	-5.40	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-1.34	0.09		
	ADF – Fisher	56.50	0.04		
GDPGR	Levin, Lin & Chu	-7.15	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-4.12	0.00		
	ADF – Fisher	80.58	0.00		
INF	Levin, Lin & Chu	-2.18	0.01	-11.76	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-1.40	0.07	-8.21	0.00
	ADF – Fisher	50.73	0.11	140.69	0.00
OPENNESS	Levin, Lin & Chu	-4.25	0.00	-8.19	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.26	0.39	-5.29	0.00
	ADF – Fisher	33.33	0.76	96.53	0.00
POPGR	Levin, Lin & Chu	-3.54	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.74	0.00		
	ADF – Fisher	73.68	0.00		
TLINES	Levin, Lin & Chu	-2.30	0.01	-12.83	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.64	0.94	-5.28	0.00
	ADF – Fisher	24.22	0.97	96.23	0.00
VOICE	Levin, Lin & Chu	-1.49	0.06	-9.05	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.83	0.20	-7.23	0.00
	ADF – Fisher Chi-square	48.30	0.17	124.62	0.00
LAW	Levin, Lin & Chu	-6.42	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.55	0.00		
	ADF – Fisher	79.06	0.00		
COR	Levin, Lin & Chu	-0.09	0.46	-5.20	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.68	0.75	-4.98	0.00
	ADF – Fisher Chi-square	32.31	0.80	97.45	0.00
POL	Levin, Lin & Chu	-5.62	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-4.43	0.00		
	ADF – Fisher	90.10	0.00		
GOV	Levin, Lin & Chu	-2.06	0.01	-7.27	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.07	0.47	-5.98	0.00
	ADF – Fisher	43.96	0.30	109.69	0.00
DOMCR	Levin, Lin & Chu	-6.50	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.82	0.00		
	ADF – Fisher	67.05	0.00		

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.7) οι μεταβλητές που είναι στάσιμες στην αρχική τους μορφή (level) είναι οι εισερχόμενες ΑΞΕ (INFDI), το επίπεδο ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDPGR), ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού (POPGR), το επίπεδο του νομικού πλαισίου (LAW), το επίπεδο πολιτικής σταθερότητας (POL) και οι χρηματοοικονομικοί πόροι προς τον ιδιωτικό τομέα (DOMCR).

Αντιθέτως, οι υπόλοιπες μεταβλητές βρέθηκαν μη στάσιμες στην αρχική τους μορφή και για τον λόγο αυτό επαναλήφθηκαν οι έλεγχοι για τις πρώτες διαφορές τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ελέγχων όλες οι μεταβλητές που είναι μη στάσιμες στην αρχική τους μορφή, βρέθηκαν στάσιμες στις πρώτες διαφορές τους.

Με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων στασιμότητας των επιλεγμένων μεταβλητών, οι μεταβλητές INFDI, GDPGR, POPGR LAW, POL και DOMCR δεν αντικαθίστανται. Αντιθέτως, οι μεταβλητές INF, OPENNESS, TLINES, VOICE, COR και GOV αντικαθίστανται από τις πρώτες διαφορές τους.

7.4.3. Έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας

Στο δεύτερο στάδιο των ελέγχων, πριν από την εφαρμογή της μεθόδου εκτίμησης της σχέσης μεταξύ εξαρτημένης μεταβλητής (εισερχόμενες ΑΞΕ) και ανεξάρτητων μεταβλητών, πραγματοποιείται ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας με τη χρήση της συσχέτισης κατά Pearson (Pearson pairwise correlations). Στον έλεγχο αυτό περιλαμβάνονται μόνο οι ανεξάρτητες μεταβλητές. Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου αυτού για κάθε ομάδα χωρών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι οι μη στάσιμες μεταβλητές έχουν αντικατασταθεί από τις πρώτες διαφορές τους. Οι νέες μεταβλητές αποτυπώνονται με το σύμβολο Δ στο όνομα της κάθε μεταβλητής που έχει αντικατασταθεί από τις πρώτες διαφορές της.

Πίνακας 7.8: Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	GDPGR	1.000										
2	INF	0.104	1.000									
3	ΔOPENNESS	0.086	0.041	1.000								
4	ΔPOPGR	0.061	0.044	0.278	1.000							
5	ΔTLINES	0.073	0.028	-0.007	-0.058	1.000						
6	VOICE	-0.026	-0.240	0.044	-0.016	-0.002	1.000					
7	ΔLAW	0.004	0.040	-0.051	-0.049	-0.027	0.004	1.000				
8	ΔCOR	0.079	0.005	-0.093	-0.008	-0.038	-0.044	0.222	1.000			
9	POL	-0.072	-0.201	0.031	0.016	-0.058	0.273	0.020	-0.028	1.000		
10	ΔGOV	0.122	0.003	0.055	-0.016	-0.004	-0.091	0.296	0.148	-0.003	1.000	
11	ΔDOMCR	-0.053	-0.098	0.073	-0.034	0.031	-0.000	0.013	0.038	0.070	-0.047	1.000

Πίνακας 7.9: Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	GDPGR	1.000										
2	ΔINF	0.448	1.000									
3	ΔOPENNESS	0.381	0.418	1.000								
4	POPGR	0.058	0.016	-0.194	1.000							
5	ΔTLINES	-0.091	-0.092	-0.111	-0.033	1.000						
6	ΔVOICE	0.068	-0.036	-0.094	0.038	0.071	1.000					
7	LAW	-0.052	0.026	-0.078	0.296	-0.076	0.055	1.000				
8	ΔCOR	0.131	0.004	-0.027	-0.085	0.113	0.134	0.066	1.000			
9	POL	-0.003	0.055	0.118	-0.243	-0.049	-0.010	0.342	0.152	1.000		
10	ΔGOV	0.069	-0.007	0.049	-0.046	-0.028	0.034	0.031	0.214	0.054	1.000	
11	DOMCR	-0.273	0.027	-0.091	0.224	-0.110	-0.056	0.536	0.001	0.202	0.023	1.000

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες (Πίνακες 7.8 και 7.9) κανένας συντελεστής συσχέτισης δεν ισούται με 0.8 και άνω (ή μικρότερη του -0.8), υποδεικνύοντας ότι δεν υπάρχει το πρόβλημα της πολυσυγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών.

7.5. Προσδιορισμός τελικών μεθόδων εκτίμησης

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου παρουσιάζονται τα εμπειρικά αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των ελέγχων στασιμότητας για κάθε μεταβλητή και τους ελέγχους πολυσυγραμμικότητας για τις ανεξάρτητες μεταβλητές και των δύο δειγμάτων, διαμορφώνονται οι παρακάτω εξισώσεις.

Πιο συγκεκριμένα, για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, αντιστοιχούν οι παρακάτω εξισώσεις, με την χρήση της μεθόδου εκτίμησης OLS.

$$\begin{aligned} \Delta INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * \Delta OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \\ & \Delta POPGR_{i,t} + \beta_5 * \Delta TLINES_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned} \quad (15)$$

$$\begin{aligned} \Delta INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * VOICE_{i,t} + \beta_2 * \Delta LAW_{i,t} + \beta_3 * \Delta COR_{i,t} + \beta_4 * POL_{i,t} + \beta_5 * \\ & \Delta GOV_{i,t} + \beta_5 * \Delta DOMCR_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned} \quad (16)$$

$$\begin{aligned} \Delta INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * \Delta OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \\ & \Delta POPGR_{i,t} + \beta_5 * \Delta TLINES_{i,t} + \beta_6 * VOICE_{i,t} + \beta_7 * \Delta LAW_{i,t} + \beta_8 * \Delta COR_{i,t} + \beta_9 * \\ & POL_{i,t} + \beta_{10} * \Delta GOV_{i,t} + \beta_{11} * \Delta DOMCR_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned} \quad (17)$$

Εν συνεχεία, για το ίδιο δείγμα (αναπτυσσόμενων χωρών), αντιστοιχούν οι παρακάτω εξισώσεις, με την χρήση της μεθόδου εκτίμησης DOLS.

$$\begin{aligned} \Delta INFDI_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * \Delta OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \\ & \Delta POPGR_{i,t} + \beta_5 * \Delta TLINES_{i,t} + \beta_6 * \Delta INFDI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned} \quad (18)$$

$$\Delta INFDI_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 * VOICE_{i,t} + \beta_2 * \Delta LAW_{i,t} + \beta_3 * \Delta COR_{i,t} + \beta_4 * POL_{i,t} + \beta_5 * \Delta GOV_{i,t} + \beta_6 * \Delta DOMCR_{i,t} + \beta_7 * \Delta INFDI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

(19)

$$\Delta INFDI_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 * GDPGR_{i,t} + \beta_2 * INF_{i,t} + \beta_3 * \Delta OPENNESS_{i,t} + \beta_4 * \Delta POPGR_{i,t} + \beta_5 * \Delta TLINES_{i,t} + \beta_6 * VOICE_{i,t} + \beta_7 * \Delta LAW_{i,t} + \beta_8 * \Delta COR_{i,t} + \beta_9 * POL_{i,t} + \beta_{10} * \Delta GOV_{i,t} + \beta_{11} * \Delta DOMCR_{i,t} + \beta_{12} * \Delta INFDI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

(20)

Επιπλέον, για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών, αντιστοιχούν οι παρακάτω εξισώσεις, με την χρήση των μεθόδων εκτίμησης OLS.

$$INFDI'_{i,t} = \beta'_0 + \beta'_1 * GDPGR'_{i,t} + \beta'_2 * \Delta INF'_{i,t} + \beta'_3 * \Delta OPENNESS'_{i,t} + \beta'_4 * POPGR'_{i,t} + \beta'_5 * \Delta TLINES'_{i,t} + \varepsilon'_{i,t}$$

(21)

$$INFDI'_{i,t} = \beta'_0 + \beta'_1 * \Delta VOICE'_{i,t} + \beta'_2 * LAW'_{i,t} + \beta'_3 * \Delta COR'_{i,t} + \beta'_4 * POL'_{i,t} + \beta'_5 * \Delta GOV'_{i,t} + \beta'_6 * DOMCR'_{i,t} + \varepsilon'_{i,t}$$

(22)

$$INFDI'_{i,t} = \beta'_0 + \beta'_1 * GDPGR'_{i,t} + \beta'_2 * \Delta INF'_{i,t} + \beta'_3 * \Delta OPENNESS'_{i,t} + \beta'_4 * POPGR'_{i,t} + \beta'_5 * \Delta TLINES'_{i,t} + \beta'_6 * \Delta VOICE'_{i,t} + \beta'_7 * LAW'_{i,t} + \beta'_8 * \Delta COR'_{i,t} + \beta'_9 * POL'_{i,t} + \beta'_{10} * \Delta GOV'_{i,t} + \beta'_{11} * DOMCR'_{i,t} + \varepsilon'_{i,t}$$

(23)

Για το ίδιο δείγμα (ανεπτυγμένων χωρών), αντιστοιχούν οι παρακάτω εξισώσεις, με την χρήση των μεθόδων εκτίμησης DOLS.

$$\begin{aligned}
INFDI'_{i,t} = & \beta'_0 + \beta'_1 * GDPGR'_{i,t} + \beta'_2 * \Delta INF'_{i,t} + \beta'_3 * \Delta OPENNESS'_{i,t} + \\
& \beta'_4 * POPGR'_{i,t} + \beta'_5 * \Delta TLINES'_{i,t} + \beta_6 * INFDI'_{i,t-1} + \varepsilon'_{i,t}
\end{aligned}
\tag{24}$$

$$\begin{aligned}
INFDI'_{i,t} = & \beta'_0 + \beta'_1 * \Delta VOICE'_{i,t} + \beta'_2 * LAW'_{i,t} + \beta'_3 * \Delta COR'_{i,t} + \beta'_4 * \\
& POL'_{i,t} + \beta'_5 * \Delta GOV'_{i,t} + \beta'_6 * DOMCR'_{i,t} + \beta_7 * INFDI'_{i,t-1} + \varepsilon'_{i,t}
\end{aligned}
\tag{25}$$

$$\begin{aligned}
INFDI'_{i,t} = & \beta'_0 + \beta'_1 * GDPGR'_{i,t} + \beta'_2 * \Delta INF'_{i,t} + \beta'_3 * \Delta OPENNESS'_{i,t} + \\
& \beta'_4 * POPGR'_{i,t} + \beta'_5 * \Delta TLINES'_{i,t} + \beta'_6 * \Delta VOICE'_{i,t} + \beta'_7 * LAW'_{i,t} + \beta'_8 * \\
& \Delta COR'_{i,t} + \beta'_9 * POL'_{i,t} + \beta'_{10} * \Delta GOV'_{i,t} + \beta'_{11} * DOMCR'_{i,t} + \beta'_{12} * \\
& INFDI'_{i,t-1} + \varepsilon'_{i,t}
\end{aligned}
\tag{26}$$

7.6. Εφαρμογή μεθόδων εκτίμησης OLS και DOLS για τα δείγματα των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου, εφαρμόζονται οι μέθοδοι εκτίμησης OLS και DOLS για κάθε δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων). Για κάθε μέθοδο εκτίμησης, επίσης εφαρμόζονται τόσο το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE), όσο και το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects – FE). Για κάθε μεταβλητή, συμπεριλαμβάνεται ο συντελεστής (coefficient) και το p – value (το οποίο βρίσκεται εντός της παρένθεσης). Το πρόσημο κάθε συντελεστή δείχνει αν η εκάστοτε μεταβλητή έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Το p – value κάθε μεταβλητής δείχνει αν μία μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική ή το αντίθετο, δηλαδή στατιστικά μη σημαντική. Πιο συγκεκριμένα, αν η τιμή του p – value μίας μεταβλητής είναι μεγαλύτερη από 0.10 (10%), τότε η μεταβλητή θεωρείται μη στατιστικά σημαντική. Αντιθέτως, αν η τιμή του p – value είναι μικρότερη από 0.10 (10%), τότε η μεταβλητή θεωρείται στατιστικά σημαντική.

7.6.1. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης OLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Αρχικά, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης OLS με την χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE) για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα Μοντέλα 1, 2 και 3 αντιστοιχούν στις Εξισώσεις 15, 16 και 17.

Πίνακας 7.10: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 1	Μοντέλο 2	Μοντέλο 3
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>			
C	1.569 (0.243)	-2.169 (0.292)	-5.025 (0.030**)
GDPGR	-0.980 (0.000*)		-0.880 (0.000*)
INF	0.739 (0.000*)		0.765 (0.000*)
ΔOPENNESS	-15.088 (0.031**)		-18.370 (0.008*)
ΔPOPGR	-1.158 (0.586)		-0.926 (0.659)
ΔTLINES	-0.088 (0.862)		-0.119 (0.812)
VOICE		0.015 (0.706)	0.035 (0.291)
ΔLAW		0.276 (0.365)	0.069 (0.769)
ΔCOR		-0.153 (0.438)	-0.126 (0.411)
POL		0.078 (0.041**)	0.117 (0.000*)
ΔGOV		0.034 (0.889)	0.240 (0.218)
ΔDOMCR		0.140 (0.377)	0.237 (0.058***)
Adj. R²	0.235	0.007	0.252
F – Statistic	16.992	1.319	8.961
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.248	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.605	1.585	1.591
Total Panel Observations	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.10), τόσο το Μοντέλο 1 όσο και το Μοντέλο 2 παρουσιάζουν πολύ χαμηλή αξιοπιστία ($\text{Adj. } R^2 = 0.235$ και $\text{Adj. } R^2 = 0.007$ αντίστοιχα). Συγκριτικά, το Μοντέλο 3 παρουσιάζει λίγο μεγαλύτερη αξιοπιστία αλλά και πάλι μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά χαμηλή ($\text{Adj. } R^2 = 0.235$). Επιπλέον, για το Μοντέλο 2, η πιθανότητα του F – statistic είναι μεγαλύτερη 0.05, κάτι που επίσης είναι ενδεικτικό της χαμηλής αξιοπιστίας του συγκεκριμένου μοντέλου. Επίσης, όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα τιμών του Durbin – Watson Stat. (από 1.585 μέχρι 1.605), κάτι που αποδεικνύει ότι και τα τρία μοντέλα παρουσιάζουν ύπαρξη θετικής σειριακής σχέση πρώτης τάξης. Το γεγονός αυτό, επίσης επηρεάζει την αξιοπιστία των συγκεκριμένων μοντέλων.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητές GDPGR και ΔOPENNESS έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή, ενώ οι μεταβλητές INF και POL έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, η μεταβλητή ΔDOMCR παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή στο Μοντέλο 2, αλλά θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ στο Μοντέλο 3. Όμως, τα συγκεκριμένα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες πολιτικές μεταβλητές (VOICE, ΔLAW, ΔCOR, ΔGOV), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές ΔPOPGR, ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects – FE) για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα Μοντέλα 4, 5 και 6 αντιστοιχούν στις πάλι στις Εξισώσεις 15, 16 και 17.

Πίνακας 7.11: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 4	Μοντέλο 5	Μοντέλο 6
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>			
C	1.614 (0.292)	5.841 (0.619)	-19.726 (0.038**)
GDPGR	-0.930 (0.000*)		-0.912 (0.000*)
INF	1.153 (0.000*)		1.237 (0.000*)
ΔOPENNESS	-19.086 (0.008*)		-23.026 (0.001*)
ΔPOPGR	-1.029 (0.630)		-0.788 (0.709)
ΔTLINES	0.146 (0.780)		0.041 (0.935)
VOICE		-0.081 (0.777)	0.232 (0.302)
ΔLAW		0.317 (0.309)	0.020 (0.932)
ΔCOR		-0.165 (0.416)	-0.180 (0.252)
POL		-0.040 (0.807)	0.204 (0.122)
ΔGOV		0.026 (0.918)	0.205 (0.303)
ΔDOMCR		0.183 (0.271)	0.363 (0.006*)
Adj. R²	0.373	-0.018	0.393
F – Statistic	7.441	0.812	6.599
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.724	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.950	1.663	1.964
Total Panel Observations	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.11), τόσο το Μοντέλο 5 παρουσιάζει πολύ χαμηλή αξιοπιστία ($Adj. R^2 = -0.018$), ενώ τα Μοντέλα 4 και 6 παρουσιάζουν παρόμοια αξιοπιστία ($Adj. R^2 = 0.373$ και $Adj. R^2 = 0.393$ αντίστοιχα) Σύμφωνα με τα παραπάνω, το Μοντέλο 6 παρουσιάζει λίγο μεγαλύτερη αξιοπιστία. Επιπλέον, για το Μοντέλο 5, η πιθανότητα του F – statistic είναι μεγαλύτερη από 0.05, κάτι που επίσης είναι ενδεικτικό της χαμηλής αξιοπιστίας του συγκεκριμένου μοντέλου. Επίσης, το ίδιο Μοντέλο (Μοντέλο 5) παρουσιάζει χαμηλή τιμή του Durbin

– Watson Stat. (Durbin – Watson Stat. = 1.663), κάτι που αποδεικνύει ότι το συγκεκριμένο μοντέλο παρουσιάζει ύπαρξη θετικής σειριακής σχέσης πρώτης τάξης. Το γεγονός αυτό, επίσης επηρεάζει την αξιοπιστία του μοντέλου αυτού. Αντιθέτως, τα Μοντέλα 4 και 6 παρουσιάζουν τιμή του Durbin – Watson Stat. κοντά στο 2 (1.950 και 1.964 αντίστοιχα), κάτι που δείχνει ότι τα συγκεκριμένα μοντέλα είναι σχετικά αξιόπιστα. Συγκριτικά, όμως, το Μοντέλο 6 είναι περισσότερο αξιόπιστο σε σχέση με τα άλλα δύο μοντέλα.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, τα εμπειρικά αποτελέσματα αναδεικνύουν τις μεταβλητές GDPGR, INF, ΔOPENNESS και ΔDOMCR ως τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Πρέπει να επισημανθεί ότι η μεταβλητή ΔDOMCR βρέθηκε μη στατιστικά σημαντική στο Μοντέλο 5. Αντιθέτως, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται το Hausman Test για τα Μοντέλα 1, 2 και 3, ώστε να επιβεβαιωθεί ποιο από τα υποδείγματα RE ή FE είναι καταλληλότερο. Η εφαρμογή του συγκεκριμένου τεστ γίνεται αποκλειστικά στα υποδείγματα RE και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7.12: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (αναπτυσσόμενες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 1	55.951	0.000	FE
Μοντέλο 2	3.649	0.732	RE
Μοντέλο 3	69.273	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.12), είναι εμφανές ότι το υπόδειγμα FE (Μοντέλα 4 και 6) θεωρούνται πιο αξιόπιστο σε σχέση με τα με τα υποδείγματα RE (Μοντέλα 1 και 3). Αντιθέτως, για το Μοντέλο 2, το υπόδειγμα RE θεωρείται περισσότερο αξιόπιστο σε σχέση με το υπόδειγμα FE (Μοντέλο 5).

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα του Hausman Test, καθώς επίσης και τις τιμές του Adj. R² και του Durbin Watson Stat., καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι από τα Μοντέλα 1 έως 6, το Μοντέλο 6 μπορεί να θεωρηθεί το περισσότερο αξιόπιστο μοντέλο.

7.6.2. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης DOLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης DOLS με την χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE) για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα Μοντέλα 7, 8 και 9 αντιστοιχούν στις Εξισώσεις 18, 19 και 20.

Πίνακας 7.13: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 7	Μοντέλο 8	Μοντέλο 9
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>			
C	9.077 (0.000*)	-4.918 (0.000*)	6.795 (0.000*)
ΔINFDI(-1)	0.039 (0.247)	-0.037 (0.339)	0.017 (0.618)
GDPGR	-0.673 (0.000*)		-0.681 (0.000*)
INF	-0.716 (0.000*)		-0.641 (0.000*)
ΔOPENNESS	-20.933 (0.000*)		-21.452 (0.000*)
ΔPOPGR	1.067 (0.527)		0.720 (0.674)
ΔTLINES	0.088 (0.799)		0.131 (0.709)
VOICE		0.055 (0.054****)	-0.007 (0.776)
ΔLAW		0.130 (0.502)	0.072 (0.661)
ΔCOR		-0.015 (0.903)	-0.053 (0.633)
POL		0.089 (0.001*)	0.059 (0.015**)
ΔGOV		-0.078 (0.630)	0.019 (0.889)
ΔDOMCR		0.162 (0.103)	0.096 (0.260)
Adj. R²	0.290	0.052	0.292
F – Statistic	17.321	2.906	9.248
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.006	0.000
Total Panel Observations	240	240	240

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.13), το Μοντέλο 8 παρουσιάζει πολύ χαμηλή αξιοπιστία ($\text{Adj. } R^2 = 0.052$). Επίσης, η αξιοπιστία των Μοντέλων 7 και 9 βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα ($\text{Adj. } R^2 = 0.290$ και $\text{Adj. } R^2 = 0.292$ αντίστοιχα). Συγκριτικά, όμως, το Μοντέλο 9 παρουσιάζει λίγο μεγαλύτερη αξιοπιστία αλλά και πάλι μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά χαμηλή. Επιπλέον, για το Μοντέλο 8, η πιθανότητα του F – statistic είναι μεγαλύτερη από το μηδέν αλλά δεν είναι μεγαλύτερη από 0.05. Τέλος, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής $\Delta\text{INFDI}(-1)$ παρουσιάζουν μη στατιστικά σημαντική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή ΔINFDI σε όλα τα μοντέλα, κάτι που δείχνει ότι τα συγκεκριμένα μοντέλα δεν ακολουθούν την δυναμική προσέγγιση. Το στοιχείο αυτό επίσης επηρεάζει αρνητικά την αξιοπιστία των μοντέλων αυτών.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητές GDPGR , INF και $\Delta\text{OPENNESS}$ έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή, ενώ η μεταβλητή POL έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ . Επιπλέον, η μεταβλητή VOICE παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή στο Μοντέλο 9, αλλά θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ στο Μοντέλο 8. Όμως, το συγκεκριμένο μοντέλο (Μοντέλο 8) παρουσιάζει εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες πολιτικές μεταβλητές (ΔLAW , ΔCOR , POL , ΔGOV), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές ΔPOPGR , ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης DOLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων ($\text{Fixed Effects} - \text{FE}$) για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα Μοντέλα 10, 11 και 12 αντιστοιχούν πάλι στις Εξισώσεις 18, 19 και 20.

Πίνακας 7.14: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 10	Μοντέλο 11	Μοντέλο 12
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>			
C	10.222 (0.000*)	-2.252 (0.772)	6.454 (0.368)
ΔINFDI(-1)	-0.008 (0.818)	-0.086 (0.034**)	-0.007 (0.840)
GDPGR	-0.769 (0.000*)		-0.760 (0.000*)
INF	-0.792 (0.000*)		-0.729 (0.000*)
ΔOPENNESS	-19.773 (0.000*)		-21.663 (0.000*)
ΔPOPGR	-0.168 (0.923)		0.318 (0.857)
ΔTLINES	0.383 (0.285)		0.379 (0.295)
VOICE		-0.084 (0.650)	-0.062 (0.696)
ΔLAW		0.152 (0.443)	0.080 (0.636)
ΔCOR		-0.022 (0.866)	-0.102 (0.374)
POL		0.192 (0.089***)	0.174 (0.071**)
ΔGOV		-0.104 (0.532)	0.005 (0.969)
ΔDOMCR		0.205 (0.047**)	0.109 (0.223)
Adj. R²	0.477	0.263	0.475
F – Statistic	9.734	4.286	8.001
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	240	240	240

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.14), το Μοντέλο 11 παρουσιάζει χαμηλή αξιοπιστία ($Adj. R^2 = 0.263$). Επίσης, η αξιοπιστία των Μοντέλων 7 και 9 βρίσκεται σε μέτρια επίπεδα ($Adj. R^2 = 0.477$ και $Adj. R^2 = 0.475$ αντίστοιχα). Επιπλέον, για όλα τα μοντέλα, η πιθανότητα του F – statistic ισούται με το μηδέν, κάτι που είναι ενδεικτικό της ικανοποιητικής αξιοπιστίας των μοντέλων. Τέλος, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής ΔINFDI(-1) παρουσιάζουν μη στατιστικά σημαντική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή ΔINFDI στα Μοντέλα 10 και 12, κάτι

που δείχνει ότι τα συγκεκριμένα μοντέλα δεν ακολουθούν την δυναμική προσέγγιση. Το στοιχείο αυτό επίσης επηρεάζει αρνητικά την αξιοπιστία των μοντέλων αυτών. Σε γενικές γραμμές όμως, κανένα από τα παραπάνω μοντέλα δεν μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά αξιόπιστο είτε λόγω της στατιστικά μη σημαντικής σχέσης των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης με την μεταβλητή ΔINFDI (Μοντέλα 10 και 12) είτε λόγω της χαμηλής τιμής του Adj. R² (Μοντέλο 11).

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητές GDPGR, INF και ΔOPENNESS έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή, ενώ η μεταβλητή POL έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, η μεταβλητή ΔDOMCR παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή στο Μοντέλο 12, αλλά θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ στο Μοντέλο 11. Όμως, το συγκεκριμένο μοντέλο (Μοντέλο 11) παρουσιάζει εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες πολιτικές μεταβλητές (VOICE, ΔLAW, ΔCOR, ΔGOV), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές ΔPOPGR, ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται το Hausman Test για τα Μοντέλα 7, 8 και 9, ώστε να επιβεβαιωθεί ποιο από τα υποδείγματα RE ή FE είναι καταλληλότερο. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, η εφαρμογή του συγκεκριμένου τεστ γίνεται αποκλειστικά στα υποδείγματα RE και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7.15: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (αναπτυσσόμενες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 7	80.558	0.000	FE
Μοντέλο 8	56.560	0.000	FE
Μοντέλο 9	67.249	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.15), είναι εμφανές ότι το υπόδειγμα FE (Μοντέλα 10, 11 και 12) θεωρούνται πιο αξιόπιστα σε σχέση με τα με τα υποδείγματα RE (Μοντέλα 7, 8 και 9). Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη τα αποτελέσματα του Hausman Test, καθώς επίσης και τις τιμές του Adj. R², αλλά και την

στατιστικά μη σημαντική σχέση της μεταβλητής $\Delta \text{INFDI}(-1)$, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κανένα από τα μοντέλα DOLS (Μοντέλα 7 μέχρι 12) δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστο μοντέλο.

Εν κατακλείδι, από τα μοντέλα που αφορούν την μελέτη της επίδρασης των επιλεγμένων προσδιοριστικών παραγόντων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, το πιο αξιόπιστο μοντέλο μπορεί να θεωρηθεί το Μοντέλο 6. Αυτό συμβαίνει λόγω της ικανοποιητικής αξίας του Adj. R^2 (Adj. $R^2 = 0.393$). Επιπλέον, η αξία του Durbin – Watson stat. είναι κοντά στο 2 (Durbin – Watson stat. = 1.964) κάτι που αποδεικνύει την μη ύπαρξη σειριακής σχέσης πρώτου βαθμού. Επιπλέον, το Hausman Test ανέδειξε ότι μεταξύ των Μοντέλων 3 (RE) και 6 (FE), καταλληλότερο θεωρείται το τελευταίο ($X^2 = 69.273$ με $p - \text{value} = 0.000$).

7.6.3. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης OLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

Για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών, αρχικά εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης OLS με την χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE) για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα Μοντέλα 13, 14, και 15 αντιστοιχούν στις Εξισώσεις 21, 22 και 23.

Πίνακας 7.16: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 13	Μοντέλο 14	Μοντέλο 15
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>			
C	38.588 (0.000*)	22.528 (0.056***)	22.109 (0.055***)
GDPGR	-0.150 (0.273)		-0.178 (0.274)
ΔINF	-0.444 (0.057***)		-0.391 (0.100)
ΔOPENNESS	-9.430 (0.185)		-10.906 (0.131)
POPGR	-3.620 (0.001*)		-4.175 (0.000*)
ΔTLINES	-0.048 (0.792)		0.000 (0.998)
ΔVOICE		-0.053 (0.757)	-0.089 (0.591)
LAW		0.097 (0.459)	0.112 (0.381)
ΔCOR		-0.092 (0.609)	-0.138 (0.430)
POL		0.054 (0.370)	0.105 (0.082***)
ΔGOV		0.275 (0.117)	0.293 (0.082***)
DOMCR		0.025 (0.342)	0.002 (0.933)
Adj. R²	0.077	-0.001	0.088
F – Statistic	5.335	0.954	3.281
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.456	0.000
Durbin – Watson Stat.	0.980	1.017	1.090
Total Panel Observations	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.16), όλα τα Μοντέλα (13, 14 και 15) παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία. Ειδικότερα, το Μοντέλο 14 παρουσιάζει αρνητική αξία του Adj. R² (Adj. R² = -0.001). Επίσης, η αξιοπιστία των Μοντέλων 13 και 15 βρίσκεται σε επίπεδα κάτω από 0.1 (Adj. R² = 0.077 και Adj. R² = 0.088 αντίστοιχα). Επιπλέον, στα Μοντέλα 13 και 15, η πιθανότητα του F – statistic ισούται με το μηδέν, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί θετικό στοιχείο αλλά όχι ικανό ώστε να θεωρηθούν αξιόπιστα τα δύο αυτά μοντέλα. Όμως, για το Μοντέλο 14, η πιθανότητα

του F – statistic είναι πάνω από 0.05, κάτι που δείχνει την χαμηλή αξιοπιστία του μοντέλου αυτού. Επίσης, όλα τα Μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλή τιμή του Durbin – Watson Stat. (κοντά στο 1 για όλα τα Μοντέλα), κάτι που αποδεικνύει ότι όλα τα παραπάνω Μοντέλα παρουσιάζουν ύπαρξη θετικής σειριακής σχέση πρώτης τάξης. Το γεγονός αυτό, επίσης επηρεάζει την αξιοπιστία των μοντέλων αυτών. Σε γενικές γραμμές όμως, κανένα από τα παραπάνω μοντέλα δεν μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά αξιόπιστο λόγω της χαμηλής τιμής του Adj. R² αλλά και λόγω της ύπαρξης σειριακής σχέσης πρώτης τάξης σε όλα τα μοντέλα.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητή POPGR παρουσιάζει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή, ενώ η μεταβλητή ΔINF έχει και αυτή αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ αλλά μόνο στο Μοντέλο 13. Επιπλέον, οι μεταβλητές POL και ΔGOV παρουσιάζουν θετική και στατιστική σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή στο Μοντέλο 15 αλλά μη στατιστική σημαντική επίδραση στο Μοντέλο 14. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μη κλασικές μεταβλητές (ΔVOICE, LAW, ΔCOR, DOMCR), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές GDPGR, ΔOPENNESS και ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές. Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα συγκεκριμένα Μοντέλα αποδείχτηκε ότι είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστα, με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιηθούν στην συνέχεια της παρούσας έρευνας.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης OLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects – FE) για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα Μοντέλα 16, 17 και 18 αντιστοιχούν στις πάλι στις Εξισώσεις 21, 22 και 23.

Πίνακας 7.17: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 16	Μοντέλο 17	Μοντέλο 18
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>			
C	38.556 (0.000*)	21.259 (0.066***)	21.360 (0.060***)
GDPGR	-0.157 (0.251)		-0.141 (0.391)
ΔINF	-0.436 (0.062***)		-0.405 (0.088***)
ΔOPENNESS	-9.651 (0.176)		-11.545 (0.111)
POPGR	-3.472 (0.003*)		-4.015 (0.000*)
ΔTLINES	-0.049 (0.788)		0.007 (0.966)
ΔVOICE		-0.043 (0.800)	-0.083 (0.617)
LAW		0.113 (0.411)	0.117 (0.379)
ΔCOR		-0.081 (0.652)	-0.131 (0.453)
POL		0.036 (0.563)	0.088 (0.157)
ΔGOV		0.277 (0.115)	0.295 (0.080***)
DOMCR		0.037 (0.183)	0.015 (0.615)
Adj. R²	0.920	0.913	0.921
F – Statistic	126.581	110.912	102.333
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.080	1.106	1.182
Total Panel Observations	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.17), όλα τα Μοντέλα (16, 17 και 18) παρουσιάζουν εξαιρετικά υψηλή αξιοπιστία. Ειδικότερα, όλα τα Μοντέλα παρουσιάζουν αξία του Adj. R² πάνω από 0.9, ποσοστό το οποίο είναι εξαιρετικά υψηλό για ανάλυση δεδομένων πάνελ. Επιπλέον, σε όλα τα Μοντέλα, η πιθανότητα του F – statistic ισούται με το μηδέν, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί επίσης θετικό στοιχείο. Όμως, όλα τα Μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλή τιμή του Durbin – Watson Stat. (κοντά στο 1 για όλα τα Μοντέλα), κάτι που αποδεικνύει ότι όλα τα παραπάνω

Μοντέλα παρουσιάζουν ύπαρξη θετικής σειριακής σχέσης πρώτης τάξης. Το γεγονός αυτό, επηρεάζει εξαιρετικά σημαντικά την αξιοπιστία των μοντέλων αυτών. Σε γενικές γραμμές όμως, κανένα από τα παραπάνω μοντέλα δεν μπορεί να θεωρηθεί το τελικό για περαιτέρω ανάλυση λόγω της ύπαρξης σειριακής σχέσης πρώτης τάξης σε όλα τα μοντέλα.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητές ΔINF και POPGR παρουσιάζουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή, ενώ η μεταβλητή ΔGOV έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ αλλά μόνο στο Μοντέλο 18. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μη κλασικές μεταβλητές (ΔVOICE, LAW, ΔCOR, DOMCR), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές GDPGR, ΔOPENNESS και ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές. Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα συγκεκριμένα Μοντέλα αποδείχτηκε ότι είναι μη αξιόπιστα, λόγω της ύπαρξης σειριακής σχέσης πρώτης τάξης, με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιηθούν στην συνέχεια της παρούσας έρευνας.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται το Hausman Test για τα Μοντέλα 13, 14 και 15, ώστε να επιβεβαιωθεί ποιο από τα υποδείγματα RE ή FE είναι καταλληλότερο. Η εφαρμογή του συγκεκριμένου τεστ γίνεται αποκλειστικά στα υποδείγματα RE και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7.18: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 13	10.022	0.074	RE
Μοντέλο 14	8.010	0.237	RE
Μοντέλο 15	12.236	0.346	RE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.18), είναι εμφανές ότι το υπόδειγμα RE (Μοντέλα 13, 14 και 15) θεωρούνται καταλληλότερα σε σχέση με τα υποδείγματα FE (Μοντέλα 1 και 3).

Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη τα αποτελέσματα του Hausman Test, καθώς επίσης και τις τιμές του Adj. R² (ήταν εξαιρετικά χαμηλές για τα Μοντέλα 13, 14 και 15) και του Durbin Watson Stat. (κοντά στη μονάδα για όλα τα Μοντέλα OLS), καταλήγουμε

στο συμπέρασμα ότι κανένα από τα παραπάνω Μοντέλα δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστο για τη συνέχεια της έρευνας που πραγματοποιείται στην παρούσα διατριβή.

7.6.4. Εφαρμογή μεθόδου εκτίμησης DOLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης DOLS με την χρήση του υποδείγματος Τυχαίων Επιδράσεων (Random Effects – RE) για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Τα Μοντέλα 19, 20 και 21 αντιστοιχούν στις Εξισώσεις 24, 25 και 26.

Πίνακας 7.19: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 19	Μοντέλο 20	Μοντέλο 21
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>			
C	2.062 (0.002*)	3.335 (0.218)	2.939 (0.261)
INFDI(-1)	0.979 (0.000*)	0.970 (0.000*)	0.971 (0.000*)
GDPGR	-0.046 (0.650)		-0.079 (0.482)
ΔINF	-0.692 (0.000*)		-0.670 (0.000*)
ΔOPENNESS	-10.486 (0.067***)		-10.733 (0.066***)
POPGR	-0.641 (0.144)		-0.393 (0.427)
ΔTLINES	-0.030 (0.832)		-0.045 (0.759)
ΔVOICE		-0.022 (0.877)	-0.058 (0.667)
LAW		-0.019 (0.600)	-0.012 (0.752)
ΔCOR		-0.009 (0.947)	-0.009 (0.944)
POL		0.015 (0.442)	0.018 (0.348)
ΔGOV		-0.061 (0.672)	-0.050 (0.715)
DOMCR		-0.006 (0.456)	-0.008 (0.316)
Adj. R²	0.930	0.923	0.929
F – Statistic	578.500	444.661	284.69
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000

*Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.*

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.19), όλα τα Μοντέλα παρουσιάζουν υψηλή αξιοπιστία μιας και το Adj. R^2 κυμαίνεται σε επίπεδα πάνω από 0.9. Επιπλέον, για όλα τα μοντέλα, η πιθανότητα του F – statistic ισούται με το μηδέν, κάτι που επίσης είναι ενδεικτικό της ικανοποιητικής αξιοπιστίας των μοντέλων. Τέλος, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής INFDI(-1) παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή INFDI σε όλα τα Μοντέλα, κάτι που δείχνει ότι τα συγκεκριμένα μοντέλα ακολουθούν την δυναμική προσέγγιση. Το στοιχείο αυτό επίσης επηρεάζει θετικά την αξιοπιστία των μοντέλων αυτών.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητές ΔINF και ΔOPENNESS παρουσιάζουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή. Επιπλέον, όλες οι μη κλασικές μεταβλητές (ΔVOICE, LAW, ΔCOR, POL, ΔGOV και DOMCR), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές GDPGR, POPGR και ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές.

Ακολούθως, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης DOLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects – FE) για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Τα Μοντέλα 22, 23 και 24 αντιστοιχούν και πάλι στις Εξισώσεις 24, 25 και 26.

Πίνακας 7.20: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 22	Μοντέλο 23	Μοντέλο 24
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>			
C	18.798 (0.000*)	18.010 (0.067***)	20.391 (0.032**)
INFDI(-1)	0.531 (0.000*)	0.525 (0.000*)	0.523 (0.000*)
GDPGR	-0.130 (0.248)		-0.152 (0.269)
ΔINF	-0.541 (0.005*)		-0.517 (0.009*)
ΔOPENNESS	-10.782 (0.067***)		-11.357 (0.061***)
POPGR	-1.891 (0.055***)		-2.055 (0.044**)
ΔTLINES	-0.071 (0.642)		-0.053 (0.733)
ΔVOICE		-0.020 (0.891)	-0.062 (0.656)
LAW		-0.031 (0.788)	-0.049 (0.658)
ΔCOR		-0.049 (0.748)	-0.078 (0.592)
POL		0.009 (0.863)	0.046 (0.378)
ΔGOV		0.091 (0.544)	0.103 (0.466)
DOMCR		0.020 (0.382)	-0.001 (0.962)
Adj. R²	0.946	0.938	0.945
F – Statistic	182.493	151.932	144.579
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.20), και πάλι όλα τα Μοντέλα παρουσιάζουν υψηλή αξιοπιστία μιας και το Adj. R² κυμαίνεται σε επίπεδα πάνω από 0.9. Επιπροσθέτως, για όλα τα μοντέλα, η πιθανότητα του F – statistic ισούται με το μηδέν, κάτι που επίσης οδηγεί στην ικανοποιητική αξιοπιστία των μοντέλων. Επίσης, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής INFDI(-1) παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή INFDI σε όλα τα Μοντέλα, κάτι που επίσης οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα συγκεκριμένα μοντέλα ακολουθούν την

δυναμική προσέγγιση. Το στοιχείο αυτό επίσης επηρεάζει θετικά την αξιοπιστία των μοντέλων αυτών.

Αναφορικά με τα εμπειρικά αποτελέσματα των παραπάνω μοντέλων, οι μεταβλητές ΔINF, ΔOPENNESS και POPGR παρουσιάζουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην ανεξάρτητη μεταβλητή. Επιπλέον, όλες οι μη κλασικές μεταβλητές (ΔVOICE, LAW, ΔCOR, POL, ΔGOV και DOMCR), καθώς επίσης και οι κλασικές μεταβλητές GDPGR και ΔTLINES βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές.

Ακολουθώντας, εφαρμόζεται η μέθοδο εκτίμησης DOLS με την χρήση του υποδείγματος Σταθερών Επιδράσεων (Fixed Effects – FE) για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Τα Μοντέλα 22, 23 και 24 αντιστοιχούν και πάλι στις Εξισώσεις 16, 17 και 18.

Εν συνεχεία, εφαρμόζεται το Hausman Test για τα Μοντέλα 19, 20 και 21, ώστε να επιβεβαιωθεί ποιο από τα υποδείγματα RE ή FE είναι καταλληλότερο. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7.21: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 19	88.561	0.000	FE
Μοντέλο 20	76.820	0.000	FE
Μοντέλο 21	87.899	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.21), είναι εμφανές ότι το υπόδειγμα FE (Μοντέλα 22, 23 και 24) θεωρούνται καταλληλότερα σε σχέση με τα υποδείγματα RE (Μοντέλα 19, 20 και 21).

Λαμβάνοντας, υπόψη τα αποτελέσματα του Hausman Test, καθώς επίσης και τις τιμές του Adj. R² (ήταν εξαιρετικά υψηλές σε όλα τα Μοντέλα DOLS), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα Μοντέλα 22, 23 και 24 μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστα για τη συνέχεια της έρευνας που πραγματοποιείται στην παρούσα διατριβή. Ειδικότερα, επιλέγεται το Μοντέλο 24 διότι περιέχει το σύνολο των μεταβλητών (κλασικών και μη κλασικών). Πρέπει να τονιστεί, βεβαίως, ότι τα Μοντέλα αυτά δεν εμφανίζουν διαφορές μεταξύ τους αναφορικά με την επίδραση των επιλεγμένων

προσδιοριστικών παραγόντων, κάτι που επίσης είναι θετικό για την επιλογή της μεθόδου DOLS με την χρήση υποδείγματος FE.

7.6.5. Συγκριτική απεικόνιση των εμπειρικών αποτελεσμάτων για τα δείγματα των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών

Όπως είναι εμφανές από την εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο προηγούμενο μέρος του κεφαλαίου, η διαδικασία επιλογής των καταλληλότερων και πιο αξιόπιστων μοντέλων ήταν εξαιρετικά πολύπλοκη. Στην πορεία, έγινε αντιληπτό ότι τα περισσότερα μοντέλα δεν ήταν αξιόπιστα, είτε λόγω του χαμηλού Adj. R², είτε λόγω της ύπαρξης σειριακής σχέσης πρώτης τάξης, είτε ακόμα και λόγω της μη στατιστικά σημαντικής σχέσης των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής (στα μοντέλα DOLS). Συνολικά, πραγματοποιήθηκαν εκτιμήσεις για 24 διαφορετικά μοντέλα (12 για κάθε δείγμα χωρών), και θεωρείται απαραίτητη η συνοπτική απεικόνιση των αποτελεσμάτων των μοντέλων αυτών.

Πίνακας 7.22: Συνοπτική απεικόνιση Μοντέλων για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Μοντέλο	RE/FE	OLS/DOLS	Adj. R ²	Prob. (F – Statistic)	Durbin – Watson Stat.	Hausman Test
1	RE	OLS	0.235	0.000	1.605	FE
2	RE	OLS	0.007	0.248	1.585	RE
3	RE	OLS	0.252	0.000	1.591	FE
4	FE	OLS	0.373	0.000	1.950	-
5	FE	OLS	-0.018	0.724	1.663	-
6	FE	OLS	0.393	0.000	1.964	-
7*	RE	DOLS	0.290	0.000	-	FE
8*	RE	DOLS	0.052	0.006	-	FE
9*	RE	DOLS	0.292	0.000	-	FE
10*	FE	DOLS	0.477	0.000	-	-
11	FE	DOLS	0.263	0.000	-	-
12*	FE	DOLS	0.475	0.000	-	-

**Για τα Μοντέλα 7, 8, 9, 10 και 12, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές*

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.22), είναι εμφανές ότι όλα τα Μοντέλα, πλην των Μοντέλων 6, 10 και 12, παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλό Adj. R², κάτι που δείχνει ότι η επεξηγηματική τους αξία είναι χαμηλή. Επιπλέον, για τα

Μοντέλα 2, 5 και 8, η πιθανότητα του F – statistic είναι διάφορη του μηδενός, κάτι που επίσης επιβεβαιώνει την μη αξιοπιστία των Μοντέλων αυτών.

Επιπροσθέτως, για όλα τα OLS Μοντέλα, πλην των Μοντέλων 4 και 6, η αξία του ελέγχου Durbin – Watson είναι κάτω από δύο (2), κάτι που δείχνει ότι στα Μοντέλα αυτά υπάρχει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Αντιθέτως, τα Μοντέλα 4 και 6 παρουσιάζουν αξία του ελέγχου Durbin – Watson πολύ κοντά στο δύο (2), κάτι που αποδεικνύει ότι τα Μοντέλα αυτά δεν παρουσιάζουν (θετική ή αρνητική) σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Από τα τρία Μοντέλα που παρουσιάζουν σχετικά υψηλό Adj. R² (Μοντέλα 6, 10, 12), στα Μοντέλα 10 και 12 εφαρμόζεται η δυναμική μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων (DOLS), η αξιοπιστία της οποίας βασίζεται στην στατιστική σημαντικότητα των χρονικών υστερήσεων της εξαρτημένης. Όμως, στα δύο αυτά Μοντέλα, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης δεν είναι στατιστικά σημαντικές, κάτι έχει ως αποτέλεσμα να μην θεωρούνται αξιόπιστα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, αλλά και το γεγονός ότι το Hausman test στο Μοντέλο 3 ανέδειξε ότι το υπόδειγμα FE (Μοντέλο 6) είναι καταλληλότερο και περισσότερο αξιόπιστο, επιλέγεται το Μοντέλο 6 για την εκτίμηση της επίδρασης των ανεξάρτητων μεταβλητών στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Πίνακας 7.23: Συνοπτική απεικόνιση Μοντέλων για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

Μοντέλο	RE/FE	OLS/DOLS	Adj. R ²	Prob. (F – Statistic)	Durbin – Watson Stat.	Hausman Test
13	RE	OLS	0.077	0.000	0.980	RE
14	RE	OLS	-0.001	0.456	1.017	RE
15	RE	OLS	0.088	0.000	1.090	RE
16	FE	OLS	0.920	0.000	1.080	-
17	FE	OLS	0.913	0.000	1.106	-
18	FE	OLS	0.921	0.000	1.182	-
19	RE	DOLS	0.930	0.000	-	FE
20	RE	DOLS	0.923	0.000	-	FE
21	RE	DOLS	0.929	0.000	-	FE
22	FE	DOLS	0.946	0.000	-	-
23	FE	DOLS	0.938	0.000	-	-
24	FE	DOLS	0.945	0.000	-	-

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.23), είναι εμφανές ότι όλα τα Μοντέλα, πλην των Μοντέλων 13, 14 και 15, παρουσιάζουν εξαιρετικά υψηλό Adj. R², κάτι που δείχνει ότι η επεξηγηματική τους αξία είναι υψηλή. Όμως, για το Μοντέλο 14, η πιθανότητα του F – statistic είναι διάφορη του μηδενός, κάτι που επηρεάζει αρνητικά την αξιοπιστία των Μοντέλου αυτού.

Επιπροσθέτως, για όλα τα OLS Μοντέλα, η αξία του ελέγχου Durbin – Watson είναι σαφώς κάτω από δύο (2), κάτι που δείχνει ότι στα Μοντέλα αυτά υπάρχει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Για τον λόγο αυτό, όλα τα OLS Μοντέλα απορρίπτονται ως μη αξιόπιστα για την συνέχεια της εμπειρικής έρευνας για τις ανεπτυγμένες χώρες.

Από τα DOLS Μοντέλα, όλα παρουσιάζουν σχετικά υψηλό Adj. R², ενώ οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης είναι στατιστικά σημαντικές σε όλα τα Μοντέλα, κάτι έχει ως αποτέλεσμα να θεωρούνται αξιόπιστα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, αλλά και το γεγονός ότι το Hausman test για τα DOLS Μοντέλα ανέδειξε ότι τα υποδείγματα FE (Μοντέλα 22, 23 και 24) είναι καταλληλότερα και περισσότερο αξιόπιστα, επιλέγεται το Μοντέλο 24 για την εκτίμηση της επίδρασης των ανεξάρτητων μεταβλητών στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες, διότι παρουσιάζει υψηλό Adj. R² (Adj. R² = 0.945) ενώ περιέχει όλες τις επιλεγμένες ανεξάρτητες μεταβλητές.

7.7. Ανάπτυξη εναλλακτικών μοντέλων

Στο σημείο αυτό της διατριβής, συμπεριλαμβάνονται και μοντέλα τα οποία περιέχουν μικρότερο αριθμό μεταβλητών, με σκοπό να διερευνηθεί αν κάποιο αυτά παρουσιάζει υψηλότερη αξιοπιστία, σε σχέση με το Μοντέλο 6 (αναπτυσσόμενες χώρες) και Μοντέλο 24 (ανεπτυγμένες χώρες). Ειδικότερα, συμπεριλαμβάνονται μοντέλα με μία έως τέσσερις κλασικές μεταβλητές, και μοντέλα με μία έως πέντε μη κλασικές μεταβλητές. Σε όλα τα μοντέλα εφαρμόστηκε η OLS και η DOLS, ενώ εφαρμόστηκαν τα υποδείγματα Σταθερών και Τυχαίων Επιδράσεων.

7.7.1. Εναλλακτικά μοντέλα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Παρακάτω ακολουθεί οι πίνακες για τα μοντέλα OLS και DOLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.24: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 25	Μοντέλο 26	Μοντέλο 27	Μοντέλο 28	Μοντέλο 29
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>					
C	6.300 (0.000*)	1.885 (1.167)	1.355 (0.327)	1.315 (0.343)	-3.311 (0.000*)
GDPGR	-0.878 (0.000*)	-1.029 (0.000*)	-0.990 (0.000*)	-0.906 (0.000*)	
INF		0.744 (0.000*)	0.778 (0.000*)	0.781 (0.000*)	0.654 (0.000*)
ΔOPENNESS			-16.441 (0.014**)	-15.429 (0.028**)	-17.686 (0.015**)
ΔPOPGR				-1.128 (0.595)	-1.671 (0.451)
ΔTLINES					-0.347 (0.512)
Adj. R²	0.063	0.235	0.255	0.253	0.143
F – Statistic	18.446	40.838	30.586	22.982	11.881
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Durbin Watson Stat.	1.582	1.657	1.637	1.636	1.495
Total Panel Observations	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.24), όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν πολύ χαμηλό adj. R², ενώ όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Άρα τα μοντέλα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αξιόπιστα.

Πίνακας 7.25: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 30	Μοντέλο 31	Μοντέλο 32	Μοντέλο 33	Μοντέλο 34
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>					
C	7.538 (0.000*)	-0.859 (0.569)	-1.635 (0.279)	-1.668 (0.271)	-7.038 (0.000*)
GDPGR	-1.101 (0.000*)	-1.013 (0.000)	-0.929 (0.000*)	-0.925 (0.000*)	
INF		1.121 (0.000)	1.153 (0.000*)	1.154 (0.000*)	1.183 (0.000*)
ΔOPENNESS			-20.113 (0.003*)	-19.123 (0.008*)	-23.499 (0.001*)
ΔPOPGR				-1.064 (0.617)	-1.507 (0.499)
ΔTLINES					-0.091 (0.866)
Adj. R ²	0.074	0.358	0.378	0.376	0.317
F – Statistic	2.045	7.892	8.160	7.792	6.248
Prob. (F – Statistic)	0.006	0.000	0.000	0.000	0.000
Durbin Watson Stat.	1.727	1.993	1.949	1.946	1.822
Total Panel Observations	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι και πάλι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.25), όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλότερο adj. R² σε σχέση με το Μοντέλο 6, ενώ όλα τα μοντέλα (εκτός του Μοντέλου 30) δεν παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Όμως, λόγω του χαμηλού adj. R² (σε σχέση με το Μοντέλο 6) τα μοντέλα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αξιόπιστα.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.26: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Μοντέλα	X ²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 25	3.342	0.063	RE
Μοντέλο 26	45.507	0.000	FE
Μοντέλο 27	46.438	0.000	FE
Μοντέλο 28	46.971	0.000	FE
Μοντέλο 29	66.249	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.26), είναι εμφανές ότι για τα τέσσερα από τα πέντε μοντέλα, το Υπόδειγμα FE είναι καταλληλότερο (Μοντέλα 31, 32, 33, 34). Αντιθέτως, ανάμεσα στα Μοντέλα 25 και 30, καταλληλότερο, σύμφωνα με το Hausman test είναι το Μοντέλο 25 (RE). Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν σχετικά χαμηλή αξιοπιστία (σε σχέση με το Μοντέλο 6).

Παρακάτω ακολουθούν τα εναλλακτικά μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες με την χρήση της OLS.

Πίνακας 7.27: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 35	Μοντέλο 36	Μοντέλο 37	Μοντέλο 38	Μοντέλο 39	Μοντέλο 40
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>						
C	-0.271 (0.885)	-0.359 (0.848)	-0.307 (0.871)	-1.953 (0.338)	-1.965 (0.337)	-1.627 (0.270)
VOICE	0.039 (0.313)	0.039 (0.315)	0.037 (0.341)	0.014 (0.727)	0.014 (0.722)	
ΔLAW		0.253 (0.374)	0.304 (0.298)	0.288 (0.324)	0.281 (0.357)	0.280 (0.357)
ΔCOR			-0.153 (0.434)	-0.144 (0.463)	-0.145 (0.461)	-0.155 (0.430)
POL				0.081 (0.034**)	0.081 (0.034**)	0.082 (0.025**)
ΔGOV					0.021 (0.930)	0.025 (0.917)
ΔDOMCR						0.139 (0.381)
Adj. R²	0.000	-0.000	-0.002	0.011	0.008	0.010
F – Statistic	1.030	0.914	0.806	1.785	1.424	1.559
Prob. (F – Statistic)	0.311	0.401	0.491	0.132	0.215	0.172
Durbin Watson Stat.	1.568	1.566	1.568	1.594	1.594	1.584
Total Panel Observations	260	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Πίνακας 7.28: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 41	Μοντέλο 42	Μοντέλο 43	Μοντέλο 44	Μοντέλο 45	Μοντέλο 46
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>						
C	5.562 (0.628)	6.285 (0.585)	5.885 (0.610)	6.277 (0.590)	6.258 (0.594)	2.876 (0.583)
VOICE	-0.095 (0.719)	-0.114 (0.667)	-0.105 (0.692)	-0.077 (0.784)	-0.077 (0.788)	
ΔLAW		0.266 (0.362)	0.312 (0.295)	0.320 (0.286)	0.319 (0.306)	0.311 (0.316)
ΔCOR			-0.155 (0.438)	-0.156 (0.438)	-0.156 (0.440)	-0.168 (0.405)
POL				-0.048 (0.771)	-0.048 (0.771)	-0.057 (0.716)
ΔGOV					0.004 (0.987)	0.036 (0.885)
ΔDOMCR						0.183 (0.272)
Adj. R²	-0.008	-0.009	-0.011	-0.015	-0.019	-0.014
F – Statistic	0.888	0.885	0.870	0.833	0.795	0.846
Prob. (F – Statistic)	0.602	0.610	0.633	0.687	0.741	0.674
Durbin Watson Stat.	1.672	1.669	1.699	1.671	1.671	1.666
Total Panel Observations	260	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες (Πίνακες 7.27 και 7.28) είναι εμφανές ότι όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία. Ειδικότερα, όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλό adj. R², ενώ όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Επιπλέον, η τιμή της πιθανότητας του F – stat. είναι πάνω από 5% σε όλα τα μοντέλα κάτι που επίσης είναι ενδεικτικό της χαμηλής αξιοπιστίας των παραπάνω μοντέλων.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.29: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 35	0.264	0.606	RE
Μοντέλο 36	0.341	0.843	RE
Μοντέλο 37	0.330	0.954	RE
Μοντέλο 38	1.248	0.870	RE
Μοντέλο 39	1.616	0.899	RE
Μοντέλο 40	2.929	0.710	RE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.29), είναι εμφανές ότι για όλα τα μοντέλα, το Υπόδειγμα RE είναι καταλληλότερο (Μοντέλα 35, 36, 37, 38, 39 και 40). Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν σχετικά χαμηλή αξιοπιστία.

Παρακάτω ακολουθούν τα εναλλακτικά μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν τους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες με τη χρήση της DOLS.

Πίνακας 7.30: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 47	Μοντέλο 48	Μοντέλο 49	Μοντέλο 50	Μοντέλο 51
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>					
C	5.633 (0.000*)	9.531 (0.000*)	9.042 (0.000*)	9.009 (0.000*)	5.919 (0.000*)
ΔINFDI (-1)	-0.020 (0.579)	0.037 (0.290)	0.041 (0.226)	0.042 (0.207)	0.061 (0.090***)
GDPGR	-0.869 (0.000*)	-0.713 (0.000*)	-0.667 (0.000*)	-0.667 (0.000*)	
INF		-0.728 (0.000*)	-0.716 (0.000*)	-0.713 (0.000*)	-0.815 (0.000*)
ΔOPENNESS			-19.567 (0.000*)	-20.908 (0.000*)	-22.616 (0.000*)
ΔPOPGR				1.094 (0.513)	0.801 (0.657)
ΔTLINES					-0.058 (0.874)
Adj. R ²	0.127	0.255	0.295	0.293	0.216
F – Statistic	18.460	28.326	26.070	20.846	14.208
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	240	240	240	240	240

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.30), όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν πολύ χαμηλό adj. R², ενώ σε όλα τα μοντέλα (εκτός του μοντέλου 51) οι χρονικές υστερήσεις είναι μη στατιστικά σημαντικές, η οποία είναι εξαιρετικά σημαντική παράμετρος αξιοπιστίας των δυναμικών μοντέλων. Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα μοντέλα 47 έως 51 δεν μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστα.

Πίνακας 7.31: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 52	Μοντέλο 53	Μοντέλο 54	Μοντέλο 55	Μοντέλο 56
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>					
C	5.839 (0.000*)	11.045 (0.000*)	10.052 (0.000*)	10.053 (0.000*)	6.183 (0.000)
ΔINFDI (-1)	-0.100 (0.007*)	-0.005 (0.899)	-0.008 (0.827)	-0.008 (0.820)	0.003 (0.936)
GDPGR	-0.891 (0.000*)	-0.841 (0.000*)	-0.756 (0.000*)	-0.755 (0.000*)	
INF		-0.842 (0.000*)	-0.786 (0.000*)	-0.786 (0.000*)	-0.841 (0.000*)
ΔOPENNESS			-20.212 (0.000*)	-19.686 (0.000*)	-23.821 (0.000)
ΔPOPGR				-0.380 (0.826)	-0.330 (0.860)
ΔTLINES					0.187 (0.625)
Adj. R ²	0.369	0.437	0.479	0.477	0.396
F – Statistic	7.666	9.440	10.568	10.085	7.541
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	240	240	240	240	240

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.31), τα μοντέλα 53, 54 και 55 παρουσιάζουν ικανοποιητικό adj. R², αλλά τα μοντέλα 52 και 56 αρκετά χαμηλό adj. R². Επιπλέον, σε όλα τα μοντέλα (εκτός του μοντέλου 52) οι χρονικές υστερήσεις είναι μη στατιστικά σημαντικές, η οποία είναι εξαιρετικά σημαντική παράμετρος αξιοπιστίας των δυναμικών μοντέλων. Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα μοντέλα 52 έως 56 δεν μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστα (σε σχέση με το Μοντέλο 6).

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.32: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 47	88.984	0.000	FE
Μοντέλο 48	69.326	0.000	FE
Μοντέλο 49	81.028	0.000	FE
Μοντέλο 50	84.529	0.000	FE
Μοντέλο 51	75.833	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.32), είναι εμφανές ότι για όλα τα μοντέλα, το Υπόδειγμα FE είναι καταλληλότερο (Μοντέλα 52 έως 56). Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν σχετικά χαμηλή αξιοπιστία (σε σχέση με το Μοντέλο 6).

Παρακάτω ακολουθούν τα εναλλακτικά μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες με τη χρήση της DOLS.

Πίνακας 7.33: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 57	Μοντέλο 58	Μοντέλο 59	Μοντέλο 60	Μοντέλο 61	Μοντέλο 62
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>						
C	-2.834 (0.020**)	-2.849 (0.023**)	-2.849 (0.028**)	-4.712 (0.000*)	-4.688 (0.000*)	-2.978 (0.003*)
ΔINFDI (-1)	-0.015 (0.694)	-0.019 (0.630)	-0.022 (0.563)	-0.033 (0.397)	-0.038 (0.337)	-0.033 (0.402)
VOICE	0.083 (0.001*)	0.083 (0.001*)	0.083 (0.002*)	0.057 (0.035**)	0.055 (0.049**)	
ΔLAW		0.104 (0.570)	0.107 (0.568)	0.099 (0.597)	0.130 (0.505)	0.155 (0.424)
ΔCOR			-0.008 (0.949)	-0.010 (0.938)	-0.002 (0.983)	-0.022 (0.866)
POL				0.091 (0.000*)	0.092 (0.000*)	0.103 (0.000*)
ΔGOV					0.092 (0.000*)	-0.107 (0.505)
ΔDOMCR						0.159 (0.107)
Adj. R²	0.026	0.022	0.016	0.055	0.050	0.045
F – Statistic	4.209	2.793	2.027	3.812	3.100	2.886
Prob. (F – Statistic)	0.015	0.041	0.091	0.002	0.006	0.009
Total Panel Observations	240	240	240	240	240	240

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Πίνακας 7.34: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 63	Μοντέλο 64	Μοντέλο 65	Μοντέλο 66	Μοντέλο 67	Μοντέλο 68
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>						
C	-0.419 (0.956)	0.048 (0.995)	-0.004 (0.999)	-1.855 (0.811)	-1.492 (0.848)	-5.383 (0.132)
ΔINFDI (-1)	-0.094 (0.020**)	-0.093 (0.022**)	-0.093 (0.022**)	-0.089 (0.028**)	-0.090 (0.027**)	-0.086 (0.033**)
VOICE	0.029 (0.866)	0.017 (0.920)	0.018 (0.915)	-0.071 (0.704)	-0.086 (0.647)	
ΔLAW		0.128 (0.495)	0.132 (0.492)	0.108 (0.574)	0.150 (0.454)	0.145 (0.462)
ΔCOR			-0.013 (0.918)	-0.015 (0.909)	-0.003 (0.977)	-0.026 (0.842)
POL				0.174 (0.123)	0.182 (0.108)	0.175 (0.100)
ΔGOV					-0.130 (0.436)	-0.096 (0.560)
ΔDOMCR						0.206 (0.046**)
Adj. R²	0.254	0.253	0.249	0.254	0.253	0.266
F – Statistic	4.894	4.681	4.457	4.399	4.240	4.466
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	240	240	240	240	240	240

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες (Πίνακες 7.33 και 7.34) είναι εμφανές ότι όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία. Ειδικότερα, όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλό adj. R², ενώ στα μοντέλα RE, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής είναι μη στατιστικά σημαντικές.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.35: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (αναπτυσσόμενες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 57	73.398	0.000	FE
Μοντέλο 58	69.506	0.000	FE
Μοντέλο 59	65.404	0.000	FE
Μοντέλο 60	61.201	0.000	FE
Μοντέλο 61	57.494	0.000	FE
Μοντέλο 62	62.469	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.35), είναι εμφανές ότι για όλα τα μοντέλα, το Υπόδειγμα FE είναι καταλληλότερο (Μοντέλα 63, 64, 65, 66, 67 και 68). Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλή αξιοπιστία σε σχέση με το Μοντέλο 6.

7.7.2. Εναλλακτικά μοντέλα για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου, συμπεριλαμβάνονται τα εναλλακτικά μοντέλα OLS και DOLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.36: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 69	Μοντέλο 70	Μοντέλο 71	Μοντέλο 72	Μοντέλο 73
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>					
C	37.336 (0.000*)	37.367 (0.000*)	37.408 (0.000*)	38.621 (0.000*)	38.404 (0.000*)
GDPGR	-0.423 (0.000*)	-0.222 (0.096***)	-0.198 (0.152)	-0.148 (0.277)	
ΔINF		-0.544 (0.016**)	-0.504 (0.032**)	-0.443 (0.057***)	-0.537 (0.013**)
ΔOPENNESS			-4.294 (0.540)	-9.264 (0.191)	-11.502 (0.094***)
POPGR				-3.629 (0.001*)	-3.773 (0.001*)
ΔTLINES					-0.042 (0.819)
Adj. R²	0.037	0.053	0.048	0.080	0.076
F – Statistic	12.003	8.278	5.403	6.650	6.353
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.001	0.000	0.000
Durbin Watson Stat.	0.813	0.970	0.934	0.974	0.981
Total Panel Observations	280	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.36), όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν πολύ χαμηλό adj. R², ενώ όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Άρα τα παραπάνω μοντέλα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αξιόπιστα.

Πίνακας 7.37: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 74	Μοντέλο 75	Μοντέλο 76	Μοντέλο 77	Μοντέλο 78
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>					
C	37.345 (0.000*)	37.377 (0.000*)	37.429 (0.000*)	38.588 (0.000*)	38.556 (0.000*)
GDPGR	-0.429 (0.000*)	-0.227 (0.089***)	-0.203 (0.141)	-0.156 (0.254)	
ΔINF		-0.539 (0.017**)	-0.491 (0.037**)	-0.434 (0.062***)	-0.436 (0.062***)
ΔOPENNESS			-4.843 (0.490)	-9.496 (0.180)	-9.651 (0.176)
POPGR				-3.472 (0.003*)	-3.472 (0.003*)
ΔTLINES					-0.049 (0.7880)
Adj. R²	0.906	0.918	0.918	0.921	0.920
F – Statistic	136.443	140.501	133.842	132.603	126.581
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Durbin Watson Stat.	0.875	1.044	1.046	1.079	1.080
Total Panel Observations	280	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.37), όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν πολύ υψηλό adj. R², αλλά όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Άρα τα παραπάνω μοντέλα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αξιόπιστα.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.38: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 69	1.533	0.215	RE
Μοντέλο 70	1.228	0.541	RE
Μοντέλο 71	12.133	0.006	FE
Μοντέλο 72	10.733	0.029	FE
Μοντέλο 73	10.034	0.039	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.38), είναι εμφανές ότι για τα μοντέλα 69 και 70, το Υπόδειγμα RE είναι καταλληλότερο, ενώ για τα μοντέλα 71, 72 και 73, το Υπόδειγμα FE είναι καταλληλότερο (μοντέλα 76, 77 και 78). Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλή αξιοπιστία.

Παρακάτω ακολουθούν τα εναλλακτικά μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες με τη χρήση της OLS.

Πίνακας 7.39: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 79	Μοντέλο 80	Μοντέλο 81	Μοντέλο 82	Μοντέλο 83	Μοντέλο 84
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>						
C	37.096 (0.000*)	24.727 (0.036**)	24.671 (0.036**)	23.804 (0.043**)	24.604 (0.037**)	22.714 (0.053***)
ΔVOICE	-0.066 (0.697)	-0.081 (0.635)	-0.076 (0.658)	-0.076 (0.661)	-0.072 (0.677)	
LAW		0.147 (0.249)	0.147 (0.248)	0.118 (0.373)	0.113 (0.392)	0.094 (0.473)
ΔCOR			-0.043 (0.806)	-0.062 (0.727)	-0.108 (0.549)	-0.099 (0.584)
POL				0.049 (0.413)	0.043 (0.472)	0.055 (0.363)
ΔGOV					0.281 (0.110)	0.276 (0.115)
DOMCR						0.026 (0.323)
Adj. R²	-0.003	-0.001	-0.005	-0.006	-0.000	0.002
F – Statistic	0.152	0.746	0.515	0.554	0.958	1.128
Prob. (F – Statistic)	0.696	0.475	0.671	0.696	0.444	0.345
Durbin Watson Stat.	0.948	0.971	0.967	0.978	1.021	1.014
Total Panel Observations	260	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Πίνακας 7.40: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 85	Μοντέλο 86	Μοντέλο 87	Μοντέλο 88	Μοντέλο 89	Μοντέλο 90
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>						
C	37.096 (0.000*)	24.624 (0.028**)	24.558 (0.029**)	24.045 (0.033**)	24.905 (0.027**)	21.396 (0.064***)
ΔVOICE	-0.065 (0.704)	-0.079 (0.642)	-0.074 (0.667)	-0.074 (0.669)	-0.070 (0.685)	
LAW		0.148 (0.264)	0.149 (0.263)	0.131 (0.341)	0.125 (0.361)	0.110 (0.420)
ΔCOR			-0.047 (0.788)	-0.058 (0.743)	-0.105 (0.561)	-0.086 (0.631)
POL				0.029 (0.637)	0.023 (0.702)	0.036 (0.559)
ΔGOV					0.284 (0.106)	0.277 (0.114)
DOMCR						0.037 (0.171)
Adj. R²	0.913	0.913	0.913	0.912	0.913	0.914
F – Statistic	137.789	131.425	124.965	119.150	115.078	115.992
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Durbin Watson Stat.	1.020	1.041	1.040	1.047	1.091	1.105
Total Panel Observations	260	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες (Πίνακες 7.39 και 7.40) είναι εμφανές ότι όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία. Ειδικότερα, τα μοντέλα 79 έως 84 παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλό adj. R², θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης, ενώ και η πιθανότητα του F – statistic είναι πάνω από 5%. Αναφορικά με τα μοντέλα 85 έως 90, παρουσιάζουν μεν υψηλό adj. R², αλλά όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.41: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 79	0.261	0.608	RE
Μοντέλο 80	0.303	0.859	RE
Μοντέλο 81	1.762	0.623	RE
Μοντέλο 82	2.806	0.590	RE
Μοντέλο 83	3.302	0.653	RE
Μοντέλο 84	7.489	0.186	RE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.41), είναι εμφανές ότι για τα μοντέλα 79 έως 80, το Υπόδειγμα RE είναι καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλή αξιοπιστία.

Παρακάτω ακολουθούν τα εναλλακτικά μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν τους κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες με τη χρήση της DOLS.

Πίνακας 7.42: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 91	Μοντέλο 92	Μοντέλο 93	Μοντέλο 94	Μοντέλο 95
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>					
C	2.147 (0.000*)	1.726 (0.006*)	1.699 (0.007*)	2.081 (0.002*)	2.017 (0.003*)
INFDI (-1)	0.982 (0.000*)	0.980 (0.000*)	0.983 (0.000*)	0.979 (0.000*)	0.978 (0.000*)
GDPGR	-0.298 (0.001*)	-0.100 (0.310)	-0.064 (0.524)	-0.045 (0.654)	
ΔINF		-0.793 (0.000*)	-0.703 (0.000*)	-0.690 (0.000*)	-0.720 (0.000*)
ΔOPENNESS			-8.625 (0.123)	-10.391 (0.068***)	-11.121 (0.045**)
POPGR				-0.637 (0.146)	-0.667 (0.126)
ΔTLINES					-0.028 (0.844)
Adj. R ²	0.926	0.930	0.930	0.930	0.930
F – Statistic	1631.535	1153.050	868.436	696.844	696.474
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.42), όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν ικανοποιητικό adj. R². Επιπλέον, σε όλα τα μοντέλα οι χρονικές υστερήσεις είναι στατιστικά σημαντικές, η οποία είναι εξαιρετικά σημαντική παράμετρος αξιοπιστίας των δυναμικών μοντέλων. Όμως, τα παραπάνω μοντέλα δεν μπορούν να θεωρηθούν περισσότερο αξιόπιστα σε σχέση με το μοντέλο 24 του οποίου το adj. R² ισούται με 0.945. Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα μοντέλα 92 έως 95 μπορούν να θεωρηθούν λιγότερο αξιόπιστα σε σχέση με το μοντέλο 24.

Πίνακας 7.43: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 96	Μοντέλο 97	Μοντέλο 98	Μοντέλο 99	Μοντέλο 100
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>					
C	18.543 (0.000*)	17.731 (0.000*)	17.683 (0.000*)	18.855 (0.000*)	18.588 (0.000)
INFDI (-1)	0.532 (0.000*)	0.541 (0.000*)	0.545 (0.000*)	0.530 (0.000*)	0.532 (0.000*)
GDPGR	-0.382 (0.000*)	-0.194 (0.077***)	-0.153 (0.175)	-0.129 (0.253)	
ΔINF		-0.650 (0.000*)	-0.571 (0.033**)	-0.538 (0.005*)	-0.622 (0.000*)
ΔOPENNESS			-8.115 (0.158)	-10.561 (0.072***)	-12.605 (0.027**)
POPGR				-1.892 (0.054**)	-2.018 (0.039**)
ΔTLINES					-0.065 (0.699)
Adj. R ²	0.942	0.945	0.945	0.946	0.945
F – Statistic	203.971	204.568	196.585	190.725	189.770
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Όπως είναι προφανές από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.43), όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν επίσης ικανοποιητικό adj. R². Επιπλέον, σε όλα τα μοντέλα οι χρονικές υστερήσεις είναι στατιστικά σημαντικές, η οποία είναι εξαιρετικά σημαντική παράμετρος αξιοπιστίας των δυναμικών μοντέλων. Επιπλέον, τα παραπάνω μοντέλα (εκτός από το μοντέλο 96 το οποίο δείχνει λίγο χαμηλότερο adj. R² και το μοντέλο 99 που δείχνει πολύ λίγο υψηλότερο adj. R²) μπορούν να θεωρηθούν εξίσου αξιόπιστα σε σχέση με το μοντέλο 24 του οποίου το adj. R² ισούται με 0.945, αλλά τα αποτελέσματα της στατιστικής σημαντικότητας των μεταβλητών είναι ίδια στο Μοντέλο 99 σε σχέση με το Μοντέλο 24.

Σε γενικές γραμμές, όμως, θα επιλέγαμε το Μοντέλο 99 μιας και έστω και οριακά είναι πιο αξιόπιστο σε σχέση με όσα μοντέλα έχουν αναπτυχθεί μέχρι τώρα για τις ανεπτυγμένες χώρες, αλλά επιλέγουμε το Μοντέλο 24, διότι οι μη στατιστικά σημαντικές μεταβλητές που περιέχονται στο τελευταίο μοντέλο (Μοντέλο 24) προσδίδουν αξία στην έρευνα μας.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.44: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 91	87.467	0.000	FE
Μοντέλο 92	84.508	0.000	FE
Μοντέλο 93	84.516	0.000	FE
Μοντέλο 94	87.656	0.000	FE
Μοντέλο 95	87.017	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.44), είναι εμφανές ότι για όλα τα μοντέλα, το Υπόδειγμα FE είναι καταλληλότερο (μοντέλα 96 έως 100) Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν ίδια αξιοπιστία σε σχέση με το μοντέλο 24.

Παρακάτω ακολουθούν τα εναλλακτικά μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν τους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες με τη χρήση της DOLS.

Πίνακας 7.45: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος RE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 101	Μοντέλο 102	Μοντέλο 103	Μοντέλο 104	Μοντέλο 105	Μοντέλο 106
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>						
C	1.787 (0.006*)	4.090 (0.111)	4.080 (0.114)	3.932 (0.130)	3.908 (0.133)	3.367 (0.212)
INFDI (-1)	0.978 (0.000*)	0.979 (0.000*)	0.979 (0.000*)	0.975 (0.000*)	0.975 (0.000*)	0.971 (0.000*)
ΔVOICE	-0.022 (0.873)	-0.014 (0.916)	-0.013 (0.922)	-0.010 (0.941)	-0.009 (0.944)	
LAW		-0.027 (0.353)	-0.027 (0.356)	-0.034 (0.277)	-0.034 (0.280)	-0.020 (0.585)
ΔCOR			-0.007 (0.960)	-0.019 (0.892)	-0.005 (0.968)	-0.012 (0.931)
POL				0.013 (0.510)	0.013 (0.509)	0.015 (0.439)
ΔGOV					-0.064 (0.656)	-0.062 (0.670)
DOMCR						-0.006 (0.463)
Adj. R²	0.924	0.923	0.923	0.923	0.923	0.923
F – Statistic	1576.088	1049.709	784.212	625.839	519.833	520.786
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Πίνακας 7.46: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE για τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 107	Μοντέλο 108	Μοντέλο 109	Μοντέλο 110	Μοντέλο 111	Μοντέλο 112
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>						
C	17.889 (0.000*)	19.817 (0.036**)	19.755 (0.037**)	19.692 (0.038**)	20.012 (0.036**)	18.072 (0.065***)
INFDI (-1)	0.532 (0.000*)	0.533 (0.000*)	0.533 (0.000*)	0.533 (0.000*)	0.529 (0.000*)	0.525 (0.000*)
ΔVOICE	-0.043 (0.764)	-0.040 (0.778)	-0.035 (0.807)	-0.035 (0.808)	-0.034 (0.813)	
LAW		-0.023 (0.834)	-0.023 (0.839)	-0.025 (0.830)	-0.025 (0.827)	-0.032 (0.778)
ΔCOR			-0.045 (0.761)	-0.046 (0.757)	-0.062 (0.685)	-0.051 (0.736)
POL				0.003 (0.944)	0.002 (0.969)	0.009 (0.861)
ΔGOV					0.093 (0.531)	0.091 (0.542)
DOMCR						0.021 (0.370)
Adj. R²	0.939	0.938	0.938	0.938	0.938	0.938
F – Statistic	191.017	181.604	173.047	165.137	158.137	158.674
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260	260	260	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες (Πίνακες 7.45 και 7.46) είναι εμφανές ότι όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν ικανοποιητική αξιοπιστία (η οποία δεν μεταβάλλεται παρά την μεταβολή του αριθμού των ανεξάρτητων μεταβλητών), αλλά όχι μεγαλύτερη σε σχέση με το μοντέλο 24. Επίσης, η στατιστική σημαντικότητα όλων των μη κλασικών μεταβλητών (είναι όλες μη στατιστικά σημαντικές) δεν διαφέρει καθόλου σε σχέση με το μοντέλο 24, κάτι που οδηγεί στην επιλογή του τελευταίου μοντέλου.

Παρακάτω, ακολουθεί η εφαρμογή του Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.47: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS με τις μη κλασικές μεταβλητές (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 101	78.005	0.000	FE
Μοντέλο 102	77.567	0.000	FE
Μοντέλο 103	77.366	0.000	FE
Μοντέλο 104	76.670	0.000	FE
Μοντέλο 105	76.682	0.000	FE
Μοντέλο 106	77.074	0.000	FE

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Hausman Test (Πίνακας 7.47), είναι εμφανές ότι για τα μοντέλα 101 έως 106, το Υπόδειγμα FE είναι καταλληλότερο (μοντέλα 107 έως 112). Όμως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όλα τα μοντέλα παρουσιάζουν λίγο χαμηλότερη αξιοπιστία σε σχέση με το μοντέλο 24, ενώ η στατιστική σημαντικότητα των ανεξάρτητων μεταβλητών δεν διαφέρει καθόλου σε σχέση με το συγκεκριμένο μοντέλο.

Συμπερασματικά, και λαμβάνοντας υπόψη όλα τα εναλλακτικά μοντέλα που αναπτύχθηκαν στην ενότητα αυτή, είναι εμφανές ότι τα μοντέλα με λιγότερες μεταβλητές δεν παρουσιάζουν αυξημένη αξιοπιστία. Επιπλέον, δεν παρατηρήθηκε κάποια απότομη μεταβολή στην αξιοπιστία των μοντέλων όταν ο αριθμός των μεταβλητών αλλάζει. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι καμία συγκεκριμένη μεταβλητή (κλασική ή μη κλασική) δεν επιδρά στην αξιοπιστία των μοντέλων.

7.7.3. Ανάπτυξη μοντέλων με τη χρήση των εισροών ΑΞΕ ως εξαρτημένης μεταβλητής

Σε αυτό το σημείο, εφαρμόζονται και οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή, ώστε να επιβεβαιωθεί ότι η χρήση του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) προσφέρει τα περισσότερα αξιόπιστα αποτελέσματα και για τις δύο ομάδες χωρών. Η νέα μεταβλητή αυτή συμβολίζεται ως INFDIF στους παρακάτω πίνακες.

Αρχικά πραγματοποιείται ο έλεγχος στασιμότητας της μεταβλητής, και εν συνεχεία αναπτύσσονται τα μοντέλα με την χρήση της νέας εξαρτημένης μεταβλητής.

**Πίνακας 7.48: Έλεγχος στασιμότητας μεταβλητής INFDIF
(αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες)**

Variable	Method	Level		1st difference	
		Stat.	Prob.	Stat.	Prob.
INFDIF (Αναπτυσσόμενες)	Levin, Lin & Chu	-13.89	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-5.89	0.00		
	ADF – Fisher	89.91	0.00		
INFDIF (Ανεπτυγμένες)	Levin, Lin & Chu	-3.50	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-3.36	0.00		
	ADF – Fisher	73.52	0.00		

Σύμφωνα με τους ελέγχους στασιμότητας, η μεταβλητή INFDIF είναι στάσιμη στην αρχική της μορφή, τόσο για το δείγμα των ανεπτυγμένων όσο και για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην χρειάζεται η αντικατάσταση της μεταβλητής αυτής με τις πρώτες διαφορές.

Ακολουθούν τα μοντέλα με τη χρήση της εξαρτημένης μεταβλητής INFDIF.

7.7.3.1. Αναπτυσσόμενες χώρες

Στο σημείο αυτό εφαρμόζεται η μέθοδος OLS και η μέθοδος DOLS με τη χρήση Τυχαίων και Σταθερών Επιδράσεων για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.49: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 113	Μοντέλο 114
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τυχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	-2.454 (0.096***)	-4.174 (0.071***)
GDPGR	0.124 (0.009*)	0.116 (0.016**)
INF	0.481 (0.000*)	0.475 (0.000*)
ΔOPENNESS	-0.066 (0.237)	-2.082 (0.237)
ΔPOPGR	0.098 (0.847)	0.142 (0.782)
ΔTLINES	0.042 (0.734)	0.051 (0.683)
VOICE	-0.007 (0.784)	0.090 (0.099)
ΔLAW	-0.011 (0.850)	-0.009 (0.876)
ΔCOR	-0.038 (0.311)	-0.038 (0.310)
POL	0.099 (0.000*)	0.025 (0.425)
ΔGOV	-0.001 (0.972)	0.012 (0.796)
ΔDOMCR	0.049 (0.117)	0.046 (0.146)
Adj. R²	0.549	0.845
F – Statistic	29.777	48.262
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.329	1.548
Total Panel Observations	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.49) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν ικανοποιητική αξιοπιστία, αλλά παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Όμως, πρέπει να τονιστεί ότι η επιλογή των μοντέλων για τη σύγκριση μεταξύ αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών πρέπει να γίνει με βάση την ίδια εξαρτημένη μεταβλητή.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, για το Μοντέλο 113, η μεταβολή του ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και η πολιτική σταθερότητα έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Αναφορικά με το Μοντέλο 114, η μεταβολή του ΑΕΠ και ο πληθωρισμός έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.50: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS
(αναπτυσσόμενες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 113	31.015	0.001	FE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Μοντέλο 114) θεωρείται καταλληλότερο.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου DOLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.51: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 115	Μοντέλο 116
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFΔIF</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	-2.043 (0.000*)	-4.095 (0.074***)
INFΔIF (-1)	0.581 (0.000*)	0.105 (0.034**)
GDPGR	0.088 (0.038**)	0.107 (0.025**)
INF	0.224 (0.000*)	0.435 (0.000*)
ΔOPENNESS	-1.349 (0.425)	-1.809 (0.302)
ΔPOPGR	-1.559 (0.002*)	-0.173 (0.744)
ΔTLINES	-0.033 (0.784)	0.051 (0.682)
VOICE	-0.010 (0.205)	0.085 (0.118)
ΔLAW	-0.030 (0.588)	-0.013 (0.822)
ΔCOR	-0.048 (0.198)	-0.037 (0.326)
POL	0.072 (0.000*)	0.025 (0.415)
ΔGOV	0.058 (0.214)	0.019 (0.691)
ΔDOMCR	-0.005 (0.855)	0.039 (0.212)
Adj. R²	0.748	0.847
F – Statistic	65.255	47.569
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.51) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν ικανοποιητική αξιοπιστία, διότι το Adj. R² κυμαίνεται γύρω στο 0.8.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, για το Μοντέλο 115, η μεταβολή του ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και η πολιτική σταθερότητα έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, η μεταβολή του πληθυσμού έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ.

Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Αναφορικά με το Μοντέλο 114, η μεταβολή του ΑΕΠ και ο πληθωρισμός έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.52: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS
(ανεπτυγμένες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 115	176.182	0.000	FE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Μοντέλο 116) θεωρείται καταλληλότερο.

7.7.3.2.Ανεπτυγμένες χώρες

Στο σημείο αυτό εφαρμόζεται η μέθοδος OLS και η μέθοδος DOLS με τη χρήση Τυχαίων και Σταθερών Επιδράσεων για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.53: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 117	Μοντέλο 118
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	2.812 (0.232)	2.695 (0.535)
GDPGR	0.187 (0.001*)	0.206 (0.001*)
ΔINF	0.068 (0.443)	0.071 (0.436)
ΔOPENNESS	-3.199 (0.241)	-3.858 (0.164)
POPGR	-0.569 (0.109)	-0.591 (0.198)
ΔTLINES	0.015 (0.827)	0.022 (0.758)
ΔVOICE	-0.155 (0.015**)	-0.148 (0.020**)
LAW	0.007 (0.816)	-0.023 (0.646)
ΔCOR	-0.080 (0.233)	-0.083 (0.218)
POL	-0.010 (0.489)	0.000 (0.976)
ΔGOV	0.000 (0.996)	-0.007 (0.902)
DOMCR	-0.003 (0.613)	0.015 (0.199)
Adj. R²	0.058	0.347
F – Statistic	2.458	5.603
Prob. (F – Statistic)	0.006	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.738	1.912
Total Panel Observations	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.53) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ το Μοντέλο 117 παρουσιάζει θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, για το Μοντέλο 117, η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι

υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Αναφορικά με το Μοντέλο 118, τα αποτελέσματα είναι ακριβώς τα ίδια με το Μοντέλο 117.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.54: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS
(ανεπτυγμένες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 117	15.316	0.168	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 117) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, μιας και το Adj. R² είναι εξαιρετικά χαμηλό, ενώ παρουσιάζει και σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου DOLS για το δείγμα των αναπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.55: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 119	Μοντέλο 120
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	0.550 (0.647)	2.969 (0.498)
INFDIF (-1)	0.308 (0.000*)	-0.045 (0.524)
GDPGR	0.182 (0.000*)	0.211 (0.001*)
ΔINF	0.020 (0.817)	0.073 (0.424)
ΔOPENNESS	-1.059 (0.692)	-4.128 (0.142)
POPGR	-0.438 (0.054***)	-0.584 (0.204)
ΔTLINES	0.020 (0.760)	0.023 (0.747)
ΔVOICE	-0.146 (0.019**)	-0.148 (0.021**)
LAW	0.030 (0.080***)	-0.025 (0.614)
ΔCOR	-0.044 (0.502)	-0.085 (0.207)
POL	-0.012 (0.149)	0.000 (0.986)
ΔGOV	0.017 (0.787)	-0.007 (0.902)
DOMCR	-0.007 (0.061***)	0.015 (0.185)
Adj. R²	0.195	0.346
F – Statistic	6.260	5.422
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000
Total Panel Observations	260	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.55) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ στο Μοντέλο 120, οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής είναι μη στατιστικά σημαντικές, κάτι που επηρεάζει αρνητικά την αξιοπιστία του μοντέλου αυτού.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, για το Μοντέλο 119, η μεταβολή του ΑΕΠ και το επίπεδο του νομικού πλαισίου έχουν θετική και στατιστικά

σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, η μεταβολή του πληθυσμού, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης και το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Αναφορικά με το Μοντέλο 120, η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

Πίνακας 7.56: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS (ανεπτυγμένες χώρες)

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 119	73.343	0.000	FE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Μοντέλο 120) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά αξιόπιστο, μιας και το Adj. R² είναι χαμηλό, ενώ οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής είναι μη στατιστικά σημαντικές, κάτι που επηρεάζει επίσης αρνητικά την αξιοπιστία του μοντέλου αυτού.

Μετά τον ενδελεχή έλεγχο των εναλλακτικών μοντέλων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το μοντέλο 6 (για τις αναπτυσσόμενες χώρες) και το μοντέλο 24 (για τις ανεπτυγμένες χώρες) προσφέρουν τα πιο αξιόπιστα αποτελέσματα.

7.7.4. Ανάπτυξη μοντέλων με μικρότερο αριθμό χωρών

Στα παραπάνω μοντέλα, χρησιμοποιήθηκαν δείγματα τα οποία αποτελούνται από 20 χώρες το κάθε ένα. Με σκοπό όμως να επιβεβαιωθεί ότι τα δείγματα αυτά, και κατ' επέκταση τα μοντέλα, προσφέρουν τα πιο αξιόπιστα αποτελέσματα, στην υποενότητα αυτή αναπτύσσονται και μοντέλα με μικρότερο αριθμό χωρών.

Ειδικότερα, για κάθε δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων) επιλέχθηκαν οι χώρες οι οποίες ομοιάζουν περισσότερο. Για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών, επιλέχθηκαν 16 Ευρωπαϊκές ανεπτυγμένες χώρες (Αυστρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο). Για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών, επιλέχθηκαν 16 αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες παρουσιάζουν ραγδαία ανάπτυξη και ταυτόχρονα αύξηση των εισροών ΑΞΕ, οι οποίες είναι η Βραζιλία, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Γκάνα, Ινδία, Ινδονησία, Νότιος Κορέα, Μαλαισία, Μεξικό, Νιγηρία, Φιλιππίνες, Ρωσία, Νότιος Αφρική, Τουρκία και Βιετνάμ. Η υπό μελέτη χρονική περίοδος (2002 – 2015) παραμένει αμετάβλητη.

Συ συνέχεια της παρούσας υποενότητας, πραγματοποιείται η παρουσίαση των περιγραφικών στατιστικών των μεταβλητών, και εν συνεχεία πραγματοποιούνται οι έλεγχοι στασιμότητας και πολυσυγραμικότητας. Στο τελευταίο μέρος της υποενότητας αυτής, πραγματοποιείται η ανάπτυξη των μοντέλων OLS και DOLS για τα δύο δείγματα χωρών.

7.7.4.1. Περιγραφικά στατιστικά

Στους Πίνακες 7.57 και 7.58 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή και για κάθε δείγμα χωρών ξεχωριστά.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των περιγραφικών στατιστικών το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών (Πίνακας 7.57), η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque - Bera (JB) ισούται με το μηδέν ($JB\ prob. = 0.000 < 0.05$) σε όλες τις επιλεγμένες μεταβλητές εκτός από τις μεταβλητές TLINES, VOICE, LAW, POL, GOV και DOMCR. Πιο συγκεκριμένα, για την εξαρτημένη μεταβλητή TLINES η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.140 ($JB\ prob. = 0.140 > 0.05$) ενώ για τη μεταβλητή VOICE ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.004 ($JB\ prob. = 0.004 < 0.05$). Επιπλέον, για τη μεταβλητή LAW, η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.001 ($JB\ prob. = 0.001 < 0.05$), ενώ για τη μεταβλητή POL ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.010 ($JB\ prob. = 0.010 < 0.05$). Τέλος, για τη μεταβλητή GOV, η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.002 ($JB\ prob. = 0.002 < 0.05$), ενώ για τη μεταβλητή DOMCR ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.008 ($JB\ prob. = 0.008 < 0.05$). Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα όλες οι μεταβλητές εκτός από τη μεταβλητή

TLINES δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή, φαινόμενο εξαιρετικά συχνό για τα δεδομένα τύπου πάνελ.

Πίνακας 7.57: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις ανεπτυγμένες χώρες

Μεταβλητή	Min.	Mean	Max.	Std Dev.	JB prob.
INFDI	9.128	40.128	95.882	20.661	0.000
GDPGR	-14.724	1.588	11.889	3.574	0.000
INF	-1.735	2.355	15.430	2.027	0.000
OPENNESS	0.430	0.927	1.728	0.361	0.000
POPGR	-2.081	0.155	1.851	0.594	0.000
TLINES	15.573	42.359	68.930	12.204	0.140
VOICE	65.517	85.040	100.000	8.990	0.004
LAW	60.287	82.996	100.000	11.255	0.001
COR	51.442	79.962	100.000	13.388	0.000
POL	30.288	70.545	97.101	14.299	0.010
GOV	60.194	83.106	100.000	10.052	0.002
DOMCR	0.185	93.774	201.258	43.376	0.008

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των περιγραφικών στατιστικών των μεταβλητών για τις αναπτυσσόμενες χώρες (Πίνακας 7.58) η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque - Bera (JB) ισούται με το μηδέν (JB prob. = 0.000 < 0.05) σε όλες τις επιλεγμένες μεταβλητές εκτός από τις μεταβλητές POPGR, VOICE, LAW, COR και GOV. Πιο συγκεκριμένα, για την εξαρτημένη μεταβλητή POPGR η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.814 (JB prob. = 0.814 > 0.05) ενώ για τη μεταβλητή VOICE ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.016 (JB prob. = 0.016 < 0.05). Επιπλέον, για τη μεταβλητή LAW, η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.320 (JB prob. = 0.320 > 0.05), ενώ για τη μεταβλητή COR ο ίδιος δείκτης παίρνει την τιμή 0.337 (JB prob. = 0.337 > 0.05). Τέλος, για τη μεταβλητή GOV, η πιθανότητα της μεταβλητής Jarque – Bera (JB) ισούται με 0.026 (JB prob. = 0.026 < 0.05). Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα όλες οι μεταβλητές εκτός από τις μεταβλητές POPGR, LAW και COR δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Πίνακας 7.58: Περιγραφικά στατιστικά για κάθε μεταβλητή για τις αναπτυσσόμενες χώρες

Μεταβλητή	Min.	Mean	Max.	Std Dev.	JB prob.
INFDI	3.408	26.711	92.188	16.648	0.000
GDPGR	-7.820	5.290	33.735	3.561	0.000
INF	-0.765	6.722	44.964	5.215	0.000
OPENNESS	0.211	0.701	2.103	0.395	0.000
POPGR	-0.460	1.312	2.677	0.680	0.814
TLINES	0.101	16.216	61.574	13.319	0.000
VOICE	4.964	45.933	89.423	21.002	0.016
LAW	4.306	47.710	89.473	19.575	0.320
COR	1.463	46.391	91.707	20.632	0.337
POL	0.966	31.328	82.125	19.688	0.000
GOV	9.569	57.340	87.804	17.359	0.026
DOMCR	11.093	62.901	160.124	43.950	0.000

Συγκρίνοντας τα περιγραφικά στατιστικά των μεταβλητών για τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, είναι εμφανές ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Ειδικότερα, η ελάχιστη τιμή (Min.) του δείκτη διαφθοράς (COR) για τις ανεπτυγμένες χώρες είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των αναπτυσσόμενων χωρών. Επιπλέον, οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν κατά μέσο όρο (mean) μεγαλύτερο δείκτη διαφθοράς σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν στο σύνολό τους σαφώς χαμηλότερα επίπεδα διαφθοράς σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες.

Επιπλέον, το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος (DOMCR) των ανεπτυγμένων χωρών φαίνεται να έχει μεγαλύτερη μέση τιμή σε σχέση με το αντίστοιχο αναπτυσσόμενων των χωρών, όμως όσον αφορά στον μέσο αριθμό των τηλεφωνικών γραμμών (TLINES) στις ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να είναι κατά πολύ μεγαλύτερη. Κατά μέσο όρο οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν υψηλότερες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (INFDI) σε σχέση με αυτές των αναπτυσσόμενων χωρών, όμως οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν ελάχιστα υψηλότερο μέσο όρο του βαθμού εξωστρέφειας (OPENNESS) σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Επιπροσθέτως, οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν μικρότερους ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDPGR) σε σχέση με αυτούς των αναπτυσσόμενων χωρών και το ίδιο συμβαίνει και με τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού (POPGR).

Τέλος, όσον αφορά το νομικό πλαίσιο (LAW), οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν σημαντικά υψηλότερο επίπεδο νομικού πλαισίου σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες, και το ίδιο συμβαίνει για το επίπεδο λογοδοσίας της κυβέρνησης στις χώρες των δύο ομάδων είναι περίπου το ίδιο (VOICE). Όσον αφορά την αποδοτικότητα της κεντρικής κυβέρνησης (GOV), κατά μέσο όρο οι ανεπτυγμένες χώρες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη τιμή σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες και το ίδιο συμβαίνει με το επίπεδο πολιτικής σταθερότητας και απουσίας εχθροπραξιών εντός χώρας (POL).

7.7.4.2. Έλεγχος στασιμότητας επιλεγμένων μεταβλητών

Σο σημείο αυτό της υποενότητας, ελέγχεται η στασιμότητα των επιλεγμένων μεταβλητών (εξαρτημένης και ανεξάρτητης), με την εφαρμογή τριών διαφορετικών ελέγχων, οι οποίοι προσδιορίστηκαν από τους ερευνητές Levin κ.ά. (2002), τους Im

κ.ά. (2003) και το ADF Fischer Chi – Square test (Maddala και Wu, 1999). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων και για τις δύο ομάδες χωρών.

Πίνακας 7.59: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Variable	Method	Level		1st difference	
		Stat.	Prob.	Stat.	Prob.
INFDI	Levin, Lin & Chu	-5.51	0.00	-18.17	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-1.28	0.09	-14.55	0.00
	ADF – Fisher	45.84	0.05	203.56	0.00
GDPGR	Levin, Lin & Chu	-6.30	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-3.57	0.00		
	ADF – Fisher	62.82	0.00		
INF	Levin, Lin & Chu	-2.37	0.00	-10.41	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-1.33	0.09	-6.77	0.00
	ADF – Fisher	42.97	0.09	105.04	0.00
OPENNESS	Levin, Lin & Chu	-4.09	0.00	-7.06	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.14	0.44	-4.74	0.00
	ADF – Fisher	26.19	0.75	77.52	0.00
POPGR	Levin, Lin & Chu	-3.34	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.80	0.00		
	ADF – Fisher	63.28	0.00		
TLINES	Levin, Lin & Chu	-2.21	0.01	-12.63	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.44	0.92	-4.76	0.00
	ADF – Fisher	20.04	0.95	77.08	0.00
VOICE	Levin, Lin & Chu	-1.39	0.08	-8.90	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.48	0.31	-7.23	0.00
	ADF – Fisher Chi-square	38.21	0.20	109.65	0.00
LAW	Levin, Lin & Chu	-6.31	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.34	0.00		
	ADF – Fisher	64.24	0.00		
COR	Levin, Lin & Chu	1.04	0.85	-3.46	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.61	0.94	-3.74	0.00
	ADF – Fisher Chi-square	16.30	0.99	69.42	0.00
POL	Levin, Lin & Chu	-5.60	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-4.26	0.00		
	ADF – Fisher	76.27	0.00		
GOV	Levin, Lin & Chu	-1.61	0.05	-3.89	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.41	0.65	-3.93	0.00
	ADF – Fisher	31.53	0.48	69.06	0.00
DOMCR	Levin, Lin & Chu	-6.51	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.91	0.00		
	ADF – Fisher	57.51	0.00		

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.59) οι μεταβλητές που είναι στάσιμες σε επίπεδο σημαντικότητας 1% και 5% στην αρχική τους μορφή (level) είναι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ (GDPGR), η μεταβολή του πληθυσμού (POPGR), η επάρκεια του νομικού πλαισίου (LAW), το επίπεδο πολιτικής σταθερότητας (POL) και οι χρηματοοικονομικοί πόροι που διατίθενται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας (DOMCR).

Αντιθέτως, οι υπόλοιπες μεταβλητές βρέθηκαν μη στάσιμες στην αρχική τους μορφή και για τον λόγο αυτό επαναλήφθηκαν οι έλεγχοι για τις πρώτες διαφορές τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ελέγχων οι μεταβλητές που είναι μη στάσιμες στη αρχική τους μορφή, βρέθηκαν στάσιμες στις πρώτες διαφορές τους.

Με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων στασιμότητας των επιλεγμένων μεταβλητών, οι μεταβλητές GDPGR, POPGR, LAW, POL και DOMCR δεν αντικαθίστανται, ενώ οι μεταβλητές INFDI, INF, OPENNESS, TLINES, VOICE, COR και GOV αντικαθίστανται από τις πρώτες διαφορές τους.

Πίνακας 7.60: Έλεγχος στασιμότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

Variable	Method	Level		1st difference	
		Stat.	Prob.	Stat.	Prob.
INFDI	Levin, Lin & Chu	-0.67	0.25	-5.40	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.21	0.88	-4.97	0.00
	ADF – Fisher	30.04	0.56	87.24	0.00
GDPGR	Levin, Lin & Chu	-5.05	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-3.14	0.00		
	ADF – Fisher	58.73	0.00		
INF	Levin, Lin & Chu	-9.20	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-5.94	0.00		
	ADF – Fisher	92.06	0.00		
OPENNESS	Levin, Lin & Chu	-2.07	0.01	-6.24	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.43	0.66	-4.80	0.00
	ADF – Fisher	25.72	0.77	79.94	0.00
POPGR	Levin, Lin & Chu	87.34	1.00	-96.50	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	23.12	1.00	-34.84	0.00
	ADF – Fisher	95.68	0.00	117.34	0.00
TLINES	Levin, Lin & Chu	-0.66	0.25	-4.96	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.84	0.79	-3.24	0.00
	ADF – Fisher	25.88	0.76	63.38	0.00
VOICE	Levin, Lin & Chu	-3.33	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-1.67	0.04		
	ADF – Fisher Chi-square	45.14	0.06		
LAW	Levin, Lin & Chu	-1.73	0.04	-4.45	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.58	0.27	-4.89	0.00
	ADF – Fisher	33.04	0.41	80.98	0.00
COR	Levin, Lin & Chu	-0.29	0.38	0.23	0.59
	Im, Perasan & Shin W-stat	0.41	0.66	-2.42	0.00
	ADF – Fisher Chi-square	29.61	0.58	50.78	0.01
POL	Levin, Lin & Chu	-3.11	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.15	0.01		
	ADF – Fisher	50.76	0.01		
GOV	Levin, Lin & Chu	-1.75	0.03	-6.65	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	-0.66	0.25	-6.60	0.00
	ADF – Fisher	31.78	0.47	102.67	0.00
DOMCR	Levin, Lin & Chu	-2.52	0.00	-4.13	0.00
	Im, Perasan & Shin W-stat	1.27	0.89	-2.71	0.00
	ADF – Fisher	30.13	0.56	55.89	0.00

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακα 7.60) οι μεταβλητές που είναι στάσιμες στην αρχική τους μορφή (level) είναι το επίπεδο ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDPGR), ο πληθωρισμός (INF), το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης (VOICE) και το επίπεδο πολιτικής σταθερότητας (POL).

Αντιθέτως, οι υπόλοιπες μεταβλητές βρέθηκαν μη στάσιμες στην αρχική τους μορφή και για τον λόγο αυτό επαναλήφθηκαν οι έλεγχοι για τις πρώτες διαφορές τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ελέγχων όλες οι μεταβλητές που είναι μη στάσιμες στην αρχική τους μορφή, βρέθηκαν στάσιμες στις πρώτες διαφορές τους.

Με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων στασιμότητας των επιλεγμένων μεταβλητών, οι μεταβλητές GDPGR, INF, VOICE και POL δεν αντικαθίστανται. Αντιθέτως, οι μεταβλητές INFDI, OPENNESS, POPGR, TLINES, LAW, COR, GOV και DOMCR αντικαθίστανται από τις πρώτες διαφορές τους.

7.7.4.3. Έλεγχος πολυσυγραμμικότητας

Στο δεύτερο στάδιο των ελέγχων, πριν από την εφαρμογή της μεθόδου εκτίμησης της σχέσης μεταξύ εξαρτημένης μεταβλητής (εισερχόμενες ΑΞΕ) και ανεξάρτητων μεταβλητών, πραγματοποιείται ο έλεγχος πολυσυγραμμικότητας με τη χρήση της συσχέτισης κατά Pearson (Pearson pairwise correlations). Στον έλεγχο αυτό περιλαμβάνονται μόνο οι ανεξάρτητες μεταβλητές. Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου αυτού για κάθε ομάδα χωρών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι οι μη στάσιμες μεταβλητές έχουν αντικατασταθεί από τις πρώτες διαφορές τους. Οι νέες μεταβλητές αποτυπώνονται με το σύμβολο Δ στο όνομα της κάθε μεταβλητής που έχει αντικατασταθεί από τις πρώτες διαφορές της.

Πίνακας 7.61: Έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας για το δείγμα των αναπτυγμένων χωρών

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	GDPGR	1.000										
2	ΔINF	0.473	1.000									
3	ΔOPENNESS	0.404	0.443	1.000								
4	POPGR	-0.072	0.042	-0.143	1.000							
5	ΔTLINES	-0.039	-0.072	-0.092	0.002	1.000						
6	ΔVOICE	0.070	-0.034	-0.123	0.034	-0.025	1.000					
7	LAW	-0.059	0.016	-0.066	0.346	-0.050	0.079	1.000				
8	ΔCOR	0.161	-0.057	-0.033	-0.099	-0.056	0.080	0.046	1.000			
9	POL	0.153	0.052	0.097	0.178	-0.094	0.032	0.370	0.152	1.000		
10	ΔGOV	0.059	-0.015	0.049	-0.062	-0.052	0.001	0.021	0.204	0.086	1.000	
11	DOMCR	-0.318	0.004	-0.087	0.355	-0.105	-0.038	0.516	-0.047	0.156	-0.008	1.000

Πίνακας 7.62: Έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	GDPGR	1.000										
2	INF	0.083	1.000									
3	ΔOPENNESS	0.017	0.036	1.000								
4	ΔPOPGR	-0.023	0.090	0.123	1.000							
5	ΔTLINES	0.081	0.029	0.025	-0.053	1.000						
6	VOICE	-0.277	-0.135	0.012	-0.102	-0.006	1.000					
7	ΔLAW	0.001	0.004	-0.082	-0.196	-0.060	-0.040	1.000				
8	ΔCOR	0.094	0.057	-0.124	-0.064	-0.012	-0.078	0.264	1.000			
9	POL	-0.123	-0.205	0.116	-0.036	0.011	0.332	-0.014	-0.051	1.000		
10	ΔGOV	0.099	-0.018	0.016	0.049	-0.012	-0.140	0.254	0.185	-0.055	1.000	
11	ΔDOMCR	-0.043	-0.176	0.091	0.216	0.019	-0.065	-0.022	0.063	0.050	-0.100	1.000

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες (Πίνακες 7.61 και 7.62) κανένας συντελεστής συσχέτισης δεν ισούται με 0.8 και άνω (ή μικρότερη του -0.8), υποδεικνύοντας ότι δεν υπάρχει το πρόβλημα της πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών.

7.7.4.4. Εφαρμογή των μεθόδων εκτίμησης OLS και DOLS για τα δείγματα αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών

Στο σημείο αυτό της υποενότητας, εφαρμόζονται οι μέθοδοι OLS και DOLS για το κάθε δείγμα χωρών (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων). Πρέπει να σημειωθεί ότι από τις προηγούμενες ενότητες έγινε αντιληπτό ότι τα μοντέλα με μικρότερο αριθμό μεταβλητών δεν βελτιώνουν την εξηγηματική ικανότητα των μοντέλων. Για το λόγο αυτό, αναπτύσσονται μοντέλα τα οποία συμπεριλαμβάνουν το μόνο το σύνολο των μεταβλητών.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου OLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.63: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 121	Μοντέλο 122
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	1.376 (0.358)	1.115 (0.874)
GDPGR	-0.342 (0.000*)	-0.438 (0.000*)
INF	0.052 (0.539)	-0.059 (0.629)
ΔOPENNESS	-9.227 (0.070***)	-10.379 (0.052**)
ΔPOPGR	-8.906 (0.135)	-6.366 (0.317)
ΔTLINES	-0.004 (0.985)	0.043 (0.867)
VOICE	0.012 (0.528)	0.036 (0.786)
ΔLAW	0.103 (0.411)	0.092 (0.469)
ΔCOR	-0.002 (0.971)	-0.014 (0.861)
POL	-0.001 (0.955)	0.014 (0.845)
ΔGOV	-0.084 (0.434)	-0.092 (0.399)
ΔDOMCR	0.180 (0.008*)	0.162 (0.024**)
Adj. R²	0.086	0.081
F – Statistic	2.784	1.706
Prob. (F – Statistic)	0.002	0.023
Durbin – Watson Stat.	2.589	2.667
Total Panel Observations	208	208

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.63) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και στα δύο μοντέλα η μεταβολή του ΑΕΠ και το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, οι χρηματοοικονομικοί πόροι που διατίθενται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα των

χωρών έχουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στο εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.64: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS
(αναπτυσσόμενες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 121	6.862	0.810	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 121) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, μιας και το Adj. R² είναι εξαιρετικά χαμηλό, ενώ παρουσιάζει και αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου DOLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.65: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 123	Μοντέλο 124
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	0.125 (0.931)	-0.498 (0.938)
ΔINFDI (-1)	-0.234 (0.001*)	-0.258 (0.000*)
GDPGR	-0.235 (0.020**)	-0.322 (0.006*)
INF	0.108 (0.234)	-0.067 (0.652)
ΔOPENNESS	-7.039 (0.171)	-8.711 (0.115)
ΔPOPGR	-9.351 (0.112)	-5.269 (0.412)
ΔTLINES	0.029 (0.907)	0.083 (0.754)
VOICE	0.022 (0.224)	0.094 (0.514)
ΔLAW	0.103 (0.433)	0.105 (0.433)
ΔCOR	0.034 (0.696)	0.001 (0.989)
POL	0.000 (0.992)	-0.032 (0.699)
ΔGOV	-0.110 (0.335)	-0.115 (0.321)
ΔDOMCR	0.167 (0.013**)	0.142 (0.051***)
Adj. R²	0.127	0.144
F – Statistic	3.331	2.191
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.001
Total Panel Observations	192	192

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.65) είναι και πάλι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και για τα δύο μοντέλα, η μεταβολή του ΑΕΠ έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Αντιθέτως, το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.66: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS
(αναπτυσσόμενες χώρες)**

Μοντέλα	χ^2	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 123	18.320	0.106	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 123) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά αξιόπιστο, μιας και το Adj. R^2 είναι εξαιρετικά χαμηλό.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου OLS για το δείγμα των αναπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.67: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 125	Μοντέλο 126
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	1.964 (0.580)	20.954 (0.083***)
GDPGR	-0.113 (0.453)	-0.228 (0.209)
ΔINF	-0.548 (0.039**)	-0.491 (0.074***)
ΔOPENNESS	-13.457 (0.076***)	-12.992 (0.098***)
POPGR	-0.577 (0.466)	-0.339 (0.795)
ΔTLINES	-0.077 (0.726)	-0.208 (0.379)
ΔVOICE	0.014 (0.939)	0.012 (0.946)
LAW	-0.016 (0.730)	-0.237 (0.105)
ΔCOR	-0.038 (0.849)	-0.083 (0.689)
POL	0.019 (0.563)	0.032 (0.651)
ΔGOV	-0.078 (0.669)	-0.107 (0.564)
DOMCR	-0.005 (0.656)	-0.021 (0.516)
Adj. R²	0.049	0.014
F – Statistic	1.989	1.113
Prob. (F – Statistic)	0.031	0.330
Durbin – Watson Stat.	2.665	2.712
Total Panel Observations	208	208

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.67) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης. Επιπλέον, στο Μοντέλο 126 η πιθανότητα του F – stat. είναι μεγαλύτερη από 5%, κάτι που επιβεβαιώνει την χαμηλή αξιοπιστία του συγκεκριμένου μοντέλου.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και στα δύο μοντέλα ο πληθωρισμός και το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών έχουν αρνητική και στατιστικά

σημαντική επίδραση στο εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή και στα δύο μοντέλα.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.68: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS
(ανεπτυγμένες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 125	7.170	0.785	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 125) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, μιας και το Adj. R² είναι εξαιρετικά χαμηλό, ενώ παρουσιάζει και αρνητική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου DOLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.69: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 127	Μοντέλο 128
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	1.820 (0.615)	16.887 (0.193)
ΔINFDI (-1)	-0.305 (0.000*)	-0.330 (0.000*)
GDPGR	-0.122 (0.425)	-0.214 (0.244)
ΔINF	-0.483 (0.069***)	-0.450 (0.101)
ΔOPENNESS	-3.425 (0.663)	-1.980 (0.808)
POPGR	-0.552 (0.498)	-0.366 (0.783)
ΔTLINES	-0.078 (0.720)	-0.232 (0.326)
ΔVOICE	0.038 (0.842)	0.024 (0.902)
LAW	-0.013 (0.790)	-0.202 (0.210)
ΔCOR	-0.051 (0.810)	-0.088 (0.687)
POL	0.016 (0.645)	0.035 (0.662)
ΔGOV	-0.122 (0.510)	-0.144 (0.447)
DOMCR	-0.005 (0.686)	-0.012 (0.723)
Adj. R²	0.122	0.093
F – Statistic	3.225	1.730
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.019
Total Panel Observations	192	192

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.69) είναι και πάλι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ στο Μοντέλο 128 δεν υπάρχει καμία στατιστικά σημαντική μεταβλητή εκτός από τις χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, για το Μοντέλο 127, ο πληθωρισμός έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη

μεταβλητή. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εξαρτημένη μεταβλητή. Για το Μοντέλο 128, όπως αναφέραμε και παραπάνω, όλες οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι στατιστικά μη σημαντικές.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.70: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS
(ανεπτυγμένες χώρες)**

Μοντέλα	X ²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 127	9.060	0.697	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 127) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, μιας και το Adj. R² είναι εξαιρετικά χαμηλό.

Όπως είναι προφανές, η χρήση δειγμάτων με μικρότερο αριθμό χωρών δεν προσφέρει περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα, μιας και όλα τα παραπάνω μοντέλα παρουσιάζουν χαμηλή αξιοπιστία, ιδιαίτερα λόγω της χαμηλής αξίας του Adj. R² σε όλα τα παραπάνω μοντέλα.

Για να επιβεβαιωθεί ότι τα δείγματα αυτά δεν προσφέρουν αξιόπιστα αποτελέσματα, παρακάτω χρησιμοποιούνται και οι εισροές ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή και για τις δύο ομάδες χωρών. Ακολουθεί ο έλεγχος στασιμότητας της συγκεκριμένης μεταβλητής και εν συνεχεία η χρήση της OLS και της DOLS για τα δύο δείγματα χωρών.

Αρχικά πραγματοποιείται ο έλεγχος στασιμότητας της μεταβλητής, και εν συνεχεία αναπτύσσονται τα μοντέλα με την χρήση της νέας εξαρτημένης μεταβλητής.

**Πίνακας 7.71: Έλεγχος στασιμότητας μεταβλητής INFDIF
(αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες)**

Variable	Method	Level		1st difference	
		Stat.	Prob.	Stat.	Prob.
INFDIF (Αναπτυσσόμενες)	Levin, Lin & Chu	-3.26	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.55	0.00		
	ADF – Fisher	55.02	0.00		
INFDIF (Ανεπτυγμένες)	Levin, Lin & Chu	-2.89	0.00		
	Im, Perasan & Shin W-stat	-2.88	0.00		
	ADF – Fisher	58.37	0.00		

Σύμφωνα με τους ελέγχους στασιμότητας, η μεταβλητή INFDIF είναι στάσιμη στην αρχική της μορφή, τόσο για το δείγμα των αναπτυγμένων όσο και για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην χρειάζεται η αντικατάσταση της μεταβλητής αυτής με τις πρώτες διαφορές.

Ακολουθούν τα μοντέλα με τη χρήση της εξαρτημένης μεταβλητής INFDIF. Αρχικά, εφαρμόζεται η μέθοδος OLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.72: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 129	Μοντέλο 130
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τυχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	0.855 (0.383)	-0.678 (0.664)
GDPGR	0.025 (0.391)	0.021 (0.485)
INF	0.050 (0.113)	0.048 (0.144)
ΔOPENNESS	2.988 (0.036**)	2.789 (0.053***)
ΔPOPGR	-2.765 (0.105)	-2.438 (0.155)
ΔTLINES	0.090 (0.193)	0.084 (0.226)
VOICE	0.011 (0.532)	0.059 (0.100)
ΔLAW	-0.034 (0.309)	-0.035 (0.307)
ΔCOR	-0.004 (0.827)	-0.006 (0.778)
POL	0.033 (0.031**)	0.012 (0.533)
ΔGOV	-0.033 (0.248)	-0.028 (0.328)
ΔDOMCR	0.013 (0.464)	0.011 (0.543)
Adj. R²	0.059	0.647
F – Statistic	2.196	15.619
Prob. (F – Statistic)	0.016	0.000
Durbin – Watson Stat.	0.972	1.044
Total Panel Observations	208	208

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.72) είναι εμφανές ότι το Μοντέλο 129 παρουσιάζει εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και στα δύο μοντέλα το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ στο Μοντέλο 129, η πολιτική σταθερότητα και απουσία βίας έχει επίσης θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή και στα δύο μοντέλα.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.73: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS
(αναπτυσσόμενες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 129	10.902	0.451	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 129) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, μιας και το Adj. R² είναι εξαιρετικά χαμηλό, ενώ παρουσιάζει και θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου DOLS για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πίνακας 7.74: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (αναπτυσσόμενες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 131	Μοντέλο 132
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	-0.421 (0.166)	0.036 (0.977)
INFDIF (-1)	0.793 (0.000*)	0.537 (0.000*)
GDPGR	0.038 (0.075***)	0.038 (0.130)
INF	0.047 (0.008*)	0.038 (0.160)
ΔOPENNESS	3.854 (0.000*)	3.713 (0.002*)
ΔPOPGR	-2.746 (0.036**)	-2.196 (0.121)
ΔTLINES	0.045 (0.414)	0.067 (0.245)
VOICE	0.002 (0.466)	0.011 (0.704)
ΔLAW	-0.040 (0.151)	-0.037 (0.183)
ΔCOR	0.022 (0.220)	0.016 (0.371)
POL	0.012 (0.007*)	0.010 (0.523)
ΔGOV	0.006 (0.775)	-0.008 (0.721)
ΔDOMCR	0.020 (0.179)	0.014 (0.347)
Adj. R²	0.726	0.760
F – Statistic	46.777	25.292
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000
Total Panel Observations	208	208

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.74) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά υψηλή αξιοπιστία.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και για τα δύο μοντέλα, το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ στο Μοντέλο 131, η μεταβολή του ΑΕΠ, και ο πληθωρισμός έχουν επίσης θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές

ΑΞΕ, ενώ η μεταβολή του πληθυσμού έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.75: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS
(αναπτυσσόμενες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 131	42.168	0.000	FE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Μοντέλο 132) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι τα μοντέλα με μικρότερο αριθμό χωρών είναι καταλληλότερα και για τις δύο ομάδες χωρών, πρέπει να βρεθούν και αντίστοιχα αξιόπιστα μοντέλα και για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Ειδικότερα, πρέπει προσδιοριστούν αξιόπιστα μοντέλα με τη χρήση των εισροών ΑΞΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ως εξαρτημένη μεταβλητή και για τις ανεπτυγμένες χώρες, με δεδομένο ότι τα μοντέλα στα οποία χρησιμοποιήθηκε το εισερχόμενο απόθεμα ΑΞΕ δεν οδήγησαν σε αξιόπιστα αποτελέσματα.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου OLS για το δείγμα των αναπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.76: Εμπειρικά αποτελέσματα OLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 133	Μοντέλο 134
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	1.721 (0.503)	3.359 (0.474)
GDPGR	0.215 (0.001*)	0.225 (0.001*)
ΔINF	0.041 (0.694)	0.033 (0.751)
ΔOPENNESS	-3.766 (0.212)	-3.963 (0.195)
POPGR	-0.894 (0.041**)	-0.563 (0.271)
ΔTLINES	-0.038 (0.673)	-0.045 (0.621)
ΔVOICE	-0.218 (0.004*)	-0.218 (0.004*)
LAW	0.010 (0.756)	-0.016 (0.775)
ΔCOR	-0.148 (0.069***)	-0.155 (0.057***)
POL	-0.005 (0.813)	-0.012 (0.657)
ΔGOV	-0.019 (0.784)	-0.031 (0.668)
DOMCR	0.001 (0.898)	0.011 (0.359)
Adj. R²	0.083	0.346
F – Statistic	2.715	5.224
Prob. (F – Statistic)	0.002	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.661	1.825
Total Panel Observations	208	208

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.76) είναι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και στα δύο μοντέλα η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ, ενώ η αντιμετώπιση της διαφθοράς έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή και στα δύο μοντέλα. Επιπλέον, στο Μοντέλο 133, η

μεταβολή του πληθυσμού και το επίπεδο λογοδοσίας των κεντρικών κυβερνήσεων έχουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή και στα δύο μοντέλα.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.77: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα OLS
(ανεπτυγμένες χώρες)**

Μοντέλα	χ^2	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 133	14.855	0.189	RE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Τυχαίων Επιδράσεων (Μοντέλο 133) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, μιας και το Adj. R^2 είναι εξαιρετικά χαμηλό, ενώ παρουσιάζει και θετική σειριακή σχέση πρώτης τάξης.

Ακολουθεί η εφαρμογή της μεθόδου DOLS για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών.

Πίνακας 7.78: Εμπειρικά αποτελέσματα DOLS με την χρήση του υποδείγματος FE και RE (ανεπτυγμένες χώρες)

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Μοντέλο 135	Μοντέλο 136
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDIF</i>		
	<i>Τοχαίες Επιδράσεις</i>	<i>Σταθερές Επιδράσεις</i>
C	-0.447 (0.747)	3.527 (0.455)
INFDIF (-1)	0.312 (0.000*)	-0.029 (0.712)
GDPGR	0.199 (0.001*)	0.229 (0.001*)
ΔINF	0.004 (0.967)	0.035 (0.741)
ΔOPENNESS	-1.743 (0.556)	-4.128 (0.182)
POPGR	-0.910 (0.004*)	-0.559 (0.275)
ΔTLINES	0.005 (0.948)	-0.045 (0.621)
ΔVOICE	-0.202 (0.007*)	-0.218 (0.004*)
LAW	0.024 (0.183)	-0.017 (0.761)
ΔCOR	-0.116 (0.147)	-0.156 (0.057***)
POL	0.000 (0.991)	-0.012 (0.646)
ΔGOV	-6.10E-05 (0.999)	-0.031 (0.670)
DOMCR	-0.001 (0.810)	0.012 (0.348)
Adj. R²	0.199	0.343
F – Statistic	5.312	5.012
Prob. (F – Statistic)	0.000	0.000
Total Panel Observations	208	208

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.78) είναι και πάλι εμφανές ότι και τα δύο μοντέλα παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή αξιοπιστία, ενώ στο Μοντέλο 136 οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής είναι μη στατιστικά σημαντικές, κάτι που δείχνει ότι το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, και για τα δύο μοντέλα, η μεταβολή του ΑΕΠ έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ το επίπεδο λογοδοσίας των κεντρικών κυβερνήσεων έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Για το Μοντέλο 135, η μεταβολή του πληθυσμού έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή. Για το Μοντέλο 136, η αντιμετώπιση της διαφθοράς έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εξαρτημένη μεταβλητή.

Ακολουθεί το Hausman test για τα παραπάνω μοντέλα.

**Πίνακας 7.79: Εφαρμογή Hausman Test για τα μοντέλα DOLS
(ανεπτυγμένες χώρες)**

Μοντέλα	X²	Prob.	FE/RE
Μοντέλο 135	56.981	0.000	FE

Σύμφωνα με το αποτέλεσμα του Hausman test, το υπόδειγμα Σταθερών Επιδράσεων (Μοντέλο 136) θεωρείται καταλληλότερο. Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι εξαιρετικά μη αξιόπιστο, διότι οι χρονικές υστερήσεις της εξαρτημένης μεταβλητής είναι στατιστικά μη σημαντικές.

Όπως είναι προφανές από τα παραπάνω μοντέλα, ούτε και η χρήση των εισροών ΑΞΕ οδήγησε σε αξιόπιστα αποτελέσματα και για τις δύο ομάδες χωρών, το οποίο είναι απαραίτητο ώστε να πραγματοποιηθεί η σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων χωρών. Στο σύνολό τους, η πλειοψηφία των μοντέλων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η χρήση μικρότερου δείγματος και για τις δύο ομάδες χωρών δεν οδηγεί σε αξιόπιστα αποτελέσματα.

7.8. Ανάλυση και σύγκριση των εμπειρικών αποτελεσμάτων

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου ακολουθεί η σύγκριση των εμπειρικών αποτελεσμάτων μεταξύ των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα δείγματα των 20 αναπτυσσόμενων και 20 ανεπτυγμένων χωρών, καθώς και η χρήση του εισερχόμενου αποθέματος ΑΞΕ, προσφέρουν τα περισσότερα αξιόπιστα αποτελέσματα.

Πίνακας 7.80: Τελικά εμπειρικά αποτελέσματα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών

Αναπτυσσόμενες χώρες		Ανεπτυγμένες χώρες	
Μοντέλο 6 (OLS)		Μοντέλο 24 (DOLS)	
<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: ΔINFDI</i>		<i>Εξαρτημένη μεταβλητή: INFDI</i>	
C	-19.726 (0.038**)	C	20.391 (0.032**)
ΔINFDI(-1)	-	INFDI(-1)	0.523 (0.000*)
GDPGR	-0.912 (0.000*)	GDPGR	-0.152 (0.269)
INF	1.237 (0.000*)	ΔINF	-0.517 (0.009*)
ΔOPENNESS	-23.026 (0.001*)	ΔOPENNESS	-11.357 (0.061***)
ΔPOPGR	-0.788 (0.709)	POPGR	-2.055 (0.044**)
ΔTLINES	0.041 (0.935)	ΔTLINES	-0.053 (0.733)
VOICE	0.232 (0.302)	ΔVOICE	-0.062 (0.656)
ΔLAW	0.020 (0.932)	LAW	-0.049 (0.658)
ΔCOR	-0.180 (0.252)	ΔCOR	-0.078 (0.592)
POL	0.204 (0.122)	POL	0.046 (0.378)
ΔGOV	0.205 (0.303)	ΔGOV	0.103 (0.466)
ΔDOMCR	0.363 (0.006*)	DOMCR	-0.001 (0.962)
Adj. R²	0.393	Adj. R²	0.945
F – Statistic	6.599	F – Statistic	144.579
Prob. (F – Statistic)	0.000	Prob. (F – Statistic)	0.000
Durbin – Watson Stat.	1.964		
Total Panel Observations	260	Total Panel Observations	260

Οι αστερίσκοι *, ** και *** υποδηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας στο 0.01, στο 0.05 και στο 0.10 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 7.80) τα αποτελέσματα για το δείγμα των αναπτυσσόμενων χωρών (Μοντέλο 6) αναδεικνύει τις μεταβλητές GDPGR,

INF, ΔOPENNESS και ΔDOMCR ως τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αντιθέτως, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αναφορικά με την αξιοπιστία του μοντέλου, το Adj. R² έχει τιμή μικρότερη από 0.5 (Adj. R² = 0.393) αλλά είναι συχνό φαινόμενο μιας και σε παλαιότερες εμπειρικές μελέτες για τις αναπτυσσόμενες χώρες, το Adj. R² έχει πάρει αντίστοιχες τιμές (Addison και Heshmati, 2003; Kok και Ersoy, 2009).

Σύμφωνα με τον ίδιο πίνακα (Πίνακας 7.80) τα αποτελέσματα για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών στο Μοντέλο 24 αναδεικνύουν τις μεταβλητές ΔINF, ΔOPENNESS και POPGR ως τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισερχόμενων ΑΞΕ τις χώρες αυτές. Αντιθέτως, όλες οι υπόλοιπες μεταβλητές έχουν μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες Α.Ξ.Ε. Αναφορικά με την αξιοπιστία του μοντέλου, το Adj. R² παίρνει τιμή κοντά στο 100% (Adj. R² = 0.945) κάτι που δείχνει την υψηλότερη αξιοπιστία του μοντέλου αυτού.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι μεταβλητές GDPGR, INF, POPGR και DOMCR έχουν διαφορετικά αποτελέσματα για τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Οι έντονες αυτές διαφορές προσδίδουν αξία στην παρούσα έρευνα, αναδεικνύοντας το γεγονός ότι οι ίδιοι προσδιοριστικοί παράγοντες επιδρούν διαφορετικά στις ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Επιπλέον, όλες οι πολιτικές μεταβλητές (VOICE, LAW, COR, POL, GOV) βρέθηκαν στατιστικά μη σημαντικές και για τις δύο ομάδες χωρών, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί επίσης εξαιρετικά σημαντικό εύρημα, κυρίως λόγω της διαφοράς του πολιτικού περιβάλλοντος μεταξύ των δύο αυτών ομάδων χωρών. Επιπλέον, το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών (ΔOPENNESS) παρουσιάζει την ίδια ακριβώς επίδραση (αρνητική και στατιστικά σημαντική) στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ και η μεταβλητή ΔTLINES έχει το ίδιο αποτέλεσμα (στατιστικά μη σημαντική επίδραση) και για τα δύο δείγματα χωρών.

Πιο συγκεκριμένα, η οικονομική ανάπτυξη των επιλεγμένων χωρών έχει στατιστικά σημαντική αλλά αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ αντανakλά την αυξανόμενη αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, φαίνεται πως οι ΠΕ και στις δύο ομάδες χωρών δεν επηρεάζονται από τον παράγοντα αυτό. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ μπορεί να συνδεθεί με την αύξηση

στους μισθούς των εργαζομένων, κάτι που εν συνεχεία αυξάνει το κόστος παραγωγής. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, όμως, παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα κατά κεφαλήν ΑΕΠ και κατ' επέκταση οι καταναλωτές χαμηλή αγοραστική δύναμη. Η αύξηση του κόστους παραγωγής δεν μπορεί να απορροφήσει από τις ΠΕ μέσω αύξησης των τιμών των τελικών αγαθών μιας και η αγοραστική δύναμη των τοπικών καταναλωτών είναι περιορισμένη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η ραγδαία ανάπτυξη του ΑΕΠ που είναι εμφανής στις αναπτυσσόμενες χώρες, να έχει αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, το συγκεκριμένο αποτέλεσμα έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά αποτελέσματα πολλών ερευνητών (Glegg και Scott-Green, 1999; Mold, 2003; Casi και Resmini, 2010), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η ραγδαία ανάπτυξη του ΑΕΠ οδηγεί στην αυξανόμενη ζήτηση για αγαθά, μειώνοντας το κόστος παραγωγής των θυγατρικών και αυξάνοντας τις προοπτικές κερδοφορίας. Επίσης, έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα του ερευνητή Kahai (2004) ο οποίος υποστηρίζει ότι ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ έχει μη στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Αναφορικά με τις ανεπτυγμένες χώρες, το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των ανεπτυγμένων χωρών (κατά μέσο όρο 3% ετησίως) έχει ως αποτέλεσμα ο συγκεκριμένος προσδιοριστικός παράγοντας να έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Σύμφωνα με τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2016), η πλειοψηφία των χωρών του δείγματος παρουσιάζουν χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ χώρες όπως η Ελλάδα και η Ισπανία παρουσιάζουν αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι ανεπτυγμένες χώρες, προωθώντας μέτρα που θα τονώσουν την ανάπτυξη των οικονομιών, θα προσελκύσουν υψηλά επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι χώρες αυτές παρουσιάζουν ήδη υψηλή κατά κεφαλήν ΑΕΠ, με αποτέλεσμα οι ΠΕ να έχουν το περιθώριο να διαθέσουν τα προϊόντα τους σε υψηλές τιμές, και να μπορούν να απορροφήσουν οποιαδήποτε αύξηση του εργατικού κόστους.

Ακόμη, το επίπεδο του πληθωρισμού παρουσιάζει στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ και στα δύο δείγματα, ενώ παρουσιάζει θετική επίδραση στις ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και αρνητική επίδραση στις ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες επηρεάζονται θετικά από την πορεία του πληθωρισμού, η οποία αντανακλά την αυξανόμενη κατανάλωση στις χώρες αυτές. Επιπλέον, έρχεται σε συμφωνία με τα αποτελέσματα της έρευνας των Skouloudakis κ.ά. (2016), ενώ έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά αποτελέσματα του Kahai (2011).

Αντιθέτως, για τις ανεπτυγμένες χώρες, η επίδραση του πληθωρισμού έχει αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ κάτι που δείχνει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ δεν προσελκύονται από χώρες που παρουσιάζουν ασταθή πληθωρισμό, μιας και αντανακλά την οικονομική αστάθεια των χωρών υποδοχής. Στις συγκεκριμένες χώρες, μάλιστα, η αρνητική επίδραση του πληθωρισμού στις εισερχόμενες ΑΞΕ μπορεί να αποδοθεί στην αύξηση της αξίας των τιμών, η οποία προέρχεται από την αύξηση στο λειτουργικό κόστος (αυξήσεις στις αμοιβές των εργαζομένων) και όχι στην αύξηση της κατανάλωσης (η οποία δεν πραγματοποιείται λόγω των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης). Η αύξηση, μάλιστα, στο λειτουργικό κόστος έχει αρνητική επίδραση στην κερδοφορία των ΠΕ στις ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό είναι σύμφωνο με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών Addison και Heshmati (2003) και των Dhakal κ.ά. (2007) οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η πορεία του πληθωρισμού έχει αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ, καθώς αντανακλά την οικονομική αστάθεια της εκάστοτε χώρας υποδοχής. Επιπλέον, σύμφωνα με τους ίδιους ερευνητές η πορεία του πληθωρισμού δείχνει και την έντονη μεταβολή των τιμών των τελικών προϊόντων αλλά και των πρώτων υλών, με αποτέλεσμα οι ΠΕ να μην είναι σε θέση να προβλέψουν τη μελλοντική κερδοφορία τους από τη δραστηριότητά τους στη χώρα υποδοχής.

Η μεταβλητή που παρουσιάζει ίδια επίδραση στα δύο δείγματα χωρών είναι το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών (OPENNESS), η οποία επιπλέον έχει αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ και προς τις δύο ομάδες χωρών (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες), ενώ και για τα δύο δείγματα, η μεταβλητή αυτή έχει στατιστικά σημαντική επίδραση. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο αποτέλεσμα, η αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση του συγκεκριμένου παράγοντα δείχνει ότι οι ΑΞΕ προς όλες τις χώρες (ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες) πραγματοποιούνται προς αντικατάσταση του διεθνούς εμπορίου (εισαγωγών και εξαγωγών). Οι ΠΕ προωθούν ΑΞΕ όχι μόνο για να παράγουν τα προϊόντα τους στις συγκεκριμένες αγορές (άρα για να αντικαταστήσουν τις εξαγωγές) αλλά και για να διαθέσουν τα προϊόντα τους στις χώρες αυτές. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε συμφωνία με την άποψη του ερευνητή Jadhav (2002) και των Liargovas και Skandalis (2012), σύμφωνα με την οποία οι εισερχόμενες ΑΞΕ προσελκύονται από πιο κλειστές εμπορικά χώρες. Κατά τους συγκεκριμένους ερευνητές οι ΠΕ επιλέγουν τη στρατηγική διεθνοποίησης των ΑΞΕ ώστε να αποφύγουν τα εμπόδια εισόδου (δασμούς) που εφαρμόζουν οι χώρες υποδοχής. Το αποτέλεσμα αυτό είναι επίσης σύμφωνο με όσα υποστηρίζουν οι ερευνητές Franco κ.ά. (2008), σύμφωνα με τους οποίους οι ΠΕ αντικαθιστούν τις

εξαγωγές προς την εκάστοτε χώρα υποδοχής με την ίδρυση παραγωγικών μονάδων (θυγατρικών) στις χώρες αυτές. Επιπλέον, το συγκεκριμένο εμπειρικό εύρημα έρχεται σε αντίθεση με τους ερευνητές Asiedu (2002) και Basar και Tosunoglu (2006).

Επίσης, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού (POPGR) είναι μία μεταβλητή η οποία έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι η πληθυσμιακή αύξηση είναι επιζήμια για την οικονομική ανάπτυξη, καθώς μειώνει το κατά κεφαλήν εισόδημα κι επομένως την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, κάτι που έχει άμεση αρνητική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Μάλιστα, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία τις Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2016), σχεδόν όλες οι χώρες του δείγματος παρουσίασαν μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ από το 2008 και μετά, ενώ κάποιες από αυτές (π.χ. ΗΠΑ) δείχνουν ανάκαμψη τα τελευταία δύο έτη της υπό εξέτασης περιόδου (2014 και 2015). Το αποτέλεσμα αυτό, το οποίο έρχεται σε συμφωνία με τα ευρήματα των Akin (2009), καθώς και των Wadhwa και Reddy (2011) και Tampakoudis κ.ά. (2017).

Η συγκεκριμένη μεταβλητή επίσης παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι ΠΕ δεν επηρεάζονται σημαντικά από την αύξηση ή μείωση του αριθμού των καταναλωτών στις αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης, έρχεται σε αντίθεση με τα συμπεράσματα των ερευνητών Nunnenkamp (2002) και Cobrin (2005), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η αύξηση του πληθυσμού είναι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα με τους συγκεκριμένους ερευνητές, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού δείχνει ότι αυξάνεται ο αριθμός των καταναλωτών, κάτι που επηρεάζει θετικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ μιας και μπορούν να διαθέσουν τα προϊόντα τους σε μία διαρκώς αναπτυσσόμενη από πλευράς αριθμού καταναλωτών, αγορά.

Επιπλέον, η μεταβλητή TLINES, η οποία εκφράζει το επίπεδο των υποδομών, παρουσιάζει επίσης στατιστικά μη σημαντική επίδραση και στα δύο δείγματα χωρών. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι το επίπεδο των υποδομών δεν επηρεάζει σημαντικά την πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ. Αναφορικά με τις αναπτυσσόμενες χώρες, το αποτέλεσμα επιβεβαιώνει τα εμπειρικά συμπεράσματα των ερευνητών Tampakoudis κ.ά. (2017). Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει επίσης ότι πιθανές μελλοντικές επενδύσεις των χωρών υποδοχής (αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων) για τη βελτίωση των υποδομών, και ειδικότερα των τηλεπικοινωνιών, δεν θα επιφέρουν αύξηση της εισροής

εισερχόμενων ΑΞΕ. Επιπλέον, συμφωνεί με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών Onyeiwu και Shrestha (2004) άλλα έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά συμπεράσματα των Bartlett και Ghoshal (1998), Asiedu (2006), Goodspeed κ.ά. (2011) και Kahai (2011), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η αυξανόμενη ποιότητα των υποδομών μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας προσέλκυσης εισερχόμενων ΑΞΕ. Επίσης, τα εμπειρικά συμπεράσματα έρχονται σε αντίθεση με τα ευρήματα των Maft (1997) και Oyeganti (2011) οι οποίοι υποστηρίζουν την αρνητική σχέση μεταξύ υποδομών και εισερχόμενων ΑΞΕ.

Αναφορικά με τις πολιτικές μεταβλητές, όλες παρουσιάζουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό εύρημα, μιας και οι αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν εξαιρετικά σημαντικές και μεγάλες διαφορές σε όλους τους τομείς του πολιτικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, σχεδόν όλες οι ανεπτυγμένες χώρες του δείγματος μπορούν να χαρακτηριστούν ως χώρες με σχεδόν άριστο πολιτικό περιβάλλον, με βάση τις σχετικές μεταβλητές. Αντιθέτως, οι αναπτυσσόμενες χώρες, παρουσιάζουν μεν συνεχή βελτίωση του πολιτικού περιβάλλοντος αλλά βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις ανεπτυγμένες. Παρόλα αυτά, οι μεταβλητές αυτές παρουσιάζουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση και στα δύο δείγματα.

Πιο συγκεκριμένα, η πολιτική μεταβλητή VOICE βρέθηκε ότι έχει μη στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις δύο ομάδες χωρών. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι η διεθνοποίηση των ΠΕ με τη μορφή ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες οικονομίες δεν επηρεάζεται από το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης. Αυτό δείχνει ότι, και οι δύο ομάδες χωρών μπορεί να προωθήσουν μέτρα για τη διαφάνεια των κυβερνητικών αποφάσεων και ενεργειών, τα μέτρα αυτά, ωστόσο, δεν θα επιδράσουν άμεσα στην προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Το αποτέλεσμα αυτό είναι σύμφωνο με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών Skouloudakis κ.ά. (2016), οι οποίοι μελέτησαν την πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας. Επίσης, συμφωνεί και με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών Akpan κ.ά. (2014), Gani (2007) και Daude και Stein (2007). Η μη στατιστικά σημαντική επίδραση του επιπέδου λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης, όμως, έρχεται σε αντίθεση με τις εμπειρικές μελέτες των Globberman και Shapiro (2002), Μέον και Sekkat (2007) και των Buchanan κ.ά. (2012), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει θετική

στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, αντίθετο και με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών Cuervo-Cazurra (2006) και Jadhav (2012), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης έχει αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Ακόμη, η επάρκεια του νομικού πλαισίου είναι μια μεταβλητή η οποία έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση και στα δύο δείγματα. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ δεν επιλέγουν τις χώρες υποδοχής ανάλογα με το κράτος δικαίου. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι ξένοι επενδυτές είναι πρόθυμοι να αγνοήσουν τα πραγματικά προβλήματα στο νομικό σύστημα, εάν έχουν αντίληψη περί σταθερότητας και θετικού επενδυτικού κλίματος στη χώρα υποδοχής. Επιπλέον, το συγκεκριμένο αποτέλεσμα έρχεται σε συμφωνία και με τα αποτελέσματα της έρευνας των μελετητών Μέον και Sekkat (2007), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή δεν επηρεάζει σημαντικά την προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ. Το αποτέλεσμα αυτό, επίσης, έρχεται σε αντίθεση με την άποψη των ερευνητών Gani (2007), Alexander (2014) και Akran κ.ά. (2014), σύμφωνα με την οποία η βελτίωση του νομικού πλαισίου της χώρας υποδοχής μπορεί να έχει θετική επίδραση στην προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ.

Η μεταβλητή COR, επίσης βρέθηκε ότι έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην πορεία των εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό δείχνει ότι οι ΠΕ δεν επηρεάζονται από το επίπεδο της διαφθοράς της χώρας υποδοχής. Επιπλέον, οποιαδήποτε μέτρα καταπολέμησης της διαφθοράς δεν θα έχουν άμεση επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Το αποτέλεσμα αυτό και πάλι συμφωνεί με τα εμπειρικά αποτελέσματα του Jadhav (2012) και των Skouloudakis κ.ά. (2016). Επίσης έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά συμπεράσματα των ερευνητών Gani (2007), Al-Sadig (2009), Goodspeed κ.ά. (2011), Kahai (2011) και Castro και Nunez (2013), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς αυξάνουν το κόστος δραστηριοποίησης των ΠΕ στη χώρα υποδοχής, το οποίο μεταφέρεται στους καταναλωτές μέσω των αυξημένων τιμών και της μειωμένης ποιότητας των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών, επηρεάζοντας αρνητικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις χώρες που παρουσιάζουν προβλήματα με την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Αναφορικά με την μεταβλητή POL, βρέθηκε στατιστικά μη σημαντική και στα δύο δείγματα χωρών, αποτέλεσμα το οποίο συμφωνεί με τα εμπειρικά ευρήματα του Jadhav (2012) και δείχνει ότι οποιαδήποτε προσπάθεια της κεντρικής κυβέρνησης προς την προώθηση της πολιτικής σταθερότητας και της καταπολέμησης της βίας, δεν θα

έχει σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Είναι δεδομένο, ότι τα μέτρα αυτά θα έχουν σημαντική επίδραση στην ευημερία των καταναλωτών και της κοινωνίας γενικότερα, αλλά οι ΠΕ δεν επηρεάζονται σημαντικά από τις αποφάσεις αυτές. Το αποτέλεσμα αυτό απορρίπτει τα εμπειρικά αποτελέσματα του Kim (2010), ο οποίος υποστηρίζει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ επηρεάζονται θετικά από την πολιτική αστάθεια των χωρών υποδοχής, μιας και οι χώρες που παρουσιάζουν υψηλές εισροές ΑΞΕ χαρακτηρίζονται επίσης και από πολιτική αστάθεια. Επιπλέον, το παρόν αποτέλεσμα αντικρούει τα εμπειρικά συμπεράσματα αρκετών ερευνητών που υποστηρίζουν ότι η πολιτική σταθερότητα των οικονομιών υποδοχής ΑΞΕ επηρεάζει θετικά και στατιστικά σημαντικά τις εισροές αυτές (Kobrin, 1976; Gani, 2007; Μέον και Sekkat, 2007). Σύμφωνα με τους συγκεκριμένους ερευνητές, το σταθερό πολιτικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής βοηθάει στην προσέλκυση μακροχρόνιων επενδύσεων.

Όσον αφορά την επίδραση της μεταβλητής GOV, βρέθηκε και αυτή να έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ και στις δύο ομάδες χωρών. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι η γενικότερη αποτελεσματικότητα της κεντρικών κυβερνήσεων δεν επιδρά καθόλου στις επενδυτικές αποφάσεις των ΠΕ. Το αποτέλεσμα αυτό δεν επιβεβαιώνει τις εμπειρικές μελέτες των Globberman και Shapiro (2002), Gani (2007), Μέον και Sekkat (2007) και Goodspeed κ.ά. (2011) οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης προσδιορίζεται από τις διακρίσεις στην εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων (εξαιρέσεις και ευνοϊκή μεταχείριση επιχειρήσεων, κλάδων, εργαζομένων, κ.α.). Η ευνοϊκή αυτή μεταχείριση προς όφελος κοινωνικών ομάδων και επιχειρήσεων μειώνει την αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης η οποία δεν λειτουργεί προς όφελος της οικονομίας γενικότερα αλλά προς όφελος συγκεκριμένων ομάδων.

Τέλος, άλλο ένα σημαντικό εύρημα αποτελεί η επίδραση της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος των χωρών υποδοχής στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Πιο συγκεκριμένα, η μεταβλητή DOMCR παρουσιάζει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες, ενώ παρουσιάζει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το αποτέλεσμα αυτό και πάλι δεν είναι το αναμενόμενο μιας και το χρηματοπιστωτικό σύστημα των ανεπτυγμένων χωρών είναι σαφώς πιο εξελιγμένο και παρουσιάζει υψηλότερη ρευστότητα σε σχέση με αυτό των αναπτυσσόμενων. Όμως, η διαφορά στην επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ οφείλεται στο κανονιστικό πλαίσιο και τους περιορισμούς που έχουν τεθεί στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των ανεπτυγμένων

χωρών. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, με σκοπό να προσελκύσουν εισερχόμενες ΑΞΕ προσφέρουν και ελκυστικούς τρόπους χρηματοδότησης (χαμηλότερο κόστος δανεισμού, ευκολία και αμεσότητα χρηματοδότησης, ευνοϊκά μέτρα χρηματοδότησης, κ.α.).

Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι εισερχόμενες ΑΞΕ δεν επηρεάζονται μόνο από τη ρευστότητα που προσφέρει το χρηματοπιστωτικό σύστημα της κάθε χώρας υποδοχής αλλά και από την ευκολία με την οποία μπορούν να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση. Στην περίπτωση κατά την οποία δεν μπορούν να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση με ευνοϊκούς όρους από την χώρα υποδοχής, οι ΠΕ βασίζονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας προέλευσης για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους. Επιπλέον, πολλές ΠΕ έχουν αναπτύξει εσωτερικά συστήματα χρηματοδότησης, μέσω των οποίων οι θυγατρικές λαμβάνουν ρευστότητα από τη μητρική, με αποτέλεσμα η κάθε θυγατρική να μην εξαρτάται από το χρηματοπιστωτικό σύστημα της εκάστοτε χώρας υποδοχής.

Η στατιστικά σημαντική επίδραση της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος των αναπτυσσόμενων χωρών στις εισερχόμενες ΑΞΕ έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνητών Tampakoudis κ.ά. (2017), τα οποία έδειξαν ότι η συγκεκριμένη μεταβλητή δεν έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ των χωρών μέσου εισοδήματος, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης, έρχεται σε συμφωνία με τα συμπεράσματα των ερευνητών Atkin και Glen (1992) οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αντιθέτως, έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά αποτελέσματα των Hausman και Fernandez – Arias (2000).

7.9. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου ήταν η εμπειρική ανάλυση της σχέσης μεταξύ εισερχόμενων ΑΞΕ και συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων, οι οποίες διαχωρίστηκαν σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Για την εμπειρική μελέτη ακολουθήθηκε μια διαδικασία η οποία εξασφαλίζει την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων. Το μεγαλύτερο πρόβλημα, που μάλιστα επηρέασε και τα εμπειρικά αποτελέσματα, είναι η διαθεσιμότητα των μεταβλητών για μεγάλη χρονική

περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα της εμπειρικής μελέτης αφορούν την περίοδο 2002 - 2015, ενώ δεν ήταν εφικτό να προστεθούν περισσότερες χώρες τόσο στο δείγμα των αναπτυσσόμενων όσο και στο δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών, λόγω έλλειψης δεδομένων.

Σύμφωνα με τα εμπειρικά αποτελέσματα μεταβλητές όπως ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ, το επίπεδο του πληθωρισμού, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού των χωρών υποδοχής και η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές αναφορικά με την επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες οικονομίες. Ταυτόχρονα, όλες οι πολιτικές μεταβλητές έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή, αποτέλεσμα εξαιρετικά σημαντικό λόγω των έντονων διαφορών στο πολιτικό περιβάλλον των δύο ομάδων χωρών. Επιπλέον, το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών υποδοχής και το επίπεδο των υποδομών επίσης παρουσιάζουν την ίδια επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι οι ΠΕ εγκαθιστούν θυγατρικές στις χώρες υποδοχής που τους παρέχουν ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Συγχρόνως, οι ΠΕ ενδιαφέρονται κυρίως για την αντικατάσταση του διεθνούς εμπορίου από τις εισερχόμενες ΑΞΕ, προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Αντιθέτως, οι ΠΕ επηρεάζονται από το αυξανόμενο εργατικό κόστος, απόρροια της ραγδαίας ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών, κάτι που δείχνει πόσο σημαντικός είναι ο παραγωγικός συντελεστής εργασία στην διάθεση προϊόντων στην τοπική αγορά.

Επιπλέον, είναι εμφανές ότι οποιαδήποτε βελτίωση στο πολιτικό περιβάλλον ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, δεν θα έχει σημαντική επίδραση στις εισροή ΑΞΕ. Αυτό είναι ένα εξαιρετικά σημαντικό εύρημα, μιας και η συγκριτική απεικόνιση της επίδρασης των πολιτικών παραγόντων, αναδεικνύει ότι αν οι αναπτυσσόμενες χώρες προωθήσουν μέτρα για την βελτίωση του πολιτικού περιβάλλοντός, ώστε να φτάσει τα επίπεδα των ανεπτυγμένων χωρών, αυτή η βελτίωση δεν θα έχει καμία απολύτως επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Επιπροσθέτως, η αύξηση του πληθυσμού, η οποία επιφέρει μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, επηρεάζει αρνητικά τις επενδύσεις προς τις ανεπτυγμένες χώρες, ενώ οποιαδήποτε επένδυση προς την βελτίωση των υποδομών στις δύο ομάδες χωρών δεν επηρεάζουν σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ.

Κεφάλαιο 8. Συμπεράσματα διατριβής

8.1. Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες έχει παρατηρηθεί μια στροφή από το διεθνές εμπόριο (εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών) προς τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ). Ειδικότερα, οι επενδύσεις αυτές προσελκύονται από τις αναπτυσσόμενες αλλά και τις ανεπτυγμένες χώρες.

Πρωτίστως οι BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότιος Αφρική) και δευτερευόντως οι MINT (Μεξικό, Ινδονησία, Νιγηρία και Τουρκία) προσελκύουν τα υψηλότερα επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ σε σύγκριση με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα με τα εμπειρικά αποτελέσματα πολλών ερευνητών, οι χώρες αυτές κατάφεραν να προσελκύσουν αυξανόμενες ροές ΑΞΕ λόγω της ραγδαίας οικονομικής τους ανάπτυξης, η οποία προήλθε μετά από μια σειρά μεταρρυθμίσεων που προώθησαν οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών.

Οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν επίσης υψηλά επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ, όμως σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες χώρες δεν έχουν προσελκύσει το επιστημονικό ενδιαφέρον. Παρ' όλα αυτά η συμμετοχή των χωρών αυτών σε ενώσεις (ΟΟΣΑ και ΕΕ), καθώς επίσης και η υπογραφή συμφωνιών (NAFTA) επέδρασαν σημαντικά στις εισροές ΑΞΕ προς τις χώρες αυτές.

Από τις αναπτυσσόμενες χώρες η Βραζιλία, για παράδειγμα, προώθησε το λεγόμενο «Plano Real». Ο σκοπός του συγκεκριμένου προγράμματος μεταρρυθμίσεων ήταν η σταθεροποίηση της χώρας και η μείωση του υπερπληθωρισμού που έπληττε όχι μόνο τις εισερχόμενες ΑΞΕ αλλά και το σύνολο της οικονομίας, ενώ επηρέασε σημαντικά και τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Η Ρωσία, από την άλλη πλευρά, αποφάσισε την ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων με σκοπό την προσέλκυση ΑΞΕ. Η Ινδία, επίσης, ξεκίνησε τις μεταρρυθμίσεις από το 1948, ενώ το 1991 ήταν το έτος κατά το οποίο προωθήθηκαν οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις με σκοπό την άρση του περιορισμού των εισερχόμενων ΑΞΕ. Στην Κίνα καθιερώθηκαν τρεις Ειδικές Οικονομικές Ζώνες, με αποτέλεσμα η χώρα να παρουσιάσει ραγδαία αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ κατά την περίοδο 1983-1991, παρά την έλλειψη ανεπτυγμένων υποδομών. Τέλος, η Νότιος Αφρική βελτίωσε το πολιτικό κλίμα και τις συνθήκες διακυβέρνησης και οι αλλαγές αυτές, σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα φυσικών

πόρων, είχαν ως αποτέλεσμα η χώρα να παρουσιάσει αυξανόμενες ροές εισερχόμενων ΑΞΕ.

Όπως και οι BRICS έτσι και οι MINT προώθησαν συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις ώστε να προσελκύσουν εισερχόμενες ΑΞΕ. Το Μεξικό, για παράδειγμα, θέσπισε το 1993 ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τις ΑΞΕ προς τη χώρα, χάρη στο οποίο μειώθηκαν οι περιπτώσεις όπου απαγορευόταν η είσοδος ξένων επενδυτών. Ακόμη, από το 1994 η χώρα συμμετείχε στη NAFTA. Η είσοδος της χώρας στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών επέφερε τη ραγδαία προσέλκυση ΑΞΕ. Η Ινδονησία, επίσης, προώθησε σημαντικές δομικές μεταρρυθμίσεις από το 1985 και εξής, σημαντικότερες από τις οποίες ήταν η απελευθέρωση των εισαγωγών και εξαγωγών, τα φορολογικά κίνητρα για τις ΠΕ και η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας. Η Νιγηρία, επίσης, από το 1980 και έπειτα εφάρμοσε απελευθερωτικές πολιτικές, ειδικότερα σε τομείς όπως η βιομηχανία, υπό την επιτήρηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), ενώ από το 1989 και εξής η χώρα προχώρησε και σε ένα οργανωμένο σχέδιο ιδιωτικοποιήσεων. Οι κινήσεις της αυτές, σε συνδυασμό μάλιστα με τους πλούσιους φυσικούς πόρους, είχαν ως αποτέλεσμα η Νιγηρία να καταφέρει να προσελκύσει αυξανόμενες ροές ΑΞΕ. Τέλος, η Τουρκία προώθησε από το 1980 και εξής μεταρρυθμίσεις με σκοπό την απελευθέρωση της οικονομίας. Στα τέλη του 1999 η χώρα ξεκίνησε ένα τριετές πρόγραμμα διεθνοποίησης υπό την εποπτεία και τη συνδρομή του ΔΝΤ. Αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων αυτών ήταν η αυξανόμενη προσέλκυση ΑΞΕ.

Πολλοί παράγοντες συνέβαλαν στην προσέλκυση εισερχόμενων ΑΞΕ τόσο προς τις αναπτυσσόμενες όσο και προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Στην παρούσα διατριβή προτείνεται ο διαχωρισμός των παραγόντων αυτών σε κλασικούς και μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες. Στην πρώτη ομάδα παραγόντων συμπεριελήφθησαν ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, η πορεία του πληθωρισμού, το εμπορικό άνοιγμα της εκάστοτε οικονομίας, η ποιότητα των υποδομών και ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού. Στους μη κλασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες συμπεριελήφθησαν η επάρκεια του νομικού πλαισίου, το επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης κάθε χώρας, το επίπεδο διαφθοράς, η αποτελεσματικότητα της κεντρικής κυβέρνησης, η πολιτική σταθερότητα και η απουσία βίας και τρομοκρατίας και, τέλος, το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η σύγκριση μεταξύ των δύο δειγμάτων των ομάδων χωρών, το πρώτο εκ των οποίων περιελάμβανε είκοσι αναπτυσσόμενες χώρες,

ενώ το δεύτερο είκοσι ανεπτυγμένες χώρες. Ο διαχωρισμός αυτός των ομάδων χωρών σε δύο διαφορετικά δείγματα και η μη χρήση ψευδομεταβλητών (dummy variables) αποσκοπούσε στην περαιτέρω εγκυρότητα και καινοτομία των αποτελεσμάτων της έρευνας. Κατόπιν πραγματοποιήθηκαν οι έλεγχοι στασιμότητας για τις μεταβλητές και των δύο δειγμάτων, ο έλεγχος πολυσυγγραμμικότητας, καθώς επίσης και το Hausman test. Επιπλέον, όλα τα μοντέλα αξιολογήθηκαν με βάση το επίπεδο του διορθωμένου R^2 , την πιθανότητα του F – Statistic και την παρουσία ή απουσία σειριακής σχέσης πρώτης τάξης. Μετά τη διενέργεια των ελέγχων αυτών επιλέχθηκε το γραμμικό υπόδειγμα σταθερών επιδράσεων (Ordinary Least Square Regression with Fixed Effects) για τις αναπτυσσόμενες χώρες και το δυναμικό γραμμικό υπόδειγμα σταθερών επιδράσεων (Dynamic Ordinary Least Square Regression with Fixed Effects) για το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών. Τα δύο αυτά μοντέλα συμπεριλαμβάνουν το σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών.

Σύμφωνα με τα εμπειρικά αποτελέσματα όλες οι μεταβλητές, πλην των πολιτικών μεταβλητών, των υποδομών και του εμπορικού ανοίγματος, παρουσιάζουν διαφορετική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, στις αναπτυσσόμενες χώρες τέσσερις μεταβλητές παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αυτές είναι η οικονομική ανάπτυξη, η πορεία του πληθωρισμού, το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών και η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος των αναπτυσσόμενων χωρών υποδοχής. Ταυτόχρονα, μεταβλητές όπως ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού και η ποιότητα των υποδομών, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως σημαντικοί προσδιοριστικοί παράγοντες εισερχόμενων ΑΞΕ από την πλειοψηφία των ερευνητών, βρέθηκαν να έχουν μη στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, όλες οι πολιτικές μεταβλητές βρέθηκαν επίσης να έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να κάνουν πολλά ακόμη βήματα προόδου ώστε να προσελκύσουν περισσότερες ΑΞΕ.

Αντιθέτως, στις ανεπτυγμένες χώρες τρεις μεταβλητές παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ. Αυτές είναι η πορεία του πληθωρισμού, το εμπορικό άνοιγμα των οικονομιών και ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού. Επιπλέον, μεταβλητές όπως ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, το επίπεδο των υποδομών και η ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος βρέθηκαν να έχουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις

ανεπτυγμένες χώρες. Τέλος, ομοίως με τις αναπτυσσόμενες χώρες, όλες οι πολιτικές μεταβλητές βρέθηκαν να έχουν και στις χώρες αυτές στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισροές ΑΞΕ.

Η στατιστικά μη σημαντική επίδραση των πολιτικών μεταβλητών στις εισερχόμενες ΑΞΕ και για τις δύο ομάδες χωρών δείχνει ότι οι ΠΕ δεν επηρεάζονται από τις πολιτικές εξελίξεις και τη βελτίωση του πολιτικού περιβάλλοντος. Μάλιστα, ενώ οι αναπτυσσόμενες και οι ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζουν τεράστιες διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά την ποιότητα του πολιτικού περιβάλλοντος, το αποτέλεσμα είναι ακριβώς το ίδιο. Αυτό δείχνει ότι καμία από τις δύο ομάδες χωρών δεν μπορεί να θεωρήσει ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα την ποιότητα του πολιτικού περιβάλλοντος.

Ένα ακόμη στοιχείο της παρούσας έρευνας που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι η επίδραση της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη χρηματοδότηση των ΠΕ. Στις αναπτυσσόμενες χώρες το χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργεί ως πόλος έλξης εισερχόμενων ΑΞΕ καθώς δεν υπάρχουν περιορισμοί και υψηλού επιπέδου προστασία, γεγονός που καθιστά τη χρηματοδότηση των ΠΕ ευκολότερη και σαφώς λιγότερο δαπανηρή. Αντιθέτως, η υπερπροστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις ανεπτυγμένες χώρες έχει ως αποτέλεσμα την εφαρμογή κανόνων και περιορισμών που επηρεάζουν αρνητικά τη χρηματοδότηση των ΠΕ.

8.2. Περιορισμοί της έρευνας

Ο σημαντικότερος περιορισμός ο οποίος επηρέασε την εμπειρική έρευνα της παρούσας διατριβής είναι η έλλειψη επαρκών δεδομένων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και για περισσότερες χώρες (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες), ώστε το δείγμα να είναι μεγαλύτερο. Πιο συγκεκριμένα, όλες οι πολιτικές μεταβλητές ήταν διαθέσιμες και πλήρεις για περιορισμένο αριθμό ετών (από το 2002 έως το 2015), με αποτέλεσμα ο αριθμός των παρατηρήσεων να είναι περιορισμένος. Το περιορισμένο χρονικό διάστημα δεν δίνει στην έρευνα τη δυνατότητα να συμπεριλάβει την επίδραση των δομικών μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν πριν από την υπό εξέταση χρονική περίοδο. Πρέπει να αναφερθεί, βεβαίως, ότι όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα από πλευράς παρατηρήσεων τόσο πιο έγκυρα είναι τα αποτελέσματα της έρευνας.

Ένας επιπλέον περιορισμός είναι η συχνότητα των παρατηρήσεων. Στην παρούσα διατριβή το δείγμα αποτελείται από ετήσια δεδομένα για τις αναπτυσσόμενες

και τις ανεπτυγμένες χώρες. Η διαφοροποίηση της συχνότητας των δεδομένων από ετήσια σε εξαμηνιαία ή τριμηνιαία θα αύξανε τον αριθμό των παρατηρήσεων και ως εκ τούτου την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της παρούσας διατριβής.

Τέλος, ένας ακόμη περιορισμός της έρευνας είναι ότι δεν συμπεριλαμβάνονται μεταβλητές όπως το κόστος εργασίας, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να εξαχθούν σημαντικά συμπεράσματα. Η παράλειψη όμως των μεταβλητών αυτών οφείλεται στη μη διαθεσιμότητα δεδομένων, γεγονός που καθιστούσε αδύνατο να συμπεριληφθούν.

8.3. Συμπεράσματα και οι επιπτώσεις αυτών σε πολιτικό επίπεδο

Ο βασικός σκοπός της εν λόγω διατριβής είναι η σύγκριση της επίδρασης συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων στις ΑΞΕ προς αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες. Οι προσδιοριστικοί αυτοί παράγοντες χωρίστηκαν σε κλασικούς και μη κλασικούς με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία και την εμπειρική έρευνα διεθνών μελετητών. Τα αποτελέσματα της έρευνας επικεντρώνονται στις διαφορές στην επίδραση συγκεκριμένων μεταβλητών όπως το εμπορικό άνοιγμα της κάθε οικονομίας, τα επίπεδα πληθωρισμού, η οικονομική ανάπτυξη κ.ά., ενώ ως εξαιρετικά σημαντικό εύρημα μπορεί επίσης να χαρακτηριστεί η μη στατιστικά σημαντική επίδραση όλων των πολιτικών μεταβλητών και για τις δύο ομάδες χωρών.

Η παρούσα διατριβή απέδειξε ότι οι ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες πραγματοποιούνται προς αντικατάσταση του διεθνούς εμπορίου. Οι χώρες αυτές μπορούν να επωφεληθούν για το περαιτέρω εμπορικό τους άνοιγμα μέσω της προώθησης πολιτικών οι οποίες θα τις βοηθήσουν να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές και να προσελκύσουν και ΑΞΕ με εξαγωγικό χαρακτήρα.

Παράλληλα, στις ανεπτυγμένες χώρες η αρνητική επίδραση της αύξησης του πληθυσμού στις εισερχόμενες ΑΞΕ δείχνει ότι η μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, που οφείλεται στην αύξηση του πληθυσμού, επηρεάζει αρνητικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επίσης, η μη στατιστικά σημαντική επίδραση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ στις εισερχόμενες ΑΞΕ πρέπει να προβληματίσει τη διεθνή επιστημονική κοινότητα και τις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικών πρέπει να προωθήσουν τις κατάλληλες δομικές μεταρρυθμίσεις ώστε να προσελκύσουν ΑΞΕ προς αναζήτηση αγορών οι οποίες θα παράγουν και θα διαθέτουν τα προϊόντα τους στις

τοπικές αγορές αλλά και να εξάγουν τα προϊόντα τους στις γειτονικές χώρες. Μερικές από τις δομικές μεταρρυθμίσεις που μπορούν να εφαρμοστούν είναι η διαμόρφωση του φορολογικού πλαισίου (φορολογικά κίνητρα) και ακόμη, όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη, οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών πρέπει να προωθήσουν μέτρα με σκοπό την αειφόρο και μακροχρόνια ανάπτυξη.

Ένα ακόμη σημαντικό εύρημα της παρούσας διατριβής είναι και η μη στατιστικά σημαντική επίδραση του επιπέδου των υποδομών στις εισερχόμενες ΑΞΕ, γεγονός που επίσης πρέπει να προβληματίσει τις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων και των ανεπτυγμένων χωρών. Οι οικονομίες αυτές πρέπει να επενδύσουν σημαντικά στην ανάπτυξη των υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των δικτύων επικοινωνίας και των μεταφορών. Επενδύσεις στη ναυτιλία (εμπορικά λιμάνια), στο οδικό δίκτυο και στις αερομεταφορές (εμπορικά αεροδρόμια) μπορούν να δημιουργήσουν ευκαιρίες προσέλκυσης αρχικά επενδύσεων για την κατασκευή και τη βελτίωση των υποδομών αυτών (πολυεθνικές κατασκευαστικές εταιρίες) και εν συνεχεία ΠΕ οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν τις υποδομές αυτές.

Η αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση της πορείας του πληθωρισμού είναι ένα αποτέλεσμα που πρέπει να θορυβήσει τις κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων χωρών. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία ο πληθωρισμός αντανakλά την αύξηση της κατανάλωσης σε μια οικονομία. Επομένως, οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών πρέπει να προωθήσουν μέτρα προς την τόνωση της κατανάλωσης, όπως τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας με στόχο τη μείωση της ανεργίας. Τα μέτρα αυτά όχι μόνο θα έχουν σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη της χώρας, αλλά και θα προσελκύσουν ΑΞΕ προς αναζήτηση αγορών.

Τέλος, η επίδραση των πολιτικών προσδιοριστικών παραγόντων βρέθηκε να έχει στατιστικά μη σημαντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ και για τις δύο ομάδες χωρών. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι η προώθηση δομικών μεταρρυθμίσεων για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας είναι, βέβαια, απαραίτητη για τη συνεχή βελτίωση του πολιτικού κλίματος των χωρών αυτών, ωστόσο δεν θα επηρεάσει σημαντικά τις εισερχόμενες ΑΞΕ. Επιπλέον, στοιχεία όπως το χαμηλό επίπεδο διαφθοράς και γραφειοκρατίας και το υψηλό επίπεδο λογοδοσίας της κεντρικής κυβέρνησης και διαφάνειας των κυβερνητικών λειτουργιών δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως επιπρόσθετα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών για την προσέλκυση εισερχομένων ΑΞΕ διότι παρουσιάζουν στατιστικά μη σημαντική επίδραση και στις ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω είναι εμφανές ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες, παρά το γεγονός ότι προσελκύουν αυξανόμενα επίπεδα εισερχομένων ΑΞΕ, πρέπει να προωθούν συνεχώς μεταρρυθμίσεις, ώστε η κάθε χώρα να προσαρμόζεται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του διεθνούς εμπορίου και των διεθνών επενδύσεων.

8.4. Πρακτική συμβολή και εφαρμογή των προτάσεων της έρευνας

Η επίδραση πολλών και διαφορετικών προσδιοριστικών παραγόντων, πολιτικών αποφάσεων και δομικών μεταρρυθμίσεων στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες αποτελεί και θα συνεχίσει να αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο μελέτης. Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, η εμφάνιση και των χωρών MINT ως υποδοχέων αυξανόμενων εισροών ΑΞΕ έχει ως αποτέλεσμα την ολοένα και εντονότερη προσέλκυση του ερευνητικού ενδιαφέροντος. Όμως, οι μέχρι τώρα εμπειρικές μελέτες δεν έχουν δώσει μεγάλη έμφαση στις εισερχόμενες ΑΞΕ προς τις ανεπτυγμένες χώρες, παρά το γεγονός ότι παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδα εισερχόμενων ΑΞΕ σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η παρούσα διατριβή έχει σκοπό όχι μόνο την κατάδειξη της επίδρασης των επιλεγμένων προσδιοριστικών παραγόντων αλλά και τη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων για το πώς οι χώρες αυτές (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες) μπορούν να βελτιώσουν τη ροή εισερχόμενων ΑΞΕ και να γίνουν ακόμα πιο ανταγωνιστικές. Οι προτάσεις αυτές γίνονται με γνώμονα τον συνεχή ανταγωνισμό μεταξύ αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών για την προσέλκυση ΑΞΕ. Λόγω του ανταγωνισμού αυτού κρίνεται απαραίτητη η σύγκριση της επίδρασης συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων, ώστε να προσδιοριστούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της κάθε ομάδας χωρών. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι οι ραγδαία αναπτυσσόμενες χώρες προσπαθούν να προσελκύσουν όλο και περισσότερες εισερχόμενες ΑΞΕ. Το αποτέλεσμα είναι να επωφελείται και η εκάστοτε οικονομία από την αύξηση της απασχόλησης, την αύξηση της ροής κεφαλαίων, η οποία ισοδυναμεί και με την αύξηση των εσόδων του κάθε κράτους μέσω της φορολόγησης των κερδών, και τέλος, από τη μεταφορά τεχνολογίας από τις ΠΕ. Από την άλλη πλευρά, οι ανεπτυγμένες χώρες παραμένουν οι οικονομίες με τις υψηλότερες εισροές ΑΞΕ παγκοσμίως, γεγονός που δείχνει τα υψηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας των χωρών αυτών.

Η στατιστικά σημαντική επίδραση συγκεκριμένων προσδιοριστικών παραγόντων δείχνει ότι κάθε ομάδα χωρών διαθέτει ήδη κάποια ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Ωστόσο, το διεθνές περιβάλλον είναι εξαιρετικά μεταβαλλόμενο, με αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να πρέπει να δημιουργούν συνεχώς νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες που βρέθηκαν μη στατιστικά σημαντικοί πρέπει να βελτιωθούν μέσω δομικών μεταρρυθμίσεων και πολιτικών αποφάσεων, ώστε οι χώρες αυτές να δημιουργήσουν νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, τα οποία θα προσελκύσουν αυξανόμενες εισροές ΑΞΕ. Πρέπει, τέλος, να ληφθεί υπόψη ότι οι χώρες αυτές οφείλουν να προωθήσουν τις μεταρρυθμίσεις αυτές συντονισμένα, ώστε να επωφεληθούν από συνεργασίες και να δημιουργήσουν συμπλέγματα (clusters) χωρών.

8.5. Προτεινόμενα πεδία για μελλοντική έρευνα

Παρά το γεγονός ότι η παρούσα διατριβή αντιμετώπισε σημαντικούς περιορισμούς, οι οποίοι αναφέρθηκαν παραπάνω, εντούτοις αποτελεί μια μελέτη η οποία μπορεί να δώσει επιπλέον κίνητρα για μελλοντική έρευνα. Στη διατριβή αυτή εφαρμόστηκαν σύγχρονες οικονομετρικές μέθοδοι, οι οποίες ενισχύουν την εγκυρότητα και την αξία της έρευνας. Ωστόσο, οι μελλοντικές μελέτες μπορούν να εμπλουτιστούν με πολλούς και συγκεκριμένους τρόπους.

Αρχικά, η χρήση νέων προσδιοριστικών παραγόντων μπορεί να προσδώσει μεγαλύτερο βάθος και λεπτομέρεια στην έρευνα των εισροών εισερχόμενων ΑΞΕ προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Μπορεί, λόγου χάρη, να γίνει η μελέτη παραγόντων όπως το φορολογικό πλαίσιο, το κόστος εργασίας, η παραγωγικότητα της δημόσιας διοίκησης και των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και η ποιότητα της εκπαίδευσης και η παραγωγή και ανάπτυξη καινοτομιών, αρκεί, βέβαια, να βρεθούν και τα κατάλληλα δεδομένα.

Επιπλέον, η μελέτη της επίδρασης των πολιτικών αποφάσεων και συγκεκριμένων οικονομικών και πολιτικών γεγονότων (τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο) στις εισερχόμενες ΑΞΕ θα προσφέρει επιπλέον πληροφορίες για το αν ένα μεμονωμένο γεγονός μπορεί να καθορίσει την απόφαση για μακροχρόνιες επενδύσεις σε μία χώρα. Παράδειγμα αποτελεί η συντονισμένη προσπάθεια πολλών

κρατών παγκοσμίως για τη μείωση των εκπομπών ρύπων καθώς και της κατανάλωσης υδρογονανθράκων, κάτι που μπορεί να επηρεάσει τις επενδύσεις διεθνώς.

Ακόμη, η μελέτη συγκεκριμένων κλάδων (sectors) που παρουσιάζουν εντονότερη κινητικότητα άμεσων επενδύσεων διεθνώς και ανεξαρτήτως χώρας μπορεί επίσης να προσφέρει σημαντικά συμπεράσματα όσον αφορά όχι μόνο τα χαρακτηριστικά των χωρών που προσελκύουν ΑΞΕ αλλά και τα χαρακτηριστικά των κλάδων αυτών (ραγδαία ανάπτυξη, συγκεντρωτισμός, εξαγωγές νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων κ.ά.).

Επιπλέον, η εφαρμογή διαφορετικών οικονομετρικών μεθόδων, όπως της μεθόδου GMM (Generalized Method of Moments), οι οποίες απαιτούν μεγάλο αριθμό παρατηρήσεων, μπορεί να προσφέρει περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με την επίδραση πολλών και διαφορετικών προσδιοριστικών παραγόντων κι επομένως να οδηγήσει στην επαλήθευση ή την απόρριψη των εμπειρικών αποτελεσμάτων της παρούσας διατριβής.

Τέλος, οι αναπτυσσόμενες χώρες που μελετήθηκαν στην εν λόγω διατριβή είναι πολύ πιθανό να παρουσιάσουν μελλοντικά και έντονη δραστηριότητα στις εξερχόμενες ΑΞΕ. Για τον λόγο αυτό πρέπει να μελετηθεί αν οι χώρες αυτές θα επιλέξουν κυρίως ανεπτυγμένες χώρες (με υψηλότερα επίπεδα ΑΕΠ) ή λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Gilpin, R. (2002), Η πρόκληση του Παγκόσμιου Καπιταλισμού, Εκδόσεις Ποιότητα

Gujarati, D. N. & Porter, D. C. (2013), Οικονομετρία: Αρχές και Εφαρμογές, 5^η Έκδοση, Εκδόσεις Τζιόλα, Θεσσαλονίκη

Κυρκιλής Δ. (2010), Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, 2η Έκδοση, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

Λιαργκόβας Π. (2007), Ξένες Άμεσες επενδύσεις και ανταγωνιστικότητα: Η εμπειρία της Ελλάδας και των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Μελάς και Πολλαλής (2005), Παγκοσμιοποίηση και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Χατζηδημητρίου Ι. (2003), Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Abramovitz, M. (1986). Catching up, forging ahead, and falling behind. *The Journal of Economic History*, Vol. 46, No. 02, pp. 385 - 406.

Addison, T., & Heshmati, A. (2003). The new global determinants of FDI flows to developing countries: The importance of ICT and democratization, *WIDER Discussion Papers: 2003/45*, World Institute for Development Economics, Helsinki.

Adhikary, B. K. (2011). FDI, trade openness, capital formation, and economic growth in Bangladesh: a linkage analysis. *International Journal of Business and Management*, Vol. 6, No. 1, pp. 16 - 28.

Adibe, J. (2014). MINT, re-based GDP and poverty: a commentary on the identity crisis in Africa's. *African Journal of Business and Economic Research*, Vol. 9, No. 1, pp. 119 - 134.

Agarwal, S., & Mohtadi, H. (2004). Financial markets and the financing choice of firms: Evidence from developing countries. *Global Finance Journal*, Vol. 15, No. 1. pp. 57 - 70. <https://doi.org/10.1016/j.gfj.2003.10.004>

Agosin, M. R. & Mayer R. (2000). Foreign investment in developing countries: does it crowd in domestic investment? *UNCTAD Discussion Paper 146*, Geneva, Switzerland.

Aitken, B. J., & Harrison, A. E. (1994). Do Domestic Firms Benefit from Foreign Direct Investment?: Evidence from Panel Data. *World Bank Publications*, Vol. 1248.

Aitken, B. J., & Harrison, A. E. (1999). Do domestic firms benefit from direct foreign investment? Evidence from Venezuela. *American Economic Review*, Vo. 89, No. 3, pp. 605 - 618.

Akin, M. S. (2009). How Is the Market Size Relevant as a Determinant of FDI in Developing Countries? A Research on Population and the Cohort Size. Paper presented at the 1st International Symposium on Sustainable Development, 9–10 June 2009, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.

Akinboade, O. A., Siebrits, F. K., & Roussot, E. N. (2006). Foreign direct investment in South Africa. In I. Ajayi (Ed.), *Foreign direct investment in Sub-Saharan Africa*. Nairobi: Origins, Targets Impact and Potential.

Akpan, U. S., Isihak, S. R., & Asongu, S. A. (2014). Determinants of foreign direct investment in fast-growing economies: a study of BRICS and MINT. (No. WP/14/002). AGDI Working Paper.

Alam, M. S. (1992). Convergence in developed countries: an empirical investigation. *Weltwirtschaftliches Archiv*, Vol. 128, No. 2, pp. 189 - 201.

Alexander J. S. (2014), Foreign Direct Investment, the Rule of Law, and the New Institutionalism: Explaining FDI in the Developing World. Paper prepared for presentation at the Annual Meeting of the American Political Science Association.

Ali, S., & Guo, W. (2005). Determinants of FDI in China. *Journal of Global Business and Technology*, Vol. 1, No. 2, pp. 21 - 33.

Al-Sadig, A. (2009). Effects of Corruption on FDI Inflows, *The. Cato J.*, Vol. 29, pp. 267.

Altomonte, C., & Pennings, E. (2003). Oligopolistic reaction to foreign investment in discrete choice panel data models. Innocenzo Gasparini Institute for Economic Research.

Armijo, L. E. (2007). The BRICs countries (Brazil, Russia, India, and China) as analytical category: mirage or insight?. *Asian Perspective*, Vol. 31, No. 4, pp. 7 - 42.

Artige L& Nicolini R, 2006, Evidence on the Determinants of Foreign Direct Investment. The Case of Three European Regions, Center of research in public economics (CREPP), HEC-Management school university of Liege, pp 1 - 33

Ashraf, A., Herzer, D., & Nunnenkamp, P. (2016). The Effects of Greenfield FDI and Cross-border M&As on Total Factor Productivity. *The World Economy*, Vol. 39, No. 11, pp. 1728 - 1755.

Asiedu, E. (2002). On the determinants of foreign direct investment to developing countries: is Africa different?. *World Development*, Vol. 30, No. 1, pp. 107 - 119.

Asiedu, E. (2006). Foreign direct investment in Africa: The role of natural resources, market size, government policy, institutions and political instability. *The World Economy*, Vol. 29, No. 1, pp. 63 - 77.

Atkin, M., & Glen, J. (1992). Comparing corporate capital structures around the globe. *Thunderbird International Business Review*, Vol. 34 No. 5, pp. 369 - 387.

Balassa, B. A. (1980). The process of industrial development and alternative development strategies (Vol. 1). Washington, DC: World Bank.

Baldwin, R. E. (1995). The effects of trade and foreign direct investment on employment and relative wages (No. w5037). National Bureau of Economic Research.

Bale Jr, H. E., & Walters, D. (1986). Investment policy aspects of US and global trade interests. *Looking Ahead*, Vol. 9, No. 1, pp. 1 - 14.

Baltagi, B. (2008). *Econometric analysis of panel data* (4th Edition). John Wiley & Sons.

Bartlett, C. A., & Ghoshal, S. (1999). *Managing across borders: The transnational solution* (Vol. 2). Boston, MA: Harvard Business School Press.

Basar, M., & Tosunoglu, S. (2006). EU integration process: Will Turkey overcome the FDI obstacles? *Managing Global Transitions*, Vol. 4, No. 2, pp. 115 - 128.

Baumol, W. J. (1986). Productivity growth, convergence, and welfare: what the long-run data show. *The American Economic Review*, Vol. 76, No. 5, pp. 1072 - 1085.

Beamish, P. (2013). *Multinational Joint Ventures in Developing Countries* (RLE International Business). Routledge.

Bellak, C. (2000). The investment development path of Austria.

Bellak, C., & Leibrecht, M. (2009). Do low corporate income tax rates attract FDI?—Evidence from Central-and East European countries. *Applied Economics*, Vol. 41, No. 21, pp. 2691 - 2703.

Blomström, M., & Persson, H. (1983). Foreign investment and spillover efficiency in an underdeveloped economy: evidence from the Mexican manufacturing industry. *World development*, Vol. 11, No. 6, pp. 493 - 501.

Blumenthal, T. (1976). Japan's technological strategy. *Journal of Development Economics*, Vol. 3, No. 3, pp. 245 - 255.

Borensztein, E., De Gregorio, J., & Lee, J. W. (1998). How does foreign direct investment affect economic growth?. *Journal of international Economics*, Vol. 45, No. 1, pp. 115 - 135.

Bornschier, V., & Chase – Dunn, C. (1985). *Transnational Corporations and Underdevelopment*. Praeger: New York.

Buchanan, B. G., Le, Q. V., & Rishi, M. (2012). Foreign direct investment and institutional quality: Some empirical evidence. *International Review of Financial Analysis*, Vol. 21, pp. 81 - 89. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2011.10.001>

Buck, T., Filatochev, I., Nolan, P., Wright, M., 2000. Different paths to economic reform in Russia and China: causes and consequences. *Journal of World Business*, Vol. 35, No. 4, pp. 379 – 400.

Buckley, P. J. (1988). The limits of explanation: Testing the internalization theory of the multinational enterprise. *Journal of International Business Studies*, Vol. 19, No. 2, pp. 181 - 193.

Buckley, P. J., & Casson, M. (1985). *Economic Theory of Multinational Enterprises*. Springer.

Buckley, P. J., & Casson, M. (1976). *Future of the multinational enterprise*. Springer.

Buckley, P. J., & Castro, F. B. (1998). The investment development path: the case of Portugal. *Transnational Corporations*, Vol. 7, No. 1, pp. 1 - 16.

Buckley, P. J., Clegg, J., Forsans, N., & Reilly, K. T. (2003). Evolution of FDI in the United States in the context of trade liberalization and regionalization. *Journal of Business Research*, Vol. 56, No. 10, pp. 853 - 857.

Calderón, C., Loayza, N., & Servén, L. (2004). Greenfield foreign direct investment and mergers and acquisitions: feedback and macroeconomic effects. *The World Bank, Policy Research Working Papers*. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-3192>

Cantwell, J., & Dunning, J. H. (1994). Multinationals, technology and the competitiveness of European industries. *Transnational Corporations and Innovatory Activities*, 7.

Cantwell J. (2002), Μία επισκόπηση των θεωριών της διεθνούς παραγωγής, Από Πιτέλης Χ. & Sugden R. (2002), Η φύση της Πολυεθνικής Επιχείρησης. Μετάφραση Λ. Παπαδάτου, Μ. Πασχάλη, & Ι. Τσιούρβα, Εκδόσεις Τυπωθύτω, Γιώργος Δάρδανος, Αθήνα

Carkovic, M. V., & Levine, R. (2002). Does foreign direct investment accelerate economic growth?. University of Minnesota, Department of Finance Working Paper.

Casi, L. and Resmini, L. (2010) Evidence on the determinants of foreign direct investment: the case of EU regions, *Eastern Journal of European Studies*, Vol. 1, No. 2, pp. 93 – 118.

Castro, C., & Nunes, P. (2013). Does corruption inhibit foreign direct investment?. *Política. Revista de Ciencia Política*, Vol. 51, No. 1, pp. 61 – 83.

Caves R. E. (1971), International Corporations: The Industrial Economics of Foreign Investment, *Economica*, Vol. 38, No. 149, pp. 1 – 27.

Caves, R. E. (1974). Multinational firms, competition, and productivity in host-country markets. *Economica*, Vol. 41, No. 162, pp. 176 - 193.

Caves, R. E. (1996). *Multinational enterprise and economic analysis*. Cambridge University Press.

Chen, J. R., & Yang, C. H. (1999). Determinants of Taiwanese foreign direct investment—comparison between expansionary FDI and defensive FDI. *Taiwan Economic Review*, Vol. 27, No. 2, pp. 215 - 240.

Chen, T. J., & Ku, Y. H. (2000). The effect of foreign direct investment on firm growth: the case of Taiwan's manufacturers. *Japan and the World Economy*, Vol. 12, No. 2, pp. 153 - 172.

Chenery, H. B., Chenery, H. B., & Elkington, H. (1979). Structural change and development policy (No. 04; HD82, C4.).

Clausing, K. A., & Dorobantu, C. L. (2005). Re-entering Europe: Does European Union candidacy boost foreign direct investment?. *Economics of transition*, Vol. 13, No. 1, pp. 77 - 103.

Cline, W. R. (1987). Informatics and development: trade and industrial policy in Argentina, Brazil and Mexico. Washington: Economics International.

Coase, R. H. (1937). The nature of the firm. *Economica*, Vol. 4, No. 16, pp. 386 - 405.

Cobrin, S. (2005). The determinants of liberalization of FDI policy in developing countries: A cross – sectional analysis. *Transnational Corporations*, Vol. 14, No. 1, pp. 67 -104.

Costa, I., & de Queiroz, S. R. R. (2002). Foreign direct investment and technological capabilities in Brazilian industry. *Research Policy*, Vol. 31, No. 8, pp. 1431 - 1443.

Cuervo-Cazurra, A. (2006), Who cares about corruption?, *Journal of International Business Studies*, Vol. 37, No. 6, pp. 807 – 822.

Dang, X. (2008). Foreign direct investment in China (Doctoral dissertation, Kansas State University).

Dees, S. (1998). Foreign direct investment in China: determinants and effects. *Economics of planning*, Vol. 31, No. 2-3, pp. 175 - 194.

Daude, C., & Stein, E. (2007). The quality of institutions and foreign direct investment. *Economics & Politics*, Vol. 19, No. 3, pp. 317 - 344.

Denisia, V. (2010). Foreign direct investment theories: An overview of the main FDI theories. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, Vol. 3. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1804514>

Dhakal, D., Mixon, F., & Upadhyaya, K. (2007). Foreign direct investment in transition economies: Empirical evidence from a panel data estimator. *Economics Bulletin*, Vol. 6, No. 33, pp. 1 - 9. URL: <http://economicsbulletin.vanderbilt.edu/2007/volume6/EB-07F20005A.pdf>

Dinda, S. (2012). Factors determining FDI in Nigeria: an empirical investigation (No. 40172). University Library of Munich, Germany.

Dorwick, S., & Gemmell, N. (1991). Industrialization, Catching Up and Economic Growth. *Economic journal*, Vol. 101, pp. 263 - 275.

Driffield, N., & Girma, S. (2003). Regional foreign direct investment and wage spillovers: Plant level evidence from the UK electronics industry. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 65, No. 4, pp. 453 - 474.

Dunning, J. H. (1977). Trade, location of economic activity and the MNE: A search for an eclectic approach. In *The international allocation of economic activity* (pp. 395-418). Palgrave Macmillan UK.

Dunning, J. H. (1979). Explaining changing patterns of international production: in defence of the eclectic theory. *Oxford bulletin of economics and statistics*, Vol. 41, No. 4, pp. 269 - 295.

Dunning, J. H. (1981). Explaining the International Direct Investment Position of Countries: Towards a Dynamic or Developmental Approach. *Weltwirtschaftliches Archiv*, Vol. 117, No. 1, pp. 30 - 64.

Dunning, J. H. (1986). The investment development cycle revisited. *Weltwirtschaftliches Archiv*, Vol. 122, No. 4, pp. 667 - 676.

Dunning, J. H. (1988). *Multinationals, technology, and competitiveness*, London: Unwin Hyman.

Dunning, J. H. (1988). The eclectic paradigm of international production: A restatement and some possible extensions. *Journal of International Business Studies*, Vol. 19, No. 1, pp. 1 - 31.

Dunning (1993), *Multinational Enterprises and the global economy*, Wokingham: Addison Wesley

Dunning, J. H. (2000). The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE activity. *International Business Review*, Vol. 9, No. 2, pp. 163 - 190.

Dunning, J. H. (2001). The eclectic (OLI) paradigm of international production: past, present and future. *International Journal of the Economics of Business*, Vol. 8, No. 2, pp. 173 - 190.

Dunning, J. H. (2004). An evolving paradigm of the economic determinants of international business activity. In Joseph L. C. Cheng, Michael A. Hitt (ed.) *Managing Multinationals in a Knowledge Economy: Economics, Culture* (Advances in International Management, Volume 15) Emerald Group Publishing Limited, pp. 3 - 27

Dunning, J. H., Kim, C. S., & Lin, J. D. (2001). Incorporating trade into the investment development path: A case study of Korea and Taiwan. *Oxford development studies*, Vol. 29, No. 2, pp. 145 - 154.

Dunning, J. H., & Lundan, S. M. (2008). Institutions and the OLI paradigm of the multinational enterprise. *Asia Pacific Journal of Management*, Vol. 25, No. 4, pp. 573 - 593.

Dunning, J. H., & Lundan, S. M. (2008). *Multinational enterprises and the global economy*. Edward Elgar Publishing.

Dunning, J. H., & Narula, R. (1994). Transpacific foreign direct investment and the investment development path: the record assessed. Center for International Business Education and Research, Division of Research, College of Business Administration, University of South Carolina.

Dunning, J. H., & Narula, R. (1996). The investment development path revisited. *Foreign direct investment and governments: Catalysts for economic restructuring*, 1-41.

Dunning, J., & Narula, R. (2003). *Foreign direct investment and governments: catalysts for economic restructuring*. Routledge.

Duran, J. J., & Ubeda, F. (2005). The investment development path of newly developed countries. *International Journal of the Economics of Business*, Vol. 12, No. 1, pp. 123 - 137.

Durbin, J., and Watson, G. S. (1951). Testing for Serial Correlation in Least Squares Regression, *Biometrika*, Vol. 38, No. ½, pp. 159-77. DOI: 10.2307/2332325

Durotoye, A. (2014). The MINT Countries as Emerging Economic Power Bloc: Prospects and Challenges. *Developing Country Studies*, Vol. 4, No. 15, pp. 99 - 107.

Erdal, F., & Tatoglu, E. (2002). Locational determinants of foreign direct investment in an emerging market economy: Evidence from Turkey. *Multinational Business Review*, Vol. 10, No. 1, pp. 21.

Erdilek, A. (2003). A comparative analysis of inward and outward FDI in Turkey. *Transnational Corporations*, Vol. 12, No. 3, pp. 79 - 106.

Estrin, S., & Wright, M. (1999). Corporate governance in the former Soviet Union: an overview of the issues. *Journal of Comparative Economics*, Vol. 27, No. 3, pp. 398 – 419.

Fabry, N., Zeghni, S. (2001). *Transition in Asia and Eastern and Central Europe: A Closed Door Two Open Windows?* Nova Science Publishers, New York

Fagre, N., & Wells Jr, L. T. (1982). Bargaining power of multinationals and host governments. *Journal of International Business Studies*, Vol. 13, No. 2, pp. 9 - 23.

Felisoni de Angelo, C., Eunni, R. V., & Manoel Martins Dias Fouto, N. (2010). Determinants of FDI in emerging markets: evidence from Brazil. *International Journal of Commerce and Management*, Vol. 20, No. 3, pp. 203 - 216.

Figlio, D. N., & Blonigen, B. A. (2000). The effects of foreign direct investment on local communities. *Journal of Urban Economics*, Vol. 48, No. 2, pp. 338 - 363.

Foreign Investment Advisory Service (FIAS) (2001a). “Turkey: a diagnostic study of the foreign direct investment environment” (Washington, D.C.: FIAS), mimeo.

Foreign Investment Advisory Service (FIAS) (2001b). “Turkey: administrative barriers to investment” (Washington, D.C.: FIAS), mimeo.

Franco, C., Rentocchini, F. & Vittucci Marzetti, G. (2008). *Why do Firms Invest Abroad? An Analysis of the Motives Underlying Foreign Direct Investments, An Analysis of the Motives Underlying Foreign Direct Investments* (December 15, 2008).

Frischtak, C. R. (1986). *The informatics sector in Brazil: policies, institutions and the performance of the computer industry*. Industrial Strategy & Policy Division, the World Bank.

Gani, A. (2007). Governance and foreign direct investment links: evidence from panel data estimations. *Applied Economics Letters*, Vol. 14, No. 10, pp. 753 - 756.

Gelb, S., & Black, A. (2004). Foreign direct investment in South Africa. *Investment strategies in emerging markets*, pp. 177 - 212.

Girma, S., Görg, H., & Pisu, M. (2008). Exporting, linkages and productivity spillovers from foreign direct investment. *Canadian Journal of Economics/Revue Canadienne d'Economique*, Vol. 41, No. 1, pp. 320 - 340.

Glass, A. J., & Saggi, K. (1998). International technology transfer and the technology gap. *Journal of Development Economics*, Vol. 55, No. 2, pp. 369 - 398.

Glegg, J., & Scott – Green, S. (1999). The determinants of new FDI capital flows into the EC: A statistical comparison of the USA and Japan. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 37, pp. 597 - 616.

Globerman, S. (1979). Foreign direct investment and 'spillover' efficiency benefits in Canadian manufacturing industries. *Canadian journal of economics*, pp. 42 - 56.

Globerman, S., & Shapiro, D. (2002). Global foreign direct investment flows: The role of governance infrastructure. *World development*, Vol. 30, No. 11, pp. 1899 - 1919.

Goodspeed, T., Martinez-Vazquez, J., & Zhang, L. (2011). Public policies and FDI location: Differences between developing and developed countries. *FinanzArchiv: Public Finance Analysis*, Vol. 67, No. 2, pp. 171 - 191.

Gorg, H., & Greenaway, D. (2001). Foreign direct investment and intra-industry spillovers. In UNECE/EBRD Expert Meeting “Financing for Development”, Geneva (Vol. 3).

Gorynia, M., Nowak, J., & Wolniak, R. (2007). Poland and its investment development path. *Eastern European Economics*, Vol. 45, No. 2, pp. 52 - 74.

Granger, C. W., & Newbold, P. (1974). Spurious regressions in econometrics. *Journal of Econometrics*, Vol. 2, No. 2, pp. 111 - 120.

Gray, H. P., & Waited, I. (1993). Investment-related trade distortions in petrochemicals. *Transnational Corporations and International Trade and Payments*, Vol. 8, pp. 206.

Greenhut, M. (1952), The Size and Shape of the Market Area of the Firm, *Southern Economic Journal*, Vol. 19, No. 1, pp. 37 – 50.

Grosse, R. (2013). *Multinationals in Latin America*. Routledge.

Gujarati, D. N. (2004). *Basic econometrics*. (4th ed.). New York: The McGraw – Hill Higher Education.

Haddad, M., & Harrison, A. (1993). Are there positive spillovers from direct foreign investment?: Evidence from panel data for Morocco. *Journal of development economics*, Vol. 42, No. 1, pp. 51 - 74.

Harrison, A. (1995). Determinants and Effects of Direct Foreign Investment in Cote d'Ivoire, Morocco, and Venezuela.

Hausman, A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica: Journal of Econometric Society*, Vol. 46, pp. 1251 - 1271.

Hausmann, R., & Fernandez-Arias, E. (2000). Foreign direct investment: good cholesterol?.

Hawkins, P. and K. Lockwood. (2001). “A strategy for attracting foreign direct investment in South Africa”. Paper presented at the Economic Society of South Africa Conference, Johannesburg, 13–14 September.

Hill C. (2014), *International Business: Competing in the Global Marketplace*, 10th Ed., McGraw – Hill Higher Education, New York

- Hennart, J. F. (1982). A theory of multinational enterprise. Univ of Michigan Pr.
- Hill C. (2001), *International Business: Competing in the Global Marketplace*, 3rd Ed., McGraw – Hill Higher Education, New York
- Hill C. (2014), *International Business: Competing in the Global Marketplace*, 10th Ed., McGraw – Hill Higher Education, New York
- Hymer S. H. (1976), *The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment*, MIT Press, Cambridge, MA
- Im, K. S., Perasan, M. H., & Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Econometrics*, Vol. 115, pp. 53 - 74.
- International Monetary Fund (IMF) (1993), *Balance of Payments Manual*, 5th Edition
- International Monetary Fund (IMF) (1999). “Letter of Intent of the Government of Turkey”, <http://www.imf.org/external/np/loi/1999/120999.htm> (19 July).
- Ireland, R. D., Hoskisson, R. E., & Hitt, M. A. (2008). *Understanding business strategy: Concepts and cases*. Nelson Education.
- Jack, A. (1997). French Go into Overdrive to Win Investors. *Financial Times*, 6.
- Jadhav, P. (2012). Determinants of foreign direct investment in BRICS economies: Analysis of economic, institutional and political factor. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Vol. 37, pp. 5 - 14.
- Johnson H. G. (1968), *Comparative Cost and Commercial Policy Theory for a Developing World Economy*, Wicksell Lectures
- Jones, A., Fallon, G., & Golov, R. (2000). Obstacles to foreign direct investment in Russia. *European Business Review*, Vol. 12, No. 4, pp. 187 - 197.

Jude, C., & Pop Silaghi, M. I. (1998). Foreign direct investment, employment creation and economic growth in CEE countries. An open issue. *Development, Energy, Environment, Economics*, pp. 352 - 356.

Kahai, S. K. (2004). Traditional and non-traditional determinants of foreign direct investment in developing countries. *Journal of Applied Business Research*, Vol. 20, No. 1, pp. 43 - 50.

Kao, C., & Chiang, M. H. (2001). On the estimation and inference of a cointegrated regression in panel data. In *Nonstationary panels, panel cointegration, and dynamic panels* (pp. 179-222). Emerald Group Publishing Limited.

Keller, W., & Yeaple, S. R. (2003). Multinational enterprises, international trade, and productivity growth: firm-level evidence from the United States (No. w9504). National Bureau of Economic Research.

Kenen, P. B. (1965), Nature, Capital and Trade, *Journal of Political Economy*, Vol. 73, pp. 437 – 460.

Kidron, M. & Segal, R. (1987), *The New State of the World Atlas*, Simon & Schuster, New York.

Kindleberger, R. T. (1969), *American Business Abroad*, Yale University Press

Kim, H. (2010). Political stability and foreign direct investment. *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 2, No. 3, pp. 59 - 71.

Klasra, M. A. (2011). Foreign direct investment, trade openness and economic growth in Pakistan and Turkey: an investigation using bounds test. *Quality & Quantity*, Vol. 45, No. 1, pp. 223 - 231.

Knickerbocker, R. T. (1973), *Oligopolistic Reaction and Multinational Enterprise*, Harvard University Press, Boston.

Kobrin, S. J. (1976). The environmental determinants of foreign direct manufacturing investment: an ex post empirical analysis. *Journal of International Business Studies*, pp. 29 - 42.

Kok, R., & Ersoy, E. B. (2009). Analyses of FDI determinants in developing countries. *International Journal of Social Economics*, Vol. 36, No. 1/2, pp. 105-123.

Kokko, A., & Blomström, M. (1995). Policies to encourage inflows of technology through foreign multinationals. *World Development*, Vol. 23, No. 3, pp. 459 - 468.

Kolodko, G., (2000). Transition to a market and entrepreneurship: the systemic factors and policy options. *Communist and Post-Communist Studies*, Vol. 33, pp. 271 – 293.

Kojima K. (1973), A Macroeconomic Approach of Foreign Direct Investment, *Hitotsubashi Journal of Economics*, Vol. 14, pp. 1 – 21.

Kojima, K. (1975). International trade and foreign investment: substitutes or complements. *Hitotsubashi Journal of Economics*, Vol. 16, No. 1, pp. 1 - 12.

Kojima, K. (1985). Japanese and American direct investment in Asia: a comparative analysis. *Hitotsubashi Journal of Economics*, pp. 1 - 35.

Kreinin, M. E., Abe, S., & Plummer, M. G. (1999). Motives for Japanese DFI Survey, analysis, and implications in light of the Asian crisis. *Journal of Asian Economics*, Vol. 10, No. 3, pp. 385 - 394.

Krugman, P. R. (1991). *Geography and trade*. MIT press.

Krugman P. & Obstfeld M. (2002), *International Economics: Theory and Policy*, 6th Ed., Pearson International

Lall, S., & Streeten, P. (1977). *Foreign investment, transnationals and developing countries*. Springer.

Levin, A., Lin, C., & Chu, C. J. (2002). Unit root tests in panel data: Assyptotic and finite – sample properties. *Journal of Econometrics*, Vol. 108, pp. 1 - 24.

Lewis, J. D. (2001). Policies to promote growth and employment in South Africa (p. 24). World Bank, Southern Africa Department.

Li, X., & Liu, X. (2005). Foreign direct investment and economic growth: an increasingly endogenous relationship. *World Development*, Vol. 33, No. 3, pp. 393 - 407.

Liargovas, P., & Skandalis, K. (2012). Foreign direct investment and trade openness: The case of developing countries. *Social Indicators Research*, Vol. 106, pp. 323 - 331.

Lim, L. Y., & Pang, E. F. (1982). Vertical linkages and multinational enterprises in developing countries. *World Development*, Vol. 10, No. 7, pp. 585 - 595.

Lim, L. Y., & Pang, E. F. (1991). Foreign Direct Investment and Industrialization in Malaysia, Singapore, Taiwan, and Thailand.

Lipsey, R. E. (2002). Foreign direct investment, growth, and competitiveness in developing countries. *The global Competitiveness Report*, pp. 295 - 305.

Lipsey, R. E. (2004). Home-and host-country effects of foreign direct investment. In *Challenges to globalization: Analyzing the economics* (pp. 333-382). University of Chicago Press.

Lipsey, R. E., & Sjöholm, F. (2003). Foreign firms and Indonesian manufacturing wages: An analysis with panel data (No. w9417). National Bureau of Economic Research.

Lipsey, R. E., & Sjöholm, F. (2005). The impact of inward FDI on host countries: why such different answers?. *Does foreign direct investment promote development*, 23-43.

Liu X. S. (1997), *Foreign Direct Investment and Multynational Enterprise*, Praeger

Losch, A. (1954), *The Economics of Location*, New Haven, Yale University Press.

Maddala, G. S., & Wu, S. (1999). A comparative study of unit root tests with panel data and a new simple test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 61, pp. 631 - 652.

Madura, J. (2011). *International financial management*. Cengage Learning.

Magnusson, P., Baker, S., Beach, D., DeGeorge, G., & Symonds, W. C. (1991). The Mexico Pact: Worth the Price?. *Business Week* (May 1991).

Mansfield, E., & Romeo, A. (1980). Technology transfer to overseas subsidiaries by US-based firms. *The Quarterly Journal of Economics*, pp. 737 - 750.

Mark, N. C., & Sul, D. (2003). Cointegration vector estimation by panel DOLS and long-run money demand. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 65, No. 5, pp. 655 - 680.

Marksun, J. R., & Venables, A. J. (1997). Foreign direct investment as a catalyst for industrial development. NBER Working Paper 624, Cambridge.

Markusen, J. R. (2002), *Multinational Firms and the Theory of International Trade* (MIT Press: Cambridge, MA).

Marr, A. (1997). Foreign direct investment flows to low - income countries: A review of the evidence. ODI Briefing Paper: 3, Overseas Development Institute, London.

Martin, S. (1991). Direct foreign investment in the United States. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Vol. 16, No. 3, pp. 283 - 293.

Mehra, N. (2013). Impact of FDI on Employment and GDP in India. *International Journal of Economic Research*, Vol. 414, pp. 29 - 38.

Méon, P. G., & Sekkat, K. (2007). Revisiting the relationship between governance and foreign direct investment. *Brussels Economic Review*, Vol. 50, No. 1, pp. 41 - 61.

Miller, R. R., Glen, J. D., Jaspersen, F. Z., & Karmokolias, Y. (1996). International joint ventures in developing countries. Happy marriages? (No. 29).

Modén, K. M. (1998). Patterns of foreign direct investment into Sweden. In *The Geography of Multinational Firms* (pp. 135-156). Springer US.

Mold, A. (2003). The impact of the single market programme on the locational determinants of US manufacturing affiliates: An econometric analysis. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 41, pp. 37 - 62.

Moosa, I. (2016). *Foreign direct investment: theory, evidence and practice*. Springer.

Moran R. & Riesenber, J. (1994) *The global Challenge: Building the new worldwide enterprise*, McGraw – Hill, London – New York

Moran, T. H. (1998). *Foreign direct investment and development: The new policy agenda for developing countries and economies in transition*. Peterson Institute.

Morrison (2002), *The International Business Environment*, Palgrave

Moutinho, L., & Hutcheson, G. D. (2011). *The SAGE dictionary of quantitative management research*. Sage, London.

Mundell R. A. (1957), International Trade and Factor Mobility. *American Economic Review*, Vol. 47, pp. 321 – 335.

Musila, J. W., & Sigué, S. P. (2006). Accelerating foreign direct investment flow to Africa: from policy statements to successful strategies. *Managerial Finance*, Vol. 32, No. 7, pp. 577 - 593.

Nayak, D., & Choudhury, R. N. (2014). A selective review of foreign direct investment theories. Asia-Pacific Research and Training Network on Trade, Working Paper, (143).

Nerlove, M., & Wallis, K. F. (1966). Use of the Durbin-Watson statistic in inappropriate situations. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, pp. 235 - 238.

Newfarmer, R. S. (1985), *Profits, Progress and Property: Case Studies of International Industries in Latin America*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Ind.

Nunes, L. C., Oscátegui Arteta, J. A., & Peschiera, J. (2006). Determinants of FDI in Latin America.

Nunnenkamp, P. (2002). Determinants of FDI in developing countries: Has globalization changed the rules of the game? Kiel Working Paper 1122.

O'Brien, L. (1993). Malaysian manufacturing sector linkages. *Industrializing Malaysia: Policy, Performance, Prospects*.

OECD (2000), "Main Determinants and Impacts of Foreign Direct Investment on China's Economy", OECD Working Papers on International Investment, 2000/04, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/321677880185>

Ogunkola, E. O., & Jerome, A. (2006). Foreign direct investment in Nigeria: magnitude, direction and prospects. *Foreign Direct Investment*.

O'Neill, J. (2001). Building better global economic BRICs.

Onyeiwu, S., & Shrestha, H. (2004). Determinants of foreign direct investment in Africa. *Journal of Developing Societies*, Vol. 20, pp. 89 - 106.

Osada, H. (1994). Trade liberalization and FDI incentives in Indonesia: The impact on industrial productivity. *The Developing Economies*, Vol. 32, No. 4, pp. 479 - 491.

Osinubi, T. S., & Amaghionyeodiwe, L. A. (2010). Foreign private investment and economic growth in Nigeria. *Review of Economics and Business Studies*, Vol. 3, No. 1, pp. 105 - 127.

Oxelheim, L., & Ghauri, P. N. (Eds.). (2004). European Union and the race for foreign direct investment in Europe. Emerald Group Publishing.

Oyeranti, G. A., Babatunde, M. A., & Ogunkola, E. O. (2011). An analysis of China - Nigeria investment relations. *Journal of Chinese Economic and Foreign Trade Studies*, Vol. 4, pp. 183 - 199.

Ozawa, T. (1992). Foreign direct investment and economic development. *Transnational Corporations*, Vol. 1, No. 1, pp. 27 - 54.

Ozawa, T. (1993). The Dynamics of Pacific Rim Industrialization: How Mexico can Join the Asian Flock of "Flying Geese". *Transnational Corporations and Industrialization*, Vol. 2, pp. 110.

Pacheco - López, P. (2005). Foreign direct investment, exports and imports in Mexico. *The World Economy*, Vol. 28, No. 8, pp. 1157 - 1172.

Pang, E. F., & Lim, L. (1977). The electronics industry in Singapore: Structure, technology, and linkages (Vol. 7). Chopmen Enterprises.

Petrochilos, G. A. (1983). Foreign direct investment and the development process: The case of Greece. Gower Publishing Company.

Phillips, P. C. (1986). Understanding spurious regressions in econometrics. *Journal of Econometrics*, Vol. 33, No. 3, pp. 311 - 340.

Pollaris Y. & Grant J. (1994), Information resources and corporate strategy development. *Information Strategy*, Vol. 11, No. 1, pp. 11 – 28.

Porter, M. E. (1981). The contributions of industrial organization to strategic management. *Academy of Management Review*, Vol. 6, No. 4, pp. 609 - 620.

Porter, M. E. (1990). The competitive advantage of nations. *Harvard Business Review*, Vol. 68, No. 2, pp. 73 - 93.

Potterie, B. V. P., & Lichtenberg, F. (2001). Does foreign direct investment transfer technology across borders?. *Review of Economics and Statistics*, Vol. 83, No. 3, pp. 490 - 497.

Prabhakar, A. C., Azam, M., Bakhtyar, B., & Ibrahim, Y. (2015). Foreign Direct Investment, Trade and Economic Growth: A New Paradigm of the BRICS. *Modern Applied Science*, Vol. 9, No. 12, pp. 32.

Qiu, L. D., & Tao, Z. (2001). Export, foreign direct investment, and local content requirement. *Journal of Development Economics*, Vol. 66, No. 1, pp. 101 - 125.

Rai S. (2002), India to ease limits on foreign ownership of media and tea, *The New York Times*, June 26, 2002, p W1.

Ram, R., & Zhang, K. H. (2002). Foreign direct investment and economic growth: Evidence from cross-country data for the 1990s. *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 51, No. 1, pp. 205 - 215.

Ranjan, V., & Agrawal, G. (2011). FDI inflow determinants in BRIC countries: A panel data analysis. *International Business Research*, Vol. 4, No. 4, pp. 255.

Raveed, S. R., & Renforth, W. (1983). State Enterprise-Multinational Corporation Joint Ventures: How Well Do They Meet Both Partners' Needs?. *Management International Review*, pp. 47 - 57.

Razin, A., Sadka, E., & Yuen, C. W. (1999). Excessive FDI flows under asymmetric information (No. w7400). National bureau of economic research.

Reich (1991), *The Work of Nations: Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*, Simon & Schuster, London

Rodrik, D., Subramanian, A., & Trebbi, F. (2004). Institutions rule: the primacy of institutions over geography and integration in economic development. *Journal of Economic Growth*, Vol. 9, No.2, pp. 131 - 165.

Rostow, W. W. (1959). The stages of economic growth. *The Economic History Review*, Vol. 12, No. 1, pp. 1 - 16.

Rugman, A. M. (1980). Internalization as a general theory of foreign direct investment: A re-appraisal of the literature. *Review of World Economics*, Vol. 116, No. 2, pp. 365 - 379.

Rugman, A. M. (Ed.). (1994). Foreign investment and NAFTA. *University of South Carolina Press*.

Saggi, K. (2002). Trade, foreign direct investment, and international technology transfer: A survey. *The World Bank Research Observer*, Vol. 17, No. 2, pp. 191 - 235.

Shahzad, S. J. H., Rehman, M. U., Abbasi, F., & Zakaria, M. (2014). Relationship between Remittance, Export, Foreign Direct Investment and Growth: A Panel Cointegration and Causal Analysis in South Asia. Munich Personal RePEc Archive, No. 60290.

Sharma, K. (2000). Export growth in India: has FDI played a role (No. 816). Center discussion paper.

Sitkin and Bowen (2013), *International Business: Challenges and Choices*, Oxford University Press

Sjöholm, F. (2002). The challenge of combining FDI and regional development in Indonesia. *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 32, No. 3, pp. 381 - 393.

Skouloudakis, M., Tampakoudis, I. A., & Subeniotis, D. N. (2013). Determinants of foreign direct investment in advanced and emerging economics—a comparative assessment. *The Business and Management Review*, Vol. 4, No. 2, pp. 9 - 23.

Skouloudakis, M. I., Tampakoudis, I. A., Subeniotis, D. N., & Kroustalis, I. G. (2016). The role of institutional and traditional determinants of foreign direct investments: the case of emerging Asian economies. *The Business & Management Review*, Vol. 8, No. 3, pp. 20.

State Planning Organization (SPO) (2000). “Direct foreign capital investments: eighth Five-Year Development Plan, special Commission Report”, DPT: 2514 - OIK: 532 (Ankara: SPO).

Stewart, R. M., & Maughn, R. D. (2011). International joint ventures, a practical approach. Davis Wright Tremaine LLP. Seattle.

Stopford, J. M., & Wells, L. T. (1973). Managing the multinational enterprise. *The International Executive*, Vol. 15, No. 2, pp. 9 - 11.

Straub, S., & Terada-Hagiwara, A. (2011). Infrastructure and growth in developing Asia. *Asian Development Review*, Vol. 28, pp. 123 - 178.

Stutz and de De Souza (1998), *The World Economy: Resources, Location, Trade and Development*, 3rd Ed., Upper Saddle, NJ, Prentice Hall

Sull, D. N. (2005). Dynamic partners. *Business Strategy Review*, Vol. 16, No. 2, pp. 5 - 10.

Tampakoudis, I. A., Subeniotis, D. N. and Skouloudakis, M. I. (2016): “A Comparative Assessment of Growth Determinants in Advanced and Emerging Economies. The Particular Role of FDIs”, *Global Business and Economics Review*, Vol. 18, No. 2, pp. 177 - 198.

Tampakoudis, I. A., Subeniotis, D. N., Kroustalis, I. G., & Skouloudakis, M. I. (2017). Determinants of Foreign Direct Investment in Middle-Income Countries: New Middle-Income Trap Evidence. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 8, No. 1, pp. 58 – 70.

Temiz, D., & Gökmen, A. (2014). FDI inflow as an international business operation by MNCs and economic growth: An empirical study on Turkey. *International Business Review*, Vol. 23, No. 1, pp. 145 - 154.

The World Bank (2015), *Worldwide Governance Indicators*. The World Bank, Washington, D.C.

The World Bank (2016), *World Development Indicators*, The World Bank, Washington D. C.

The World Bank (2016). *Doing Business 2016: Measuring regulatory quality and efficiency*. The World Bank, Washington, D.C.

Tolchin, M., & Tolchin, S. J. (1988). *Buying into America: How foreign money is changing the face of our nation*. Crown.

United Nations Center on Transnational Corporation (UNCTC) (1988), *Transnational Corporations in World Development: Trends and Prospects*. New York: United Nations.

United Nations Center on Transnational Corporation (UNCTC) (1991), *The impact of trade-related investment measures on trade and development*. United Nations: New York

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (1995), *World Investment Report 1995: Transnational Corporations and Competitiveness*. UNCTAD: New York and Geneva.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (1998), World Investment Report 1998. UNCTAD: New York and Geneva

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2000), World Investment Report 2000. UNCTAD: New York and Geneva.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2002), World Investment Report 2002: Transnational Corporations and Export Competitiveness. UNCTAD: New York and Geneva.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2006), Trade and Development Report 2006: Global partnership and national policies for development. UNCTAD: New York and Geneva.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2016), World Investment Report 2016. UNCTAD: New York and Geneva.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2017), World Investment Report 2017: Investment and the digital economy. UNCTAD: New York and Geneva.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) Database: FDI stock by Region and Economy, 2002-2015. UNCTAD: New York and Geneva.

Verbeke (2013), *International Business Strategy*, Cambridge University Press

Verma, R., & Brennan, L. (2011). The investment development path theory: evidence from India. *International Journal of Emerging Markets*, Vol. 6, No. 1, pp. 74 - 89.

Vernon, R. (1966). International investment and international trade in the product cycle. *The Quarterly Journal of Economics*, pp. 190 - 207.

Vernon, R. (1974). The location of economic activity. *Economic analysis and the multinational enterprise*, pp. 89 - 114.

Vernon, R., & Davidson, W. H. (1979). Foreign production of technology-intensive products by US-based multinational enterprises. Division of Research, Graduate School of Business Administration, Harvard University.

Wadhwa, K., & Reddy, S. S. (2011). Foreign direct investment into developing Asian countries: The role of market seeking, resource seeking and efficiency seeking factors. *International Journal of Business and Management*, Vol. 6, pp. 219 - 226.

Wakelin, K. (2001). Productivity growth and R&D expenditure in UK manufacturing firms. *Research Policy*, Vol. 30, No. 7, pp. 1079 - 1090.

Wei, W. (2005). China and India: Any difference in their FDI performances?. *Journal of Asian Economics*, Vol. 16, No. 4, pp. 719 - 736.

Wells L. T. (1972), *The Product Life Cycle and International Trade*

World Trade Organization (WTO) (2001), *International Trade Statistics 2001* (France).

Zhan, J. X., & Ozawa, T. (2001). *Business restructuring in Asia: Cross-border M & A in the crisis period*. Copenhagen: Copenhagen Business School Press.

Διαδικτυακοί ιστότοποι

<http://www.economist.com/node/327981>

<http://www.economist.com/node/655858>

https://europa.eu/european-union/about-eu/history_el

<http://www.oecd.org/about/history/>

<http://www.naftanow.org/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Recession

Παραρτήματα

Παράρτημα Α: Βασικά μοντέλα

Αποτελέσματα OLS και DOLS το δείγμα των ανεπτυγμένων χωρών

Παράρτημα Α1: Αναπτυσσόμενες χώρες (Μοντέλα OLS)

Πίνακας Α1.1: Μοντέλο 1

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:07				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.569529	1.341871	1.169657	0.2432
GDPGR	-0.980931	0.173936	-5.639622	0.0000
INF	0.739545	0.088678	8.339693	0.0000
DOPENNESS	-15.08812	6.965988	-2.165969	0.0312
DPOPGR	-1.158780	2.127816	-0.544586	0.5865
DTLINES	-0.088766	0.511194	-0.173644	0.8623
Effects Specification			S.D.	Rho
Cross-section random			1.594096	0.0229
Idiosyncratic random			10.40846	0.9771
Weighted Statistics				
R-squared	0.250653	Mean dependent var	1.254581	
Adjusted R-squared	0.235902	S.D. dependent var	13.04700	
S.E. of regression	11.40473	Sum squared resid	33037.23	
F-statistic	16.99238	Durbin-Watson stat	1.605138	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.222219	Mean dependent var	1.433152	
Sum squared resid	34850.20	Durbin-Watson stat	1.521636	

Πίνακας Α1.2: Μοντέλο 2

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 11/06/17 Time: 22:08					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-2.169041	2.057981	-1.053966	0.2929	
VOICE	0.015488	0.041060	0.377206	0.7063	
DLAW	0.276326	0.304997	0.905995	0.3658	
DCOR	-0.153584	0.197983	-0.775741	0.4386	
POL	0.078770	0.038382	2.052244	0.0412	
DGOV	0.034700	0.249750	0.138938	0.8896	
DDOMCR	0.140858	0.159236	0.884586	0.3772	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			13.27349	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.030345	Mean dependent var	1.433152		
Adjusted R-squared	0.007349	S.D. dependent var	13.15298		
S.E. of regression	13.10456	Sum squared resid	43447.55		
F-statistic	1.319582	Durbin-Watson stat	1.585384		
Prob(F-statistic)	0.248735				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.030345	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	43447.55	Durbin-Watson stat	1.585384		

Πίνακας Α1.3: Μοντέλο 3

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 10/03/17 Time: 13:52					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-5.025831	2.313270	-2.172609	0.0308	
GDPGR	-0.880462	0.173300	-5.080581	0.0000	
INF	0.765827	0.087168	8.785631	0.0000	
DOPENNESS	-18.37019	6.923315	-2.653380	0.0085	
DPOPGR	-0.926334	2.098568	-0.441412	0.6593	
DTLINES	-0.119141	0.500850	-0.237877	0.8122	
VOICE	0.035369	0.033435	1.057856	0.2912	
DLAW	0.069498	0.236518	0.293839	0.7691	
DCOR	-0.126924	0.154111	-0.823586	0.4110	
POL	0.117072	0.029984	3.904512	0.0001	
DGOV	0.240129	0.194627	1.233795	0.2184	
DDOMCR	0.237019	0.124457	1.904422	0.0580	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			10.24409	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.284424	Mean dependent var	1.433152		
Adjusted R-squared	0.252685	S.D. dependent var	13.15298		
S.E. of regression	11.37041	Sum squared resid	32062.96		
F-statistic	8.961283	Durbin-Watson stat	1.591332		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.284424	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	32062.96	Durbin-Watson stat	1.591332		

Πίνακας A1.4: Μοντέλο 4

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:10				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.614359	1.529145	-1.055727	0.2922
GDPGR	-0.930443	0.198083	-4.697231	0.0000
INF	1.153186	0.107892	10.68835	0.0000
DOPENNESS	-19.08640	7.188266	-2.655217	0.0085
DPOPGR	-1.029355	2.136203	-0.481862	0.6304
DTLINES	0.146699	0.526577	0.278590	0.7808
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.431811	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.373784	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	10.40846	Akaike info criterion	7.614326	
Sum squared resid	25458.95	Schwarz criterion	7.956699	
Log likelihood	-964.8623	Hannan-Quinn criter.	7.751964	
F-statistic	7.441464	Durbin-Watson stat	1.950609	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας A1.5: Μοντέλο 5

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:09				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.841441	11.73484	0.497786	0.6191
VOICE	-0.081232	0.287483	-0.282562	0.7778
DLAW	0.317834	0.311799	1.019354	0.3091
DCOR	-0.165138	0.202652	-0.814888	0.4160
POL	-0.040987	0.168410	-0.243378	0.8079
DGOV	0.026092	0.255174	0.102250	0.9186
DDOMCR	0.183922	0.166951	1.101655	0.2717
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.079893	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.018409	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.27349	Akaike info criterion	8.104055	
Sum squared resid	41227.44	Schwarz criterion	8.460123	
Log likelihood	-1027.527	Hannan-Quinn criter.	8.247199	
F-statistic	0.812728	Durbin-Watson stat	1.663954	
Prob(F-statistic)	0.724128			

Πίνακας Α1.6: Μοντέλο 6

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 10/04/17 Time: 13:46				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-19.72617	9.461305	-2.084931	0.0382
GDPGR	-0.912304	0.196625	-4.639809	0.0000
INF	1.237831	0.109508	11.30354	0.0000
DOPENNESS	-23.02649	7.215517	-3.191245	0.0016
DPOPGR	-0.788156	2.110018	-0.373531	0.7091
DTLINES	0.041945	0.519912	0.080677	0.9358
VOICE	0.232118	0.224603	1.033457	0.3025
DLAW	0.020506	0.242333	0.084619	0.9326
DCOR	-0.180664	0.157373	-1.148003	0.2522
POL	0.204294	0.131661	1.551669	0.1221
DGOV	0.205023	0.198714	1.031748	0.3033
DDOMCR	0.363037	0.130896	2.773484	0.0060
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.463668	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.393406	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	10.24409	Akaike info criterion	7.602780	
Sum squared resid	24031.56	Schwarz criterion	8.027323	
Log likelihood	-957.3615	Hannan-Quinn criter.	7.773452	
F-statistic	6.599133	Durbin-Watson stat	1.964816	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Α2: Αναπτυσσόμενες χώρες (Μοντέλα DOLS)

Πίνακας Α2.1: Μοντέλο 7

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 11/07/17 Time: 13:18					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	9.077828	0.944124	9.615075	0.0000	
DFDIS(-1)	0.039463	0.034024	1.159851	0.2473	
GDPGR	-0.673339	0.114895	-5.860445	0.0000	
INF	-0.716900	0.096145	-7.456446	0.0000	
DOPENNESS	-20.93311	4.980144	-4.203313	0.0000	
DPOPGR	1.067804	1.689074	0.632183	0.5279	
DTLINES	0.088197	0.346967	0.254195	0.7996	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.622727	0.0083	
Idiosyncratic random			6.823202	0.9917	
Weighted Statistics					
R-squared	0.308463	Mean dependent var	0.725968		
Adjusted R-squared	0.290655	S.D. dependent var	9.307760		
S.E. of regression	7.839239	Sum squared resid	14318.70		
F-statistic	17.32176	Durbin-Watson stat	1.415860		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.308111	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	14732.20	Durbin-Watson stat	1.376121		

Πίνακας Α2.2: Μοντέλο 8

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/07/17 Time: 13:20				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-4.918234	1.440089	-3.415230	0.0008
DFDIS(-1)	-0.037969	0.039666	-0.957211	0.3395
VOICE	0.055562	0.028765	1.931565	0.0546
DLAW	0.130740	0.194638	0.671709	0.5024
DCOR	-0.015972	0.131924	-0.121071	0.9037
POL	0.089960	0.026923	3.341434	0.0010
DGOV	-0.078530	0.162859	-0.482194	0.6301
DDOMCR	0.162387	0.099246	1.636214	0.1032
Effects Specification			S.D.	Rho
Cross-section random			1.113877	0.0186
Idiosyncratic random			8.100940	0.9814
Weighted Statistics				
R-squared	0.080630	Mean dependent var	0.687392	
Adjusted R-squared	0.052890	S.D. dependent var	9.170170	
S.E. of regression	8.924370	Sum squared resid	18477.50	
F-statistic	2.906666	Durbin-Watson stat	1.283939	
Prob(F-statistic)	0.006228			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.086265	Mean dependent var	0.761385	
Sum squared resid	19455.90	Durbin-Watson stat	1.219371	

Πίνακας Α2.3: Μοντέλο 9

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/07/17 Time: 13:24				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.795204	1.952372	3.480487	0.0006
DFDIS(-1)	0.017627	0.035304	0.499280	0.6181
GDPGR	-0.681777	0.121429	-5.614623	0.0000
INF	-0.641347	0.111024	-5.776668	0.0000
DOPENNESS	-21.45212	5.151996	-4.163847	0.0000
DPOPGR	0.720468	1.714880	0.420127	0.6748
DTLINES	0.131246	0.351546	0.373339	0.7092
VOICE	-0.007686	0.026988	-0.284804	0.7761
DLAW	0.072555	0.165282	0.438979	0.6611
DCOR	-0.053907	0.112849	-0.477687	0.6333
POL	0.059851	0.024440	2.448883	0.0151
DGOV	0.019416	0.139105	0.139575	0.8891
DDOMCR	0.096617	0.085567	1.129137	0.2600
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			1.165469	0.0283
Idiosyncratic random			6.832918	0.9717
Weighted Statistics				
R-squared	0.328374	Mean dependent var	0.655511	
Adjusted R-squared	0.292869	S.D. dependent var	9.060661	
S.E. of regression	7.619205	Sum squared resid	13177.87	
F-statistic	9.248808	Durbin-Watson stat	1.499769	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.327568	Mean dependent var	0.761385	
Sum squared resid	14317.91	Durbin-Watson stat	1.380352	

Πίνακας Α2.4: Μοντέλο 10

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/07/17 Time: 13:56				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	10.22224	1.309285	7.807497	0.0000
DFDIS(-1)	-0.008804	0.038267	-0.230078	0.8183
GDPGR	-0.769146	0.131311	-5.857446	0.0000
INF	-0.792864	0.156159	-5.077300	0.0000
DOPENNESS	-19.77371	5.277757	-3.746612	0.0002
DPOPGR	-0.168658	1.745930	-0.096601	0.9231
DTLINES	0.384931	0.359338	1.071222	0.2853
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.532093	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.477431	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	6.823202	Akaike info criterion	6.780539	
Sum squared resid	9963.002	Schwarz criterion	7.157608	
Log likelihood	-787.6646	Hannan-Quinn criter.	6.932470	
F-statistic	9.734247	Durbin-Watson stat	2.036203	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Α2.5: Μοντέλο 11

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/07/17 Time: 14:01				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-2.252590	7.765008	-0.290095	0.7720
DFDIS(-1)	-0.086110	0.040422	-2.130256	0.0343
VOICE	-0.084784	0.186736	-0.454034	0.6503
DLAW	0.152804	0.198922	0.768160	0.4432
DCOR	-0.022648	0.134818	-0.167987	0.8668
POL	0.192107	0.112512	1.707440	0.0892
DGOV	-0.104085	0.166386	-0.625566	0.5323
DDOMCR	0.205936	0.103265	1.994248	0.0474
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.343523	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.263390	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.100940	Akaike info criterion	7.127491	
Sum squared resid	13978.17	Schwarz criterion	7.519062	
Log likelihood	-828.2989	Hannan-Quinn criter.	7.285265	
F-statistic	4.286894	Durbin-Watson stat	1.670537	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Α2.6: Μοντέλο 12

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 11/07/17 Time: 14:04				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.454848	7.163568	0.901066	0.3686
DFDIS(-1)	-0.007780	0.038666	-0.201211	0.8407
GDPGR	-0.760651	0.132924	-5.722454	0.0000
INF	-0.729275	0.165006	-4.419689	0.0000
DOPENNESS	-21.66321	5.461214	-3.966738	0.0001
DPOPGR	0.318025	1.763431	0.180344	0.8571
DTLINES	0.379777	0.361779	1.049748	0.2951
VOICE	-0.062939	0.160896	-0.391180	0.6961
DLAW	0.080199	0.169426	0.473359	0.6365
DCOR	-0.102605	0.115231	-0.890429	0.3743
POL	0.174447	0.096267	1.812125	0.0714
DGOV	0.005369	0.141715	0.037883	0.9698
DDOMCR	0.109741	0.089784	1.222277	0.2230
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.543916	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.475942	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	6.832918	Akaike info criterion	6.804947	
Sum squared resid	9711.265	Schwarz criterion	7.269032	
Log likelihood	-784.5936	Hannan-Quinn criter.	6.991939	
F-statistic	8.001818	Durbin-Watson stat	2.053976	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Α3: Ανεπτυγμένες χώρες (Μοντέλα OLS)

Πίνακας Α3.1: Μοντέλο 13

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:17				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	38.58850	4.011263	9.620037	0.0000
GDPGR	-0.150235	0.136940	-1.097093	0.2736
DINF	-0.444549	0.232874	-1.908963	0.0574
DOPENNESS	-9.430965	7.108785	-1.326664	0.1858
POPGR	-3.620460	1.154629	-3.135606	0.0019
DTLINES	-0.048774	0.185321	-0.263185	0.7926
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			17.73648	0.9023
Idiosyncratic random			5.835670	0.0977
Weighted Statistics				
R-squared	0.095050	Mean dependent var	3.372104	
Adjusted R-squared	0.077236	S.D. dependent var	6.134757	
S.E. of regression	5.893083	Sum squared resid	8821.022	
F-statistic	5.335726	Durbin-Watson stat	0.980982	
Prob(F-statistic)	0.000111			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.040287	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	106970.3	Durbin-Watson stat	0.080894	

Πίνακας Α3.2: Μοντέλο 14

Dependent Variable: FDIS					
Date: 11/06/17 Time: 22:17					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	22.52812	11.74981	1.917317	0.0563	
DVOICE	-0.053664	0.173689	-0.308968	0.7576	
LAW	0.097919	0.132225	0.740546	0.4597	
DCOR	-0.092961	0.181913	-0.511021	0.6098	
POL	0.054667	0.060913	0.897459	0.3703	
DGOV	0.275972	0.175452	1.572923	0.1170	
DOMCR	0.025452	0.026733	0.952086	0.3420	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			19.45957	0.9108	
Idiosyncratic random			6.088476	0.0892	
Weighted Statistics					
R-squared	0.022133	Mean dependent var	3.207929		
Adjusted R-squared	-0.001058	S.D. dependent var	6.109384		
S.E. of regression	6.112614	Sum squared resid	9453.106		
F-statistic	0.954382	Durbin-Watson stat	1.017521		
Prob(F-statistic)	0.456797				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.000843	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	111366.8	Durbin-Watson stat	0.086370		

Πίνακας Α3.3: Μοντέλο 15

Dependent Variable: FDIS					
Date: 10/03/17 Time: 13:45					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	22.10955	11.48839	1.924513	0.0554	
GDPGR	-0.178402	0.162741	-1.096232	0.2740	
DINF	-0.391000	0.236947	-1.650157	0.1002	
DOPENNESS	-10.90611	7.207192	-1.513226	0.1315	
POPGR	-4.175459	1.174837	-3.554074	0.0005	
DTLINES	0.000267	0.188187	0.001417	0.9989	
DVOICE	-0.089666	0.166793	-0.537590	0.5913	
LAW	0.112112	0.127831	0.877031	0.3813	
DCOR	-0.138897	0.175725	-0.790423	0.4300	
POL	0.105119	0.060239	1.745039	0.0822	
DGOV	0.293365	0.168159	1.744570	0.0823	
DOMCR	0.002438	0.029186	0.083531	0.9335	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			18.83682	0.9131	
Idiosyncratic random			5.812578	0.0869	
Weighted Statistics					
R-squared	0.127049	Mean dependent var	3.164135		
Adjusted R-squared	0.088329	S.D. dependent var	6.102812		
S.E. of regression	5.827053	Sum squared resid	8420.727		
F-statistic	3.281259	Durbin-Watson stat	1.090717		
Prob(F-statistic)	0.000323				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.098206	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	100514.5	Durbin-Watson stat	0.091376		

Πίνακας Α3.4: Μοντέλο 16

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:18				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	38.55668	0.605342	63.69402	0.0000
GDPGR	-0.157503	0.137080	-1.148990	0.2517
DINF	-0.436105	0.232948	-1.872112	0.0624
DOPENNESS	-9.651389	7.112763	-1.356911	0.1761
POPGR	-3.472483	1.174691	-2.956082	0.0034
DTLINES	-0.049896	0.185437	-0.269075	0.7881
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.928199	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.920867	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.835670	Akaike info criterion	6.457067	
Sum squared resid	8002.936	Schwarz criterion	6.799440	
Log likelihood	-814.4187	Hannan-Quinn criter.	6.594705	
F-statistic	126.5815	Durbin-Watson stat	1.080493	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Α3.5: Μοντέλο 17

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:18				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	21.25931	11.53524	1.842988	0.0666
DVOICE	-0.043871	0.173759	-0.252479	0.8009
LAW	0.113460	0.137751	0.823663	0.4110
DCOR	-0.081976	0.182037	-0.450328	0.6529
POL	0.036210	0.062608	0.578370	0.5636
DGOV	0.277240	0.175518	1.579556	0.1156
DOMCR	0.037045	0.027792	1.332966	0.1838
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.922176	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.913862	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.088476	Akaike info criterion	6.545312	
Sum squared resid	8674.272	Schwarz criterion	6.901380	
Log likelihood	-824.8906	Hannan-Quinn criter.	6.688456	
F-statistic	110.9120	Durbin-Watson stat	1.106551	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Α3.6: Μοντέλο 18

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/08/17 Time: 11:21				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	21.36014	11.32969	1.885325	0.0607
GDPGR	-0.141615	0.164797	-0.859331	0.3911
DINF	-0.405913	0.237374	-1.710013	0.0886
DOPENNESS	-11.54559	7.216686	-1.599846	0.1110
POPGR	-4.015096	1.195270	-3.359154	0.0009
DTLINES	0.007933	0.188405	0.042105	0.9665
DVOICE	-0.083415	0.166846	-0.499951	0.6176
LAW	0.117342	0.133255	0.880580	0.3795
DCOR	-0.131970	0.175813	-0.750625	0.4536
POL	0.088206	0.062150	1.419249	0.1572
DGOV	0.295057	0.168217	1.754026	0.0808
DOMCR	0.015381	0.030617	0.502357	0.6159
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.930585	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.921492	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.812578	Akaike info criterion	6.469427	
Sum squared resid	7737.009	Schwarz criterion	6.893970	
Log likelihood	-810.0256	Hannan-Quinn criter.	6.640099	
F-statistic	102.3338	Durbin-Watson stat	1.182838	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Α4: Ανεπτυγμένες χώρες (Μοντέλα DOLS)

Πίνακας Α4.1: Μοντέλο 19

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:19				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.062528	0.684003	3.015380	0.0028
FDIS(-1)	0.979039	0.015290	64.03062	0.0000
GDPGR	-0.046465	0.102436	-0.453602	0.6505
DINF	-0.692052	0.187835	-3.684354	0.0003
DOPENNESS	-10.48677	5.703717	-1.838586	0.0671
POPGR	-0.641663	0.438834	-1.462200	0.1449
DTLINES	-0.030240	0.142917	-0.211593	0.8326
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			4.820650	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.932063	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.930451	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.470855	Sum squared resid	7572.354	
F-statistic	578.5023	Durbin-Watson stat	2.661339	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.932063	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	7572.354	Durbin-Watson stat	2.661339	

Πίνακας Α4.2: Μοντέλο 20

Dependent Variable: FDIS					
Date: 11/06/17 Time: 22:20					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	3.335892	2.706057	1.232750	0.2188	
FDIS(-1)	0.970939	0.018161	53.46335	0.0000	
DVOICE	-0.022264	0.143735	-0.154895	0.8770	
LAW	-0.019808	0.037804	-0.523974	0.6008	
DCOR	-0.009748	0.149163	-0.065350	0.9479	
POL	0.015509	0.020141	0.770033	0.4420	
DGOV	-0.061778	0.146062	-0.422957	0.6727	
DOMCR	-0.006399	0.008586	-0.745254	0.4568	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			5.161834	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.925103	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.923023	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.755624	Sum squared resid	8348.056		
F-statistic	444.6610	Durbin-Watson stat	2.777284		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.925103	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	8348.056	Durbin-Watson stat	2.777284		

Πίνακας Α4.3: Μοντέλο 21

Dependent Variable: FDIS				
Date: 10/04/17 Time: 14:25				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.939399	2.609244	1.126533	0.2610
FDIS(-1)	0.971469	0.017351	55.98989	0.0000
GDPGR	-0.079239	0.112764	-0.702701	0.4829
DINF	-0.670368	0.192425	-3.483791	0.0006
DOPENNESS	-10.73344	5.824534	-1.842798	0.0666
POPGR	-0.393879	0.495208	-0.795381	0.4272
DTLINES	-0.045135	0.147019	-0.307003	0.7591
DVOICE	-0.058763	0.136413	-0.430774	0.6670
LAW	-0.012017	0.038039	-0.315916	0.7523
DCOR	-0.009952	0.143939	-0.069141	0.9449
POL	0.018829	0.020039	0.939621	0.3483
DGOV	-0.050481	0.138300	-0.365011	0.7154
DOMCR	-0.008644	0.008605	-1.004520	0.3161
Effects Specification				
				S.D.
				Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			4.864651	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.932576	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.929300	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.515955	Sum squared resid	7515.162	
F-statistic	284.6972	Durbin-Watson stat	2.651985	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.932576	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	7515.162	Durbin-Watson stat	2.651985	

Πίνακας Α4.4: Μοντέλο 22

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:21				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.79803	1.946011	9.659777	0.0000
FDIS(-1)	0.531083	0.050549	10.50620	0.0000
GDPGR	-0.130931	0.113265	-1.155968	0.2489
DINF	-0.541048	0.192690	-2.807872	0.0054
DOPENNESS	-10.78276	5.876600	-1.834863	0.0678
POPGR	-1.891505	0.981971	-1.926232	0.0553
DTLINES	-0.071153	0.153196	-0.464456	0.6428
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.951213	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.946001	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.820650	Akaike info criterion	6.078334	
Sum squared resid	5437.848	Schwarz criterion	6.434402	
Log likelihood	-764.1834	Hannan-Quinn criter.	6.221478	
F-statistic	182.4938	Durbin-Watson stat	2.351905	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Α4.5: Μοντέλο 23

Dependent Variable: FDIS				
Date: 11/06/17 Time: 22:22				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.01062	9.785447	1.840552	0.0670
FDIS(-1)	0.525728	0.054646	9.620576	0.0000
DVOICE	-0.020113	0.147335	-0.136514	0.8915
LAW	-0.031646	0.117756	-0.268745	0.7884
DCOR	-0.049483	0.154369	-0.320550	0.7488
POL	0.009148	0.053154	0.172106	0.8635
DGOV	0.091095	0.150057	0.607066	0.5444
DOMCR	0.020666	0.023623	0.874830	0.3826
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.944302	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.938086	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.161834	Akaike info criterion	6.218510	
Sum squared resid	6208.175	Schwarz criterion	6.588273	
Log likelihood	-781.4063	Hannan-Quinn criter.	6.367160	
F-statistic	151.9326	Durbin-Watson stat	2.366217	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Α4.6: Μοντέλο 24

Dependent Variable: FDIS				
Date: 10/04/17 Time: 14:25				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	20.39169	9.482517	2.150451	0.0326
FDIS(-1)	0.523684	0.052648	9.946925	0.0000
GDPGR	-0.152836	0.137926	-1.108103	0.2690
DINF	-0.517383	0.198978	-2.600198	0.0099
DOPENNESS	-11.35713	6.039803	-1.880381	0.0613
POPGR	-2.055762	1.019552	-2.016338	0.0449
DTLINES	-0.053840	0.157802	-0.341184	0.7333
DVOICE	-0.062197	0.139653	-0.445367	0.6565
LAW	-0.049983	0.112785	-0.443170	0.6581
DCOR	-0.078821	0.147238	-0.535330	0.5929
POL	0.046098	0.052186	0.883341	0.3780
DGOV	0.103710	0.142092	0.729881	0.4662
DOMCR	-0.001222	0.025678	-0.047600	0.9621
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.951592	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.945010	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.864651	Akaike info criterion	6.116685	
Sum squared resid	5395.580	Schwarz criterion	6.554922	
Log likelihood	-763.1690	Hannan-Quinn criter.	6.292862	
F-statistic	144.5798	Durbin-Watson stat	2.360151	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Β: Εναλλακτικά μοντέλα

Παράρτημα Β1: Αναπτυσσόμενες χώρες (Μοντέλα OLS)

Πίνακας Β1.1: Μοντέλο 25

Dependent Variable: DFDIS Date: 04/21/18 Time: 12:25 Sample (adjusted): 2003 2015 Periods included: 13 Cross-sections included: 20 Total panel (balanced) observations: 260 Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.300934	1.384600	4.550726	0.0000
GDPGR	-0.878566	0.203604	-4.315084	0.0000
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.759823	0.0036
Idiosyncratic random			12.65208	0.9964
Weighted Statistics				
R-squared	0.066726	Mean dependent var		1.400692
Adjusted R-squared	0.063108	S.D. dependent var		13.13273
S.E. of regression	12.71159	Sum squared resid		41688.79
F-statistic	18.44602	Durbin-Watson stat		1.582517
Prob(F-statistic)	0.000025			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.066156	Mean dependent var		1.433152
Sum squared resid	41842.96	Durbin-Watson stat		1.576686

Πίνακας Β1.2: Μοντέλο 26

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/21/18 Time: 12:30					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	1.885440	1.361574	1.384750	0.1673	
GDPGR	-1.029139	0.175680	-5.858034	0.0000	
INF	0.744729	0.090435	8.234999	0.0000	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			1.817706	0.0289	
Idiosyncratic random			10.53459	0.9711	
Weighted Statistics					
R-squared	0.241164	Mean dependent var	1.216880		
Adjusted R-squared	0.235259	S.D. dependent var	13.02632		
S.E. of regression	11.39145	Sum squared resid	33349.65		
F-statistic	40.83831	Durbin-Watson stat	1.657272		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.207354	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	35516.26	Durbin-Watson stat	1.556173		

Πίνακας Β1.3: Μοντέλο 27

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/21/18 Time: 12:32				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.355367	1.382038	0.980702	0.3277
GDPGR	-0.990164	0.175329	-5.647473	0.0000
INF	0.778914	0.090309	8.624964	0.0000
DOPENNESS	-16.44109	6.699462	-2.454090	0.0148
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			2.070752	0.0383
Idiosyncratic random			10.37165	0.9617
Weighted Statistics				
R-squared	0.263862	Mean dependent var	1.163126	
Adjusted R-squared	0.255235	S.D. dependent var	12.99788	
S.E. of regression	11.21714	Sum squared resid	32211.01	
F-statistic	30.58690	Durbin-Watson stat	1.637321	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.218577	Mean dependent var	1.433152	
Sum squared resid	35013.38	Durbin-Watson stat	1.506275	

Πίνακας Β1.4: Μοντέλο 28

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/21/18 Time: 12:34					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	1.315462	1.387239	0.948259	0.3439	
GDPGR	-0.986685	0.175812	-5.612149	0.0000	
INF	0.781453	0.090546	8.630498	0.0000	
DOPENNESS	-15.42949	6.980105	-2.210495	0.0280	
DPOPGR	-1.128704	2.120793	-0.532208	0.5950	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			2.088412	0.0388	
Idiosyncratic random			10.38810	0.9612	
Weighted Statistics					
R-squared	0.264984	Mean dependent var	1.160374		
Adjusted R-squared	0.253454	S.D. dependent var	12.99646		
S.E. of regression	11.22931	Sum squared resid	32154.86		
F-statistic	22.98278	Durbin-Watson stat	1.636759		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.219190	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	34985.93	Durbin-Watson stat	1.504312		

Πίνακας Β1.5: Μοντέλο 29

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 10:02					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-3.311084	0.960373	-3.447706	0.0007	
INF	0.654336	0.089993	7.271000	0.0000	
DOPENNESS	-17.68609	7.219056	-2.449917	0.0150	
DPOPGR	-1.671734	2.217529	-0.753872	0.4516	
DTLINES	-0.347606	0.529577	-0.656384	0.5122	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			1.060796	0.0094	
Idiosyncratic random			10.86303	0.9906	
Weighted Statistics					
R-squared	0.157097	Mean dependent var	1.351810		
Adjusted R-squared	0.143875	S.D. dependent var	13.10306		
S.E. of regression	12.12387	Sum squared resid	37482.00		
F-statistic	11.88151	Durbin-Watson stat	1.495843		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.144244	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	38344.04	Durbin-Watson stat	1.462214		

Πίνακας Β1.6: Μοντέλο 30

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/21/18 Time: 12:45				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	7.538536	1.527893	4.933941	0.0000
GDPGR	-1.101936	0.236621	-4.656958	0.0000
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.146165	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.074715	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	12.65208	Akaike info criterion	7.990841	
Sum squared resid	38257.96	Schwarz criterion	8.278434	
Log likelihood	-1017.809	Hannan-Quinn criter.	8.106457	
F-statistic	2.045682	Durbin-Watson stat	1.727612	
Prob(F-statistic)	0.006370			

Πίνακας Β1.7: Μοντέλο 31

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/21/18 Time: 12:49				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.859115	1.509684	-0.569069	0.5698
GDPGR	-1.013572	0.197205	-5.139679	0.0000
INF	1.121835	0.108586	10.33129	0.0000
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.410526	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.358514	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	10.53459	Akaike info criterion	7.628026	
Sum squared resid	26412.69	Schwarz criterion	7.929315	
Log likelihood	-969.6434	Hannan-Quinn criter.	7.749148	
F-statistic	7.892847	Durbin-Watson stat	1.993460	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β1.8: Μοντέλο 32

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/21/18 Time: 12:51				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.635403	1.509894	-1.083125	0.2799
GDPGR	-0.929275	0.196287	-4.734268	0.0000
INF	1.153009	0.107438	10.73189	0.0000
DOPENNESS	-20.11350	6.883969	-2.921789	0.0038
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.431021	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.378204	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	10.37165	Akaike info criterion	7.600331	
Sum squared resid	25494.37	Schwarz criterion	7.915315	
Log likelihood	-965.0431	Hannan-Quinn criter.	7.726959	
F-statistic	8.160705	Durbin-Watson stat	1.949032	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β1.9: Μοντέλο 33

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/21/18 Time: 12:53				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.668582	1.513740	-1.102291	0.2715
GDPGR	-0.925119	0.196774	-4.701439	0.0000
INF	1.154106	0.107630	10.72286	0.0000
DOPENNESS	-19.12392	7.172946	-2.666117	0.0082
DPOPGR	-1.064847	2.128230	-0.500344	0.6173
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.431624	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.376231	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	10.38810	Akaike info criterion	7.606964	
Sum squared resid	25467.36	Schwarz criterion	7.935642	
Log likelihood	-964.9053	Hannan-Quinn criter.	7.739097	
F-statistic	7.792086	Durbin-Watson stat	1.946811	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β1.10: Μοντέλο 34

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:06				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-7.038280	1.046246	-6.727172	0.0000
INF	1.183966	0.112396	10.53389	0.0000
DOPENNESS	-23.49951	7.437847	-3.159450	0.0018
DPOPGR	-1.507962	2.226961	-0.677139	0.4990
DTLINES	-0.091945	0.547011	-0.168087	0.8667
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.378465	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.317891	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	10.86303	Akaike info criterion	7.696373	
Sum squared resid	27849.27	Schwarz criterion	8.025051	
Log likelihood	-976.5285	Hannan-Quinn criter.	7.828506	
F-statistic	6.248039	Durbin-Watson stat	1.822122	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β1.11: Μοντέλο 35

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:10				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.271651	1.875533	-0.144839	0.8850
VOICE	0.039497	0.039088	1.010468	0.3132
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			13.21007	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.003977	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.000116	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.15222	Sum squared resid	44629.04	
F-statistic	1.030048	Durbin-Watson stat	1.568286	
Prob(F-statistic)	0.311098			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.003977	Mean dependent var	1.433152	
Sum squared resid	44629.04	Durbin-Watson stat	1.568286	

Πίνακας Β1.12: Μοντέλο 36

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:17				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.359424	1.878777	-0.191307	0.8484
VOICE	0.039339	0.039102	1.006056	0.3153
DLAW	0.253331	0.284463	0.890560	0.3740
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			13.21470	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.007068	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.000660	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.15732	Sum squared resid	44490.54	
F-statistic	0.914640	Durbin-Watson stat	1.566623	
Prob(F-statistic)	0.401961			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.007068	Mean dependent var	1.433152	
Sum squared resid	44490.54	Durbin-Watson stat	1.566623	

Πίνακας Β1.13: Μοντέλο 37

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:19				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.307808	1.904379	-0.161632	0.8717
VOICE	0.037821	0.039657	0.953703	0.3411
DLAW	0.304118	0.292157	1.040941	0.2989
DCOR	-0.153789	0.196436	-0.782896	0.4344
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.582328	0.0019
Idiosyncratic random			13.22576	0.9981
Weighted Statistics				
R-squared	0.009363	Mean dependent var	1.415427	
Adjusted R-squared	-0.002246	S.D. dependent var	13.14187	
S.E. of regression	13.15662	Sum squared resid	44312.76	
F-statistic	0.806487	Durbin-Watson stat	1.568114	
Prob(F-statistic)	0.491258			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.009457	Mean dependent var	1.433152	
Sum squared resid	44383.47	Durbin-Watson stat	1.565616	

Πίνακας Β1.14: Μοντέλο 38

Dependent Variable: DFDIS					
Method: Panel EGLS (Cross-section random effects)					
Date: 04/22/18 Time: 10:21					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-1.953009	2.036485	-0.959010	0.3385	
VOICE	0.014259	0.040793	0.349544	0.7270	
DLAW	0.288699	0.292673	0.986423	0.3249	
DCOR	-0.144510	0.196758	-0.734455	0.4633	
POL	0.081376	0.038204	2.130070	0.0341	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			13.25137	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.027238	Mean dependent var	1.433152		
Adjusted R-squared	0.011979	S.D. dependent var	13.15298		
S.E. of regression	13.07396	Sum squared resid	43586.75		
F-statistic	1.785067	Durbin-Watson stat	1.594384		
Prob(F-statistic)	0.132254				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.027238	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	43586.75	Durbin-Watson stat	1.594384		

Πίνακας Β1.15: Μοντέλο 39

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 10:23					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-1.965678	2.046029	-0.960728	0.3376	
VOICE	0.014599	0.041067	0.355486	0.7225	
DLAW	0.281413	0.305081	0.922421	0.3572	
DCOR	-0.145963	0.197886	-0.737610	0.4614	
POL	0.081312	0.038292	2.123480	0.0347	
DGOV	0.021641	0.249427	0.086763	0.9309	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			13.27953	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.027268	Mean dependent var	1.433152		
Adjusted R-squared	0.008120	S.D. dependent var	13.15298		
S.E. of regression	13.09947	Sum squared resid	43585.42		
F-statistic	1.424044	Durbin-Watson stat	1.594071		
Prob(F-statistic)	0.215958				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.027268	Mean dependent var	1.433152		
Sum squared resid	43585.42	Durbin-Watson stat	1.594071		

Πίνακας B1.16: Μοντέλο 40

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:25				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.627970	1.472822	-1.105341	0.2701
DLAW	0.280229	0.304224	0.921126	0.3579
DCOR	-0.155806	0.197508	-0.788860	0.4309
POL	0.082731	0.036845	2.245375	0.0256
DGOV	0.025599	0.248095	0.103183	0.9179
DDOMCR	0.139387	0.158877	0.877329	0.3811
Effects Specification				
				S.D.
				Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			13.24748	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.029785	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	0.010687	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.08251	Sum squared resid	43472.62	
F-statistic	1.559546	Durbin-Watson stat	1.584091	
Prob(F-statistic)	0.172023			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.029785	Mean dependent var	1.433152	
Sum squared resid	43472.62	Durbin-Watson stat	1.584091	

Πίνακας B1.17: Μοντέλο 41

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:30				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.562920	11.49207	0.484066	0.6288
VOICE	-0.095679	0.265573	-0.360275	0.7190
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.069192	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.008700	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.21007	Akaike info criterion	8.077156	
Sum squared resid	41706.90	Schwarz criterion	8.364749	
Log likelihood	-1029.030	Hannan-Quinn criter.	8.192772	
F-statistic	0.888313	Durbin-Watson stat	1.672115	
Prob(F-statistic)	0.602318			

Πίνακας B1.18: Μοντέλο 42

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:32				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.285745	11.52336	0.545478	0.5859
VOICE	-0.114733	0.266486	-0.430541	0.6672
DLAW	0.266676	0.292274	0.912418	0.3625
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.072437	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.009407	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.21470	Akaike info criterion	8.081356	
Sum squared resid	41561.52	Schwarz criterion	8.382645	
Log likelihood	-1028.576	Hannan-Quinn criter.	8.202478	
F-statistic	0.885063	Durbin-Watson stat	1.669775	
Prob(F-statistic)	0.610743			

Πίνακας B1.19: Μοντέλο 43

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:34				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.885650	11.54453	0.509822	0.6107
VOICE	-0.105746	0.266960	-0.396111	0.6924
DLAW	0.312989	0.298545	1.048379	0.2955
DCOR	-0.155979	0.201021	-0.775933	0.4386
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.074787	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.011097	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.22576	Akaike info criterion	8.086511	
Sum squared resid	41456.21	Schwarz criterion	8.401495	
Log likelihood	-1028.246	Hannan-Quinn criter.	8.213139	
F-statistic	0.870787	Durbin-Watson stat	1.669686	
Prob(F-statistic)	0.633669			

Πίνακας B1.20: Μοντέλο 44

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:36				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.277719	11.64495	0.539094	0.5903
VOICE	-0.077926	0.284019	-0.274370	0.7840
DLAW	0.320715	0.300298	1.067991	0.2866
DCOR	-0.156204	0.201412	-0.775545	0.4388
POL	-0.048677	0.167126	-0.291259	0.7711
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.075120	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.015017	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.25137	Akaike info criterion	8.093844	
Sum squared resid	41441.31	Schwarz criterion	8.422523	
Log likelihood	-1028.200	Hannan-Quinn criter.	8.225977	
F-statistic	0.833399	Durbin-Watson stat	1.671401	
Prob(F-statistic)	0.687377			

Πίνακας B1.21: Μοντέλο 45

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:38				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.258300	11.73407	0.533344	0.5943
VOICE	-0.077274	0.287591	-0.268696	0.7884
DLAW	0.319416	0.311938	1.023974	0.3069
DCOR	-0.156480	0.202591	-0.772391	0.4407
POL	-0.048944	0.168332	-0.290761	0.7715
DGOV	0.004026	0.254503	0.015819	0.9874
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.075121	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.019335	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.27953	Akaike info criterion	8.101536	
Sum squared resid	41441.27	Schwarz criterion	8.443909	
Log likelihood	-1028.200	Hannan-Quinn criter.	8.239174	
F-statistic	0.795301	Durbin-Watson stat	1.671342	
Prob(F-statistic)	0.741377			

Πίνακας Β1.22: Μοντέλο 46

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 10:40				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.876669	5.244639	0.548497	0.5839
DLAW	0.311647	0.310420	1.003952	0.3164
DCOR	-0.168194	0.201966	-0.832783	0.4058
POL	-0.057439	0.157716	-0.364192	0.7160
DGOV	0.036321	0.252098	0.144074	0.8856
DDOMCR	0.183332	0.166610	1.100367	0.2723
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.079579	Mean dependent var	1.433152	
Adjusted R-squared	-0.014422	S.D. dependent var	13.15298	
S.E. of regression	13.24748	Akaike info criterion	8.096704	
Sum squared resid	41241.51	Schwarz criterion	8.439077	
Log likelihood	-1027.571	Hannan-Quinn criter.	8.234342	
F-statistic	0.846580	Durbin-Watson stat	1.666704	
Prob(F-statistic)	0.674686			

Παράρτημα Β2: Αναπτυσσόμενες χώρες (Μοντέλα DOLS)

Πίνακας Β2.1: Μοντέλο 47

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 10:57					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	5.633380	0.845145	6.665575	0.0000	
DFDIS(-1)	-0.020074	0.036212	-0.554354	0.5799	
GDPGR	-0.869806	0.122501	-7.100397	0.0000	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.439021	0.0034	
Idiosyncratic random			7.495372	0.9966	
Weighted Statistics					
R-squared	0.134789	Mean dependent var	0.746181		
Adjusted R-squared	0.127487	S.D. dependent var	9.382003		
S.E. of regression	8.763577	Sum squared resid	18201.67		
F-statistic	18.46078	Durbin-Watson stat	1.242363		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.134169	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	18435.88	Durbin-Watson stat	1.226580		

Πίνακας Β2.2: Μοντέλο 48

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 10:59					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	9.531599	0.972276	9.803394	0.0000	
DFDIS(-1)	0.037472	0.035339	1.060343	0.2901	
GDPGR	-0.713578	0.118717	-6.010771	0.0000	
INF	-0.728909	0.100141	-7.278822	0.0000	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.699290	0.0097	
Idiosyncratic random			7.080752	0.9903	
Weighted Statistics					
R-squared	0.264750	Mean dependent var	0.720394		
Adjusted R-squared	0.255403	S.D. dependent var	9.287544		
S.E. of regression	8.014222	Sum squared resid	15157.75		
F-statistic	28.32639	Durbin-Watson stat	1.455460		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.265686	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	15635.53	Durbin-Watson stat	1.410985		

Πίνακας Β2.3: Μοντέλο 49

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 11:00					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	9.042582	0.927593	9.748432	0.0000	
DFDIS(-1)	0.041113	0.033897	1.212883	0.2264	
GDPGR	-0.667498	0.113999	-5.855287	0.0000	
INF	-0.716376	0.094998	-7.540918	0.0000	
DOPENNESS	-19.56704	4.487851	-4.360003	0.0000	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.503535	0.0054	
Idiosyncratic random			6.810484	0.9946	
Weighted Statistics					
R-squared	0.307359	Mean dependent var	0.737578		
Adjusted R-squared	0.295570	S.D. dependent var	9.350228		
S.E. of regression	7.847679	Sum squared resid	14472.72		
F-statistic	26.07032	Durbin-Watson stat	1.403648		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.307091	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	14753.91	Durbin-Watson stat	1.376896		

Πίνακας Β2.4: Μοντέλο 50

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:02				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	9.009048	0.919744	9.795171	0.0000
DFDIS(-1)	0.042873	0.033900	1.264686	0.2072
GDPGR	-0.667316	0.113829	-5.862441	0.0000
INF	-0.713947	0.094211	-7.578132	0.0000
DOPENNESS	-20.90852	4.959405	-4.215933	0.0000
DPOPGR	1.094860	1.670974	0.655223	0.5130
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.333189	0.0024
Idiosyncratic random			6.825542	0.9976
Weighted Statistics				
R-squared	0.308168	Mean dependent var		0.750727
Adjusted R-squared	0.293385	S.D. dependent var		9.398901
S.E. of regression	7.900754	Sum squared resid		14606.73
F-statistic	20.84644	Durbin-Watson stat		1.388593
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.308120	Mean dependent var		0.761385
Sum squared resid	14732.01	Durbin-Watson stat		1.376785

Πίνακας Β2.5: Μοντέλο 51

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:05				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.919371	0.806707	7.337695	0.0000
DFDIS(-1)	0.061616	0.036221	1.701124	0.0902
INF	-0.815197	0.098633	-8.264916	0.0000
DOPENNESS	-22.61678	5.316750	-4.253873	0.0000
DPOPGR	0.801962	1.808540	0.443431	0.6579
DTLINES	-0.058851	0.371000	-0.158628	0.8741
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			7.332732	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.232896	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.216505	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.354773	Sum squared resid	16333.72	
F-statistic	14.20869	Durbin-Watson stat	1.381467	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.232896	Mean dependent var	0.761385	
Sum squared resid	16333.72	Durbin-Watson stat	1.381467	

Πίνακας Β2.6: Μοντέλο 52

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:25				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.839686	0.927836	6.293881	0.0000
DFDIS(-1)	-0.100856	0.037222	-2.709551	0.0073
GDPGR	-0.891029	0.141587	-6.293176	0.0000
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.424809	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.369401	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	7.495372	Akaike info criterion	6.953638	
Sum squared resid	12247.37	Schwarz criterion	7.272697	
Log likelihood	-812.4366	Hannan-Quinn criter.	7.082195	
F-statistic	7.666893	Durbin-Watson stat	1.815878	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β2.7: Μοντέλο 53

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:27				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	11.04580	1.327360	8.321632	0.0000
DFDIS(-1)	-0.005003	0.039665	-0.126138	0.8997
GDPGR	-0.841594	0.134089	-6.276391	0.0000
INF	-0.842668	0.161343	-5.222819	0.0000
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.489039	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.437237	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	7.080752	Akaike info criterion	6.843562	
Sum squared resid	10879.74	Schwarz criterion	7.177124	
Log likelihood	-798.2275	Hannan-Quinn criter.	6.977963	
F-statistic	9.440464	Durbin-Watson stat	2.002558	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β2.8: Μοντέλο 54

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:28				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	10.05207	1.297361	7.748090	0.0000
DFDIS(-1)	-0.008325	0.038158	-0.218159	0.8275
GDPGR	-0.756119	0.130488	-5.794560	0.0000
INF	-0.786713	0.155727	-5.051860	0.0000
DOPENNESS	-20.21235	4.691093	-4.308666	0.0000
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.529479	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.479378	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	6.810484	Akaike info criterion	6.769443	
Sum squared resid	10018.66	Schwarz criterion	7.117507	
Log likelihood	-788.3332	Hannan-Quinn criter.	6.909687	
F-statistic	10.56808	Durbin-Watson stat	2.007367	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β2.9: Μοντέλο 55

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:30				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	10.05378	1.300253	7.732176	0.0000
DFDIS(-1)	-0.008694	0.038280	-0.227127	0.8205
GDPGR	-0.755966	0.130778	-5.780531	0.0000
INF	-0.786213	0.156089	-5.036965	0.0000
DOPENNESS	-19.68633	5.278936	-3.729223	0.0002
DPOPGR	-0.380227	1.735318	-0.219111	0.8268
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.529584	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.477073	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	6.825542	Akaike info criterion	6.777553	
Sum squared resid	10016.43	Schwarz criterion	7.140120	
Log likelihood	-788.3064	Hannan-Quinn criter.	6.923641	
F-statistic	10.08511	Durbin-Watson stat	2.009825	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.10: Μοντέλο 56

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 11:32				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.183910	1.196181	5.169711	0.0000
DFDIS(-1)	0.003298	0.041065	0.080306	0.9361
INF	-0.841106	0.167586	-5.018946	0.0000
DOPENNESS	-23.82139	5.623051	-4.236382	0.0000
DPOPGR	-0.330802	1.876074	-0.176327	0.8602
DTLINES	0.187713	0.384473	0.488233	0.6259
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.457076	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.396470	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	7.332732	Akaike info criterion	6.920906	
Sum squared resid	11560.33	Schwarz criterion	7.283472	
Log likelihood	-805.5087	Hannan-Quinn criter.	7.066994	
F-statistic	7.541826	Durbin-Watson stat	1.920987	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.11: Μοντέλο 57

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 12:41				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-2.834829	1.212749	-2.337523	0.0202
DFDIS(-1)	-0.015510	0.039388	-0.393771	0.6941
VOICE	0.083532	0.025270	3.305619	0.0011
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.286650	0.0012
Idiosyncratic random			8.147288	0.9988
Weighted Statistics				
R-squared	0.034303	Mean dependent var	0.755793	
Adjusted R-squared	0.026154	S.D. dependent var	9.417811	
S.E. of regression	9.293839	Sum squared resid	20470.98	
F-statistic	4.209337	Durbin-Watson stat	1.203127	
Prob(F-statistic)	0.015982			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.034585	Mean dependent var	0.761385	
Sum squared resid	20556.30	Durbin-Watson stat	1.198133	

Πίνακας B2.12: Μοντέλο 58

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 12:42				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-2.849821	1.249118	-2.281467	0.0234
DFDIS(-1)	-0.019017	0.039509	-0.481316	0.6307
VOICE	0.083056	0.026038	3.189852	0.0016
DLAW	0.104085	0.183176	0.568223	0.5704
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.643388	0.0062
Idiosyncratic random			8.157281	0.9938
Weighted Statistics				
R-squared	0.034291	Mean dependent var	0.734464	
Adjusted R-squared	0.022015	S.D. dependent var	9.338792	
S.E. of regression	9.235423	Sum squared resid	20129.16	
F-statistic	2.793343	Durbin-Watson stat	1.215688	
Prob(F-statistic)	0.041080			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.035520	Mean dependent var	0.761385	
Sum squared resid	20536.39	Durbin-Watson stat	1.191581	

Πίνακας Β2.13: Μοντέλο 59

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 12:44					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-2.849812	1.288986	-2.210894	0.0280	
DFDIS(-1)	-0.022980	0.039701	-0.578818	0.5633	
VOICE	0.083086	0.026881	3.090894	0.0022	
DLAW	0.107677	0.188444	0.571401	0.5683	
DCOR	-0.008393	0.131974	-0.063598	0.9493	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.884518	0.0116	
Idiosyncratic random			8.175944	0.9884	
Weighted Statistics					
R-squared	0.033352	Mean dependent var	0.712962		
Adjusted R-squared	0.016898	S.D. dependent var	9.260764		
S.E. of regression	9.182185	Sum squared resid	19813.44		
F-statistic	2.027029	Durbin-Watson stat	1.232175		
Prob(F-statistic)	0.091391				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.035409	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	20538.75	Durbin-Watson stat	1.188661		

Πίνακας B2.14: Μοντέλο 60

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 12:47					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-4.712912	1.351454	-3.487290	0.0006	
DFDIS(-1)	-0.033713	0.039733	-0.848470	0.3970	
VOICE	0.057047	0.027015	2.111693	0.0358	
DLAW	0.099135	0.187628	0.528360	0.5977	
DCOR	-0.010131	0.131396	-0.077103	0.9386	
POL	0.091126	0.025386	3.589590	0.0004	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.641774	0.0062	
Idiosyncratic random			8.149669	0.9938	
Weighted Statistics					
R-squared	0.075361	Mean dependent var	0.734545		
Adjusted R-squared	0.055604	S.D. dependent var	9.339087		
S.E. of regression	9.075730	Sum squared resid	19274.32		
F-statistic	3.814341	Durbin-Watson stat	1.263069		
Prob(F-statistic)	0.002431				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.077989	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	19632.11	Durbin-Watson stat	1.240050		

Πίνακας B2.15: Μοντέλο 61

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 12:49				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-4.688506	1.400236	-3.348369	0.0009
DFDIS(-1)	-0.038282	0.039842	-0.960837	0.3376
VOICE	0.055447	0.028092	1.973749	0.0496
DLAW	0.130548	0.195784	0.666798	0.5056
DCOR	-0.002768	0.132450	-0.020900	0.9833
POL	0.092284	0.026269	3.513059	0.0005
DGOV	-0.091968	0.163592	-0.562181	0.5745
Effects Specification				
				S.D.
				Rho
Cross-section random			0.917386	0.0125
Idiosyncratic random			8.157093	0.9875
Weighted Statistics				
R-squared	0.073948	Mean dependent var	0.709447	
Adjusted R-squared	0.050101	S.D. dependent var	9.248165	
S.E. of regression	9.013516	Sum squared resid	18929.73	
F-statistic	3.100964	Durbin-Watson stat	1.277296	
Prob(F-statistic)	0.006102			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.078823	Mean dependent var	0.761385	
Sum squared resid	19614.37	Durbin-Watson stat	1.232712	

Πίνακας B2.16: Μοντέλο 62

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 04/22/18 Time: 12:51					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 240					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-2.978672	1.015052	-2.934502	0.0037	
DFDIS(-1)	-0.033141	0.039543	-0.838101	0.4028	
DLAW	0.155040	0.193722	0.800320	0.4243	
DCOR	-0.022104	0.131529	-0.168053	0.8667	
POL	0.103696	0.025356	4.089674	0.0001	
DGOV	-0.107844	0.161751	-0.666725	0.5056	
DDOMCR	0.159601	0.098902	1.613725	0.1079	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.975080	0.0143	
Idiosyncratic random			8.085901	0.9857	
Weighted Statistics					
R-squared	0.069187	Mean dependent var	0.702550		
Adjusted R-squared	0.045218	S.D. dependent var	9.223583		
S.E. of regression	9.012636	Sum squared resid	18926.03		
F-statistic	2.886475	Durbin-Watson stat	1.252820		
Prob(F-statistic)	0.009860				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.072090	Mean dependent var	0.761385		
Sum squared resid	19757.72	Durbin-Watson stat	1.200083		

Πίνακας B2.17: Μοντέλο 63

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 12:55				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.419859	7.645303	-0.054917	0.9563
DFDIS(-1)	-0.094116	0.040443	-2.327106	0.0209
VOICE	0.029679	0.176329	0.168315	0.8665
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.320403	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.254937	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.147288	Akaike info criterion	7.120437	
Sum squared resid	14470.47	Schwarz criterion	7.439495	
Log likelihood	-832.4524	Hannan-Quinn criter.	7.248994	
F-statistic	4.894202	Durbin-Watson stat	1.645697	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.18: Μοντέλο 64

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 12:57				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.048659	7.685376	0.006331	0.9950
DFDIS(-1)	-0.093384	0.040507	-2.305381	0.0221
VOICE	0.017704	0.177415	0.099786	0.9206
DLAW	0.128523	0.188236	0.682774	0.4955
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.321860	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.253108	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.157281	Akaike info criterion	7.126624	
Sum squared resid	14439.45	Schwarz criterion	7.460185	
Log likelihood	-832.1949	Hannan-Quinn criter.	7.261025	
F-statistic	4.681488	Durbin-Watson stat	1.641729	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.19: Μοντέλο 65

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 12:58				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.004985	7.720815	-0.000646	0.9995
DFDIS(-1)	-0.093193	0.040643	-2.292997	0.0228
VOICE	0.018840	0.178168	0.105745	0.9159
DLAW	0.132559	0.192755	0.687709	0.4924
DCOR	-0.013790	0.134904	-0.102222	0.9187
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.321892	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.249687	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.175944	Akaike info criterion	7.134909	
Sum squared resid	14438.75	Schwarz criterion	7.482973	
Log likelihood	-832.1891	Hannan-Quinn criter.	7.275153	
F-statistic	4.457979	Durbin-Watson stat	1.642047	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.20: Μοντέλο 66

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 13:00				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.855899	7.788379	-0.238291	0.8119
DFDIS(-1)	-0.089403	0.040586	-2.202807	0.0287
VOICE	-0.071027	0.186848	-0.380133	0.7042
DLAW	0.108296	0.192774	0.561777	0.5749
DCOR	-0.015368	0.134474	-0.114279	0.9091
POL	0.174209	0.112567	1.547598	0.1232
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.329363	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.254501	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.149669	Akaike info criterion	7.132164	
Sum squared resid	14279.68	Schwarz criterion	7.494731	
Log likelihood	-830.8597	Hannan-Quinn criter.	7.278252	
F-statistic	4.399617	Durbin-Watson stat	1.673184	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.21: Μοντέλο 67

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 13:02				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.492171	7.809399	-0.191074	0.8486
DFDIS(-1)	-0.090428	0.040644	-2.224862	0.0271
VOICE	-0.086217	0.188029	-0.458530	0.6470
DLAW	0.150235	0.200296	0.750062	0.4540
DCOR	-0.003756	0.135417	-0.027737	0.9779
POL	0.182678	0.113191	1.613889	0.1080
DGOV	-0.130316	0.167015	-0.780266	0.4361
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.331266	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.253143	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.157093	Akaike info criterion	7.137657	
Sum squared resid	14239.17	Schwarz criterion	7.514726	
Log likelihood	-830.5188	Hannan-Quinn criter.	7.289588	
F-statistic	4.240300	Durbin-Watson stat	1.667676	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B2.22: Μοντέλο 68

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 04/22/18 Time: 13:05				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 240				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-5.383830	3.561830	-1.511535	0.1321
DFDIS(-1)	-0.086328	0.040345	-2.139771	0.0335
DLAW	0.145615	0.197923	0.735719	0.4627
DCOR	-0.026798	0.134258	-0.199602	0.8420
POL	0.175904	0.106504	1.651617	0.1001
DGOV	-0.096265	0.165185	-0.582774	0.5607
DDOMCR	0.206117	0.103073	1.999722	0.0468
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.342888	Mean dependent var	0.761385	
Adjusted R-squared	0.266122	S.D. dependent var	9.438795	
S.E. of regression	8.085901	Akaike info criterion	7.120125	
Sum squared resid	13991.70	Schwarz criterion	7.497194	
Log likelihood	-828.4150	Hannan-Quinn criter.	7.272056	
F-statistic	4.466693	Durbin-Watson stat	1.673373	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Β3: Ανεπτυγμένες χώρες (Μοντέλα OLS)

Πίνακας Β3.1: Μοντέλο 69

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 09:57				
Sample: 2002 2015				
Periods included: 14				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 280				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.33664	4.482027	8.330302	0.0000
GDPGR	-0.423898	0.122235	-3.467880	0.0006
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			19.95076	0.9091
Idiosyncratic random			6.307211	0.0909
Weighted Statistics				
R-squared	0.041390	Mean dependent var	3.081603	
Adjusted R-squared	0.037941	S.D. dependent var	6.436550	
S.E. of regression	6.313263	Sum squared resid	11080.33	
F-statistic	12.00315	Durbin-Watson stat	0.813946	
Prob(F-statistic)	0.000615			
Unweighted Statistics				
R-squared	-0.008931	Mean dependent var	36.60223	
Sum squared resid	119921.6	Durbin-Watson stat	0.075206	

Πίνακας Β3.2: Μοντέλο 70

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:00				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.36782	4.672635	7.997161	0.0000
GDPGR	-0.222380	0.133263	-1.668728	0.0964
DINF	-0.544010	0.224907	-2.418817	0.0163
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			20.80156	0.9253
Idiosyncratic random			5.912416	0.0747
Weighted Statistics				
R-squared	0.060526	Mean dependent var	2.916099	
Adjusted R-squared	0.053214	S.D. dependent var	6.067173	
S.E. of regression	5.903536	Sum squared resid	8956.895	
F-statistic	8.278603	Durbin-Watson stat	0.970296	
Prob(F-statistic)	0.000328			
Unweighted Statistics				
R-squared	-0.000232	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	111486.5	Durbin-Watson stat	0.077954	

Πίνακας Β3.3: Μοντέλο 71

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:02					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	37.40838	3.771657	9.918287	0.0000	
GDPGR	-0.198075	0.137869	-1.436692	0.1520	
DINF	-0.504814	0.235276	-2.145625	0.0328	
DOPENNESS	-4.294897	7.008276	-0.612832	0.5405	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			16.74580	0.8889	
Idiosyncratic random			5.918920	0.1111	
Weighted Statistics					
R-squared	0.059553	Mean dependent var	3.620246		
Adjusted R-squared	0.048532	S.D. dependent var	6.175294		
S.E. of regression	6.023579	Sum squared resid	9288.578		
F-statistic	5.403679	Durbin-Watson stat	0.934929		
Prob(F-statistic)	0.001277				
Unweighted Statistics					
R-squared	-0.003152	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	111812.0	Durbin-Watson stat	0.077667		

Πίνακας Β3.4: Μοντέλο 72

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:04					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	38.62152	3.875285	9.966111	0.0000	
GDPGR	-0.148607	0.136592	-1.087963	0.2776	
DINF	-0.443313	0.232310	-1.908281	0.0575	
DOPENNESS	-9.264628	7.071258	-1.310181	0.1913	
POPGR	-3.629600	1.151047	-3.153302	0.0018	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			17.13031	0.8964	
Idiosyncratic random			5.824190	0.1036	
Weighted Statistics					
R-squared	0.094462	Mean dependent var	3.483585		
Adjusted R-squared	0.080258	S.D. dependent var	6.152646		
S.E. of regression	5.900583	Sum squared resid	8878.304		
F-statistic	6.650173	Durbin-Watson stat	0.974476		
Prob(F-statistic)	0.000042				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.040485	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	106948.2	Durbin-Watson stat	0.080896		

Πίνακας Β3.5: Μοντέλο 73

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:06					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	38.40480	3.917410	9.803621	0.0000	
DINF	-0.537564	0.217108	-2.476024	0.0139	
DOPENNESS	-11.50292	6.853809	-1.678325	0.0945	
POPGR	-3.773494	1.146709	-3.290716	0.0011	
DTLINES	-0.042269	0.185347	-0.228051	0.8198	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			17.32826	0.8980	
Idiosyncratic random			5.839627	0.1020	
Weighted Statistics					
R-squared	0.090630	Mean dependent var	3.453185		
Adjusted R-squared	0.076365	S.D. dependent var	6.147715		
S.E. of regression	5.908319	Sum squared resid	8901.599		
F-statistic	6.353452	Durbin-Watson stat	0.981812		
Prob(F-statistic)	0.000069				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.044133	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	106541.6	Durbin-Watson stat	0.082031		

Πίνακας Β3.6: Μοντέλο 74

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:11				
Sample: 2002 2015				
Periods included: 14				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 280				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.34551	0.432406	86.36668	0.0000
GDPGR	-0.429016	0.122305	-3.507747	0.0005
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.913316	Mean dependent var	36.60223	
Adjusted R-squared	0.906622	S.D. dependent var	20.64030	
S.E. of regression	6.307211	Akaike info criterion	6.593303	
Sum squared resid	10303.26	Schwarz criterion	6.865912	
Log likelihood	-902.0624	Hannan-Quinn criter.	6.702647	
F-statistic	136.4434	Durbin-Watson stat	0.875613	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.7: Μοντέλο 75

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:12				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.37790	0.445381	83.92350	0.0000
GDPGR	-0.227707	0.133354	-1.707541	0.0890
DINF	-0.539033	0.224953	-2.396206	0.0173
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.925358	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.918772	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.912416	Akaike info criterion	6.472806	
Sum squared resid	8319.685	Schwarz criterion	6.774094	
Log likelihood	-819.4648	Hannan-Quinn criter.	6.593928	
F-statistic	140.5019	Durbin-Watson stat	1.044453	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.8: Μοντέλο 76

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:13				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.42973	0.452139	82.78370	0.0000
GDPGR	-0.203510	0.138019	-1.474510	0.1417
DINF	-0.491824	0.235340	-2.089845	0.0377
DOPENNESS	-4.843439	7.011120	-0.690822	0.4904
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.925508	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.918593	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.918920	Akaike info criterion	6.478487	
Sum squared resid	8302.966	Schwarz criterion	6.793470	
Log likelihood	-819.2033	Hannan-Quinn criter.	6.605114	
F-statistic	133.8425	Durbin-Watson stat	1.046059	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.9: Μοντέλο 77

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:15				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	38.58856	0.592470	65.13161	0.0000
GDPGR	-0.156328	0.136741	-1.143246	0.2541
DINF	-0.434251	0.232388	-1.868645	0.0629
DOPENNESS	-9.496686	7.075542	-1.342185	0.1808
POPGR	-3.472351	1.172380	-2.961796	0.0034
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.928177	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.921178	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.824190	Akaike info criterion	6.449683	
Sum squared resid	8005.401	Schwarz criterion	6.778361	
Log likelihood	-814.4587	Hannan-Quinn criter.	6.581816	
F-statistic	132.6031	Durbin-Watson stat	1.079887	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.10: Μοντέλο 78

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:17				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	38.55668	0.605342	63.69402	0.0000
GDPGR	-0.157503	0.137080	-1.148990	0.2517
DINF	-0.436105	0.232948	-1.872112	0.0624
DOPENNESS	-9.651389	7.112763	-1.356911	0.1761
POPGR	-3.472483	1.174691	-2.956082	0.0034
DTLINES	-0.049896	0.185437	-0.269075	0.7881
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.928199	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.920867	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.835670	Akaike info criterion	6.457067	
Sum squared resid	8002.936	Schwarz criterion	6.799440	
Log likelihood	-814.4187	Hannan-Quinn criter.	6.594705	
F-statistic	126.5815	Durbin-Watson stat	1.080493	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.11: Μοντέλο 79

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:30				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.09607	4.646709	7.983299	0.0000
DVOICE	-0.066699	0.171270	-0.389439	0.6973
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			20.71137	0.9202
Idiosyncratic random			6.100680	0.0798
Weighted Statistics				
R-squared	0.000589	Mean dependent var	3.021367	
Adjusted R-squared	-0.003285	S.D. dependent var	6.081968	
S.E. of regression	6.091948	Sum squared resid	9574.854	
F-statistic	0.152098	Durbin-Watson stat	0.948123	
Prob(F-statistic)	0.696860			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.000435	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	111412.1	Durbin-Watson stat	0.081482	

Πίνακας Β3.12: Μοντέλο 80

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:33					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	24.72771	11.73140	2.107822	0.0360	
DVOICE	-0.081526	0.171669	-0.474900	0.6353	
LAW	0.147086	0.127497	1.153645	0.2497	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			21.23177	0.9238	
Idiosyncratic random			6.097475	0.0762	
Weighted Statistics					
R-squared	0.005773	Mean dependent var	2.946245		
Adjusted R-squared	-0.001965	S.D. dependent var	6.071360		
S.E. of regression	6.077321	Sum squared resid	9491.994		
F-statistic	0.746095	Durbin-Watson stat	0.971274		
Prob(F-statistic)	0.475239				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.005067	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	110895.9	Durbin-Watson stat	0.083135		

Πίνακας Β3.13: Μοντέλο 81

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:34				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	24.67103	11.71777	2.105438	0.0362
DVOICE	-0.076683	0.173161	-0.442842	0.6583
LAW	0.147684	0.127629	1.157136	0.2483
DCOR	-0.043527	0.177866	-0.244716	0.8069
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			20.96108	0.9217
Idiosyncratic random			6.109398	0.0783
Weighted Statistics				
R-squared	0.006005	Mean dependent var	2.989846	
Adjusted R-squared	-0.005644	S.D. dependent var	6.077487	
S.E. of regression	6.094612	Sum squared resid	9508.941	
F-statistic	0.515502	Durbin-Watson stat	0.967687	
Prob(F-statistic)	0.671956			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.004498	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	110959.3	Durbin-Watson stat	0.082928	

Πίνακας Β3.14: Μοντέλο 82

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:36					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	23.80450	11.74488	2.026799	0.0437	
DVOICE	-0.076124	0.173445	-0.438892	0.6611	
LAW	0.118185	0.132659	0.890896	0.3738	
DCOR	-0.062744	0.179717	-0.349128	0.7273	
POL	0.049702	0.060703	0.818771	0.4137	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			20.67520	0.9195	
Idiosyncratic random			6.119434	0.0805	
Weighted Statistics					
R-squared	0.008620	Mean dependent var	3.035858		
Adjusted R-squared	-0.006931	S.D. dependent var	6.084044		
S.E. of regression	6.105092	Sum squared resid	9504.398		
F-statistic	0.554289	Durbin-Watson stat	0.978918		
Prob(F-statistic)	0.696063				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.032366	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	107853.1	Durbin-Watson stat	0.086266		

Πίνακας Β3.15: Μοντέλο 83

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:38					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	24.60461	11.76665	2.091046	0.0375	
DVOICE	-0.072017	0.172873	-0.416588	0.6773	
LAW	0.113528	0.132441	0.857196	0.3921	
DCOR	-0.108774	0.181415	-0.599585	0.5493	
POL	0.043608	0.060640	0.719129	0.4727	
DGOV	0.281125	0.175680	1.600207	0.1108	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			21.01552	0.9223	
Idiosyncratic random			6.098531	0.0777	
Weighted Statistics					
R-squared	0.018510	Mean dependent var	2.976881		
Adjusted R-squared	-0.000811	S.D. dependent var	6.075656		
S.E. of regression	6.078119	Sum squared resid	9383.656		
F-statistic	0.958037	Durbin-Watson stat	1.021172		
Prob(F-statistic)	0.444144				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.029877	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	108130.6	Durbin-Watson stat	0.088618		

Πίνακας Β3.16: Μοντέλο 84

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/23/18 Time: 10:40					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	22.71410	11.69064	1.942930	0.0531	
LAW	0.094331	0.131425	0.717753	0.4736	
DCOR	-0.099004	0.180563	-0.548310	0.5840	
POL	0.055341	0.060752	0.910935	0.3632	
DGOV	0.276562	0.175090	1.579543	0.1155	
DOMCR	0.026199	0.026493	0.988909	0.3236	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			19.25211	0.9094	
Idiosyncratic random			6.076335	0.0906	
Weighted Statistics					
R-squared	0.021733	Mean dependent var	3.235819		
Adjusted R-squared	0.002476	S.D. dependent var	6.113612		
S.E. of regression	6.106040	Sum squared resid	9470.065		
F-statistic	1.128559	Durbin-Watson stat	1.014571		
Prob(F-statistic)	0.345623				
Unweighted Statistics					
R-squared	-0.000241	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	111487.6	Durbin-Watson stat	0.086180		

Πίνακας Β3.17: Μοντέλο 85

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:44				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	37.09634	0.379297	97.80289	0.0000
DVOICE	-0.065020	0.171302	-0.379562	0.7046
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.920195	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.913516	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.100680	Akaike info criterion	6.531998	
Sum squared resid	8895.173	Schwarz criterion	6.819592	
Log likelihood	-828.1597	Hannan-Quinn criter.	6.647614	
F-statistic	137.7891	Durbin-Watson stat	1.020531	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.18: Μοντέλο 86

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:46				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	24.62490	11.15522	2.207478	0.0282
DVOICE	-0.079894	0.171727	-0.465238	0.6422
LAW	0.148312	0.132583	1.118638	0.2644
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.920612	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.913607	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.097475	Akaike info criterion	6.534446	
Sum squared resid	8848.649	Schwarz criterion	6.835735	
Log likelihood	-827.4780	Hannan-Quinn criter.	6.655568	
F-statistic	131.4253	Durbin-Watson stat	1.041990	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B3.19: Μοντέλο 87

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:47				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	24.55897	11.17973	2.196740	0.0290
DVOICE	-0.074538	0.173218	-0.430310	0.6674
LAW	0.149013	0.132868	1.121514	0.2632
DCOR	-0.047718	0.177915	-0.268208	0.7888
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.920636	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.913269	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.109398	Akaike info criterion	6.541835	
Sum squared resid	8845.964	Schwarz criterion	6.856818	
Log likelihood	-827.4386	Hannan-Quinn criter.	6.668463	
F-statistic	124.9655	Durbin-Watson stat	1.040192	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας B3.20: Μοντέλο 88

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:49				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	24.04575	11.25065	2.137276	0.0336
DVOICE	-0.074243	0.173504	-0.427903	0.6691
LAW	0.131611	0.138088	0.953100	0.3415
DCOR	-0.058986	0.179796	-0.328074	0.7431
POL	0.029350	0.062116	0.472498	0.6370
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.920711	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.912984	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.119434	Akaike info criterion	6.548582	
Sum squared resid	8837.604	Schwarz criterion	6.877260	
Log likelihood	-827.3156	Hannan-Quinn criter.	6.680715	
F-statistic	119.1502	Durbin-Watson stat	1.047528	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.21: Μοντέλο 89

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:50				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	24.90517	11.22478	2.218767	0.0275
DVOICE	-0.070057	0.172931	-0.405114	0.6858
LAW	0.125894	0.137661	0.914520	0.3614
DCOR	-0.105549	0.181476	-0.581613	0.5614
POL	0.023699	0.062002	0.382224	0.7026
DGOV	0.284467	0.175724	1.618833	0.1068
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.921585	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.913577	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.098531	Akaike info criterion	6.545184	
Sum squared resid	8740.138	Schwarz criterion	6.887558	
Log likelihood	-825.8740	Hannan-Quinn criter.	6.682823	
F-statistic	115.0789	Durbin-Watson stat	1.091467	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β3.22: Μοντέλο 90

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/23/18 Time: 10:53				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	21.39658	11.49944	1.860662	0.0640
LAW	0.110669	0.137033	0.807611	0.4201
DCOR	-0.086728	0.180701	-0.479956	0.6317
POL	0.036521	0.062471	0.584609	0.5594
DGOV	0.277743	0.175156	1.585688	0.1142
DOMCR	0.037839	0.027558	1.373035	0.1711
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.922155	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.914205	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	6.076335	Akaike info criterion	6.537892	
Sum squared resid	8676.635	Schwarz criterion	6.880265	
Log likelihood	-824.9260	Hannan-Quinn criter.	6.675531	
F-statistic	115.9928	Durbin-Watson stat	1.105416	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Β4: Ανεπτυγμένες χώρες (Μοντέλα DOLS)

Πίνακας Β4.1: Μοντέλο 91

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 09:41				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.147127	0.636544	3.373103	0.0009
FDIS(-1)	0.982365	0.015181	64.70937	0.0000
GDPGR	-0.298396	0.090947	-3.281000	0.0012
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			4.965060	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.926990	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.926422	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.627107	Sum squared resid	8137.734	
F-statistic	1631.535	Durbin-Watson stat	2.691682	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.926990	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	8137.734	Durbin-Watson stat	2.691682	

Πίνακας Β4.2: Μοντέλο 92

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 09:44				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.726856	0.629090	2.745006	0.0065
FDIS(-1)	0.980070	0.014840	66.04261	0.0000
GDPGR	-0.100998	0.099451	-1.015553	0.3108
DINF	-0.793306	0.179573	-4.417742	0.0000
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			4.850491	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.931110	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.930302	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.476714	Sum squared resid	7678.566	
F-statistic	1153.350	Durbin-Watson stat	2.691305	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.931110	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	7678.566	Durbin-Watson stat	2.691305	

Πίνακας Β4.3: Μοντέλο 93

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/24/18 Time: 09:46					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	1.699020	0.628028	2.705327	0.0073	
FDIS(-1)	0.983761	0.015000	65.58459	0.0000	
GDPGR	-0.064968	0.101940	-0.637313	0.5245	
DINF	-0.703888	0.188293	-3.738264	0.0002	
DOPENNESS	-8.625570	5.577331	-1.546541	0.1232	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			4.840311	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.931612	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.930540	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.467383	Sum squared resid	7622.529		
F-statistic	868.4364	Durbin-Watson stat	2.663140		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.931612	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	7622.529	Durbin-Watson stat	2.663140		

Πίνακας Β4.4: Μοντέλο 94

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/24/18 Time: 09:48					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	2.081008	0.677271	3.072637	0.0024	
FDIS(-1)	0.979024	0.015264	64.13743	0.0000	
GDPGR	-0.045760	0.102211	-0.447700	0.6548	
DINF	-0.690809	0.187430	-3.685691	0.0003	
DOPENNESS	-10.39138	5.676376	-1.830637	0.0683	
POPGR	-0.637444	0.437648	-1.456521	0.1465	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			4.812599	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.932053	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.930716	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.460450	Sum squared resid	7573.394		
F-statistic	696.8440	Durbin-Watson stat	2.660615		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.932053	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	7573.394	Durbin-Watson stat	2.660615		

Πίνακας Β4.5: Μοντέλο 95

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 09:50				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.017183	0.677142	2.978966	0.0032
FDIS(-1)	0.978520	0.015258	64.13034	0.0000
DINF	-0.720618	0.177091	-4.069204	0.0001
DOPENNESS	-11.12186	5.533159	-2.010039	0.0455
POPGR	-0.667011	0.435572	-1.531344	0.1269
DTLINES	-0.028130	0.142943	-0.196794	0.8441
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			4.824098	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.932020	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.930681	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.461798	Sum squared resid	7577.135	
F-statistic	696.4748	Durbin-Watson stat	2.668954	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.932020	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	7577.135	Durbin-Watson stat	2.668954	

Πίνακας Β4.6: Μοντέλο 96

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 09:57				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.54356	1.884699	9.839003	0.0000
FDIS(-1)	0.532148	0.051294	10.37447	0.0000
GDPGR	-0.382649	0.097725	-3.915563	0.0001
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.947361	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.942717	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.965060	Akaike info criterion	6.123548	
Sum squared resid	5867.134	Schwarz criterion	6.424836	
Log likelihood	-774.0612	Hannan-Quinn criter.	6.244670	
F-statistic	203.9713	Durbin-Watson stat	2.309612	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.7: Μοντέλο 97

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 09:59				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	17.73119	1.855633	9.555331	0.0000
FDIS(-1)	0.541985	0.050188	10.79903	0.0000
GDPGR	-0.194388	0.109445	-1.776119	0.0770
DINF	-0.650245	0.184836	-3.517951	0.0005
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.949974	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.945330	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.850491	Akaike info criterion	6.080338	
Sum squared resid	5575.961	Schwarz criterion	6.395322	
Log likelihood	-767.4440	Hannan-Quinn criter.	6.206966	
F-statistic	204.5687	Durbin-Watson stat	2.364183	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.8: Μοντέλο 98

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:01				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	17.68345	1.852047	9.548057	0.0000
FDIS(-1)	0.545698	0.050152	10.88091	0.0000
GDPGR	-0.153618	0.112961	-1.359925	0.1752
DINF	-0.571908	0.192595	-2.969490	0.0033
DOPENNESS	-8.115250	5.741359	-1.413472	0.1588
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.950394	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.945559	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.840311	Akaike info criterion	6.079601	
Sum squared resid	5529.153	Schwarz criterion	6.408279	
Log likelihood	-766.3481	Hannan-Quinn criter.	6.211734	
F-statistic	196.5852	Durbin-Watson stat	2.355788	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.9: Μοντέλο 99

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:03				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.85502	1.938896	9.724612	0.0000
FDIS(-1)	0.530772	0.050461	10.51854	0.0000
GDPGR	-0.129271	0.113020	-1.143791	0.2539
DINF	-0.538343	0.192280	-2.799788	0.0055
DOPENNESS	-10.56153	5.847483	-1.806167	0.0722
POPGR	-1.892240	0.980330	-1.930207	0.0548
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.951168	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.946181	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.812599	Akaike info criterion	6.071563	
Sum squared resid	5442.861	Schwarz criterion	6.413937	
Log likelihood	-764.3032	Hannan-Quinn criter.	6.209202	
F-statistic	190.7253	Durbin-Watson stat	2.347352	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.10: Μοντέλο 100

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:06				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.58886	1.938965	9.586998	0.0000
FDIS(-1)	0.532387	0.050573	10.52711	0.0000
DINF	-0.622118	0.179602	-3.463871	0.0006
DOPENNESS	-12.60551	5.665150	-2.225098	0.0270
POPGR	-2.018185	0.976535	-2.066679	0.0399
DTLINES	-0.065565	0.153230	-0.427888	0.6691
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.950934	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.945923	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	4.824098	Akaike info criterion	6.076336	
Sum squared resid	5468.901	Schwarz criterion	6.418709	
Log likelihood	-764.9237	Hannan-Quinn criter.	6.213975	
F-statistic	189.7705	Durbin-Watson stat	2.368176	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.11: Μοντέλο 101

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/24/18 Time: 10:24					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	1.787285	0.646827	2.763158	0.0061	
FDIS(-1)	0.978227	0.015616	62.64405	0.0000	
DVOICE	-0.022409	0.140057	-0.159998	0.8730	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			5.121519	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.924615	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.924029	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.717894	Sum squared resid	8402.439		
F-statistic	1576.088	Durbin-Watson stat	2.780414		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.924615	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	8402.439	Durbin-Watson stat	2.780414		

Πίνακας Β4.12: Μοντέλο 102

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:26				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	4.090463	2.561992	1.596595	0.1116
FDIS(-1)	0.979496	0.015707	62.36197	0.0000
DVOICE	-0.014750	0.140581	-0.104923	0.9165
LAW	-0.027926	0.030053	-0.929205	0.3537
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			5.131836	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.924819	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.923938	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.721294	Sum squared resid	8379.700	
F-statistic	1049.709	Durbin-Watson stat	2.786068	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.924819	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	8379.700	Durbin-Watson stat	2.786068	

Πίνακας Β4.13: Μοντέλο 103

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:27				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	4.080807	2.574214	1.585263	0.1141
FDIS(-1)	0.979545	0.015768	62.12395	0.0000
DVOICE	-0.013804	0.142125	-0.097125	0.9227
LAW	-0.027844	0.030155	-0.923356	0.3567
DCOR	-0.007181	0.144087	-0.049840	0.9603
Effects Specification			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			5.141693	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.924820	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.923641	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.732479	Sum squared resid	8379.634	
F-statistic	784.2128	Durbin-Watson stat	2.785770	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.924820	Mean dependent var	37.10651	
Sum squared resid	8379.634	Durbin-Watson stat	2.785770	

Πίνακας Β4.14: Μοντέλο 104

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/24/18 Time: 10:29					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	3.932927	2.589420	1.518845	0.1300	
FDIS(-1)	0.975575	0.016913	57.68344	0.0000	
DVOICE	-0.010398	0.142520	-0.072960	0.9419	
LAW	-0.034854	0.032040	-1.087812	0.2777	
DCOR	-0.019623	0.145623	-0.134751	0.8929	
POL	0.013066	0.019848	0.658317	0.5109	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			5.152567	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.924923	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.923445	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.739807	Sum squared resid	8368.128		
F-statistic	625.8391	Durbin-Watson stat	2.783407		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.924923	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	8368.128	Durbin-Watson stat	2.783407		

Πίνακας Β4.15: Μοντέλο 105

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/24/18 Time: 10:31					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	3.908581	2.593353	1.507154	0.1330	
FDIS(-1)	0.975797	0.016942	57.59691	0.0000	
DVOICE	-0.009936	0.142708	-0.069626	0.9445	
LAW	-0.034690	0.032084	-1.081217	0.2806	
DCOR	-0.005972	0.149002	-0.040083	0.9681	
POL	0.013119	0.019874	0.660125	0.5098	
DGOV	-0.064957	0.145926	-0.445137	0.6566	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			5.159245	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.924970	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.923191	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.749327	Sum squared resid	8362.854		
F-statistic	519.8335	Durbin-Watson stat	2.781309		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.924970	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	8362.854	Durbin-Watson stat	2.781309		

Πίνακας Β4.16: Μοντέλο 106

Dependent Variable: FDIS					
Date: 04/24/18 Time: 10:33					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	3.367126	2.692869	1.250386	0.2123	
FDIS(-1)	0.971132	0.018080	53.71273	0.0000	
LAW	-0.020460	0.037490	-0.545733	0.5857	
DCOR	-0.012700	0.147629	-0.086028	0.9315	
POL	0.015563	0.020096	0.774457	0.4394	
DGOV	-0.062017	0.145747	-0.425513	0.6708	
DOMCR	-0.006246	0.008511	-0.733834	0.4637	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			5.150998	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.925097	Mean dependent var	37.10651		
Adjusted R-squared	0.923321	S.D. dependent var	20.74488		
S.E. of regression	5.744458	Sum squared resid	8348.695		
F-statistic	520.7866	Durbin-Watson stat	2.778439		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.925097	Mean dependent var	37.10651		
Sum squared resid	8348.695	Durbin-Watson stat	2.778439		

Πίνακας Β4.17: Μοντέλο 107

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:55				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	17.88907	1.936394	9.238344	0.0000
FDIS(-1)	0.532126	0.052916	10.05598	0.0000
DVOICE	-0.043119	0.143824	-0.299804	0.7646
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.943992	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.939050	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.121519	Akaike info criterion	6.185599	
Sum squared resid	6242.729	Schwarz criterion	6.486887	
Log likelihood	-782.1279	Hannan-Quinn criter.	6.306721	
F-statistic	191.0174	Durbin-Watson stat	2.360949	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.18: Μοντέλο 108

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:56				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	19.81784	9.401022	2.108052	0.0361
FDIS(-1)	0.533848	0.053655	9.949569	0.0000
DVOICE	-0.040674	0.144585	-0.281313	0.7787
LAW	-0.023677	0.112917	-0.209681	0.8341
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.944002	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.938804	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.131836	Akaike info criterion	6.193106	
Sum squared resid	6241.571	Schwarz criterion	6.508089	
Log likelihood	-782.1037	Hannan-Quinn criter.	6.319733	
F-statistic	181.6044	Durbin-Watson stat	2.360768	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.19: Μοντέλο 109

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:57				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	19.75524	9.421334	2.096862	0.0371
FDIS(-1)	0.533824	0.053759	9.930025	0.0000
DVOICE	-0.035571	0.145834	-0.243916	0.8075
LAW	-0.023001	0.113156	-0.203265	0.8391
DCOR	-0.045471	0.149734	-0.303675	0.7616
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.944024	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.938569	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.141693	Akaike info criterion	6.200407	
Sum squared resid	6239.133	Schwarz criterion	6.529086	
Log likelihood	-782.0530	Hannan-Quinn criter.	6.332540	
F-statistic	173.0472	Durbin-Watson stat	2.358741	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.20: Μοντέλο 110

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 10:59				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	19.69262	9.483269	2.076565	0.0389
FDIS(-1)	0.533636	0.053938	9.893415	0.0000
DVOICE	-0.035548	0.146143	-0.243242	0.8080
LAW	-0.025120	0.117344	-0.214075	0.8307
DCOR	-0.046883	0.151393	-0.309679	0.7571
POL	0.003677	0.052366	0.070226	0.9441
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.944025	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.938308	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.152567	Akaike info criterion	6.208079	
Sum squared resid	6239.002	Schwarz criterion	6.550452	
Log likelihood	-782.0502	Hannan-Quinn criter.	6.345717	
F-statistic	165.1379	Durbin-Watson stat	2.359842	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.21: Μοντέλο 111

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 11:01				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	20.01268	9.509308	2.104535	0.0364
FDIS(-1)	0.529173	0.054477	9.713742	0.0000
DVOICE	-0.034490	0.146342	-0.235681	0.8139
LAW	-0.025697	0.117500	-0.218695	0.8271
DCOR	-0.062352	0.153589	-0.405965	0.6851
POL	0.002027	0.052500	0.038611	0.9692
DGOV	0.093886	0.149948	0.626121	0.5318
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.944119	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.938148	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.159245	Akaike info criterion	6.214097	
Sum squared resid	6228.567	Schwarz criterion	6.570165	
Log likelihood	-781.8326	Hannan-Quinn criter.	6.357241	
F-statistic	158.1379	Durbin-Watson stat	2.363383	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Πίνακας Β4.22: Μοντέλο 112

Dependent Variable: FDIS				
Date: 04/24/18 Time: 11:04				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.07276	9.754335	1.852793	0.0652
FDIS(-1)	0.525853	0.054524	9.644461	0.0000
LAW	-0.032960	0.117115	-0.281433	0.7786
DCOR	-0.051653	0.153226	-0.337106	0.7363
POL	0.009284	0.053033	0.175061	0.8612
DGOV	0.091281	0.149736	0.609614	0.5427
DOMCR	0.021026	0.023427	0.897530	0.3704
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.944297	Mean dependent var	37.10651	
Adjusted R-squared	0.938346	S.D. dependent var	20.74488	
S.E. of regression	5.150998	Akaike info criterion	6.210898	
Sum squared resid	6208.672	Schwarz criterion	6.566966	
Log likelihood	-781.4167	Hannan-Quinn criter.	6.354042	
F-statistic	158.6746	Durbin-Watson stat	2.366758	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Γ: Μοντέλα με τη χρήση εναλλακτικής εξαρτημένης μεταβλητής

Παράρτημα Γ1: Αναπτυσσόμενες χώρες (OLS)

Πίνακας Γ1.1: Μοντέλο 113

Dependent Variable: FDIF					
Date: 05/24/18 Time: 09:32					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-2.454394	1.472683	-1.666615	0.0969	
GDPGR	0.124447	0.047421	2.624295	0.0092	
INF	0.481228	0.026129	18.41717	0.0000	
DOPENNESS	-2.066471	1.746033	-1.183523	0.2377	
DPOPGR	0.098755	0.514005	0.192128	0.8478	
DTLINES	0.042965	0.126411	0.339881	0.7342	
VOICE	-0.007708	0.028145	-0.273855	0.7844	
DLAW	-0.011053	0.058719	-0.188228	0.8509	
DCOR	-0.038822	0.038253	-1.014880	0.3112	
POL	0.099903	0.022257	4.488578	0.0000	
DGOV	-0.001656	0.048011	-0.034497	0.9725	
DDOMCR	0.049897	0.031767	1.570727	0.1175	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random				2.822480	0.5609
Idiosyncratic random				2.497451	0.4391
Weighted Statistics					
R-squared	0.569106	Mean dependent var	1.109589		
Adjusted R-squared	0.549994	S.D. dependent var	3.870271		
S.E. of regression	2.596275	Sum squared resid	1671.680		
F-statistic	29.77703	Durbin-Watson stat	1.329539		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.519578	Mean dependent var	4.655508		
Sum squared resid	5024.811	Durbin-Watson stat	0.442318		

Πίνακας Γ1.2: Μοντέλο 114

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/21/18 Time: 10:12				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-4.174254	2.306613	-1.809690	0.0717
GDPGR	0.116016	0.047936	2.420227	0.0163
INF	0.475934	0.026697	17.82692	0.0000
DOPENNESS	-2.082951	1.759102	-1.184099	0.2376
DPOPGR	0.142037	0.514410	0.276116	0.7827
DTLINES	0.051808	0.126752	0.408740	0.6831
VOICE	0.090585	0.054757	1.654313	0.0994
DLAW	-0.009165	0.059079	-0.155132	0.8769
DCOR	-0.038985	0.038367	-1.016129	0.3106
POL	0.025653	0.032098	0.799195	0.4250
DGOV	0.012492	0.048445	0.257867	0.7967
DDOMCR	0.046527	0.031912	1.457988	0.1462
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.863437	Mean dependent var	4.655508	
Adjusted R-squared	0.845547	S.D. dependent var	6.354754	
S.E. of regression	2.497451	Akaike info criterion	4.779920	
Sum squared resid	1428.333	Schwarz criterion	5.204463	
Log likelihood	-590.3896	Hannan-Quinn criter.	4.950592	
F-statistic	48.26285	Durbin-Watson stat	1.548744	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Γ2: Αναπτυσσόμενες χώρες (DOLS)

Πίνακας Γ2.1: Μοντέλο 115

Dependent Variable: FDIF					
Date: 05/24/18 Time: 09:54					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-2.043218	0.565372	-3.613933	0.0004	
FDIF(-1)	0.581961	0.032236	18.05308	0.0000	
GDPGR	0.088347	0.042444	2.081488	0.0384	
INF	0.224059	0.025610	8.748938	0.0000	
DOPENNESS	-1.349722	1.690109	-0.798601	0.4253	
DPOPGR	-1.559612	0.517274	-3.015062	0.0028	
DTLINES	-0.033283	0.121267	-0.274458	0.7840	
VOICE	-0.010472	0.008241	-1.270662	0.2050	
DLAW	-0.030988	0.057231	-0.541451	0.5887	
DCOR	-0.048226	0.037379	-1.290175	0.1982	
POL	0.072513	0.008645	8.387624	0.0000	
DGOV	0.058601	0.047106	1.244023	0.2147	
DDOMCR	-0.005513	0.030175	-0.182702	0.8552	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			2.478474	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.760209	Mean dependent var	4.655508		
Adjusted R-squared	0.748560	S.D. dependent var	6.354754		
S.E. of regression	3.186516	Sum squared resid	2508.010		
F-statistic	65.25548	Durbin-Watson stat	1.954761		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.760209	Mean dependent var	4.655508		
Sum squared resid	2508.010	Durbin-Watson stat	1.954761		

Πίνακας Γ2.2: Μοντέλο 116

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/21/18 Time: 10:20				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-4.095851	2.289383	-1.789064	0.0749
FDIF(-1)	0.105379	0.049565	2.126082	0.0346
GDPGR	0.107615	0.047736	2.254393	0.0251
INF	0.435466	0.032623	13.34845	0.0000
DOPENNESS	-1.809532	1.750466	-1.033743	0.3024
DPOPGR	-0.173705	0.531664	-0.326719	0.7442
DTLINES	0.051537	0.125789	0.409709	0.6824
VOICE	0.085153	0.054401	1.565293	0.1189
DLAW	-0.013145	0.058660	-0.224093	0.8229
DCOR	-0.037430	0.038082	-0.982874	0.3267
POL	0.025975	0.031855	0.815433	0.4157
DGOV	0.019166	0.048180	0.397797	0.6912
DDOMCR	0.039807	0.031826	1.250767	0.2123
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.866092	Mean dependent var	4.655508	
Adjusted R-squared	0.847885	S.D. dependent var	6.354754	
S.E. of regression	2.478474	Akaike info criterion	4.767981	
Sum squared resid	1400.566	Schwarz criterion	5.206218	
Log likelihood	-587.8375	Hannan-Quinn criter.	4.944158	
F-statistic	47.56977	Durbin-Watson stat	1.754058	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Γ3: Ανεπτυγμένες χώρες (OLS)

Πίνακας Γ3.1: Μοντέλο 117

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/21/18 Time: 10:28				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.812221	2.349080	1.197158	0.2324
GDPGR	0.187557	0.056914	3.295478	0.0011
DINF	0.068860	0.089653	0.768070	0.4432
DOPENNESS	-3.199971	2.726286	-1.173747	0.2416
POPGR	-0.569757	0.355121	-1.604404	0.1099
DTLINES	0.015492	0.071130	0.217797	0.8278
DVOICE	-0.155505	0.063648	-2.443184	0.0153
LAW	0.007370	0.031638	0.232937	0.8160
DCOR	-0.080082	0.067029	-1.194726	0.2333
POL	-0.010704	0.015465	-0.692175	0.4895
DGOV	0.000325	0.064227	0.005066	0.9960
DOMCR	-0.003506	0.006931	-0.505796	0.6134
Effects Specification				
				S.D.
				Rho
Cross-section random			1.331047	0.2626
Idiosyncratic random			2.230570	0.7374
Weighted Statistics				
R-squared	0.098308	Mean dependent var	1.025576	
Adjusted R-squared	0.058314	S.D. dependent var	2.318515	
S.E. of regression	2.249898	Sum squared resid	1255.387	
F-statistic	2.458051	Durbin-Watson stat	1.738317	
Prob(F-statistic)	0.006221			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.130522	Mean dependent var	2.433258	
Sum squared resid	1717.949	Durbin-Watson stat	1.270270	

Πίνακας Γ3.2: Μοντέλο 118

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/24/18 Time: 10:18				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.695393	4.347754	0.619951	0.5359
GDPGR	0.206071	0.063240	3.258532	0.0013
DINF	0.071001	0.091092	0.779445	0.4365
DOPENNESS	-3.858031	2.769395	-1.393095	0.1649
POPGR	-0.591621	0.458683	-1.289824	0.1984
DTLINES	0.022278	0.072300	0.308137	0.7583
DVOICE	-0.148917	0.064027	-2.325846	0.0209
LAW	-0.023518	0.051136	-0.459900	0.6460
DCOR	-0.083310	0.067468	-1.234810	0.2182
POL	0.000699	0.023850	0.029318	0.9766
DGOV	-0.007907	0.064553	-0.122485	0.9026
DOMCR	0.015119	0.011749	1.286804	0.1995
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.423346	Mean dependent var	2.433258	
Adjusted R-squared	0.347802	S.D. dependent var	2.762015	
S.E. of regression	2.230570	Akaike info criterion	4.553894	
Sum squared resid	1139.377	Schwarz criterion	4.978436	
Log likelihood	-561.0062	Hannan-Quinn criter.	4.724565	
F-statistic	5.603946	Durbin-Watson stat	1.912047	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Γ4: Ανεπτυγμένες χώρες (DOLS)

Πίνακας Γ4.1: Μοντέλο 119

Dependent Variable: FDIF					
Date: 05/24/18 Time: 10:29					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 20					
Total panel (balanced) observations: 260					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	0.550491	1.203132	0.457548	0.6477	
FDIF(-1)	0.308913	0.056490	5.468407	0.0000	
GDPGR	0.182720	0.052534	3.478137	0.0006	
DINF	0.020375	0.088280	0.230798	0.8177	
DOPENNESS	-1.059502	2.673393	-0.396314	0.6922	
POPGR	-0.438734	0.227085	-1.932028	0.0545	
DTLINES	0.020564	0.067508	0.304616	0.7609	
DVOICE	-0.146673	0.062543	-2.345163	0.0198	
LAW	0.030203	0.017221	1.753854	0.0807	
DCOR	-0.044410	0.066096	-0.671909	0.5023	
POL	-0.012632	0.008736	-1.445941	0.1495	
DGOV	0.017132	0.063482	0.269876	0.7875	
DOMCR	-0.007225	0.003839	-1.881902	0.0610	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			2.233463	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.233224	Mean dependent var	2.433258		
Adjusted R-squared	0.195972	S.D. dependent var	2.762015		
S.E. of regression	2.476633	Sum squared resid	1515.027		
F-statistic	6.260666	Durbin-Watson stat	2.076095		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.233224	Mean dependent var	2.433258		
Sum squared resid	1515.027	Durbin-Watson stat	2.076095		

Πίνακας Γ4.2: Μοντέλο 120

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/21/18 Time: 10:36				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 20				
Total panel (balanced) observations: 260				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.969104	4.374472	0.678734	0.4980
FDIF(-1)	-0.045405	0.071154	-0.638128	0.5240
GDPGR	0.211895	0.063977	3.312058	0.0011
DINF	0.073034	0.091266	0.800231	0.4244
DOPENNESS	-4.128677	2.805234	-1.471777	0.1425
POPGR	-0.584984	0.459396	-1.273377	0.2042
DTLINES	0.023301	0.072412	0.321780	0.7479
DVOICE	-0.148454	0.064114	-2.315461	0.0215
LAW	-0.025901	0.051339	-0.504511	0.6144
DCOR	-0.085453	0.067639	-1.263365	0.2077
POL	0.000410	0.023885	0.017166	0.9863
DGOV	-0.007959	0.064637	-0.123141	0.9021
DOMCR	0.015651	0.011794	1.327057	0.1858
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.424374	Mean dependent var	2.433258	
Adjusted R-squared	0.346109	S.D. dependent var	2.762015	
S.E. of regression	2.233463	Akaike info criterion	4.559801	
Sum squared resid	1137.345	Schwarz criterion	4.998039	
Log likelihood	-560.7742	Hannan-Quinn criter.	4.735979	
F-statistic	5.422271	Durbin-Watson stat	1.824826	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Δ: Μοντέλα με τη χρήση μικρότερου δείγματος χωρών

Παράρτημα Δ1: Αναπτυσσόμενες χώρες (OLS)

Πίνακας Δ1.1: Μοντέλο 121

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 05/15/18 Time: 09:23				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.376083	1.494640	0.920679	0.3583
GDPGR	-0.342952	0.100000	-3.429520	0.0007
INF	0.052441	0.085311	0.614703	0.5395
DOPENNESS	-9.227488	5.067214	-1.821018	0.0701
DPOPGR	-8.906012	5.933691	-1.500923	0.1350
DTLINES	-0.004443	0.251115	-0.017693	0.9859
VOICE	0.012930	0.020461	0.631957	0.5282
DLAW	0.103860	0.126106	0.823597	0.4112
DCOR	-0.002960	0.082609	-0.035837	0.9714
POL	-0.001199	0.021467	-0.055870	0.9555
DGOV	-0.084043	0.107371	-0.782733	0.4347
DDOMCR	0.180425	0.067654	2.666871	0.0083
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.810482	0.0275
Idiosyncratic random			4.821368	0.9725
Weighted Statistics				
R-squared	0.135132	Mean dependent var	0.818872	
Adjusted R-squared	0.086594	S.D. dependent var	4.991209	
S.E. of regression	4.770213	Sum squared resid	4459.967	
F-statistic	2.784018	Durbin-Watson stat	2.589787	
Prob(F-statistic)	0.002193			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.133895	Mean dependent var	0.957541	
Sum squared resid	4537.121	Durbin-Watson stat	2.545747	

Πίνακας Δ1.2: Μοντέλο 122

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 05/30/18 Time: 10:05				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.115846	5.786736	0.192828	0.8473
GDPGR	-0.438417	0.112917	-3.882646	0.0001
INF	-0.059057	0.122055	-0.483855	0.6291
DOPENNESS	-10.37947	5.325759	-1.948919	0.0529
DPOPGR	-6.366856	6.346591	-1.003193	0.3171
DTLINES	0.043381	0.259460	0.167198	0.8674
VOICE	0.036213	0.133529	0.271199	0.7865
DLAW	0.092591	0.127790	0.724553	0.4697
DCOR	-0.014729	0.084136	-0.175060	0.8612
POL	0.014997	0.076923	0.194966	0.8456
DGOV	-0.092389	0.109404	-0.844480	0.3995
DDOMCR	0.162391	0.071523	2.270485	0.0244
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.196827	Mean dependent var	0.957541	
Adjusted R-squared	0.081454	S.D. dependent var	5.030600	
S.E. of regression	4.821368	Akaike info criterion	6.104567	
Sum squared resid	4207.452	Schwarz criterion	6.537805	
Log likelihood	-607.8750	Hannan-Quinn criter.	6.279746	
F-statistic	1.706004	Durbin-Watson stat	2.667327	
Prob(F-statistic)	0.023282			

Παράρτημα Δ2: Αναπτυσσόμενες χώρες (DOLS)

Πίνακας Δ2.1: Μοντέλο 123

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 05/15/18 Time: 09:23					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 16					
Total panel (balanced) observations: 192					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	0.125220	1.447807	0.086489	0.9312	
DFDIS(-1)	-0.234136	0.073860	-3.170002	0.0018	
GDPGR	-0.235814	0.101220	-2.329719	0.0209	
INF	0.108116	0.090612	1.193174	0.2344	
DOPENNESS	-7.039093	5.161676	-1.363722	0.1744	
DPOPGR	-9.351862	5.860215	-1.595822	0.1123	
DTLINES	0.029598	0.254224	0.116424	0.9074	
VOICE	0.022681	0.018589	1.220118	0.2240	
DLAW	0.103186	0.131390	0.785339	0.4333	
DCOR	0.034570	0.088404	0.391046	0.6962	
POL	0.000189	0.019396	0.009736	0.9922	
DGOV	-0.110352	0.114325	-0.965245	0.3357	
DDOMCR	0.167822	0.066973	2.505808	0.0131	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			4.775911	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.182585	Mean dependent var	0.937691		
Adjusted R-squared	0.127786	S.D. dependent var	5.162383		
S.E. of regression	4.821272	Sum squared resid	4160.794		
F-statistic	3.331923	Durbin-Watson stat	2.196199		
Prob(F-statistic)	0.000217				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.182585	Mean dependent var	0.937691		
Sum squared resid	4160.794	Durbin-Watson stat	2.196199		

Πίνακας Δ2.2: Μοντέλο 124

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 05/30/18 Time: 10:18				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 192				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.498207	6.394244	-0.077915	0.9380
DFDIS(-1)	-0.258984	0.075931	-3.410777	0.0008
GDPGR	-0.322760	0.118024	-2.734690	0.0069
INF	-0.067617	0.149875	-0.451154	0.6525
DOPENNESS	-8.711606	5.509364	-1.581236	0.1158
DPOPGR	-5.269846	6.413289	-0.821707	0.4124
DTLINES	0.083197	0.265860	0.312934	0.7547
VOICE	0.094989	0.145388	0.653348	0.5144
DLAW	0.105519	0.134376	0.785247	0.4334
DCOR	0.001216	0.090683	0.013410	0.9893
POL	-0.032364	0.083634	-0.386973	0.6993
DGOV	-0.115939	0.116482	-0.995341	0.3210
DDOMCR	0.142149	0.072427	1.962663	0.0514
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.265110	Mean dependent var	0.937691	
Adjusted R-squared	0.144122	S.D. dependent var	5.162383	
S.E. of regression	4.775911	Akaike info criterion	6.099084	
Sum squared resid	3740.729	Schwarz criterion	6.574136	
Log likelihood	-557.5121	Hannan-Quinn criter.	6.291483	
F-statistic	2.191206	Durbin-Watson stat	2.292632	
Prob(F-statistic)	0.001431			

Παράρτημα Δ3: Ανεπτυγμένες χώρες (OLS)

Πίνακας Δ3.1: Μοντέλο 125

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 05/15/18 Time: 19:48				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.964408	3.552636	0.552944	0.5809
GDPGR	-0.113361	0.151078	-0.750346	0.4539
DINF	-0.548149	0.264997	-2.068510	0.0399
DOPENNESS	-13.45797	7.555169	-1.781293	0.0764
POPGR	-0.577859	0.791402	-0.730172	0.4662
DTLINES	-0.077133	0.219995	-0.350610	0.7263
DVOICE	0.014393	0.190084	0.075717	0.9397
LAW	-0.016394	0.047527	-0.344930	0.7305
DCOR	-0.038883	0.205112	-0.189571	0.8498
POL	0.019192	0.033131	0.579279	0.5631
DGOV	-0.078251	0.183062	-0.427459	0.6695
DOMCR	-0.005624	0.012642	-0.444858	0.6569
Effects Specification				
				S.D.
				Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			6.037699	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.100452	Mean dependent var	1.051749	
Adjusted R-squared	0.049968	S.D. dependent var	6.080506	
S.E. of regression	5.926645	Sum squared resid	6884.524	
F-statistic	1.989754	Durbin-Watson stat	2.665775	
Prob(F-statistic)	0.031174			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.100452	Mean dependent var	1.051749	
Sum squared resid	6884.524	Durbin-Watson stat	2.665775	

Πίνακας Δ3.2: Μοντέλο 126

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 05/30/18 Time: 10:41				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	20.95417	12.03329	1.741350	0.0833
GDPGR	-0.228036	0.180847	-1.260937	0.2090
DINF	-0.491012	0.273223	-1.797109	0.0740
DOPENNESS	-12.99232	7.824991	-1.660363	0.0986
POPGR	-0.339986	1.309833	-0.259564	0.7955
DTLINES	-0.208489	0.236721	-0.880737	0.3796
DVOICE	0.012976	0.194712	0.066643	0.9469
LAW	-0.237588	0.146004	-1.627265	0.1054
DCOR	-0.083990	0.209662	-0.400597	0.6892
POL	0.032682	0.072288	0.452106	0.6517
DGOV	-0.107578	0.186424	-0.577063	0.5646
DOMCR	-0.021581	0.033195	-0.650144	0.5164
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.137872	Mean dependent var	1.051749	
Adjusted R-squared	0.014030	S.D. dependent var	6.080506	
S.E. of regression	6.037699	Akaike info criterion	6.554497	
Sum squared resid	6598.140	Schwarz criterion	6.987736	
Log likelihood	-654.6677	Hannan-Quinn criter.	6.729677	
F-statistic	1.113293	Durbin-Watson stat	2.712966	
Prob(F-statistic)	0.330133			

Παράρτημα Δ4: Ανεπτυγμένες χώρες (DOLS)

Πίνακας Δ4.1: Μοντέλο 127

Dependent Variable: DFDIS					
Date: 05/15/18 Time: 19:49					
Sample (adjusted): 2004 2015					
Periods included: 12					
Cross-sections included: 16					
Total panel (balanced) observations: 192					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	1.820905	3.621631	0.502786	0.6157	
DFDIS(-1)	-0.305014	0.074724	-4.081893	0.0001	
GDPGR	-0.122411	0.153243	-0.798803	0.4255	
DINF	-0.483142	0.264947	-1.823542	0.0699	
DOPENNESS	-3.425369	7.868290	-0.435338	0.6638	
POPGR	-0.552180	0.813567	-0.678715	0.4982	
DTLINES	-0.078092	0.217747	-0.358637	0.7203	
DVOICE	0.038891	0.195023	0.199418	0.8422	
LAW	-0.013008	0.048769	-0.266738	0.7900	
DCOR	-0.051452	0.214758	-0.239582	0.8109	
POL	0.016066	0.034911	0.460211	0.6459	
DGOV	-0.122317	0.185674	-0.658774	0.5109	
DOMCR	-0.005173	0.012815	-0.403670	0.6869	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			5.943944	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.177784	Mean dependent var	0.936266		
Adjusted R-squared	0.122664	S.D. dependent var	6.243484		
S.E. of regression	5.848036	Sum squared resid	6121.715		
F-statistic	3.225370	Durbin-Watson stat	2.427345		
Prob(F-statistic)	0.000324				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.177784	Mean dependent var	0.936266		
Sum squared resid	6121.715	Durbin-Watson stat	2.427345		

Πίνακας Δ4.2: Μοντέλο 128

Dependent Variable: DFDIS				
Date: 05/30/18 Time: 10:54				
Sample (adjusted): 2004 2015				
Periods included: 12				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 192				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	16.88714	12.93287	1.305753	0.1935
DFDIS(-1)	-0.330483	0.075982	-4.349467	0.0000
GDPGR	-0.214695	0.183639	-1.169112	0.2441
DINF	-0.450810	0.273350	-1.649204	0.1010
DOPENNESS	-1.980805	8.149026	-0.243073	0.8083
POPGR	-0.366300	1.331303	-0.275144	0.7836
DTLINES	-0.232053	0.235636	-0.984797	0.3262
DVOICE	0.024704	0.201491	0.122608	0.9026
LAW	-0.202145	0.160627	-1.258474	0.2100
DCOR	-0.088312	0.219075	-0.403113	0.6874
POL	0.035722	0.081811	0.436644	0.6629
DGOV	-0.144641	0.189957	-0.761441	0.4475
DOMCR	-0.012935	0.036454	-0.354828	0.7232
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.221774	Mean dependent var	0.936266	
Adjusted R-squared	0.093651	S.D. dependent var	6.243484	
S.E. of regression	5.943944	Akaike info criterion	6.536660	
Sum squared resid	5794.196	Schwarz criterion	7.011712	
Log likelihood	-599.5194	Hannan-Quinn criter.	6.729060	
F-statistic	1.730949	Durbin-Watson stat	2.492944	
Prob(F-statistic)	0.019967			

Παράρτημα Δ5: Χρήση των εισροών ΑΞΕ ως εξαρτημένη – Αναπτυσσόμενες χώρες (OLS)

Πίνακας Δ5.1: Μοντέλο 129

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/15/18 Time: 09:25				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.855642	0.980328	0.872812	0.3838
GDPGR	0.025610	0.029835	0.858370	0.3917
INF	0.050282	0.031633	1.589559	0.1135
DOPENNESS	2.988395	1.418802	2.106280	0.0365
DPOPGR	-2.765481	1.699148	-1.627569	0.1052
DTLINES	0.090757	0.069503	1.305789	0.1932
VOICE	0.011420	0.018262	0.625337	0.5325
DLAW	-0.034949	0.034307	-1.018729	0.3096
DCOR	-0.004928	0.022557	-0.218464	0.8273
POL	0.033258	0.015322	2.170564	0.0312
DGOV	-0.033776	0.029195	-1.156910	0.2487
DDOMCR	0.013997	0.019116	0.732221	0.4649
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			1.626923	0.6108
Idiosyncratic random			1.298724	0.3892
Weighted Statistics				
R-squared	0.109735	Mean dependent var	0.626795	
Adjusted R-squared	0.059771	S.D. dependent var	1.339035	
S.E. of regression	1.298401	Sum squared resid	330.4256	
F-statistic	2.196288	Durbin-Watson stat	0.972733	
Prob(F-statistic)	0.016043			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.220515	Mean dependent var	2.899605	
Sum squared resid	771.9102	Durbin-Watson stat	0.416390	

Πίνακας Δ5.2: Μοντέλο 130

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/31/18 Time: 09:21				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.678232	1.558764	-0.435109	0.6640
GDPGR	0.021240	0.030416	0.698308	0.4859
INF	0.048204	0.032878	1.466159	0.1443
DOPENNESS	2.789963	1.434591	1.944779	0.0534
DPOPGR	-2.438470	1.709571	-1.426364	0.1555
DTLINES	0.084743	0.069890	1.212508	0.2269
VOICE	0.059446	0.035968	1.652722	0.1001
DLAW	-0.035221	0.034423	-1.023201	0.3076
DCOR	-0.006383	0.022664	-0.281628	0.7786
POL	0.012925	0.020721	0.623789	0.5336
DGOV	-0.028897	0.029470	-0.980577	0.3281
DDOMCR	0.011733	0.019266	0.609002	0.5433
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.691714	Mean dependent var	2.899605	
Adjusted R-squared	0.647430	S.D. dependent var	2.187229	
S.E. of regression	1.298724	Akaike info criterion	3.481217	
Sum squared resid	305.2900	Schwarz criterion	3.914455	
Log likelihood	-335.0465	Hannan-Quinn criter.	3.656396	
F-statistic	15.61990	Durbin-Watson stat	1.044361	
Prob(F-statistic)	0.000000			

Παράρτημα Δ6: Χρήση των εισροών ΑΞΕ ως εξαρτημένη – Αναπτυσσόμενες χώρες (DOLS)

Πίνακας Δ6.1: Μοντέλο 131

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/15/18 Time: 09:25				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.421653	0.303425	-1.389645	0.1662
FDIF(-1)	0.793105	0.039606	20.02483	0.0000
GDPGR	0.038521	0.021554	1.787198	0.0755
INF	0.047401	0.017771	2.667273	0.0083
DOPENNESS	3.854217	1.112186	3.465444	0.0007
DPOPGR	-2.746885	1.303081	-2.107992	0.0363
DTLINES	0.045219	0.055315	0.817478	0.4147
VOICE	0.002891	0.003958	0.730353	0.4661
DLAW	-0.040279	0.027946	-1.441323	0.1511
DCOR	0.022640	0.018401	1.230358	0.2200
POL	0.012363	0.004594	2.691337	0.0077
DGOV	0.006796	0.023815	0.285350	0.7757
DDOMCR	0.020050	0.014893	1.346226	0.1798
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000
Idiosyncratic random			1.071271	1.0000
Weighted Statistics				
R-squared	0.742177	Mean dependent var	2.899605	
Adjusted R-squared	0.726311	S.D. dependent var	2.187229	
S.E. of regression	1.144255	Sum squared resid	255.3174	
F-statistic	46.77777	Durbin-Watson stat	2.418934	
Prob(F-statistic)	0.000000			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.742177	Mean dependent var	2.899605	
Sum squared resid	255.3174	Durbin-Watson stat	2.418934	

Πίνακας Δ6.2: Μοντέλο 132

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/15/18 Time: 09:26				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.036055	1.288072	0.027991	0.9777
FDIF(-1)	0.537235	0.057925	9.274691	0.0000
GDPGR	0.038209	0.025156	1.518870	0.1305
INF	0.038245	0.027141	1.409112	0.1605
DOPENNESS	3.713425	1.187524	3.127032	0.0021
DPOPGR	-2.196775	1.410404	-1.557550	0.1211
DTLINES	0.067232	0.057681	1.165583	0.2453
VOICE	0.011443	0.030117	0.379952	0.7044
DLAW	-0.037923	0.028395	-1.335514	0.1834
DCOR	0.016893	0.018862	0.895624	0.3716
POL	0.010922	0.017093	0.638952	0.5237
DGOV	-0.008731	0.024406	-0.357746	0.7210
DDOMCR	0.014986	0.015896	0.942779	0.3471
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.791401	Mean dependent var	2.899605	
Adjusted R-squared	0.760111	S.D. dependent var	2.187229	
S.E. of regression	1.071271	Akaike info criterion	3.100218	
Sum squared resid	206.5718	Schwarz criterion	3.549502	
Log likelihood	-294.4226	Hannan-Quinn criter.	3.281885	
F-statistic	25.29260	Durbin-Watson stat	2.294008	
Prob(F-statistic)	0.000000			

**Παράρτημα Δ7: Χρήση των εισροών ΑΞΕ ως εξαρτημένη – Ανεπτυγμένες χώρες
(OLS)**

Πίνακας Δ7.1: Μοντέλο 133

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/15/18 Time: 19:49				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Swamy and Arora estimator of component variances				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.721093	2.566989	0.670472	0.5033
GDPGR	0.215122	0.064234	3.349024	0.0010
DINF	0.041300	0.104892	0.393737	0.6942
DOPENNESS	-3.766965	3.008581	-1.252074	0.2120
POPGR	-0.894405	0.434909	-2.056534	0.0411
DTLINES	-0.038168	0.090551	-0.421504	0.6738
DVOICE	-0.218534	0.075331	-2.901001	0.0041
LAW	0.010423	0.033627	0.309950	0.7569
DCOR	-0.148090	0.081170	-1.824452	0.0696
POL	-0.005009	0.021175	-0.236565	0.8132
DGOV	-0.019773	0.072141	-0.274083	0.7843
DOMCR	0.001075	0.008389	0.128114	0.8982
Effects Specification				
			S.D.	Rho
Cross-section random			1.316457	0.2387
Idiosyncratic random			2.350772	0.7613
Weighted Statistics				
R-squared	0.132236	Mean dependent var	1.127770	
Adjusted R-squared	0.083535	S.D. dependent var	2.479606	
S.E. of regression	2.373781	Sum squared resid	1104.428	
F-statistic	2.715258	Durbin-Watson stat	1.661225	
Prob(F-statistic)	0.002784			
Unweighted Statistics				
R-squared	0.147711	Mean dependent var	2.541104	
Sum squared resid	1492.294	Durbin-Watson stat	1.229451	

Πίνακας Δ7.2: Μοντέλο 134

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/31/18 Time: 09:50				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.359190	4.685151	0.716987	0.4743
GDPGR	0.225363	0.070412	3.200619	0.0016
DINF	0.033714	0.106379	0.316924	0.7517
DOPENNESS	-3.963026	3.046652	-1.300781	0.1950
POPGR	-0.563012	0.509982	-1.103983	0.2711
DTLINES	-0.045527	0.092167	-0.493960	0.6219
DVOICE	-0.218968	0.075811	-2.888343	0.0043
LAW	-0.016277	0.056847	-0.286326	0.7750
DCOR	-0.155835	0.081632	-1.909009	0.0578
POL	-0.012496	0.028145	-0.444000	0.6576
DGOV	-0.031095	0.072584	-0.428399	0.6689
DOMCR	0.011873	0.012924	0.918672	0.3595
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.428742	Mean dependent var	2.541104	
Adjusted R-squared	0.346683	S.D. dependent var	2.908363	
S.E. of regression	2.350772	Akaike info criterion	4.667939	
Sum squared resid	1000.229	Schwarz criterion	5.101177	
Log likelihood	-458.4657	Hannan-Quinn criter.	4.843118	
F-statistic	5.224795	Durbin-Watson stat	1.825666	
Prob(F-statistic)	0.000000			

**Παράρτημα Δ8: Χρήση των εισροών ΑΞΕ ως εξαρτημένη – Ανεπτυγμένες χώρες
(DOLS)**

Πίνακας Δ8.1: Μοντέλο 135

Dependent Variable: FDIF					
Date: 05/15/18 Time: 19:50					
Sample (adjusted): 2003 2015					
Periods included: 13					
Cross-sections included: 16					
Total panel (balanced) observations: 208					
Swamy and Arora estimator of component variances					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	-0.447242	1.389615	-0.321846	0.7479	
FDIF(-1)	0.312451	0.063160	4.946965	0.0000	
GDPGR	0.199942	0.059727	3.347630	0.0010	
DINF	0.004212	0.103428	0.040724	0.9676	
DOPENNESS	-1.743779	2.962397	-0.588638	0.5568	
POPGR	-0.910703	0.313937	-2.900908	0.0041	
DTLINES	0.005575	0.085881	0.064920	0.9483	
DVOICE	-0.202081	0.074189	-2.723854	0.0070	
LAW	0.024857	0.018605	1.336012	0.1831	
DCOR	-0.116343	0.080051	-1.453352	0.1477	
POL	0.000141	0.012934	0.010933	0.9913	
DGOV	-6.10E-05	0.071479	-0.000853	0.9993	
DOMCR	-0.001197	0.004974	-0.240661	0.8101	
Effects Specification				S.D.	Rho
Cross-section random			0.000000	0.0000	
Idiosyncratic random			2.356398	1.0000	
Weighted Statistics					
R-squared	0.246366	Mean dependent var	2.541104		
Adjusted R-squared	0.199989	S.D. dependent var	2.908363		
S.E. of regression	2.601337	Sum squared resid	1319.556		
F-statistic	5.312204	Durbin-Watson stat	2.023054		
Prob(F-statistic)	0.000000				
Unweighted Statistics					
R-squared	0.246366	Mean dependent var	2.541104		
Sum squared resid	1319.556	Durbin-Watson stat	2.023054		

Πίνακας Δ8.2: Μοντέλο 136

Dependent Variable: FDIF				
Date: 05/15/18 Time: 19:51				
Sample (adjusted): 2003 2015				
Periods included: 13				
Cross-sections included: 16				
Total panel (balanced) observations: 208				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.527729	4.718428	0.747649	0.4556
FDIF(-1)	-0.029418	0.079555	-0.369782	0.7120
GDPGR	0.229163	0.071325	3.212942	0.0016
DINF	0.035289	0.106719	0.330673	0.7413
DOPENNESS	-4.128276	3.086467	-1.337541	0.1827
POPGR	-0.559697	0.511281	-1.094694	0.2751
DTLINES	-0.045747	0.092389	-0.495158	0.6211
DVOICE	-0.218185	0.076022	-2.870025	0.0046
LAW	-0.017344	0.057056	-0.303976	0.7615
DCOR	-0.156692	0.081860	-1.914157	0.0572
POL	-0.012985	0.028244	-0.459765	0.6462
DGOV	-0.031001	0.072758	-0.426089	0.6706
DOMCR	0.012197	0.012985	0.939327	0.3488
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.429176	Mean dependent var	2.541104	
Adjusted R-squared	0.343552	S.D. dependent var	2.908363	
S.E. of regression	2.356398	Akaike info criterion	4.676795	
Sum squared resid	999.4702	Schwarz criterion	5.126079	
Log likelihood	-458.3867	Hannan-Quinn criter.	4.858462	
F-statistic	5.012352	Durbin-Watson stat	1.770293	
Prob(F-statistic)	0.000000			